

Годишен извештај
2008

Знам златото.

NLB Тутунска банка

Содржина

Профил на Банката.....	4
Финансиски показатели.....	6
Обраќање на Претседателот на Управен одбор.....	10
Менаџерска структура.....	13
Корпоративно управување, акционерски капитал и сопственичка структура.....	14
Преглед на финансиските резултати на Банката за 2008 година.....	18
Корпоративно банкарство.....	21
Банкарство на мало.....	25
Мрежа на експозитури.....	28
Банкарски услуги.....	30
Финансиски пазари.....	32
Управување со ризици.....	33
Информатичка технологија.....	36
Внатрешна ревизија.....	37
Корпоративна општествена одговорност.....	38
Човечки ресурси и организација на работа.....	39
Консолидирани финансиски извештаи за годината завршена на 31 декември 2008.....	43
Неконсолидирани финансиски извештаи за годината завршена на 31 декември 2008.....	113
Консолидирани финансиски извештаи подготвени во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување за годината завршена на 31 декември 2008.....	116
Неконсолидирани финансиски извештаи подготвени во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување за годината завршена на 31 декември 2008.....	186

Визија

Знам Золото.

Профил на Банката

НЛБ Тутунска банка АД Скопје е една од водечките банкарски институции во Република Македонија со постојан тренд на пораст и позитивни резултати од основањето до денес. Основана е во 1985 година, а од 1993 година работи како комерцијална банка којашто ги извршува сите финансиски и банкарски услуги за клиентите во земјата и во странство. Банката спаѓа во групата големи банки и е трета најголема банка во Република Македонија според нето активата.

Банката е член на НЛБ Групацијата. Стратешки акционери се Nova Ljubljanska Banka d.d. Љубљана и NLB Interfinanz AG Цирих коишто учествуваат со 86,97% во вкупниот капитал на Банката. Членството во Групацијата и корпоративниот бренд на НЛБ носат посебен квалитет во работењето на Банката, којшто подразбира трансфер на знаење, искуство и технологија меѓу членките на Групацијата, како и лесен пристап до странските пазари.

НЛБ Тутунска банка е една од најуспешните банки во НЛБ Групацијата. Успехот се должи на воспоставената корпоративна култура и традиција на Банката комбинирани со современа информатичка технологија, професионален кадар и успешната пазарна стратегија, поддржани со брендот на НЛБ. Во својот успех Банката препознава удел на севкупната општествена јавност поради што посебно внимание посветува на својата корпоративна општествена одговорност.

Една од основните стратешки определби на Банката е да го поддржува и финансира развојот на малите и средни претпријатија како носители на економскиот развој во Република Македонија, а и самата е значаен учесник во сите финансиски случувања и промотор на македонскиот бизнис на меѓународните пазари.

Банката посебно внимание посветува на збогатување и прилагодување на понудата на продукти и услуги на потребите на различните пазарни сегменти, како и олеснување на пристапот до нив преку инвестирање во современа деловна мрежа којашто ја сочинуваат 43 модерни експозитури организирани како мали банки, како и преку инвестирање во современите начини на пристап до Банката и нејзините продукти и услуги.

НЛБ Тутунска банка е активна и на пазарот на капитал од 1996 година, преку својата брокерска куќа НЛБ Тутунска брокер АД Скопје, којашто е основач на Македонската берза на хартии од вредност и една од водечките брокерски куќи во Република Македонија.

НЛБ Тутунска банка заедно со НЛБ д.д. од Љубљана, од 2005 година, е сопственик и основач на Друштвото за управување со пензиски фондови - НЛБ Нов пензиски фонд АД Скопје.

Потврда за успешното работење на НЛБ Тутунска банка се бројните меѓународни и национални награди, меѓу кои се признанието за **Банка на годината во Република Македонија за 2003, 2006, 2007 и 2008 година** доделено од финансискиот магазин „The Banker“, признанијата од „Finance Central Europe“ за **Банка со најголем остварен профит во Македонија за 2002, 2003, 2004 и 2006 година** и **Најдобра банка според поврат на капиталот (ROE) во 2005 година**, **Најдобра инвестициона банка во Македонија за 2008 година** од финансискиот магазин „Euromoney“, Сертификатот за добро корпоративно управување од Транспарентност нулта корупција за 2007 и 2008 година, како и признанија од Deutsche Bank London за извонредност во квалитетот на Euro SWIFT плаќања кон Deutsche Bank за 2006, 2007 и 2008 година. Банката е добитник на наградата за Развој на филантропијата во Република Македонија за 2008 година.

Мисија на Банката

Нашата цел е да бидеме помеѓу водечките финансиски институции во земјата.

Да обезбедиме повисоко ниво на квалитет на услугите, современа понуда на нови продукти и градење на традицијата на Банката.

Преку ефикасноста и економичноста во работењето да оствариме профит.

Финансиски показатели

Табела 1: Избрани финансиски показатели за Банката врз основа на неконсолидирани ревидирани финансиски извештаи, изготвени во согласност со законските регулативи кои се применуваат во Република Македонија

во илјади МКД			
Приходи (за периодот)	2008	2007	2006 ¹
Нето приходи од камати	1.834.502	1.478.371	1.182.374
Нето приходи од провизии	610.687	464.418	361.433
Добивка пред резервации и оданочување	1.412.362	1.086.877	917.886
Добивка за периодот	742.037	626.989	484.110
Нето добивка за периодот	677.095	552.581	406.082
Состојба (на крај на година)	2008	2007	2006
Вкупна актива	51.056.659	42.474.928	29.460.698
Кредити на комитенти	30.171.505	22.699.921	15.707.331
Депозити на комитенти	36.461.227	27.354.371	18.542.382
Позајмици од банки	6.030.487	8.513.645	5.959.529
Капитал и резерви	4.568.087	3.761.918	2.833.279
Акционерски капитал	3.278.179	2.617.391	1.883.351
Оперативни показатели ²	2008	2007	2006
ROA враќање на вкупна актива (брuto)	1,59%	1,74%	1,87%
ROA враќање на вкупна актива (нето)	1,45%	1,54%	1,56%
ROE враќање на капиталот (брuto)	21,32%	22,87%	20,63%
ROE враќање на капиталот (нето)	19,07%	19,61%	16,83%
Нето каматна маргина ³	3,36%	3,67%	4,44%
Акционерски капитал / вкупна актива	6,42%	6,16%	6,39%
Капитална адекватност	13,57%	12,90%	12,17%
Cost / Income Ratio	47,31%	48,81%	45,58%
Факти и бројки	2008	2007	2006
Број на акционери	554	532	532
Број на акции	854.061	785.621	693.866
Дивиденда по акција (во МКД)	786	713	537
Дивиденда / Номинална вредност на акција	79%	71%	54%
Дивиденда / Акционерски капитал	20,38%	21,21%	22,42%
Нето добивка / Број на акции	854	775	585
Број на вработени	699	564	436
Експозитури и шалтери	43	33	24
Официјален курс на НБРМ (на крајот на годината)	2008	2007	2006
ЕУР 1=МКД	61,41	61,20	61,17
УСД 1=МКД	43,56	41,66	46,45

Забелешка:

- 1) Врз основа на примената на IFRS во Македонија, извршена е рекласификација на одделените позиции во билансот на успех
- 2) Оперативните показатели се пресметани врз основа на просечна состојба на капиталот и активата на Банката
- 3) Нето каматната маргина е пресметана врз основа на просечна состојба на бруто активата намалена за износот на комисионото работење и ФЗП

Финансиски показатели

Табела 2: Избрани финансиски показатели за Групацјата на НЛБ Тутунска банка врз основа на консолидирани ревидирани финансиски извештаи, изготвени во согласност со законските регулативи кои се применуваат во Република Македонија

во илјади МКД			
Приходи (за периодот)	2008	2007	2006 ¹
Нето приходи од камати	1.840.665	1.484.459	1.185.901
Нето приходи од провизии	622.005	499.621	379.997
Добивка пред резервации и оданочување	1.463.240	1.123.261	943.531
Добивка пред оданочување	792.915	664.283	508.235
Нето добивка за периодот	726.366	587.306	427.533
Состојба (на крај на година)	2008	2007	2006
Вкупна актива	51.190.269	42.705.889	29.580.934
Кредити на комитенти	30.171.505	22.699.921	15.707.331
Депозити на комитенти	36.469.855	27.376.943	18.546.295
Позајмици од банки	6.030.487	8.513.645	5.959.529
Капитал и резерви	4.729.435	3.985.660	2.944.040
Оперативни показатели ²	2008	2007	2006
ROA враќање на вкупна актива (бруто)	1,69%	1,84%	1,95%
ROA враќање на вкупна актива (нето)	1,55%	1,62%	1,64%
ROE враќање на капиталот (бруто)	21,85%	23,08%	20,94%
ROE враќање на капиталот (нето)	19,63%	19,86%	17,13%
Факти и бројки	2008	2007	2006
Број на вработени	707	572	440
Експозитури и шалтери	43	33	24
Официјален курс на НБРМ (на крајот на годината)	2008	2007	2006
ЕУР 1=МКД	61,41	61,20	61,17
УСД 1=МКД	43,56	41,66	46,45

Забелешка:

- 1) Врз основа на примената на IFRS во Македонија, извршена е рекласификација на одделните позиции во билансот на состојба и билансот на успех
- 2) Оперативните показатели се пресметани врз основа на просечна состојба на капиталот и активата на Банката

Финансиски показатели

Табела 3: Избрани финансиски показатели за Банката врз основа на неконсолидирани ревидирани финансиски извештаи, изготвени во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување

во илјади МКД			
Приходи (за периодот)	2008	2007	2006 ¹
Нето приходи од камати	1.834.502	1.478.371	1.182.374
Нето приходи од провизии	610.687	464.418	361.433
Добивка пред резервации и оданочување	1.412.362	1.087.249	917.832
Добивка пред оданочување	741.204	631.183	482.305
Нето добивка за периодот	676.262	556.775	404.277
Состојба (на крај на година)	2008	2007	2006
Вкупна актива	51.049.359	42.468.411	29.450.265
Кредити на комитенти	30.171.505	22.699.921	15.707.331
Депозити на комитенти	36.461.227	27.354.371	18.542.382
Позајмици од банки	6.030.487	8.513.645	5.959.529
Капитал и резерви	4.560.815	3.755.434	2.822.846
Акционерски капитал	3.057.117	2.396.328	1.662.288
Оперативни показатели ²	2008	2007	2006
ROA враќање на вкупна актива (брuto)	1,59%	1,76%	1,86%
ROA враќање на вкупна актива (нето)	1,45%	1,55%	1,56%
ROE враќање на капиталот (брuto)	21,35%	23,10%	20,63%
ROE враќање на капиталот (нето)	19,09%	19,82%	16,81%
Акционерски капитал / вкупна актива	6,42%	6,16%	6,23%
Капитална адекватност	13,57%	12,90%	12,17%
Cost / Income Ratio	47,31%	48,80%	46,28%
Факти и бројки	2008	2007	2006
Број на акционери	554	532	532
Број на акции	854.061	785.621	693.866
Дивиденда по акција (во МКД)	786	713	537
Дивиденда / Номинална вредност на акција	79%	71%	54%
Дивиденда / Акционерски капитал	20,38%	21,21%	22,42%
Нето добивка / Број на акции	853	781	583
Број на вработени	699	564	436
Експозитури и шалтери	43	33	24
Официјален курс на НБРМ (на крајот на годината)	2008	2007	2006
ЕУР 1=МКД	61,41	61,20	61,17
УСД 1=МКД	43,56	41,66	46,45

Забелешка:

- 1) Врз основа на примената на IFRS во Македонија, извршена е рекласификација на одделните позиции во билансот на состојба и билансот на успех
- 2) Оперативните показатели се пресметани врз основа на просечна состојба на капиталот и активата на Банката

Финансиски показатели

Табела 4: Избрани финансиски показатели за Групацјата на НЛБ Тутунска банка врз основа на консолидирани ревидирани финансиски извештаи, изготвени во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување

во илјади МКД			
Приходи (за периодот)	2008	2007	2006 ¹
Нето приходи од камати	1.840.665	1.484.459	1.185.901
Нето приходи од провизии	622.005	499.621	379.997
Добивка пред резервации и оданочување	1.463.232	1.123.633	943.572
Добивка пред оданочување	792.074	667.567	506.525
Нето добивка за периодот	725.525	590.590	425.823
Состојба (на крај на година)	2008	2007	2006
Вкупна актива	51.182.051	42.698.462	29.570.501
Кредити на комитенти	30.171.505	22.699.921	15.707.331
Депозити на комитенти	36.469.855	27.376.943	18.546.295
Позајмици од банки	6.030.487	8.513.645	5.959.529
Капитал и резерви	4.721.245	3.978.266	2.933.607
Оперативни показатели ²	2008	2007	2006
ROA враќање на вкупна актива (бруто)	1,69%	1,85%	1,94%
ROA враќање на вкупна актива (нето)	1,55%	1,63%	1,63%
ROE враќање на капиталот (бруто)	21,88%	23,27%	20,92%
ROE враќање на капиталот (нето)	19,65%	20,04%	17,11%
Факти и бројки	2008	2007	2006
Број на вработени	707	572	440
Експозитури и шалтери	43	33	24
Официјален курс на НБРМ (на крајот на годината)	2008	2007	2006
ЕУР 1=МКД	61,41	61,20	61,17
УСД 1=МКД	43,56	41,66	46,45

Забелешка:

- 1) Врз основа на примената на IFRS во Македонија, извршена е рекласификација на одделните позиции во билансот на состојба и билансот на успех
- 2) Оперативните показатели се пресметани врз основа на просечна состојба на капиталот и активата на Банката

Обраќање на Претседателот на Управен одбор

Почитувани акционери,

НЛБ Тутунска банка е една од најуспешните банки во Република Македонија и во 2008 година. Во услови на глобална економска криза, Банката оствари најголем годишен пораст на работењето меѓу банките во Република Македонија, со истовремен пораст на добивката од 22,5%, поврат на капиталот (ROE) од 19% и заработка по акција од 854 МКД.

НЛБ Тутунска банка десет години во континуитет остварува побрз пораст од севкупниот банкарски сектор, придонесувајќи кон развојот на банкарството и на севкупната економија во Република Македонија.

Со ваквиот динамичен раст пазарното учество на Банката на крајот на 2008 година достигна 20,6%, а бројот на комитенти се зголеми на 337.527.

Во текот на 2008 година, капиталната позиција на Банката беше зајакната со дополнителен капитал од 660.788 илјади МКД со што гарантниот капитал Tier1 се зголеми на 3.749.311 илјади МКД. Истовремено беше обезбеден и нов субординиран заем во износ од 734.089 илјади МКД, со кој гарантниот капитал Tier2 се зголеми за 39% и достигна 5.264.259 илјади МКД.

Во услови на општ недостаток на странски извори на финансирање, активностите во Банката беа насочени кон обезбедување долгорочни домашни извори, а особено домашно штедење.

Депозитната база се зголеми за 33,3%, при што депозитите од населението се зголемија за 37,1% и достигнаа 18.073.217 илјади МКД, додека депозитите од претпријатија се зголемија за 29,7% и достигнаа 18.388.010 илјади МКД. Со оглед на побрзата динамика на пораст на депозитите кај Банката во однос на конкуренцијата, пазарното учество кај населението се зголеми од 14% на 16,7%, додека кај претпријатијата пазарното учество се зголеми од 23,2% на 27,6%.

Дополнително, беа обезбедени 659.276 илјади МКД со издавање на првата корпоративна обврзница НЛБТБ1 по пат на јавна понуда, што придонесува и кон поттикнување на развојот на финансиските пазари во Република Македонија.

Вкупните кредитни пласмани беа зголемени за 32,9%, додека гаранциско-акредитивното работење беше зголемено за 9%.

Во делот на корпоративното банкарство, продолживме со финансиската поддршка на реалниот сектор при што кредитното портфолио во овој сегмент беше зголемено за 28,5% и достигна 18.483.284 илјади МКД. Активно се вршеше финансиска поддршка на тековните потреби на компаниите, а за долгорочно финансирање на инвестиционите проекти и за извозните аранжмани беа обезбедени средства од кредитни линии. Банката ги поддржуваше големите македонски компании и на тендерските учества за големи домашни и меѓународни проекти, при што беа издадени нови гаранции во вредност од 8,3 милијарди МКД или 2,7% повеќе во однос на претходната година. Дополнително, Банката учествуваше во проектот на Министерството за финансии за кредитирање на аграрот преку IFAD и PSDL кредитните линии, преку кој се обезбеди кредитна поддршка за примарното производство и за преработувачките капацитети.

Во делот на банкарството на мало, минатата година интензивно се работеше на проширување на деловната мрежа со десет нови експозитури. Вкупната понуда беше збогатена со продукти и услуги кои се специјализирани за различни групи комитенти, пришто посебно се работеше на понудата на нови депозитни

продукти и пакети на услуги за сегментот население, за што беа спроведени пет промотивни кампањи. Во текот на годината пласманите кај населението беа зголемени за 40,6% и достигнаа 11.688.221 илјади МКД.

Во текот на 2008 година беа направени значителни инвестиции во развојот на електронското банкарство со кое се овозможи целосна услуга за физичките и правни лица во денарскиот и во девизниот платен промет. Инвестирано е и во проширување на мрежата на POS терминали и АТМ-и во картичното работење, каде Банката оствари пазарно учество од 26%.

Во текот на 2008 година, согласно со регулаторните промени во Република Македонија, во Банката беа спроведени низа проекти поврзани со првичното воведување на IAS и IFRS во Република Македонија, со новата регулатива во делот на управувањето со ризиците и регулативата која се однесува на корпоративното управување во банките.

На крајот на 2008 година, во период од 15 месеци, беа завршени и активностите со новата деловна зграда која претставува ново корпоративно седиште на Банката и на НЛБ Групацијата во Република Македонија и нов инпут во остварувањето на долгорочната стратегија.

Почитувани акционери, во 2008 година Банката повторно беше наградена со повеќе признанија за различни аспекти од работењето кои го збогатуваат постигнатиот успех и значително ја зголемуваат вредноста на Банката дома и во странство. Трет пат едно по друго и четврти пат севкупно Банката ја доби престижната награда Банка на годината во Македонија за 2008 година од финансискиот магазин „The Banker“ со која се потврдува успехот во постигнатите финансиски резултати, порастот на работењето, зголеменото пазарно учество, развојните проекти и пазарни иницијативи, севкупната стратегија и активностите коишто Банката ги превзема за зголемување на приносот за акционерите.

Втор пат едно по друго бевме наградени со Сертификат за добро корпоративно управување за 2008 година од Транспарентност Нулта корупција, а трет пат добивме признание од Deutsche Bank London за извонредност во квалитетот на Euro SWIFT плаќања кон Deutsche Bank за 2008 година, со кое што се истакнува квалитетот на работењето на НЛБ Тутунска банка во корист на своите клиенти и деловните партнери.

На крајот, дозволете ми да заклучам дека 2008 година беше една од најдинамичните и најуспешните години за Банката, во услови на највисок економски растеж во Република Македонија и изразито силна конкуренција, но и зголемена неизвесност на домашниот и на странските пазари. Банката работеше мошне успешно, остварувајќи ги сите поставени цели, што придонесува за реализирање на долгорочната стратегија на Банката и севкупно на долгорочната стратегија на НЛБ Групацијата во Република Македонија.

Со почит,

Ѓорѓи Јанчевски
Претседател на Управен одбор

Корпоративно управување

Знам Золото.

Менаџерска структура

Управен одбор

Ѓорѓи Јанчевски
Претседател на
Управен одбор

Митре Колишевски
Заменик претседател на
Управен одбор

Љубе Рајевски
Член на Управен одбор

Томе Перински
Член на Управен одбор

СОВЕТНИЦИ НА УПРАВЕН ОДБОР

Дамир Кудер, Советник на Управен одбор

Игор Давчевски, Советник на Управен одбор по областа на самоуслужно банкарство

Душан Спиковски, Советник на Управен одбор по областа на работа со готовина и депо

Александар Мисовски, Советник на Управен одбор по областа на информатичка технологија

Радован Трпковски, Советник на Управен одбор по областа на инвестициите, набавките и општите работи

СЕКТОР ЗА ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА

Тихомир Трајковски, Директор

ПРАВЕН ЦЕНТАР

Надица Ценева, Директор

ЦЕНТАР ЗА УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ

Богоја Китанчев, Директор

СЕКТОР ЗА ЛОГИСТИКА НА БАНКАТА

Јорданка Грујоска, Директор

ДЕЛОВЕН СЕКТОР ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ФИНАНСИИ НА БАНКАТА И СРЕДСТВА

Стојна Стојкоска, Директор

СЕКТОР ЗА РАБОТА СО СТРАТЕШКИ КОМИТЕНТИ

Љиљана Настоска, Директор

ДЕЛОВНА МРЕЖА - ДЕЛОВЕН СЕКТОР

Антонио Аргир, Директор

СЕКТОР ЗА ПЛАТЕН ПРОМЕТ И ЛОГИСТИКА НА ПРОДАЖБАТА

Слаѓана Белева, Директор

СЕКТОР ЗА РАБОТА СО ГОТОВИНА И ДЕПО

Драган Пановски, Директор

Корпоративно управување, акционерски капитал и сопственичка структура

Корпоративно управување

Корпоративното управување како збир од взаемни односи меѓу Управниот одбор, Надзорниот одбор, другите лица со посебни права и одговорности кои извршуваат раководна функција во Банката, акционерите на Банката и останатите заинтересирани субјекти се заснова врз принципите на одговорност, транспарентност и контрола во одлучувањето и во известувањето за состојбите во Банката.

Корпоративното управување е целосно уредено со Кодексот за корпоративно управување и актите што ја уредуваат организацијата на работа на Банката.

Банката има јасна организациска структура која прецизно ги дефинира правата и одговорностите на членовите на органите на надзор и управување и на другите вработени во Банката, како и линиите на контрола и проверка при секојдневното извршување на задачите.

Корпоративното управување во Банката е олицетворено преку органите кои имаат клучна улога во ефикасното работење на Банката. Во текот на 2008 година, со Банката се управуваше преку статутарно утврдени органи со права и обврски кои се предвидени во Законот за банки и Законот за трговски друштва, и тоа:

- **Собрание на акционери** - во 2008 година одржани се две седници. Покрај редовното годишно собрание, акционерите одржаа уште една седница на која беше донесена одлука за четиринаесеттата емисија на акции, беше усвоен Кодексот за корпоративно управување и измените и дополнувањата на Статутот на Банката.
- **Надзорен одбор** - согласно Законот за банки кој стапи на сила во јуни 2007 година, Собранието на акционери, на седниците одржани на 22.11.2007 и 7.5.2008 година, усвои одлуки за именување членови на Надзорен одбор, кои стапија на сила по добивање согласност за именуваните членови на Надзорен одбор од НБРМ.

Првата конститутивна седница Надзорниот одбор ја одржа на 30.6.2008 година кога беше усвоен и новиот Деловник за работа на Надзорниот одбор. Надзорниот одбор го сочинуваат шест членови, од кои двајца се независни и тоа:

1. Матеј Нарат - Претседател на Надзорен одбор и член на Управата на Nova Ljubljanska Banka d.d. Љубљана, Магистер по економски науки;
2. Алојз Јамник - Заменик претседател на Надзорен одбор и член на Управата на Nova Ljubljanska Banka d.d. Љубљана, Дипломиран економист;
3. Јанко Гедрих - Член на Надзорен одбор; Дипломиран правник;
4. Давор Јурак - Член на Надзорен одбор и Член на Управата на LHB Internationale Handelsbank AG Франкфурт, Дипломиран економист;
5. Абдулменаф Беџети - Независен член на Надзорен одбор и Проректор на Универзитет Југоисточна Европа Тетово, Доктор по економски науки;
6. Борислав Атанасовски - Независен член на Надзорен одбор и Управител на друштвото за ревизија, проценка и финансиски консалтинг „Б И Љ“ БОРО И ЉУПЧО Д.О.О. Скопје, Дипломиран економист.

Со Надзорниот одбор во 2008 година раководеше претседателот Матеј Нарат, а во негово отсуство заменикот претседател Алојз Јамник.

- **Управен одбор** - Управниот одбор го сочинуваат:
 1. Ѓорѓи Јанчевски - Претседател на Управен одбор, Дипломиран економист;
 2. Митре Колишевски - Заменик претседател на Управен одбор, Магистер по економски науки;
 3. Љубе Рајевски - Член на Управен одбор, Дипломиран економист;
 4. Томе Перински - Член на Управен одбор, Дипломиран правник.

Членовите на Управниот одбор до 30.6.2008 година работеа како членови на Работоводен орган на Банката, кога поради усогласување со Законот за банки, се конституираше составот на Надзорниот одбор на Банката, а Работоводниот орган се преименуваше во Управен одбор. Во текот на 2008 година, Управниот одбор одржа 40 редовни седници на кои полноправно одлучуваше.

• **Одбор за ревизија** - во 2008 година, согласно Законот за банки, Собранието на акционери избра нов состав на Одборот за ревизија, во кој мнозинството членови се од редот на Надзорниот одбор, а останатите двајца се независни членови од кој едниот е овластен ревизор. Конститутивната седница на новиот состав на Одборот за ревизија се одржа на ден 27.8.2008 година. Составот на Одборот за ревизија го сочинуваат:

1. Алојз Јамник - Претседател на Одбор за ревизија и член на Управата на Nova Ljubljanska Banka d.d. Љубљана;
2. Матеј Нарат - член на Одбор за ревизија и член на Управата на Nova Ljubljanska Banka d.d. Љубљана;
3. Јанко Гедрих - член на Одбор за ревизија;
4. Абдулменаф Беџети - член на Одбор за ревизија и Проректор на Универзитет Југоисточна Европа, Тетово;
5. Стојан Јорданов - член на Одбор за ревизија, Овластен ревизор, управител на Друштво за ревизија „Ценсум“ ДООЕЛ Скопје, Дипломиран економист.

Во 2008 година, Одборот за ревизија, во двата состави одржа четири седници на кои полноправно одлучуваше.

• **Надзорен одбор врз информативниот систем на Банката** - во текот на 2008 година Одборот одржа една седница на која полноправно одлучуваше.

Заради поголема ефикасност во секојдневното управување, Управниот одбор на Банката работеше преку следните одбори, преку кои поопширно се следат поодделни подрачја од работењето на Банката и тоа:

- Одбор за управување со ризици
- Одбор за развој
- Одбор за управување на средства и обврски
- Кредитен одбор.

Во текот на 2008 година, согласно овластувањата, одговорностите и ангажираноста за членовите на Надзорниот одбор, Одборот за ревизија, Одборот за управување со ризици, Управниот одбор и за лицата со посебни права и одговорности беа исплатени плати, надоместоци на плата, надомест за учество на седници, учество во добивка и јубилејни награди во бруто износ од 115.536 илјади МКД.

Акционерски капитал и сопственичка структура

На 31.12.2008 година, акционерскиот капитал на Банката се состои од 854.061 обична акција. Номиналната вредност по акција изнесува 1.000 МКД или вкупно 854.061 илјади МКД. Акциите се регистрирани и се водат кај Централниот депозитар на хартии од вредност.

Акциите на Банката не котираат на Македонската берза на хартии од вредност. Со акциите на Банката се тргува на секундарниот пазар на берзата преку овластени брокерски куќи.

Обичните акции на сопствениците им даваат право на исплата на дивиденда и право на глас на Седница на Собранието на акционери. Еден глас во Собранието на Банката се добива за еквивалент од една обична акција. Сите акции носат право на сразмерно учество во поделбата на остатокот на стечајната, односно ликвидационата маса.

Со одлука на Собранието на акционери, Банката во 2008 година изврши конверзија на 50.221 приоритетни акции во 50.221 обични акции со права еднакви на правата коишто ги носат постојните обични акции на Банката. Со конверзијата, акционерскиот капитал на Банката на 18.6.2008 година изнесуваше 785.621 обични акции.

Во текот на 2008 година Банката реализираше една емисија на акции. Со одлука на Собранието на акционери за четиринаесетта емисија на акции, Банката издаде 68.440 обични акции со номинална вредност од 1.000 МКД по акција, по пат на приватна понуда за познат купувач. Вкупната вредност на емисијата изнесуваше 660.788.200 МКД.

Акционери со над 5% учество на 31.12.2008	% учество според број на обични акции
Nova Ljubljanska Banka d.d. Љубљана	60,26
NLB Interfinanz AG Цирих	26,71

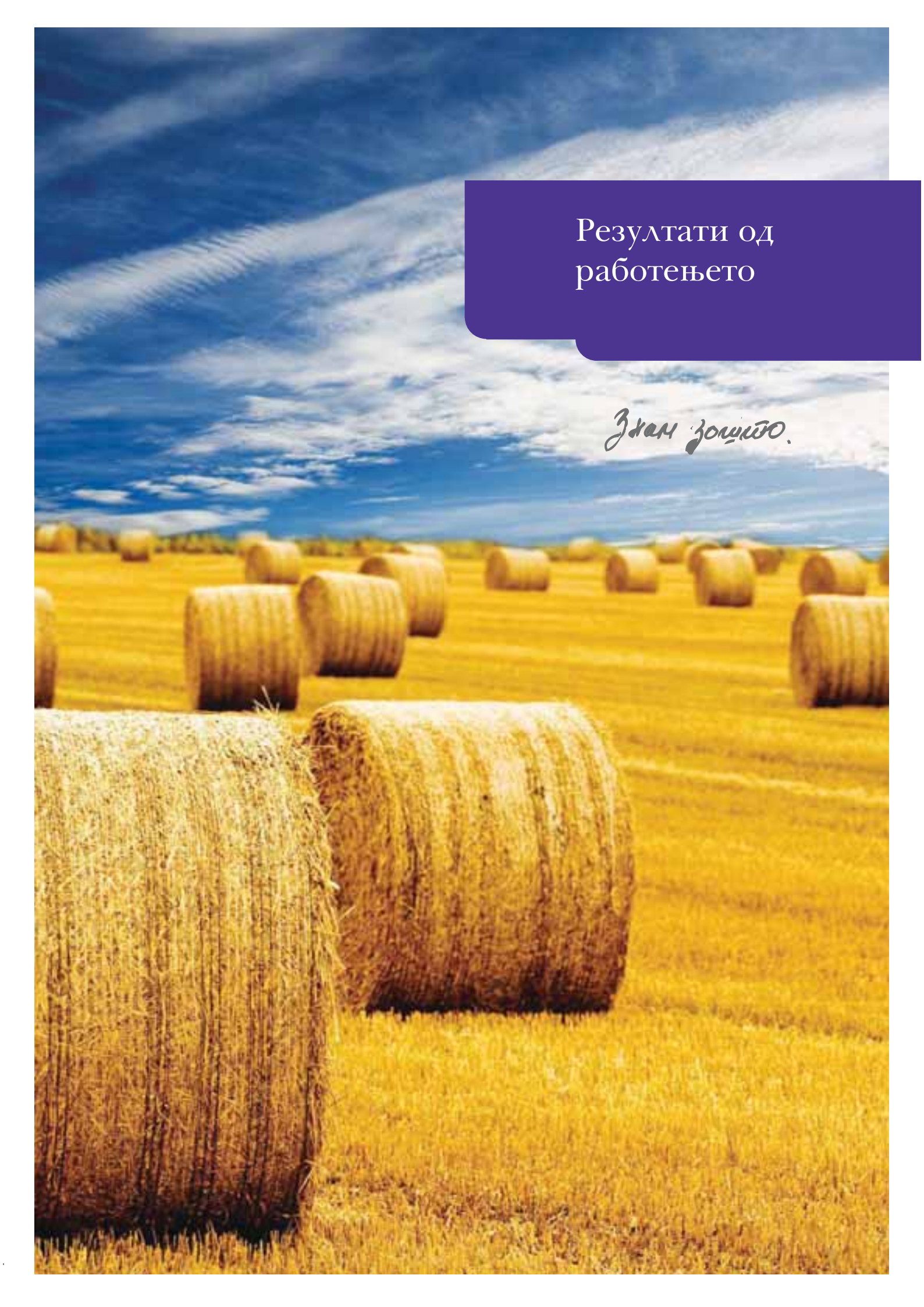
Во текот на 2008 година Банката нема извршено откуп на сопствени акции.

Заклучно со 31.12.2008 година бројот на акционери во Банката изнесува 554, од кои 412 се физички лица, а 142 правни лица. На крајот на 2008 година десетте најголеми акционери во Банката поседуваат 93,08% од вкупните акции.

Врз основа на Договор за пренос на правата на глас од акции и Анекс 1, 2, 3, 4 и 5 на договорот склучен помеѓу NLB InterFinanz AG Цирих и НЛБ д.д. Љубљана, правата на глас на акционерот NLB InterFinanz AG Цирих (26,7%), коишто ги носат акциите на НЛБ Тутунска банка, се пренесени на Nova Ljubljanska Banka d.d. Љубљана. Со тоа, учеството на Nova Ljubljanska Banka d.d. Љубљана во вкупните права на глас на 31.12.2008 година изнесува 86,97%.

Во мај 2008, на годишното редовно собрание на акционерите на Банката, беше предложена и прифатена Одлука за употреба и распоредување на добивката за 2007 година од која 92% или 508.306.198 МКД беа распоредени за исплата на дивиденда на акционерите на Банката. Дивидендата по акција изнесува 713 МКД или 71,3% од номиналната вредност на акциите.

Банката се води во Регистарот на акционерски друштва со посебни обврски за известување, кој е во надлежност на Комисијата за хартии од вредност на РМ. Согласно Законот за хартии од вредност и подзаконските акти, Банката редовно ја известува Комисијата за хартии од вредност на РМ за работењето, членовите на органите на управување, управувањето и правните односи со трети лица и за настани и информации кои се од значење за работењето на Банката.

The background image is a photograph of a vast agricultural field. In the foreground and middle ground, numerous large, cylindrical hay bales are scattered across a field of golden-yellow harvested grain. The bales are made of straw or hay, showing some texture and shadows. The field extends to a distant horizon under a bright blue sky filled with soft, white, wispy clouds. The overall scene conveys a sense of harvest and rural tranquility.

Резултати од работењето

Знам зошто.

Преглед на финансиските резултати на Банката за 2008 година

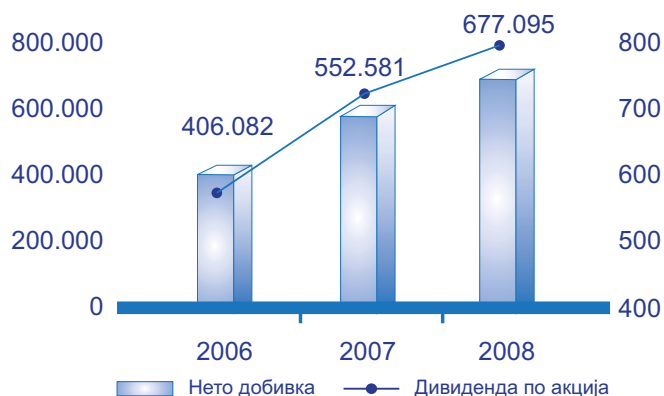
Анализата на финансиските резултати на Банката за 2008 година се базира на Ревидираните финансиски извештаи изготвени согласно законските регулативи кои се применуваат во Република Македонија.

Биланс на успех

За Банката 2008 година е исклучително успешна, како во поглед на надминување на планираниот обем на активности, така и во поглед на зголемување на профитабилноста.

Нето добивката изнесува 677.095 илјади МКД или 22,5% повеќе во однос на 2007 година. Повратот на капиталот (ROE) изнесува 19,07% (2007: 19,61%). Позитивните резултати се должат на порастот на обемот на работење кај сите пазарни сегменти што придонесе во услови на дополнителна докапитализација на Банката со 660.788 илјади МКД во ноември 2008 година, нето добивката по акција да порасне за 10,2% над минатогодишната и изнесува 854 МКД.

Нето добивка (000) МКД
и дивиденда по акција

Поврат на капиталот - ROE
и добивка по акција (000) МКД

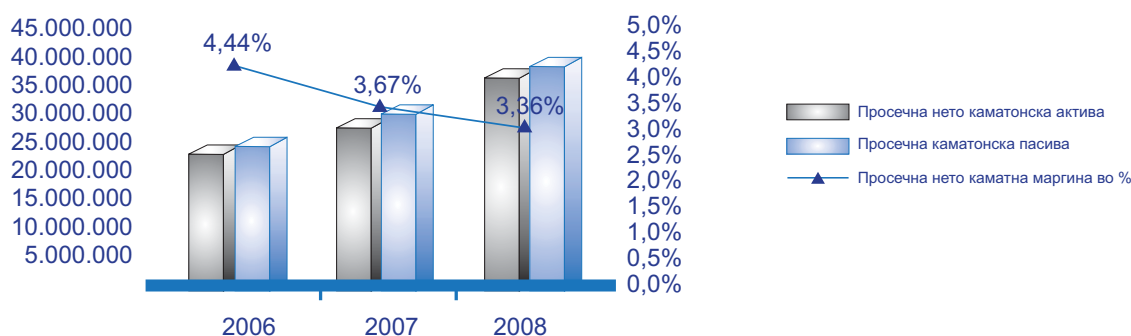
Оперативната добивка изнесува 742.037 илјади МКД или 18,3% повеќе во однос на 2007 година, при што најголем дел од добивката е остварен по основ на камати и провизии.

Нето каматните приходи изнесуваат 1.834.502 илјади МКД или 24% повеќе во однос на 2007 година. Во услови на континуиран пад на активните каматни стапки на пазарот и стеснувањето на каматните маргини, порастот на каматните приходи беше обезбеден со зголемениот обем и динамика на кредитирање на корпоративниот сегмент, како и со континуирано одржување високо ниво на каматоносна актива во текот на целата година.

Приходите од камати на кредити на комитенти учествуваат во вкупните приходи од камати со 74,9%, приходите од камати на вложувањето во хартии од вредност учествуваат со 16,1%, додека приходите од банки учествуваат со 7,8%.

Просечната нето каматоносна актива на годишна основа порасна за 31,5%, при истовремено намалување на просечната нето каматна маргина за 8,4%. На крајот на 2008 година, просечната нето каматна маргина изнесуваше 3,36%.

Каматоносна актива и пасива
(000) МКД

Нето некаматните приходи изнесуваат 846.106 илјади МКД или 31,2% повеќе од минатата година и во најголем дел или 72% се приходи од провизии.

Во 2008 година Банката оствари нето приходи од провизии во износ од 610.687 илјади МКД или за 31,5% повеќе во однос на 2007 година, што се должи на зголемениот обем на операции во сите сегменти: платен промет во земјата и со странство, гаранциско работење, услугите за клиенти и кредитното работење, картичното работење, е-банкарство и услугите на кеш-центарот. Врз основа на капиталните вложувања во финансиски и нефинансиски правни лица, Банката во 2008 година оствари приходи од дивиденди во износ од 3.934 илјади МКД, односно 129,4% повеќе во однос на 2007 година. Остварени се нето позитивни курсни разлики во износ од 135.197 илјади МКД или пораст од 7,5%, нето приходите од тргувањето со хартии од вредност во 2008 година изнесуваат 56.428 илјади МКД што е пораст од 226,7%, додека нето приходите од средства расположливи за продажба изнесуваат 3.388 илјади МКД. Останатите приходи изнесуваат 36.472 илјади МКД.

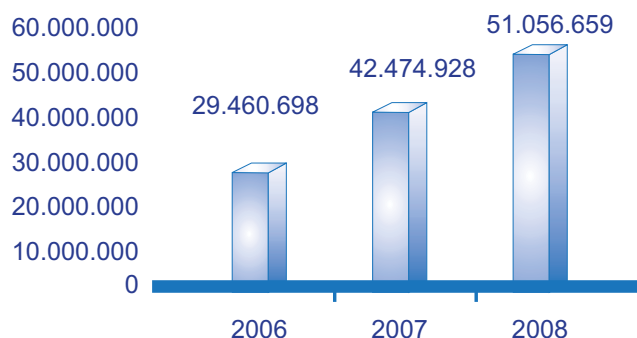
Во текот на 2008 година Банката продолжи со политиката на рационалност во трошењето, при што се следеа потребите за непречено одвивање на процесот на работа, проширувањето на деловната мрежа, порастот на бројот на вработените и порастот на цените на пазарот. Во 2008 година беа остварени 1.268.246 илјади МКД расходи од тековно работење. Остварен е Cost / Income ratio од 47,3% додека оперативните трошоци во вкупната актива на Банката учествуваа со 2,71% (2007: 2,88%) и беа покриени со некаматните приходи во висина од 67% (2007: 62%).

Банката во 2008 година издвои вкупни резервации за ризични пласмани во износ од 670.325 илјади МКД или 45,7% повеќе во однос на 2007 година, при значителен пораст на кредитното портфолио и пораст на вонбилансните активности во текот на годината.

Биланс на состојба

Банката оствари нето билансна сума од 51.056.659 илјади МКД што претставува годишен пораст од 20,2% и надминување на планот за 7,4%.

Нето билансна сума
(000) МКД

Главен пораст на работењето беше остварен во кредитирањето на нефинансискиот сектор каде кредитното портфолио беше зголемено за 32,9% и достигна 30.171.505 илјади МКД.

Истовремено, депозитите од нефинансискиот сектор се зголемени за 33,3% и изнесуваат 36.461.227 илјади МКД. Во 2008 година истите претставуваа 71,41% од вкупните извори на Банката. Дополнително, Банката користеше и странски кредитни линии наменети за финансирање на бизнис секторот и за микрофинансирање, склучи договор за пролонгација на вториот синдициран заем од EBRD во износ од 19 милиони ЕУР, кој беше целосно пласиран во приватниот сектор, а обезбедени беа 659.276 илјади денари со издавањето на првата корпоративна обврзница НЛБ ТБ1.

Вкупниот капитал на Банката на 31.12.2008 година изнесува 4.568.087 илјади МКД. Во однос на 31.12.2007 година вкупниот капитал е зголемен за 21,4% врз основа на распределба на дел од добивката од 2007 година во резерви и реализацијата на четиринаесеттата емисија на акции. Резервниот фонд на Банката, согласно постојните законски прописи и Одлуката на Управниот одбор на Банката е зголемен за 44.276 илјади МКД.

Корпоративно банкарство

Корпоративното банкарство завзема најголем удел во активностите на Банката и е главен носител на растот на бизнисот. Банката практикува концепт на интегрирано управување на односите со корпоративните клиенти, што овозможува повисок квалитет во деловниот однос со спознавање на севкупните потреби на правните лица и можност за нивно финансиско советување. Во делот на работењето со корпоративните клиенти се применува принципот на „account manager“ со кој секој корпоративен клиент има личен комерцијалист задолжен за следење на сите активности на клиентот во Банката. За корпоративните клиенти Банката вршеше и вкрстена понуда на продукти и услуги, што овозможи креирање на пакети на продукти соодветно на потребите на поединечните клиенти.

Корпоративното банкарство опфаќа краткорочно денарско кредитирање за тековни потреби, краткорочни денарски и девизни кредити за поддршка на извозни аранжмани, револвинг кредити, долгорочни денарски и девизни кредити за финансирање инвестициони проекти на мали и средни претпријатија, кредити за купување деловен простор, автомобилски кредити, микрокредитирање, наменски кредити за изградба на станбен и деловен простор, комисиони кредити, акредитивно и гаранциско работење, депозитно работење, услуги на платен промет во земјата и странство и услуги на пренос и чување на готовина. За финансирање големи проекти на стратешките комитенти, Банката овозможува и заедничко кредитирање со Nova Ljubljanska Banka d.d. Љубљана, преку Договорот за партиципација во ризикот.

Во 2008 година, понудата за мали и средни претпријатија беше збогатена со нов продукт - авто бизнис кредит од сопствени извори на Банката, нови кредитни аранжмани за примарно производство во земјоделието преку IFAD 1 и услугата НЛБ Проклик - електронско банкарство за платен промет со странство.

Инвестиционо - кредитни активности

Во 2008 година обемот на кредитните активности беше зголемен за 28,5% главно преку привлекување нови клиенти, воведување нови продукти и обезбедување нови кредитни линии поволни за финансирање на големите компании, за развојни проекти на малите и средни претпријатија, за микрофинансирање и за поддршка на извозни аранжмани, како и за одобрување на кредити на индивидуалните земјоделци. Банката склучи Анекс договор за пролонгација на заем од 19 милиони ЕУР, наменет за финансирање на малите и средни претпријатија и населението, како составен дел на Вториот синдициран заем од EBRD и 11 реномирани меѓународни банки во висина од 55 милиони ЕУР.

Дополнително, Банката реализираше договори за кредит со Европската инвестициона банка – EIB во висина од 10 милиони ЕУР и Субординиран заем од European Fund For Southeast Europe – EFSE во висина од 12 милиони ЕУР.

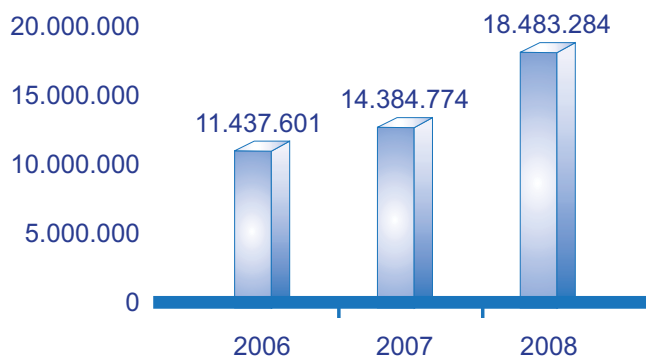
За финансирање развојни проекти на мали и средни претпријатија од приватниот сектор Банката користеше средства од повеќе странски кредитни линии и тоа:

- Кредитен програм преку Македонската банка за поддршка на развојот и Советот на Европската развојна банка;
- Кредитен програм за развој на мали и средни претпријатија преку Македонската банка за поддршка на развојот;
- Кредитна линија од Македонската банка за поддршка на развојот за финансирање на извозни аранжмани;
- Кредитна линија аранжирана преку Европската инвестициона банка – EIB;
- Кредитна линија аранжирана преку EBRD;
- Италијанска кредитна линија преку Македонската банка за поддршка на развојот (Револвинг фонд);
- Германска кредитна линија преку Македонската банка за поддршка на развојот (Револвинг фонд);
- Кредитна линија од PHARE програмата;
- Германско-Македонски фонд;
- Кредитна линија преку Македонската развојна фондација на претпријатијата;
- Револвинг фонд од кредитната линија на Меѓународната банка за обнова и развој (МБОР) за развој на приватниот сектор;
- Кредити од кредитниот програм за мали и средни претпријатија од кредитната линија KfW (Револвинг фонд);
- IFAD кредитна линија за финансирање развојни проекти од областа на земјоделството;
- Кредити за поддршка на мали и средни претпријатија од извори обезбедени од НЛБ Групација;
- Кредити за финансирање на мали и средни претпријатија за набавка на основни и обртни средства преку Субординиран заем од European Fund For Southeast Europe – EFSE.

Во текот на 2008 година се повлечени и пласирани средства во износ од 7 милиони ЕУР од расположливите кредитни линии.

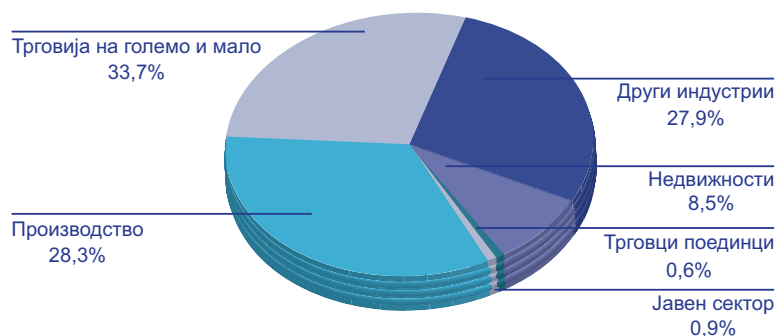
Во 2008 година пласманите по кредити кај нефинансиските правни лица се зголемија за 28,5% односно за 4.098.510 илјади МКД и истите изнесуваат 18.483.284 илјади МКД.

Нето кредити на
претпријатија (000) МКД

Во поглед на дејностите, кредитите беа пласирани во квалитетни проекти на постојни и нови клиенти од областа на производството (28,3%), трговијата (33,7%), недвижностите (8,5%), јавниот сектор (0,9%) и останати дејности (28,6%).

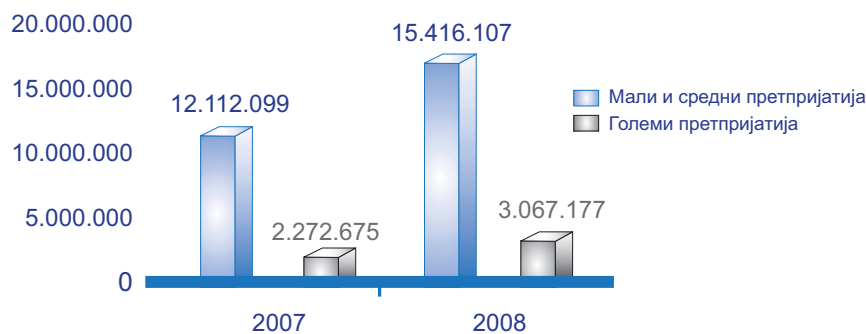
Структура на кредити на
претпријатија

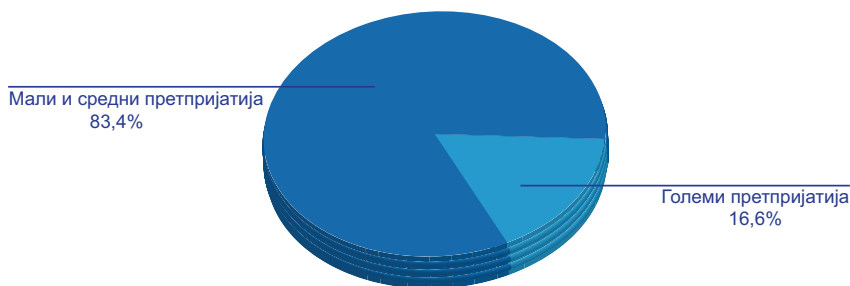
Во рамки на кредитите на претпријатија 3.067.177 илјади МКД се кредити пласирани на големи претпријатија, што претставува пораст од 34,9% во однос на 2007 година (2007: 2.272.675 илјади МКД). Кредитите пласирани на мали и средни претпријатија изнесуваат 15.416.107 илјади МКД, што претставува пораст од 27,3% (2007: 12.112.099 илјади МКД).

Учеството на кредитите на големи претпријатија во вкупните нето кредити на претпријатија изнесува 16,6%, што претставува зголемување во однос на 2007 година кога истите учествуваа со 15,8%. Кредитите на малите и средни претпријатија учествуваат со 83,4%.

Нето кредити на претпријатија
според големина на клиент (000 МКД)

Структура на нето кредити
на претпријатија според
големина на клиент

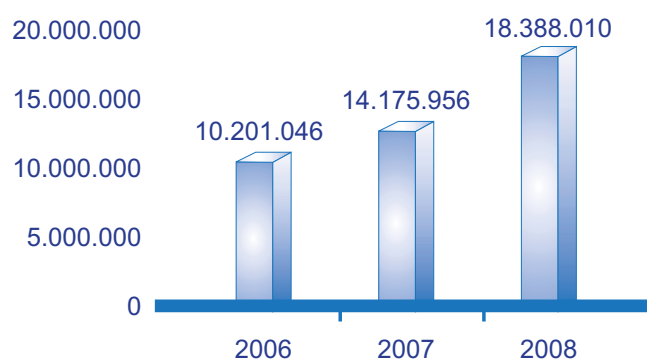
Депозитно работење

Во делот на депозитното работење остварени се исклучително поволни резултати во привлекувањето на депозити од голем број домашни бонитетни компании, како и стекнување нови комитенти во платниот промет.

Прибирањето депозити претставува значаен извор за финансирање на кредитните пласмани. Зголемената стопанска активност на фирмите, како и зголемената буџетска поддршка на правните лица, ангажирани за реализација на развојни проекти по пат на јавни тендери, беа основа за генерирање на зголемена депозитна база на Банката. Во 2008 година дојде до зголемување на каматните стапки на денарските депозити.

Вкупните депозити на нефинансиските правни лица депонирани во Банката на 31.12.2008 година, изнесуваа 18.388.010 илјади МКД што во споредба со 2007 година претставува пораст од 29,7%.

Депозити од претпријатија
(000) МКД

Банкарство на мало

Во текот на 2008 година Банката значително ги интензивираше активностите во сегментот банкарство на мало, со цел да обезбеди висококвалитетна и сеопфатна понуда на продуктите и услугите за сите клиенти физички лица и мали и средни претпријатија кои работат во Република Македонија.

Услугата за малите и средни претпријатија целосно се извршува во деловната мрежа каде заедно со населението се директно опслужувани што дополнително го олеснува и поевтинува нивниот пристап до Банката.

Продуктното портфолио беше збогатено со нови продукти, а постојната понуда беше сегментирана и прилагодена на потребите на одделни групи клиенти.

Беа отворени десет нови експозитури на Банката, направено беше проширување и реорганизација на дел од постојните, а превземени беа и подготвителни активности за отворање нови експозитури. Експозитурите работат по концептот на мали банки, со комплетна понуда на сите продукти од продуктното портфолио на Банката и со брза, квалитетна и ефикасна услуга на комерцијалниот тим. Со деловна мрежа од 43 експозитури во 21 град во Република Македонија Банката има поголема дисперзираност на пазарот и лесна достапност до клиентите. Паралелно се работеше и на развој на современите продажни канали за овој сегмент, што дополнително ќе ја олесни и поевтини услугата.

Значителни инвестиции беа направени во проширување на мрежата за опслужување иматели на картички на Банката, којашто беше проширена со 23 нови банкомати и 993 POS терминали, што овозможи масовно користење на картичките на Банката на 122 банкомати и 5.044 POS терминали низ земјата.

Во 2008 година е воведено и НЛБ Клик - електронско банкарство за физички лица.

Продуктно портфолио и понуда на нови продукти

- Продуктното портфолио за населението беше збогатено со повеќе нови продукти: Револвинг кредит за физички лица, НЛБ Сребрен пакет, НЛБ Постепено штедење, НЛБ Супер депозит (промотивен продукт) и НЛБ Празничен Супер депозит (промотивен продукт). Истовремено кај постојните штедни продукти се воведоа нови рокови и стимулативни додатоци на каматните стапки, додека кај кредитирањето беше направено зголемување на каматните стапки и заострување на кредитните критериуми согласно со рестриктивната политика на НБРМ;
- За кредитирање на развојните проекти на малите и микро претпријатија и за финансирање на семејните бизниси се обезбедуваа средства преку кредитните линии IFAD 2, агро микро кредити од сопствени извори, како и преку кредитните линии KfW и МРФП 3;
- Во делот на современите канали на пласман воведено е НЛБ Клик - електронско банкарство за физички лица;
- Услугата Лично банкарство се овозможи во четири нови експозитури со што оваа услуга се нуди во десет експозитури на Банката;
- Cross selling активностите продолжија со понуда на пакети на услуги за постојните и за нови клиентски групи. Особено успешен беше проектот за воведување ко-брендинг картички за комитентите на Банката.
- Во 2008 година започна и продажба на осигурителни полиси на Сава Табак за автомобилска одговорност, каско осигурување, зелена карта, осигурување од пожар и патничко осигурување.
- Преку деловната мрежа беа одобрувани комисиони кредити на населението од проектот „Самовработување со кредитирање“ на Агенцијата за вработување на РМ.

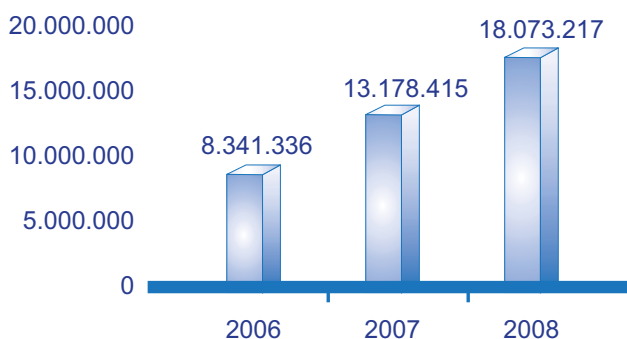
Деловни активности во сегментот население

Депозитното работење бележи пораст кај сите штедно-депозитни продукти на Банката. Вкупните депозити на население изнесуваат 18.073.217 илјади МКД и во однос на 2007 година беа зголемени за 37,1%. Од вкупните депозити на население 74,7% се орочени депозити.

Учеството на депозитите од население во вкупните депозити од клиенти во 2008 година се зголеми на 49,5% (2007: 48,2%).

Активностите во делот на депозитното работење во текот на 2008 година беа во правец на зголемување на депозитната база, при што во неколку наврати, каматните стапки на депозитните продукти беа зголемувани.

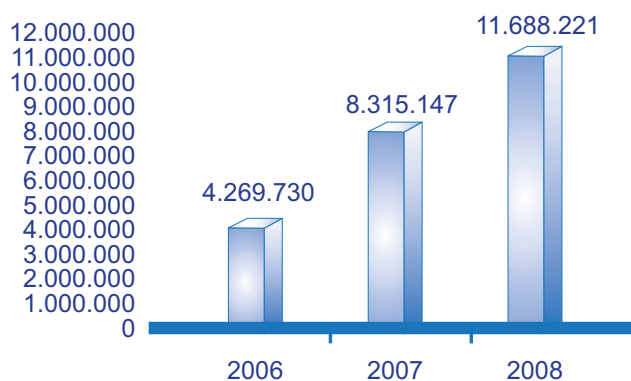
Депозити од население
(000) МКД

Кредитното портфолио на населението во 2008 година достигна 11.688.221 илјади МКД и беше зголемено за 40,6%, односно за 3.373.074 илјади МКД во однос на 2007 година.

Во јуни 2008 од страна на НБРМ беше донесена Одлука за издвојување на задолжителен депозит со која беше пропишана дозволена стапка на раст на кредитите на населението на крајот на секој месец во однос на состојбата на 31.05.2008. Како резултат на оваа одлука и светската финансиска криза, дојде до промена во насока на забавување на кредитирањето на населението, зголемување на каматните стапки и заострување на условите за одобрување на кредити.

Нето кредити на население
(000) МКД

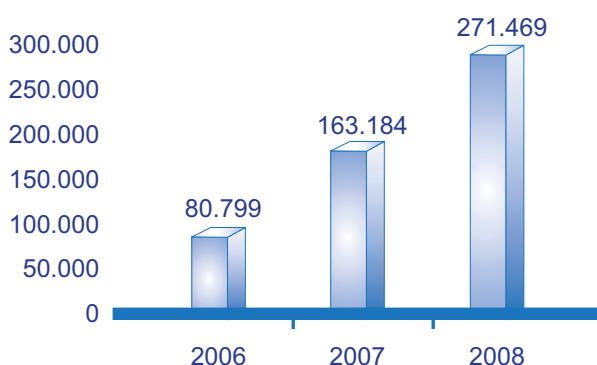
Во делот на **картичното работење** беа остварени значителни резултати во зголемување на бројот на корисници на постојните картички на Банката. Во 2008 година, издадени се пет нови ко-брендинг бизнис картички и три нови ко-брендирани картички за физички лица. Бројот на картички на Банката во 2008 година беше зголемен за 66,4%, а пазарното учество во картичниот сегмент во една година се зголеми од 22,8% на 26%. Вкупниот промет остварен преку картички на Банката во 2008 година беше зголемен за 93,4%, додека бројот на трансакции извршени преку истите беше зголемен за 94,8%.

Во 2008 се овозможи поволност за имателите на дебитни и кредитни картички од програмата на MasterCard и Visa International издадени од НЛБ Тутунска банка да подигнуваат готовина од мрежата на банкомати на банките од НЛБ Групацјата, со провизии кои се идентични на провизиите кои се наплаќаат на банкоматите на НЛБ Тутунска банка.

Во мај 2008 година започна понудата на **НЛБ Клик - електронско банкарство за физички лица**. Со оваа услуга Банката им овозможи на физичките лица да ги вршат сите видови плаќања по електронски пат, како и увид во состојбата и прометот на своите сметки.

Реализираниот промет преку НЛБ Клик - електронско банкарство за физички лица за 2008 година изнесува 12 мил. МКД и се реализирани 2.326 трансакции.

Вкупен број на картички на Банката

Мрежа на експозитури

Скопје

Дирекција

Ул. Водњанска бр.1
Т: 02 / 3105 - 601
Е: tb.direkcija@tb.com.mk

Кисела Вода

Ул. Сава Ковачевиќ бр. 1
Т: 02 / 2786 - 760, 2786 – 758
Е: tb.kiselavoda@tb.com.mk

Центар

Ул. Васил Главинов бр. 3/5
Т: 02 / 3219 - 535, 3219 - 526
Е: tb.centar@tb.com.mk

Драчево

ул. Ратко Митровиќ бр. 75 б
Т: 02 / 2785 - 111
Е: tb.dracevo@tb.com.mk

Стар Аеродром

Бул. 12 Македонска бригада бр. 20
Т: 02 / 3105 - 818, 3105 – 673
Е: tb.star-aerodrom@tb.com.mk

Автокоманда

ул. Јани Лукровски бр.2
Т: 02 / 3103 - 450
Е: tb.avtokomanda@tb.com.mk

Карпош 4

бул. Партизански Одреди бр.88-6/1
Т: 02 / 3091 - 310, 3091 – 311
Е: tb.karpos3@tb.com.mk

Универзална сала

Бул. Партизански одреди бр. 43
Т: 02 / 3248 - 911, 3248 – 912
Е: tb.univerzalnasala@tb.com.mk

Карпош 3

Бул. Партизански Одреди бр.66
Т: 02 / 3069 - 770
Е: tb.karpos3@tb.com.mk

Собрание

Градски сид блок 2
Т: 02 / 3107 - 630
Е: tb.sobranie@tb.com.mk

ГТЦ

Кеј 13 Ноември бр.3 ГТЦ
Т: 02 / 3297 - 575
Е: tb.gtc@tb.com.mk

Ново Лисиче

Ул. Видое Смилевски Бато бр. 55 -1/1
Т: 02 / 2445 - 991, 2445 – 992
Е: tb.novolisice@tb.com.mk

Улица Македонија

Ул. Маршал Тито бр. 45
Т: 02 / 3203 - 193, 3203 – 192
Е: tb.ulicamakedonija@tb.com.mk

Капиштец

ул. Франклин Рузвелт бр.1
Т: 02 / 3089 - 090
Е: tb.kapistec@tb.com.mk

Три Бисери

бул. Јане Сандански, ТЦ Три Бисери
Т: 02 / 2403 - 890, 2403 – 891
Е: tb.tribiseri@tb.com.mk

Аеродром

Бул. Јане Сандански бр. 26/9
Т: 02 / 2403 - 627
Е: tb.aerodrom@tb.com.mk

Клинички Центар

Ул. Водњанска 17
Т: 02 / 3203 - 181, 3203 – 182
Е: tb.klinickicentar@tb.com.mk

Чаир

Ул. Ферид Бајрам бр. 43
Т: 02 / 2601 - 666, 2601 – 668
Е: tb.cair@tb.com.mk

Ѓорче Петров

ул. Исаија Мажовски бр.42
Т: 02 / 2034 – 902
Е: tb.gjorcepetrov@tb.com.mk

Стара Чаршија

Ул. Битпазарска бр. 58
Т: 02 / 3293 - 053
Е: tb.stara_carsija@tb.com.mk

Битола

Ул. Јосиф Христовски 66
T: 047 / 202 - 756, 202 - 698
E: tb.bitola@tb.com.mk

Битола - Широк Сокак

Ул. Маршал Тито бр. 45
T: 047 / 208 - 641, 208 - 643
E: tb.shiroksokak@tb.com.mk

Валандово

Ул. Моша Пијаде бр. 2
T: 034 / 383 - 355
E: tb.valandovo@tb.com.mk

Велес

Ул. Маршал Тито бр. 80
T: 043 / 221 - 911, 221 - 282
E: tb.veles@tb.com.mk

Велес 2

Ул. Гоце Делчев бр. 26
T: 043 / 214 - 450, 214 - 451
E: tb.veles@tb.com.mk

Гевгелија

Ул. Маршал Тито 66
T: 034 / 215 - 441, 215 - 261
E: tb.gevgelija@tb.com.mk

Гевгелија 2

Ул. Маршал Тито зграда 1
T: 034 / 210 - 404
E: tb.gevgelija@tb.com.mk

Гостивар

Ул. Борче Јовановски 66
T: 042 / 221 - 330, 221 - 331
E: tb.gostivar@tb.com.mk

Кавадарци

Ул. Илинденска бр. 81
T: 043 / 400 - 435, 400 - 436
E: tb.kavadarci@tb.com.mk

Кичево

Бул. Ослободување 66
T: 045 / 224 - 460, 224 - 461
E: tb.kicevo@tb.com.mk

Кочани

Трговски центар блок 17 А
T: 033 / 276 - 910, 277 - 810
E: tb.kocani@tb.com.mk

Крива Паланка

Ул. Маршал Тито бр. 172
T: 031 / 475 - 280
E: tb.krivapalanka@tb.com.mk

Куманово

Плоштад Маршал Тито 66
T: 031 / 438 - 420, 475 - 240
E: tb.kumanovo@tb.com.mk

Неготино

Ул. Маршал Тито 66
T: 043 / 364 - 010, 362 - 657
E: tb.negotino@tb.com.mk

Охрид

Ул. Партизанска 66
T: 046 / 251 - 360, 251 - 350
E: tb.ohrid@tb.com.mk

Прилеп

Бул. Гоце Делчев 66
T: 048 / 419 - 755, 419 - 758
E: tb.prilep@tb.com.mk

Прилеп 2

Ул. Маркова бр. 44
T: 048 / 400 - 756, 400 - 571
E: tb.prilep@tb.com.mk

Радовиш

Ул. Гоце Делчев бр. 2
T: 032 / 633 - 771, 635 - 816
E: tb.radovis@tb.com.mk

Свети Николе

Ул. Вера Циривири бр. 1
T: 032 / 226 - 770, 226 - 772
E: tb.svetinikole@tb.com.mk

Струга

Ул. Пролетерски бригади 66
T: 046 / 782 - 765, 788 - 640
E: tb.struga@tb.com.mk

Струмица

Ул. Благој Мучето бр. 4
T: 034 / 334 - 469, 334 - 471
E: tb.strumica@tb.com.mk

Струмица 2

Ул. Маршал Тито 66
T: 034 / 326 - 780, 334 - 727
E: tb.strumica@tb.com.mk

Тетово

ТЦ Мерџан, влез 1, кат 1
T: 044 / 356 - 700, 356 - 702
E: tb.tetovo@tb.com.mk

Штип

Ул. Ванчо Прке 66
T: 032 / 387 - 920, 387 - 921
E: tb.stip@tb.com.mk

Банкарски услуги

Банката нуди услуги за правни и физички лица во сите сегменти од работењето. Комитентите можат сите услуги да ги добијат на еден шалтер во било која експозитура на Банката, со што се олеснува пристапот на комитентите до Банката, а се овозможува и поголем увид во севкупното работење на секој комитент и подобро комбинирање на продуктите и услугите.

Документарно - гаранциско работење

Во делот на документарно - гаранциското работење остварени се значителни резултати преку одобрување на акредитиви и гаранции за малиот и среден бизнис, за извозно ориентираните претпријатија, како и за поддршка на тендерските учества на поголемите македонски компании во домашни и меѓународни проекти.

Во текот на 2008 година, Банката обезбедуваше банкарски гаранции и акредитиви за малиот и среден бизнис, за извозните аранжмани, како и за поддршка на тендерските учества на поголемите македонски компании во големите меѓународни и домашни проекти.

Во 2008 година, Банката има пласирано средства во износ од 8.306 милиони МКД во вид на гаранции, додека бројот на гаранции издадени во 2008 година е 2.548 што претставува пораст во однос на 2007 година за 54,2%. Пласирани се 2.182 милиони МКД во вид на акредитиви, односно издаден е 691 акредитив во 2008 година.

Платен промет во земјата и во странство

Во текот на 2008 година е забележителен порастот на домашниот платен промет остварен преку Банката, што се должи на порастот на бројот на сметки и порастот на трансакции на комитенти извршени преку Банката. Остварен е вкупен платен промет од 546,8 милијарди МКД или 40,7% повеќе во однос на 2007 година, додека бројот на сметки е зголемен на 23.567 сметки или за 20%.

Пазарното учество на Банката во вкупниот платен промет во земјата во 2008 година е зголемено на 16,9% (2007:14,93%).

Во делот на платниот промет со странство, во 2008 година остварен е вкупен промет од 1.009,6 милијарди МКД или 16,2% повеќе (2007: 868 милијарди МКД). Во вкупниот платен промет со странство дознаките учествуваат со 11,7%.

Работа со готовина

Банката врши купопродажба, транспорт и обезбедување на готовина за други деловни банки и за нефинансиски правни лица.

По овој основ во 2008 година, остварени се вкупни приходи во износ од 40 милиони МКД (2007: 31,6 милиони МКД).

Електронско банкарство

Во делот на електронското банкарство, во текот на 2008 година Банката, покрај електронско банкарство во домашниот платен промет, започна да ја врши услугата електронско банкарство во девизниот платен промет, по што бројот на компании кои користат услуги на електронско банкарство преку Банката се зголеми за 58,7%.

Реализираниот промет преку НЛБ Клик за 2008 година изнесува 88.729 милиони МКД, а се реализирани 716,155 налози/трансакции. Учесвото на налозите реализирани преку НЛБ Клик во вкупните налози реализирани низ денарскиот платен промет на Банката, изнесува 16,6% (2007:22,86%) по број на налози и 30,6% (2007:30,3%) по промет.

Во 2008 година започна понудата на електронско банкарство за физички лица. Со оваа услуга, Банката им овозможи на физичките лица да ги вршат сите видови плаќања по електронски пат, како и увид во состојбата и прометот на своите сметки.

Комисиони и старателски услуги

Банката управува со средства во име и за сметка на правни и физички лица кои се пласираат како кредити на претпријатија без одредена намена, кредити за самовработување за физички лица (проект за самовработување на Агенцијата за вработување) и хартии од вредност за клиенти.

Вкупното комисионо работење на крајот на 2008 година изнесува 1.660.213 илјади МКД, што претставува пораст од 12,9% во однос на 2007 година.

Во вкупно запишаните државни хартии од вредност за клиенти, НЛБ Тутунска банка учествува со 23,86%.

Банката овозможува и старателски услуги за нерезиденти физички и правни лица кои тргуваат со хартии од вредност во Република Македонија.

Банка Чувар на имот

Во текот на 2008 година Банката покрај за постојните три, започна со извршување на услугата- Банка чувар на имот за уште два отворени инвестициски фондови во Македонија.

Финансиски пазари

Интербанкарски пазар

Банката продолжи со своите активности на домашниот интербанкарски пазар, при што во зависност од своите потреби користеше и пласираше кредити во вкупен промет од 11.530 милиони МКД, а како референтна банка учествуваше и во формирањето на првата официјална каматна стапка за пласмани во македонски денари преку ноќ - МКДОНИА.

Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност

Банката редовно учествуваше на Пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност во зависност од дневните потреби или вишоци на средства. Вишокот на средства беше пласиран во високоприносни безризични инструменти кои ги издава државата како инструменти на монетарната политика и политиката на финансирање на јавниот долг, при стабилен девизен курс на домашната валута.

Состојбата на запишани благајнички записи на 31.12.2008 година изнесува 6.500 милиони МКД што представува 37,1% од вкупно запишаните на ниво на банкарски сектор. Каматната стапка на благајничките записи во декември 2008 година беше фиксна и изнесуваше 7% (2007: 4,77%).

Просечната пондерирана каматна стапка на тримесечните државни записи во декември 2008 година изнесуваше 7,48% (2007: 5,15%), кај шестмесечните државни записи 7,84% (2007: 5,24%), додека кај дванаесетмесечни државни записи изнесуваше 7% (2007: 5,50%).

Износот на запишани државни хартии од вредност на 31.12.2008 изнесува 651 милиони МКД што претставува 13,2% од вкупно запишаните државни хартии од вредност од страна на банките.

Тргување со долгорочни хартии од вредност

Банката преку својата брокерска куќа НЛБ Тутунска брокер, на комитентите им овозможува да го остварат својот интерес на пазарот на капитал во Македонија, со консултантски услуги и информации за избор на најповолни понуди за инвестирање на нивните средства во долгорочни хартии од вредност. НЛБ Тутунска брокер е една од најуспешните брокерски куќи во Република Македонија и втора по активност на пазарот на капитал со учество до 20,93% во прометот на берзата.

Во текот на 2008 година, Банката ја издаде првата корпоративна обврзница НЛБ ТБ1 по пат на јавна понуда во Македонија. Издадени се и запишани 10.663 обврзници во вкупен износ од 659.276 илјади МКД на 31.12.2008 година.

Девизен пазар

Вкупниот промет на девизниот пазар на Банката во 2008 година изнесуваше 2.268,5 милиони УСД (2007:1.835,3 милиони УСД). Учеството на Банката во 2008 година остана непроменето и изнесуваше 25,13% (2007:25,12%).

Во 2008 година преку дилингот беа извршени 7.695 трансакции (2007:8.892), со вкупен промет од 756,8 милиони ЕУР (2007:701,4 милиони ЕУР) или 7,9% повеќе во однос на 2007 година, при што дилингот ги користеше следните типови на инструменти: spot трансакции, термински (forward) трансакции и swap (валутна замена) трансакции.

Новина во работењето на девизниот пазар во 2008 година беше тргувањето со девизи со физички лица.

Управување со ризици

Банката применува висококонзервативна политика на антиципирање на ризиците во работењето, преку одржување ефикасен систем на интегрирано управување со ризиците. Тоа овозможува да се оствари висока наплатливост на пласманите, задоволително ниво на капитална адекватност, заштита од непредвидени случувања и евентуални закани за неостварување на планираната политика.

Вкупната изложеност на Банката во 2008 година се зголеми за 9.148.219 илјади МКД (29%) и изнесува 40.838.761 илјади МКД. Зголемувањето е резултат пред се на зголемените кредитни активности кај претпријатијата и населението во првата половина на годината, за што Банката издвои резервации во износ од 670.325 илјади МКД. Вкупниот фонд за резервации на 31.12.2008 година изнесува 3.221.840 илјади МКД, со што е остварена покриеност на портфолиото од 7,9% (2007: 8,03%).

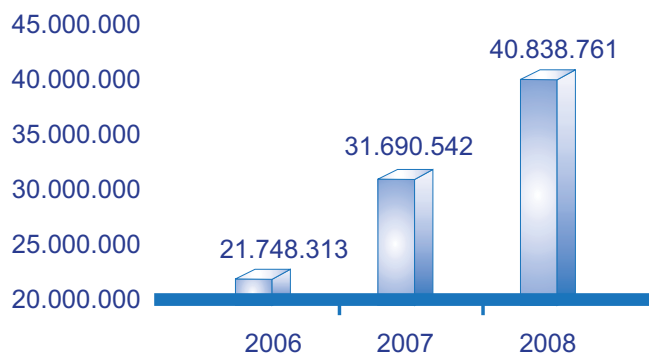
Управување со кредитен ризик

Управувањето со кредитниот ризик вклучува постојана анализа на кредитното портфолио на Банката, во поглед на секторската диверзификација и концентрацијата на портфолиото, анализа и оценка на финансиските перформанси на клиентите, следење на редовноста во исполнувањето на обврските и издвојување на задоволително ниво на резервации за пласманите.

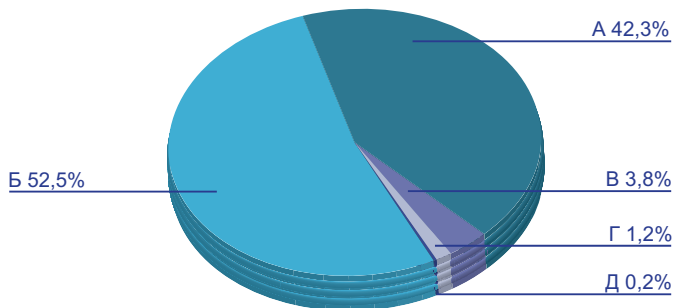
Квалитет на кредитното портфолио

Учеството на А и Б пласманите во вкупното портфолио на крајот на 2008 година изнесува 94,8% (2007:95,85%). Учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити е намалено на 2,6% (2007:3,6%).

Кредитно портфолио на кое се пресметуваат резервации (000 МКД)

Структура на вкупно кредитно портфолио по ризични категории

Управување со ликвидноста и другите некредитни ризици

Банката има воспоставено политики за следење на некредитните ризици. Во Банката се следат и управуваат ликвидносниот, девизниот, каматниот, оперативниот, правниот, стратегискиот и репутациониот ризик, а истовремено се следи и управува сигурноста на информативниот систем.

Управување со ликвидносен ризик

Во текот на 2008 година управувањето со ликвидносниот ризик се остваруваше преку исполнување на обврската за задолжителна резерва во денари и девизи, одржување на портфолио на високоликвидни средства, усогласување на приливите и одливите на сметката на Банката, следење на резидуалната и очекуваната рочна структура и на промените на средствата неопходни за остварување на целите поставени во стратегијата на Банката. Банката применува Политика за управување со ликвидносниот ризик со утврдена методологија за пресметка на стабилно ниво на депозити.

Оперативната и структурната ликвидност постојано се движеше во рамките на утврдените лимити, а ликвидносната позиција на Банката овозможуваше навремено сервисирање на обврските.

Во 2008 година на полугодишна основа беа спроведени стрес-тестови на изложеност на банка на ликвидносен ризик, кои укажуваат на висока и стабилна ликвидносна позиција на Банката.

Управување со девизен ризик

Управувањето со девизниот ризик се однесува на постојано следење на нето изложеноста на Банката по одделни валути, притоа одржувајќи оптимално ниво на потребни средства преку купување и продажба на девизи.

Банката во 2008 година спроведуваше дневно следење на изложеноста на девизен ризик, преку следење на лимитите по одделна валута и на агрегатна основа. Во текот на годината, Банката во целост ги исполнуваше утврдените интерни лимити, како и лимитите утврдени од НБРМ.

Во 2008 година на полугодишна основа беа спроведени стрес-тестови на изложеноста на Банката на девизен ризик.

Управување со каматен ризик

Активностите на Банката во однос на управувањето со каматниот ризик се однесуваат на оптимизација на нето приходите од камати со пазарни каматни стапки кои се конзистентни со деловната стратегија на Банката.

Во текот на 2008 година беше донесена Политиката за управување со каматниот ризик, а во фаза на имплементација е проектот за управување со каматниот ризик: пресметка на IRR и подготовка на тест-извештај за пресметка на basis point value методата.

Во 2008 година на полугодишна основа беа спроведени стрес-тестови на изложеноста на банката на каматен ризик.

Управување со оперативен ризик

Управувањето со оперативните ризици подразбира поставување на систем за евидентирање, следење, контрола и справување со потенцијални или реални штетни настани кои потекнуваат од тековното работење на Банката и надворешните фактори и имаат негативен ефект врз финансискиот резултат.

Во текот на 2008 година беше ревидирана Политиката за управување со оперативните ризици. Согласно Политиката во НЛБ Тутунска банка беше формирана и Комисија за оперативни ризици. Активно се следеа и евидентираа штетните настани од областа на оперативните ризици, и за истите се изготвуваа извештаи кои беа презентирани до органите на Банката (Одбор за ризик и Комисија за оперативни ризици) и до НЛБ д.д. Љубљана.

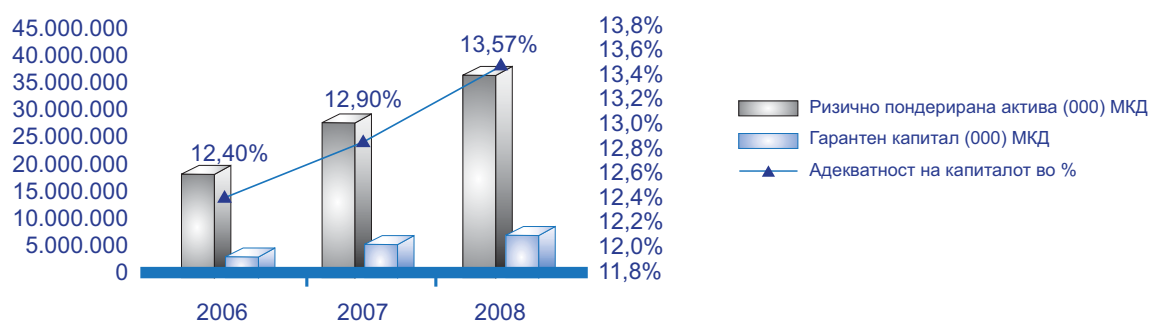
Беше формирана Проектна група чии членови се задолжени за идентификација на потенцијалните оперативни ризици по процеси. До крајот на 2008 година беше спроведена идентификација и анализа на оперативните ризици за поголемиот дел од процесите во Банката. Анализите на оперативните ризици заедно со статусот на спроведените мерки беа доставувани до Комисијата за оперативни ризици и до НЛБ д.д. Љубљана.

Управување со капиталот и адекватноста

Во текот на 2008 година беше донесена Политиката за управување со капиталот на Банката и се продолжи со активно следење на адекватноста на капиталот на Банката. Заради порастот на кредитните активности во текот на годината, а во согласност со планот за остварување на адекватност од минимум 12,5%, во јуни 2008 година Банката зеде нов субординиран кредит во висина од 12 милиони ЕУР, додека во текот на септември се изврши докапитализација во висина од 10 милиони ЕУР.

Со тоа гарантниот капитал на Банката се зголеми на 5.264.259 илјади МКД (2007: 3.796.233 илјади МКД), а адекватноста на капиталот (CAR) на крајот од 2008 година изнесува 13,57% (2006: 12,90%).

Адекватност на капиталот (%)

Информатичка технологија

Во 2008 година усвоен е нов Стратешки план за ИТ за 2009-2011, усогласен со ИТ стратегијата на НЛБ Групацијата и усвоена е нова Политика за сигурност на информативни системи усогласена со новата Одлука на НБРМ за сигурност на информативни системи.

Остварени се повеќе активности од аспект на проширување и одржување на информатичката инфраструктура, системски прилагодувања и имплементирање на нови софтверски решенија што овозможува изградба и одржување на ефективен и ефикасен информациона систем. Со тоа е овозможено Банката лесно да го следи растот на обемот на работа, промените во организацијата, промените во регулативата, воведувањето иновативни продукти и услуги и лесно да се прилагодува кон нив, притоа поддржувајќи непречено и ненамалено остварување на профитабилноста.

Со растот на Банката и барањата кои ги поставува зголемениот обемот на работа се реализираше дизајн и набавка на ново хардверско решение со големи перформанси, кое ќе ја поддржи работата на Банката во наредниот период, а се имплементираше и систем за надзор над перформансите, капацитетите и стабилноста на продукциските сервери.

Во текот на 2008 година беа направени инвестиции во делот на надградба и унапредување на информатичката технологија. Се започна со реализација на проектите:

- Осовременување на информациските системи во доменот на надзор, безбедност и системи за размена на електронски пораки;
- Имплементација на промени во платните системи;
- Планирање, дизајн и имплементација на нова технолошка платформа за говорен сервис IP телефонија;
- Планирање, дизајн и имплементација на нова Core Banking хардверска програма и софтверска апликација;
- Овозможување на електронска достава на податоци до НБРМ;
- Имплементација на регулаторни барања и барања за усогласување со НЛБ Групација;
- Реализација на останати проекти за унапредување на процесот на работење.

Особено внимание се посветува на сигурноста на информацискиот систем на Банката. Активностите во тој дел се однесуваат на имплементација на софтверски решенија за безбедност и заштита.

Вкупните инвестиции во информатичка технологија во 2008 година изнесуваат 44,9 милиони МКД, од кои 30,1 милиони МКД се однесуваат на хардверска опрема, а 14,8 милиони МКД на софтвер и лиценци. Трошоците за одржување на компјутерската опрема и софтверот изнесуваат 6,7 милиони МКД.

Сигурност на информативниот систем

Почнувајќи од март 2008 година на местото на постојното Одговорно лице за сигурност на информативниот систем (OSIS), Банката формираше Оддел за сигурност на информативниот систем кој ја следи информативната сигурност на Банката.

Информативната сигурност на Банката е во согласност со Циркуларот 9 на НБРМ и во согласност со меѓународните стандарди ISO 27001 и ISO 17799:2005 (ISO 27002). Согласно со овие стандарди, во рамките на Банката е воспоставен систем на информативна сигурност, кој ги содржи следните целини:

- Проценка на ризикот
- Политика за сигурност на информативните системи
- Имплементација на сигурносни контроли
- Тестирање на сигурноста
- Набљудување и надградба на системот
- Деловен континуитет.

Внатрешна ревизија

Внатрешната ревизија во НЛБ Тутунска банка АД Скопје е организирана како независен организационен дел, функционално и организациски издвоен од останатите делови на Банката, непосредно одговорен на Надзорниот одбор.

Основната цел на работењето на внатрешната ревизија е да обезбеди објективна и независна оценка за адекватноста и ефикасноста на системот на внатрешните контроли, на точноста на сметководствената евиденција и финансиските извештаи, на усогласеноста на внатрешните политики и процедури на Банката со позитивната законска регулатива, на општата ефикасност во работењето на Банката и управувањето со ризици.

Во текот на 2008 година, Секторот за внатрешна ревизија изврши вкупно 22 планирани ревизорски прегледи, тековно го следеше извршувањето на препораките дадени од Секторот за внатрешна ревизија, како и препораките дадени од екстерниот ревизор и Народна Банка на Република Македонија. За своите ревизорски прегледи и за статусот на реализација на истите, Секторот редовно ги известуваше Надзорниот одбор на Банката, Менаџментот на Банката, Одборот за ревизија и Центарот за внатрешна ревизија во Nova Ljubljanska Banka d.d. Љубљана.

Ревизиите се извршени во следните сегменти од работењето:

- Усогласеност на работата на Банката со законската регулатива;
- Управување со кредити и депозити на правни лица;
- Функционирање на платниот промет со странство;
- Превоз, безбедност и работење со готовината;
- Старателски услуги и хартии од вредност;
- Набавка и одржување на средства и опрема;
- Работење со трансакциски сметки;
- Теренски ревизии на 15 експозитури на Банката;

Спречување перење пари

Согласно Законот за спречување перење пари и други приноси од кривично дело и финансирање тероризам, од март 2008 година Банката на местото на постојното Одговорно лице за спречување перење пари, формира Оддел кој се грижи за спроведување на одредбите од Законот. Банката има усвоено и доследно применува Програма за спречување перење пари и повеќе интерни акти кои ја регулираат оваа област и соработува со надлежните институции и кореспондентските банки. Банката во целост ги има имплементирано сите инструменти кои произлегуваат од законската регулатива што се однесува за ефикасно откривање и спречување перење пари.

Корпоративна општествена одговорност

Грижата за општото добро претставува еден од највисоките приоритети во системот на вредности на Банката и е интегрален дел од стратегијата, поради што Банката посебно внимание посветува на општествената одговорност и заштитата на интересите на сите заинтересирани страни. Со поддршка на проекти од хуманитарен карактер и од областа на културата, спортот, науката, образованието и заштитата на човековата околина, децата и младите, Банката настојува да придонесе за унапредување и подобрување на целокупниот квалитет на животот на поединците, семејствата, институциите и организациите во поширокото окружување во кое дејствува.

Спонзорства и донации

Во текот на 2008 година, Банката ги спонзорирала следните проекти: фестивал Охридско Лето, фестивал на детска песна „PLUMBAT E ARTE“, проектот „Патуваме во Европа“ на граѓанската асоцијација МОСТ, летните олимписки игри „Александар Македонски 2008“ организирани од страна на СОС Детско село Скопје, кошаркарскиот клуб „Вардар“ итн.

НЛБ Тутунска банка во рамките на НЛБ Групацијата, почнувајќи од 2006 година е генерален покровител на регионалната кошаркарска лига - НЛБ Лига.

Деловна етика

Банката ги поддржува организациите и иницијативите кои се залагаат за почит и еднаков третман, деловна етика и хуманизам, со што креира вредност за општеството и придонесува кон зајакнување на општественото ткиво и социјалната кохезија.

Банката целосно ја прифаќа и во своето работење се придржува кон меѓународната декларација за човекови права, еколошката декларација и меѓународните конвенции кои се однесуваат на социјалната и заштитата на животната средина.

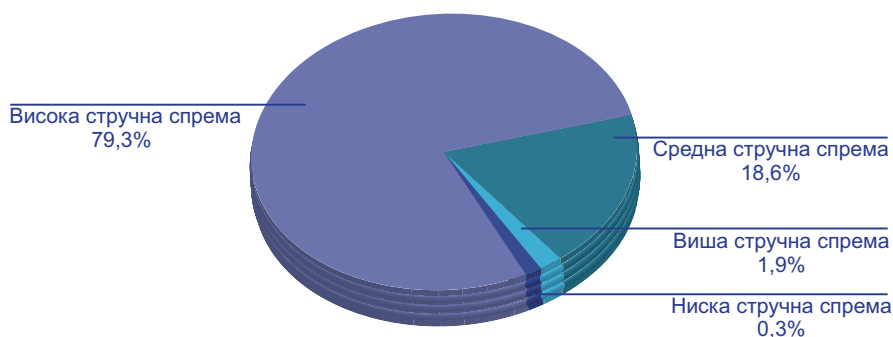
Човечки ресурси и организација на работа

Банката го препознава и го потенцира значителниот удел на вработените во постигнувањето на резултатите и создавањето на позитивниот имиџ на Банката. Банката вработува висококвалификувани кадри, со вештини специјализирани за одделни подрачја од банкарското работење.

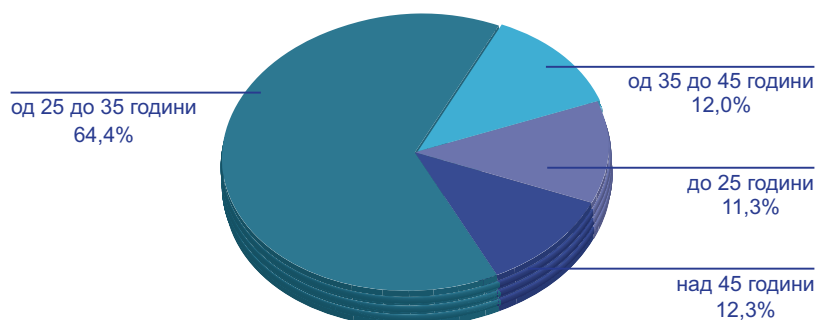
Банката има вкупно 699 вработени од кои 79,3% се со висока стручна спрема. Најголем дел од вработените или 75,7% се на возраст до 35 години.

Во изминатата година бројот на вработените беше зголемен за 135 што претставува пораст од 23,9% во однос на 2007 година. Од нив, 81 се вработени во комерцијалниот дел, со што се направи зајакнување на продажбата и услугата за комитентите.

Структура на вработените
според степенот на образование
на 31.12.2008

Структура на вработените
според возраста на 31.12.2008

Во текот на 2008 се работеше на повеќе развојни проекти чијашто главна цел е мотивација, усовршување и оптимално искористување на потенцијалот на вработените во Банката. За реализирање на овие цели беа организирани обуки, семинари и работилници, во насока на унапредување на продажните вештини и комуникација, работа и имплементација на нови продукти, услуги и развојни решенија. Во 2008 година континуирано се спроведуваа воспоставените процедури и постапки за развој на човечките ресурси:

- Систем на менторство и приправнички испити – за успешно воведување на нововработените кадри на Банката, за секој нововработен се одредува ментор кој се грижи за неговиот приправнички односно пробен период на работа. Системот на приправнички испити опфаќа стручен дел фокусиран на знаењето поврзано со конкретно работно место, работна задача со која критички се анализира еден работен процес или продукт на Банката, и општ дел кој се однесува на законската регулатива, процедури, политики и други акти на Банката. На овој начин се овозможува заокружување на периодот на воведување на приправниците во работењето на Банката.

- Банкарско школо на НЛБ Тутунска банка - во текот на 2008 година, во рамки на банкарското школо беа реализирани 90 обуки, од кои 34 интерни на кои присуствуваа 814 учесници и 56 екстерни обуки на кои присуствуваа 169 учесници од Банката. Воведните обуки за нововработените и обуките за постојните вработени беа збогатени со нови содржини и теми од банкарското работење, продажни вештини и менаџерски способности, со цел за збогатување на знаењето на вработените и стекнување нови вештини за ефикасно извршување на работата, што долгорочно ќе го одржи квалитетот на работењето и ќе ја зголеми продуктивноста.

- Интерна берза на трудот - Банката продолжи да го применува системот на интерни огласи и интервјуа за работни места, со цел да ги стимулира вработените во Банката со посебен интерес и потенцијал за понатамошен развој на кариерата.

- Практиканство – Банката го поддржува развојот на младите кадри кои имаат интерес за работа во банкарскиот сектор во Република Македонија, овозможувајќи истите да се стекнат со практично банкарско искуство преку организирање работна пракса во различни сектори во Банката. Во текот на 2008 година, беа остварени 221 стручна пракса во Банката на студенти од Економски факултет - Скопје, Економски факултет - Прилеп, ФОН - Факултет за економски науки, ЈИЕ Универзитет - Факултет за бизнис администрација, УКИМ Факултет за електротехника и информациски технологии - Скопје.

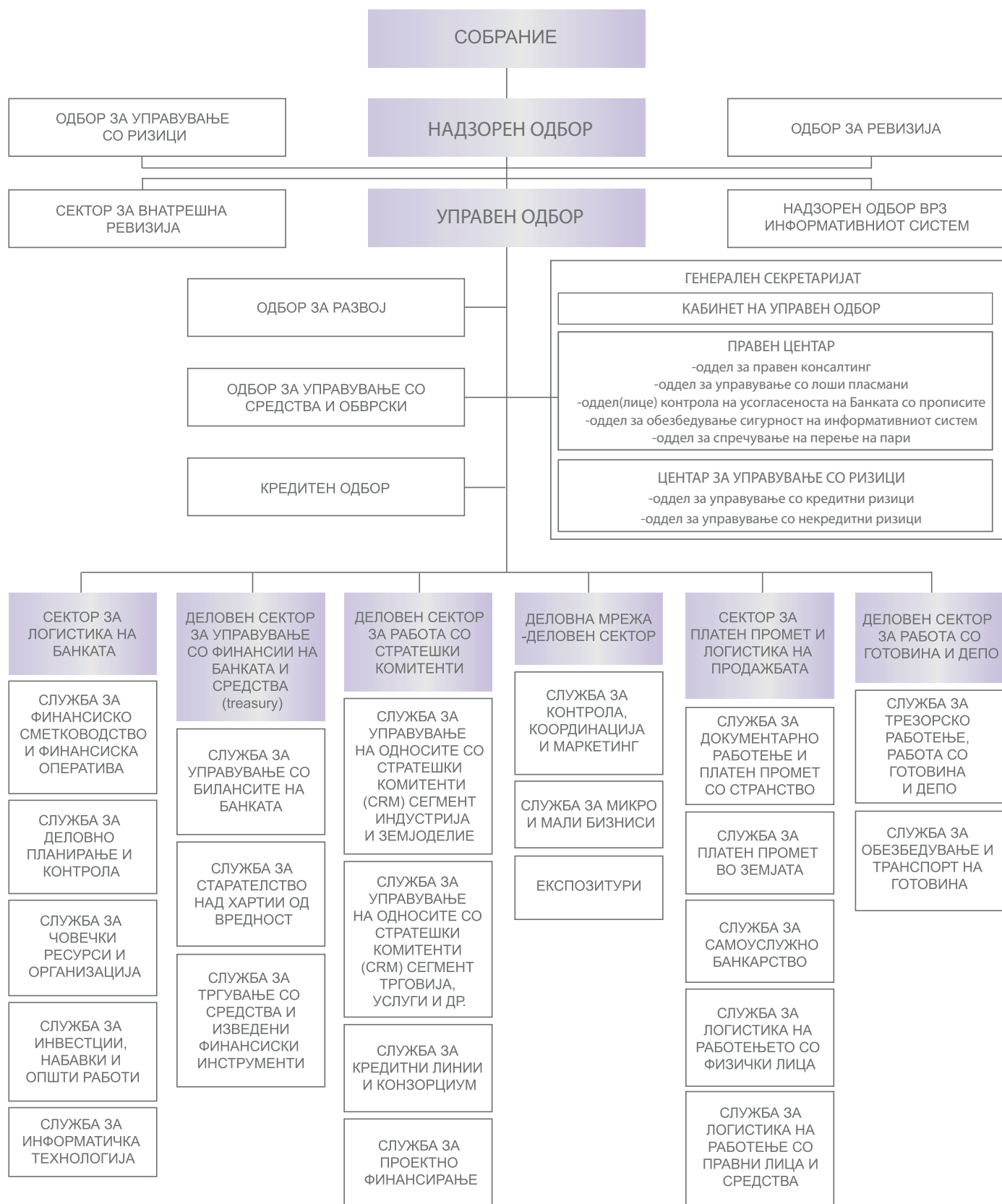
Организација на работа

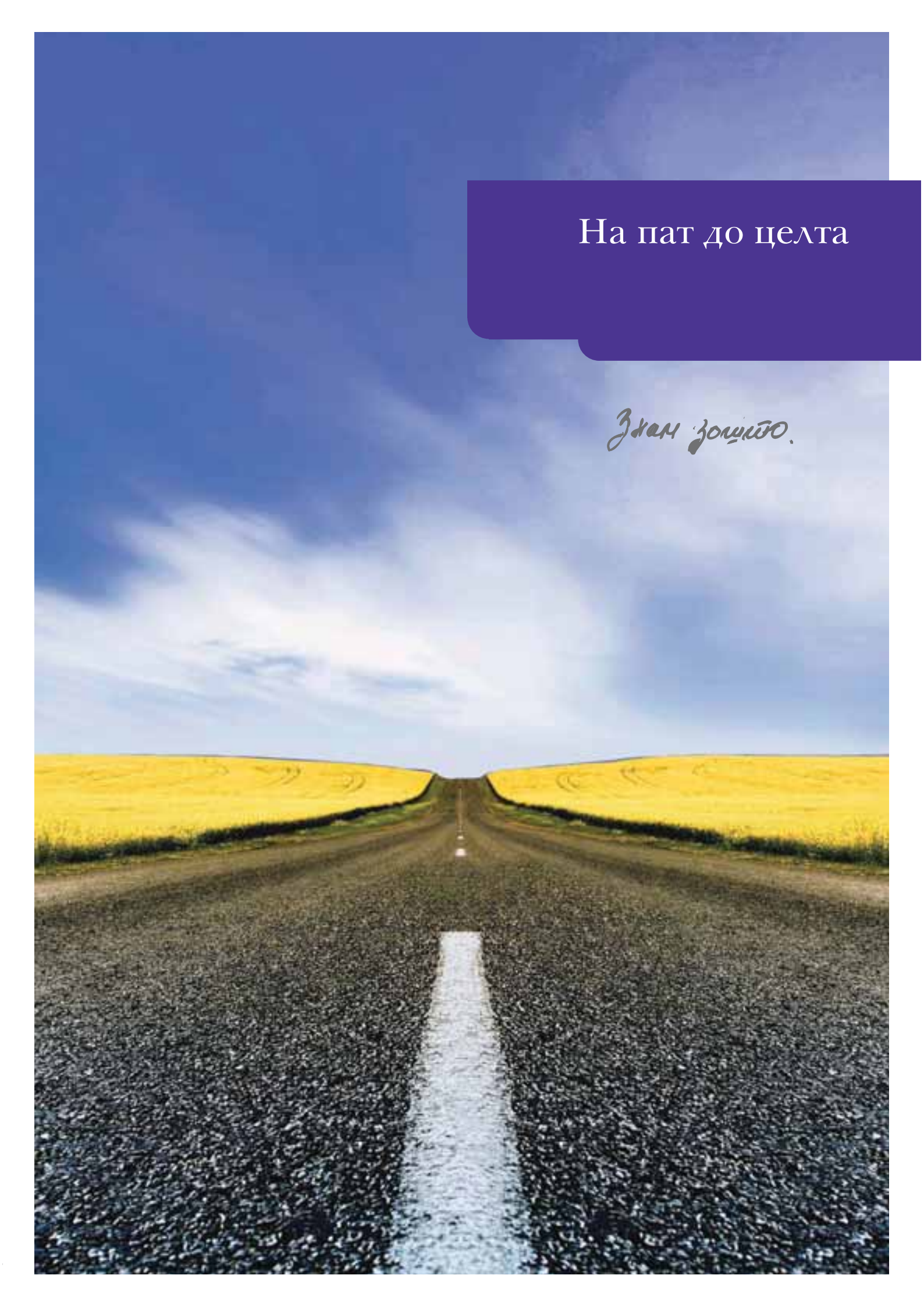
Во март 2008 година беа направени измени во постојната организација на работа на Банката, со кои во рамките на Правниот центар се дефинирани: Оддел за консалтинг и застапување, Оддел за управување со лоши пласмани, Оддел за спречување перење пари, Оддел за сигурност на информативниот систем и Оддел (Лице) за контрола на усогласеност на работењето на банката со прописите, додека во Центарот за управување со ризиците се дефинирани: Оддел за управување со некредитни ризици и Оддел за управување со кредитни ризици.

Измените се направени во согласност со барањата на Законот за банки и потребите за унапредување на процесите.

Во насока на обезбедување на повисок степен на систематичност во планирањето, следењето, анализата и организацијата и воведувањето нова технологија и организација, во септември 2008 донесена е Процедура за технологија и организација. Процедурата ја дефинира целокупната постапка на планирање на потребата од нова технологија и организација во Банката, вклучително и административната постапка на измена на технологија и организација на Банката.

Организациона шема

На пат до целта

Знам зорцето.

НЛБ Тутунска банка АД Скопје

**Консолидирани финансиски извештаи за годината
завршена на 31 декември 2008**

ИЗВЕШТАЈ НА НЕЗАВИСНИОТ РЕВИЗОР

До Собранието на акционерите и Надзорниот Одбор на НЛБ Тутунска банка АД Скопје

Извештај за финансиските извештаи

Ние извршивме ревизија на приложените консолидирани финансиски извештаи на НЛБ Тутунска банка АД Скопје и нејзината подружница НЛБ Тутунска брокер АД Скопје (заеднички именувани како „Групата“), кои што ги вклучуваат билансот на состојба заклучно со 31 декември 2008 година, како и билансот на успех, извештајот за промени во главнината и извештајот за парични текови за годината која што завршува тогаш и прегледот на значајните сметководствени политики и други објаснувачки белешки.

Одговорност на менаџментот за финансиските извештаи

Менаџментот е одговорен за подготвувањето и објективното презентирање на овие консолидирани финансиски извештаи во согласност со законските регулативи кои се применуваат во Република Македонија. Оваа одговорност вклучува: обликување, имплементирање и одржување на интерна контрола која што е релевантна за подготвувањето и објективното презентирање на финансиски извештаи коишто се ослободени од материјално погрешно прикажување, без разлика дали е резултат на измама или грешка; избирање и примена на соодветни сметководствени политики; како и правење на сметководствени проценки кои што се разумни во околностите.

Одговорност на ревизорот

Наша одговорност е да изразиме мислење за овие консолидирани финансиски извештаи врз основа на нашата ревизија. Ние ја спроведовме нашата ревизија во согласност со Меѓународните стандарди за ревизија. Тие стандарди бараат да ги почитуваме етичките барања и да ја планираме и извршиме ревизијата за да добиеме разумно уверување за тоа дали финансиските извештаи се ослободени од материјално погрешно прикажување.

Ревизијата вклучува извршување на постапки за прибавување на ревизорски докази за износите и обелоденувањата во финансиските извештаи. Избраните постапки зависат од расудувањето на ревизорот, вклучувајќи ја и проценката на ризиците од материјално погрешно прикажување на финансиските извештаи, без разлика дали е резултат на измама или грешка. Кога ги прави тие проценки на ризикот, ревизорот ја разгледува интерната контрола релевантна за подготвувањето и објективното презентирање на финансиските извештаи на ентитетот за да обликува ревизорски постапки кои што се соодветни во околностите, но не за целта на изразување на мислење за ефективноста на интерната контрола на ентитетот.

Ревизијата исто така вклучува и оценка на соодветноста на користените сметководствени политики и на разумноста на сметководствените проценки направени од страна на менаџментот, како и оценка на севкупното презентирање на финансиските извештаи.

Ние веруваме дека ревизорските докази коишто ги имаме прибавено се доволни и соодветни за да обезбедат основа за нашето ревизорско мислење.

Мислење

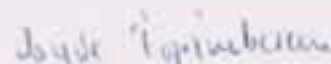
Според нашето мислење, консолидираните финансиски извештаи даваат вистинска и објективна слика на финансиската состојба на Групата заклучно со 31 декември 2008 година, како и на нејзината финансиска успешност и нејзините парични текови за годината којашто завршува тогаш во согласност со законските регулативи кои се применуваат во Република Македонија.

ПрајсвотерхаусКуперс РЕВИЗИЈА д.о.о – Скопје

Управител
Љубе Ѓорѓиевски

Овластен ревизор
Љубе Ѓорѓиевски

Скопје,
1 Април 2009

Консолидиран Биланс на успех

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

		31 декември	
	Белешки	2008	2007
Приходи од камати	5	3.531.770	2.629.716
Расходи од камати	5	(1.691.105)	(1.145.257)
Нето приходи од камати		1.840.665	1.484.459
Приходи од провизии	6	735.890	593.270
Расходи од провизии	6	(113.885)	(93.649)
Нето приходи од провизии		622.005	499.621
Приходи од дивиденди	7	18.190	8.069
Нето приходи од тргување	8	56.428	17.273
Загуби поради оштетување	14	(670.325)	(458.978)
Нето приходи од курсни разлики	9	135.318	125.730
Нето приходи од продажба на средства расположливи за продажба	10	23.652	794
Административни трошоци	12	(695.167)	(579.758)
Други оперативни расходи	13	(588.195)	(470.777)
Други оперативни приходи	11	39.147	35.193
Оперативна добивка		781.718	661.626
Дел од добивка на придружени претпријатија		11.197	2.657
Добивка пред оданочување		792.915	664.283
Данок од добивка	15	(66.549)	(76.977)
Добивка за годината		726.366	587.306

Белешките на страна 8 до 82 се составен дел од овие консолидирани финансиски извештаи

Консолидиран Биланс на состојба

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

		31 декември	
	Белешки	2008	2007
АКТИВА			
Парични средства и сметки во централна банка	16	5.406.526	4.218.346
Благајнички и државни записи	17	6.727.237	8.206.838
Пласмани во, и кредити на банки	18	5.397.729	4.396.169
Кредити	20	30.171.505	22.699.921
Финансиски инструменти за тргување	19	606.299	647.949
Вложувања во хартии од вредност:			
- Расположливи за продажба	21	1.244.493	1.481.517
- Чувани до доспевање	21	404.652	-
Вложувања во придружени претпријатија	22	54.644	43.447
Недвижности и опрема	23	828.277	684.667
Нематеријални средства	24	98.680	70.229
Останата актива	25	250.227	256.806
Вкупна актива		51.190.269	42.705.889
ПАСИВА			
Депозити од банки	26	2.595.057	2.146.872
Депозити на други коминтенти	27	36.469.855	27.376.943
Обврски по кредити	28	4.399.724	7.727.525
Издадени должнички хартии од вредност	29	649.163	-
Субординирани обврски	30	1.630.763	786.120
Останати обврски	31	319.451	292.153
Посебна резерва за вонбилансни ставки	32	386.658	356.296
Обврски за данок од добивка		1.468	5.229
Одложени обврски за данок	33	8.695	29.091
Вкупна пасива		46.460.834	38.720.229
Капитал			
Акционерски капитал	36	854.061	785.621
Акционерска премија		2.203.056	1.610.707
Задржана добивка		1.015.152	841.367
Други резерви		657.166	747.965
Вкупно капитал		4.729.435	3.985.660
Вкупно капитал и обврски		51.190.269	42.705.889

Белешките на страна 8 до 82 се составен дел од овие консолидирани финансиски извештаи

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

	Припишани на сопствениците на акционерскиот капитал					Вкупно
	Акционерски капитал	Акционерска премија	Задржана добивка	Законски резерви	Ревалоризациони резерви	
На 1 јануари 2007	693.866	968.422	660.143	501.151	120.458	2.944.040
Зголемување на капиталот	91.755	642.285	-	-	-	734.040
Нето промени во хартиите од вредност расположливи за продажба, нето од данок	-	-	-	-	92.880	92.880
Нето приход признаен во капиталот	91.755	642.285	-	-	92.880	826.920
Нето добивка	-	-	587.306	-	-	587.306
Целосно признати приходи за 2007	91.755	642.285	587.306	-	92.880	1.414.226
Дивиденди поврзани со 2006	-	-	(372.606)	-	-	(372.606)
Трансфер во законски резерви	-	-	(33.476)	33.476	-	-
На 1 јануари 2008	785.621	1.610.707	841.367	534.627	213.338	3.985.660
Зголемување на капиталот	68.440	592.349	-	-	-	660.789
Нето промени во хартиите од вредност расположливи за продажба, нето од данок	-	-	-	-	(135.075)	(135.075)
Нето приход признаен во капиталот	68.440	592.349	-	-	(135.075)	525.714
Нето добивка	-	-	726.366	-	-	726.366
Целосно признати приходи за 2008	68.440	592.349	726.366	-	(135.075)	1.288.080
Дивиденди поврзани со 2007	-	-	(508.305)	-	-	(508.305)
Трансфер во законски резерви	-	-	(44.276)	44.276	-	-
На 31 декември 2008	854.061	2.203.056	1.015.152	578.903	78.263	4.729.435

Белешките на страна 8 до 82 се составен дел од овие консолидирани финансиски извештаи

Детална информација е обезбедена во Белешка 36.

Консолидиран Извештај
за паричниот тек

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

		31 декември	
	Белешки	2008	2007
Паричен тек од оперативни активности			
Добивка пред оданочување		792.915	664.283
Корекции за :			
Амортизација на недвижности и опрема	23	108.635	82.856
Амортизација на нематеријални средства	24	26.553	13.998
Амортизација на недвижности дадени под закуп		-	967
Расходувани недвижности и опрема		15	427
Капитална загуба од продажба на недвижности и опрема		340	-
Загуба поради оштетување		670.325	458.978
Загуба поради оштетување на средства добиени во замена на спорни и сомнителни побарувања		3.750	13.704
Приходи од дивиденди		(18.190)	(8.069)
Приходи од камати	5	(3.531.770)	(2.629.715)
Расходи од камати	5	1.691.105	1.145.256
Наплатени камати		3.579.972	2.577.204
Платени камати		(1.776.067)	(1.122.370)
Оперативна добивка пред промените на оперативна актива		1.547.583	1.197.519
(Зголемување) / намалување во оперативна актива:			
Депозити кај НБРМ		(1.261.920)	(116.437)
Пласмани во, и кредити на банки		(1.750.044)	2.289.572
Кредити		(8.180.778)	(7.377.016)
Останата актива		(557)	80.610
Зголемување / (намалување) на оперативна пасива:			
Депозити од банки		449.508	538.818
Депозити на други коминтенти		9.163.829	8.789.110
Останата пасива		27.298	114.187
Нето паричен тек (користен за) / од основната дејност пред оданочување		(5.081)	5.516.363
Платен данок			
Платен данок од добивка		(70.310)	(97.374)
Нето паричен тек (користен за) / од основната дејност		(75.391)	5.418.989
Паричен тек од инвестициона дејност			
Набавка на недвижности и опрема	23	(253.091)	(167.563)
Набавка на нематеријални средства	24	(55.004)	(25.836)
Вложувања во хартии од вредност расположливи за продажба		(597.918)	(1.077.694)
Продажба на хартии од вредност за тргување		42.433	-
Продажба на хартии од вредност, расположливи за продажба		263.608	511.487
Продажба на благајнички записи		498.704	-
Продажба на недвижности и опрема		491	6
Примени дивиденди		18.190	8.069
Нето паричен тек (користен за) / од инвестиционата дејност		(82.587)	(751.531)

Белешките на страна 8 до 82 се составен дел од овие консолидирани финансиски извештаи

Консолидиран Извештај за
паричен тек (продолжение)

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

	Белешки	31 декември	
		2008	2007
Паричен тек од финансиски активности			
Зголемување на субординирани обврски	30	863.444	469.190
Зголемување на обврски по кредити		2.715.551	9.000.458
Намалување на обврски по кредити		(5.400.268)	(6.895.708)
Издавање на обични акции		660.789	734.040
Платени дивиденди		(508.305)	(372.606)
Нето паричен тек (користен за) / од финансиски активности		(1.668.789)	2.935.374
Нето (намалување) / зголемување на паричните средства и паричниот еквивалент		(1.826.767)	7.602.832
Парични средства и паричен еквивалент на 1 јануари		14.526.559	6.923.727
Парични средства и паричен еквивалент на 31 декември		12.699.792	14.526.559

Белешките на страна 8 до 82 се составен дел од овие консолидирани финансиски извештаи

Белешки кон консолидираните финансиски извештаи

1. Општи информации

НЛБ Тутунска банка АД Скопје („Банката“) е акционерско друштво регистрирано и со седиште во Република Македонија. Банката е подружница на НЛБ групацијата, која поседува 87% (2007: 87,6%) од акциите со право на управување. Адресата на регистрираното седиште е следната:

Бул. Дванаесетта македонска бригада бр. 20 Скопје - Аеродром,
1000 Скопје,
Република Македонија

Консолидираните финансиски извештаи на Банката за годината завршена на 31 декември 2008 се состојат од финансиските извештаи на Банката и нејзината подружница НЛБ Тутунска брокер АД Скопје, (заеднички именувани како „Групата“) и на уделот на Групата во придруженото претпријатие Нов Пензиски Фонд АД Скопје.

Групата има овластување да ги извршува сите банкарски активности во согласност со законот. Главните активности вклучуваат одобрување на кредити на клиенти, примања на депозити, обезбедување странски кредитни линии, платен промет во земјата и странство, посредување при обезбедување на девизни средства на клиенти и банкарски услуги на население. Дополнително, обезбедува капацитети за трговски финансии на компании за извозни и увозни цели. Овие консолидирани финансиски извештаи се одобрени за издавање од Надзорниот одбор на ден 1 април 2009 година.

Директори

Имињата на Членовите на Управниот Одбор и Директорите на Групата кои работеа во текот на финансиската година и до датумот на овој извештај се следниве:

Претседател на Управен Одбор	Ѓорѓи Јанчевски
Заменик претседател на Управен Одбор	Митре Колишевски
Член на Управен Одбор	Љубе Рајевски
Член на Управен Одбор	Томе Перински
Директор на сектор за внатрешна ревизија	Тихомир Трајковски
Директор на деловен сектор за управување со финансии и средства на Банката	Стојна Стојкоска
Директор на деловен сектор за работа со стратешки комитенти	Љиљана Настоска
Директор на сектор за логистика на Банката	Јорданка Грујоска
Директор на деловен сектор за работа со готовина и депо	Драган Пановски

Директор на сектор за платен промет и логистика на продажбата

Слаѓана Белева

Директор на деловна мрежа - деловен сектор

Антонио Аргир

Директор на центар за управување со ризици

Богоја Китанчев

Директор на правен центар

Надица Ценева

1.1 Деловно окружување на Групата

Македонската економија. Во текот на 2008 година силниот економски растеж се задржа како продолжен тренд од 2007 година, предводен од зајакнатата домашна побарувачка и зголемените инвестиции. Поволното финансирање на потрошувачката, трансферите од странство и подобрените трговски услови во првите три квартали значително ги зголемија приходите и домашната побарувачка. Во првите три квартали од 2008 година, бруто домашниот производ порасна за 5,5% во однос на истиот период минатата година, што претставува одличен резултат и индикатор дека позитивната финансиска клима продолжува и во текот на 2008 година исто така. Овој заклучок е поткрепен со растежот на градежништвото, трговијата на големо и мало, додека индустриското производство достигна двоцифрена вредност.

Во четвртиот квартал од 2008 година, позитивните трендови добија спротивен правец, како резултат на забавувањето на светската економија, а посебно во земјите од ЕУ, кои претставуваат стратешки пазари за извоз на македонските компании. Намалената извозна побарувачка, опаѓачките цени на извозот, и релативно пониските трансфери од странство, го зголемија надворешно трговскиот дефицит на над 2 милијарди ЕУР и направија значителен притисок на тековната сметка.

Инфлацијата се зголеми и покрај сидрот на девизниот курс на монетарната политика на централната банка, главно поради надворешните шокови и ценовните прелевања од надвор. Од 2002 до 2008 година инфлацијата во просек изнесуваше помалку од 1%, понекогаш со периоди на дефлација. Инфлацијата се зголеми на околу 10% на почетокот на 2008 година, слично како и во другите земји во регионот, во најголем дел поради зголемувањето на цените на нафтата, струјата и храната, стабилизирајќи се на 8,3% на крајот на годината. Поголемото зголемување на номиналните плати го спречи намалувањето на реалниот приход.

Во 2008 година буџетот на централната власт беше избалансиран, иако фискалната политика беше експанзивна. Приходите од даноци се зголемија и покрај значителното намалување на даночните стапки во претходните години, пред се заради подобрената наплата на даноците, растот на домашната побарувачка (којашто го зголеми ДДВ-то) и речиси двојните приходи од данокот на добивка. Планираната фискална политика на Владата за 2009 година е експанзивна, имајќи за цел да ја замени ослабената приватна потрошувачка поддржувајќи го на тој начин планираниот растеж.

Со зајакнувањето на конкуренцијата, и релаксираната монетарна политика на почетокот на 2008 година, растот на кредитите се зголеми на речиси 40% годишно, стимулирајќи ја домашната побарувачка и увозот и зголемувајќи го потенцијалниот ризик во банкарскиот систем. За да ги контролира овие ризици, Народна Банка на Република Македонија (НБРМ) започна со стегане на монетарната политика. НБРМ ги зголеми каматните стапки на благајничките записи на 7% (5% во 2007 година), ја зголеми потребата од капитал за пречекорувањата на тековните сметки и за кредитите на картички до 125%, и воведо контрола на растот на кредитите кај населението.

Овие мерки силно го инхибираа комерцијалното финансирање на населението во последните два месеци од 2008 година. Овој тренд ќе продолжи во текот на 2009 година исто така, имајќи ја предвид одлуката на НБРМ да воведе уште поригорозен лимит од 11% на годишниот пораст на кредитите кај населението за 2009 година.

Република Македонија има девизен курс врзан за еврото. И покрај притисокот на девизниот пазар, македонскиот денар (МКД) во 2008 година, забележа блага депрецијација (0,34%) во однос на еврото. Официјалниот курс на еврото кај НБРМ се зголеми од МКД61,2016 на 31 декември 2007 на МКД 61,4123 на 31 декември 2008 година (и на МКД 61,4090 на 26 јануари 2009 година), додека девизните резерви на Македонија се зголемија од ЕУР 1.524 милијарди на 31 декември 2007 на ЕУР 1.689 милијарди на 30 септември 2008.

Во 2009 година, дефицитот на тековната сметка останува главен ризик за продолжување на растот (предвиден на 3%) и за макроекономската стабилност, со оглед на очекувањата за понатамошно забавување светската економија. Извозната побарувачка, којашто започна да опаѓа во втората половина од 2008 година и пониските странски директни инвестиции, портфолио инвестиции и трансфери од странство, може да предизвикаат дополнителен притисок на билансот на плаќања.

Континуираната меѓународна финансиска нестабилност создава дополнителна несигурност. Во Македонија директниот ефект беше минимален со оглед дека банките во Македонија не се изложени на „subprime lending“ во странство и се потпираат главно на домашното штедење (околу 80%) при финансирање на кредитирањето. Сепак, многу е веројатно зголемување на индиректниот ефект преку реалниот сектор. Дополнително, последното зголемување на комерцијалните каматни стапки и мерките на НБРМ да го ограничи растот на кредитирањето, ќе има силен ефект на растот на банките и профитот.

Сепак, ликвидноста на банкарскиот сектор во Република Македонија останува силна, главно поддржана од стабилното приватно штедење.

Каква ќе биде идната економска ориентација на Република Македонија силно ќе зависи од ефикасноста на економските, фискалните и монетарните мерки превземени од Владата и НБРМ и нивното правовремено прилагодување со цел да се одржи надворешната стабилност, како и од постоењето можност за стимулирање на домашните инвестиции преку даночни, правни, регулаторни и политички мерки на релаксација. Заштитата на девизниот курс на денарот останува приоритет на монетарната политика во 2009 година.

Сепак, менаџментот на Групата не е во можност да ги предвиди сите случувања кои ќе имаат влијание на банкарскиот сектор и на пошироката економија, како и влијанието на последователите ефекти, доколку се појават, на идната финансиска позиција на Групата.

Општо

Влијание на тековната глобална економско - финансиска криза

Тековната глобална финансиска и економска криза, којашто започна во средината на 2007 година како последица на длабоки потреси и намалување на глобалната ликвидност, резултираше, помеѓу другото, со пониско ниво на финансирање на пазарот на капитал, повисоки меѓубанкарски каматни стапки, висока нестабилност на берзанските пазари.

Додека ликвидноста на банкарскиот сектор и пошироко на економијата на светските пазари беше на ниско ниво, ликвидноста во банкарскиот сектор во Република Македонија во текот на 2008 година се задржа на високо и задоволително ниво.

Во моментот е невозможно да се предвиди целокупното влијание или да се обезбеди комплетна заштита од тековната глобална финансиска и економска криза.

Во таа насока, за да ја одржи структурната ликвидност, НБРМ пропиша минимум 100% исполнување на задолжителниот едномесечен и шестмесечен ликвидносен лимит. Дополнително, за да се одржи повисока девизна ликвидност, почнувајќи од 2009 година НБРМ започнува со аукции на девизни депозити со каматни стапки еднакви на каматните стапки во еврозоната, меѓународните финансиски институции и приносот на државните записи на земјите во еврозоната.

Влијание врз ликвидноста

Обемот на меѓународно финансирање се намали во 2008 година споредено со 2007 година. Ваквите состојби може да влијаат на способноста на Групата да најде нови поволни долгорочни позајмици, и да ги рефинасира нејзините постојни позајмици под услови слични со оние кои важеа за претходните задолжувања. Истотака, изворите на Групата се најзависни од стабилната депозитна база. Целокупниот пазарен притисок за зголемување на каматите на домашните заштеди, кое започна во текот на 2008 година, може да влијае на идните трошоци на финансирање и каматната политика.

Влијание врз клиентите / позајмувачите

Кредитокорисниците (должниците) на Групата, и позајмувачите и депонентите, можно е да бидат негативно засегнати од финансиското и економското окружување што повратно може да повлијае на нивната ликвидност и способноста да ги вратат позајмените срдства. Влошените услови за кредитокорисниците (комитентите) може истотака да имаат влијание на проекциите на паричниот тек од страна на менаџментот и оценката за оштетувањето на финансиските и нефинансиските средства. Во согласност со информациите со кои располага, менаџментот соодветно ги одразува ревидираните проценки на очекуваните идни парични текови во неговите оценки за оштетувањето.

Влијание врз колатералот / (посебно недвижностите)

Износот на резервацијата за оштетените кредити се заснова на проценката на менаџментот на овие средства на денот на билансот на состојба претходно земајќи ги во предвид и паричните текови коишто може да произлезат од реализацијата на обезбедувањето намалени за трошоците за задобивање со и за продажба на обезбедувањето. Пазарот во Македонија, за повеќе видови обезбедување, посебно за недвижнините, не беше значително засегнат од последните промени на глобалните финансиски пазари, со оглед дека понудата на недвижнините, посебно на резиденцијалните, е се уште помала од побарувачката. Сепак, очекуваните пониски приходи на домаќинствата и можната намалена ликвидност на компаниите во 2009 година, може да ја намали ликвидноста за одредени видови на обезбедување. Како резултат на тоа, актуелната вредност по која може да се реализира обезбедувањето може да се разликува од вредноста припишана при проценката на резервацијата за оштетувањето.

Објективна вредност на финансиските средства и обврски (исклучувајќи ги финансиските средства и обврски кои директно се погодени од финансиската криза).

Објективните вредности на инструментите со кои се тргува на активните пазари се засноваат на тековните куповни цени (кај финансиските средства) или продажни цени (кај финансиските обврски).

Доколку не постои активен пазар за одреден финансиски инструмент, Групата ја утврдува објективната вредност користејќи техники за вреднување. Овие техники вклучуваат користење на споредби со последни трансакции со средства со иста доспеаност, анализа на дисконтирани парични текови, модели на вреднување и други техники за вреднување кои вообичаено се користат од страна на пазарните учесници. Моделите за вреднување ги одразуваат тековните пазарни услови на датумот на мерењето кои може да не се соодветни на пазарните услови било пред или по датумот на мерење. На датумот на билансот на состојба, менаџментот ги има ревидирано моделите за да се осигура дека тие соодветно ги одразуваат тековните пазарни услови, вклучувајќи ја и соодветната ликвидност на пазарот и маргините на приносите).

2. Сметководствени политики

Основните сметководствени политики применети при составување на финансиските извештаи се наведени во понатамошниот текст. Овие политики постојано се применувани на сите прикажани години, освен ако не е наведено поинаку.

2.1. Основа на изготвување на финансиските извештаи

Финансиските извештаи на Групата се изготвени во согласност со Законот за Трговски друштва и Правилникот за водење на сметководство (Службен весник на РМ бр. 94/2004, бр.11/2005 и бр. 116/2005) и се прикажани во илјади македонски денари (МКД).

Консолидираните финансиски извештаи се изготвени според историска вредност освен за ревалоризацијата на финансиски средства расположливи за продажба.

Подготовката на овие посебни финансиски извештаи на Групата е неопходно според локалната регулатива. Групата поседува 49% од Нов пензиски фонд АД Скопје, којшто е со седиште во Република Македонија и претставува вложување во придружено претпријатие. Во одделните финансиски извештаи на Банката вложувањето во придруженото претпријатие се евидентира по набавна вредност.

Групата исто така поседува 100% од капиталот на НЛБ Тутунска Брокер АД Скопје, којашто е со седиште во Република Македонија и претставува подружница. Во одделните финансиски извештаи на Банката вложувањето во подружницата се евидентира по набавна вредност.

Подготовката на финансиските извештаи во согласност со општо прифатените сметководствени стандарди, бара користење на определени критични сметководствени проценки кои се базирани на најдобрите познавања на раководството на тековните настани и акции. Областите коишто бараат повисоко ниво на расудување и сложеност, или области каде што претпоставките и проценките се значајни за консолидираните финансиски извештаи се објавени во Белешка 4.

(а) Основи за консолидација

(i) Подружници

Подружници се оние друштва кои се управувани (контролирани) од Групата. Контролата постои кога Групата има моќ, директно или индиректно, да управува со финансиските и деловните политики на подружниците за да се добие одредена корист од тие активности.

Финансиските извештаи на подружниците се вклучени во консолидираните извештаи од моментот на започнувањето до моментот на завршувањето на контролата врз нив.

(ii) Придружени претпријатија

Придружено претпријатие е претпријатие во кое Групата има значајно влијание во одлуките за финансиските и оперативните политики на претпријатието, но не и контрола над тие политики. Вложувањата во придруженото претпријатие се евидентираат со примена на методата на главнина.

Консолидираните финансиски извештаи го вклучуваат уделот на Групата во вкупните признаени добивки и загуби на придруженото претпријатие според методата на главнина од датумот кога значајното влијание почнува па се до датумот кога значајното влијание престанува. Доколку уделот на Групата во загубата на придруженото претпријатие ја надминува сметководствената вредност на вложувањето, вложувањето се сведува на вредност нула и се престанува со признавање на идни загуби.

Идните загуби се земаат во предвид само до степенот до кој што Групата презела обврски или извршила плаќања во име на придруженото претпријатие.

(iii) Трансакции елиминирани при консолидација

Сметките и трансакциите, како и било какви нереализирани добивки кои произлегуваат од меѓусебните односи се елиминирани при изготвувањето на консолидираните финансиски извештаи. Нереализираните добивки и загуби коишто произлегуваат од трансакции со придруженото претпријатие кое се евидентира со метод на главнина се елиминираат од вложувањето до степенот на учество на Групата во придруженото претпријатие.

Нереализираните загуби се елиминираат на исти начин како и нереализираните добивки, но само до степенот доколку не постојат докази за оштетување.

2.2 Странски валути

(a) Функционална и известувачка валута

Ставките вклучени во финансиските извештаи на Групата се мерени користејќи ја валутата на основната економска средина во којашто работи Групата („функционална валута“).

Финансиските извештаи се претставени во илјади македонски денари („МКД“), којашто е функционална и известувачка валута на Групата.

(б) Трансакции во странска валута

Деловните трансакции во странска валута се искажуваат во функционалната валута според средниот девизен курс на датумот на трансакциите. Добивките и загубите кои произлегуваат од подмирувањето на такви трансакции и од искажувањето на монетарните средства и обврски назначени во странски валути според курсот на датумот на известување се вклучени во билансот на успех.

Промените во објективната вредност на монетарните хартии од вредност означени во странски валути класифицирани како расположливи за продажба се утврдуваат помеѓу искажаните разлики кои се резултат од промени во амортизираниот трошок на хартиите од вредност и другите промени во книговодствената вредност на хартијата од вредност. Пренесените разлики поврзани со промени во амортизираниот трошок се признаени во добивка или загуба, а другите промени во книговодствената вредност се признаени во капитал.

Пренесените разлики на немонетарните ставки, како на пример акции коишто се вреднуваат по објективна вредност преку билансот на успех, се искажуваат како дел од добивка или загуба од објективната вредност. Преведените разлики на немонетарните ставки, како на пример акциите, класифицирани како финансиски средства расположливи за продажба, се вклучени во ревалоризационите резерви во капиталот.

Странските валути со кои работи Групата во главно се еврото (ЕУР) и доларот на САД (УСД). Девизните курсеви кои се користат за искажување на 31 декември 2008 и 2007 беа следниве:

	2008 МКД	2007 МКД
1 ЕУР	61,41	61,20
1 УСД	43,56	41,66

2.3 Финансиски средства

Групата ги класифицира своите финансиски средства во следниве категории: кредити и побарувања, финансиски инструменти за тргување, финансиски средства расположливи за продажба и финансиски средства до доспевање. Раководството ја определува класификацијата на своите вложувања при почетното признавање.

(а) Кредити и побарувања одобрени од Групата

Кредити и побарувања одобрени од Групата се недеривативни финансиски средства со фиксни и определиви отплати кои не котираат на активен пазар.

Кредитите и побарувањата на Групата настануваат кога се обезбедуваат средства на клиентот без намера за тргување и остварување на профит на краток рок.

Кредитите и побарувањата одобрени од Групата се проценуваат според амортизирана набавна вредност со примена на ефективна каматна стапка.

(б) Финансиски инструменти за тргување

Финансиските средства се класифицираат за тргување ако се набавуваат со намера да се продадат или откупат во краток период и за кои постои доказ на близок веројатен модел на краткорочна добивка. Единствени инструменти за тргување кои ги има Групата се државни и благајнички записи и државни и корпоративни обврзници.

(в) Финансиски средства расположливи за продажба

Финансиски средства расположливи за продажба се оние кои се наменети да се чуваат на неодреден временски период, кои можат да бидат продадени за потребите за ликвидност.

Финансиски средства по објективна вредност преку биланс на успех, финансиски средства кои се чуваат до достасување и финансиски средства расположливи за продажба се евидентираат на датумот за тргување - датумот на којшто Групата се обврзува да ги купи или продаде средствата.

Финансиските средства кои не се вреднуваат по објективна вредност преку биланс на успех првично се признати по објективна вредност плус трошоците од трансакцијата. Финансиските средства според објективна вредност преку биланс на успех првично се признати по објективна вредност, а трошоците од трансакцијата се признати во билансот на успех.

Финансиските средства расположливи за продажба и финансиските средства по објективна вредност преку биланс на успех последователно се мерат по објективна вредност. Кредитите, побарувањата и вложувањата кои се чуваат до достасаност се мерат според амортизирана вредност, користејќи го методот на ефективна каматна стапка. Добивките и загубите коишто се јавуваат од промените во објективната вредност на „финансиските средства по објективна вредност преку биланс на успех“, се вклучени во билансот на успех во периодот во којшто се јавуваат. Добивките и загубите коишто се јавуваат од промената во објективната вредност на средствата расположливи за продажба, директно се препознаваат во капиталот, се до моментот кога финансиските средства се депризнаваат или се оштетени. Во тој случај, кумулативната добивка или загуба, претходно призната во капиталот, се признава во билансот на успех. Сепак, каматата која е пресметана со примена на методот на каматана стапка и добивките и загубите од девизните промени кај монетарните средства класифицирани како расположливи за продажба, се признати во билансот на успех. Дивидендите кои произлегуваат од сопственичките вложувања класифицирани како расположливи за продажба се признаваат во билансот на успех, кога ќе се утврди правото на субјектот да се прими плаќањето.

За утврдување на објективната вредност на вложувањата кои котираат на активен пазар се користи тековната куповна цена, освен кај вложувањата кои немаат определена пазарна цена и чијашто објективна вредност не може со сигурност да се измери, се мерат според набавната вредност, намалени за загуби поради оштетувања.

Групата ги депризнава финансиските средства кога се истечени правата од договорот за добивање на паричните текови од финансиските средства или кога Групата ги има пренесено правата на паричните текови од средството со трансакција во која сите ризици и награди од сопственоста на финансиското средство се пренесени на друг. Финансиски обврски се депризнаваат кога се изгасени односно, кога обврската е подмирена, откажана или истечена.

г) Финансиски средства кои се чуваат до доспевање

Финансиските средства кои се чуваат до доспевање се недеривативни финансиски средства со фиксни или определиви отплати и фиксни датуми на доспевање кои раководството на Групата има намера да ги чува до доспевање. Доколку групата има намера да продаде незначаен износ од средствата кои се чуваат до доспевање, целата категорија ќе се рекласифицира како финансиски средства расположливи за продажба.

2.4 Нетирање на финансиски инструменти

Финансиските средства и обврски се нетираат, и нето износот се прикажува во билансот на состојба само кога Групата има законско право да ги нетира признаените износи и има намера да се порамни трансакцијата на нето основа, или да се реализира средството и истовремено да се подмири обврската.

2.5 Приходи и расходи од камата

Приходите и расходите по основ на камата за сите каматоносни финансиски инструменти, освен за оние што се класифицирани за тргување или оние кои се вреднуваат по фер вредност преку Билансот на успех, се признати како „приход од камата“ и „расход од камата“ во билансот на успех, користејќи ја методата на ефективна каматна стапка.

Методата на ефективна каматна стапка е метода на мерење на финансиските средства и обврски според амортизирана набавна вредност и алокација на приходите и расходите од камата во периодот на очекуваното достасување на финансиските инструменти.

Ефективната каматна стапка е стапката која ги дисконтира очекуваните идни парични приливи и одливи до датумот на крајната достасаност на инструментот или, доколку е соодветно, за пократок временски период до нето книговодствената вредност на финансиските средства или финансиските обврски. При пресметувањето на ефективната каматна стапка, Групата го проценува паричниот тек, земајќи ги во предвид сите договорни услови на финансискиот инструмент (на пример, однапред платени опции) освен идните кредитни загуби. Пресметката ги вклучува добиените или исплатени надоместоци и поени помеѓу договорените страни, кои се составен дел од ефективната каматна стапка, трансакционите трошоци и сите други премии или дисконти.

Кога еднаш финансиски средства или група на слични финансиски средства се отпишани како резултат на загуба поради оштетување, приходот од камата се признава со користење на каматната стапка која се користи при дисконтирањето на идните парични текови при мерењето на загуба поради оштетување.

2.6 Приходи од провизии и надомести

Приходите од провизии и надомести се состојат од финансиски услуги што ги извршува Групата вклучувајќи издавање на гаранции, отварање на акредитиви, платен промет во земјата и странство и други услуги. Провизиите и надоместите генерално се признаваат на пресметковна основа, кога услугата ќе се изврши.

2.7 Приход од дивиденди

Приходите од дивиденди се признаваат во билансот на успех кога ќе биде утврдено правото на Групата да прими плаќање.

2.8 Оштетување на финансиски средства

(а) Средства кои се вреднуваат според амортизирана вредност

На секој датум на билансот на состојба, Групата прави проценка дали постои објективен доказ дека финансиско средство или група на финансиски средства се оштетени. Финансиските средства или група на финансиски средства се оштетени и загубите поради оштетување настануваат само доколку има објективен доказ за оштетување како резултат на еден или повеќе настани коишто се случиле по првичното признавање на средството („настан на загуба“) и тој настан на загуба (или настани) има влијание на очекуваните идни парични текови од финансиското средство или групата на финансиски средства коишто можат веродостојно да се проценат.

Критериумите кои Групата ги користи за да утврди дека постои објективен доказ за загуба поради оштетување вклучуваат:

- Неисполнување на договорени плаќања на главнина или камата;
- Тешкотии во паричните текови од страна на должникот (на пример, коефициент на акционерски капитал, процент на нето приход од продажба);
- Прекршување на договори и услови за кредити;
- Започнување на постапки за стечај;
- Влошување на конкурентската позиција на должникот;
- Влошување на вредноста на колатералот;
- Правни и други потешкотии при превземањето на колатералот.

Проценетиот период помеѓу појавувањето на загуба и идентификацијата на настанот, зависи од менаџментот за секое пооделно портфолио. Генерално, тој период е три месеци.

Групата прво проценува дали објективниот доказ за оштетување постои поединечно за финансиски средства кои се значајни, и поединечно или колективно за финансиски средства коишто не се поединечно значајни. Доколку Групата утврди дека не постои објективен доказ за оштетување за поединечно проценето финансиско средство, без разлика дали е значајно или не, го вклучува во групата на финансиски средства со слични карактеристики на кредитен ризик и колективно ги проценува за оштетувања. Средствата коишто поединечно се проценуваат за оштетувања и за коишто постои загуба поради оштетување или продолжува да се препознава, не се вклучуваат во колективната проценка за оштетување.

Загуба поради оштетување е износот утврден како разлика помеѓу сметководствената вредност на средствата и сегашната вредност на очекуваните идни парични текови (исклучувајќи ги идните загуби кои не се случиле) дисконтирани според првичната ефективна каматна стапка на финансиските средства. Сметководствената вредност на средството се намалува преку употреба на сметки за исправка на вредноста (резервација) и износот на загубата се признава во билансот на успех. Доколку кредитот или средството кое се чува до достасаност има променлива каматна стапка, стапката за мерење на било која загуба од оштетување е тековната ефективна каматна стапка утврдена според договорот.

Пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови на финансиското средство кое е обезбедено со колатерал, ги искажува паричните текови кои можат да се јават од реализација на колатералот, намалени за трошоците за стекнување и продажба на колатералот, без разлика дали стекнувањето е можно или не.

За целите на групна проценка и оштетување, финансиските средства се групираат врз основа на слични карактеристики за кредитен ризик (т.е. врз основа на постапката за степенување на финансиските средства на Групата, земајќи ги во предвид типот на средствата, индустриската и географската локација, типот на колатерал, статусот на пречекорена достасаност и други релевантни фактори). Тие карактеристики се релевантни за проценката на идните парични текови за групите од таков вид на средства коишто се проценуваат, така што тие се показатели за способноста на должниците да ги платат сите износи кои се должат, согласно условите од договорот.

Проценката на промените од идните парични текови за група средства треба да соодветствува и директно да е конзистентна со промените во податоците коишто се набљудуваат од период до период (на пример, промени во стапката на невработеност, цените на недвижностите, платежната состојба, или други фактори кои ги покажуваат промените во веројатноста на загуби на Групата и нивната големина). Методологијата и претпоставките кои се користат за проценување на идни парични текови се разгледуваат редовно од страна на Групата, за да се намалат секакви разлики помеѓу веројатноста од загуба и вистинската загуба.

Кога еден кредит е ненаплатлив тогаш се отпишува во износ на соодветната резервација за оштетување на кредитот. Такви кредити се отпишуваат откако се преземени сите неопходни постапки за наплата и кога износот на загубата е утврден.

Доколку, во наредниот период, износот на загубата поради оштетување се намалува и намалувањето може објективно да се поврзе со настан којшто се случил откако оштетувањето било признаено (како на пример подобрување во рангирањето на должникот), претходно признаената загуба од оштетување се ослободува од посебната резерва и износот се признава во билансот на успех во позиција нето загуби поради исправка.

(б) Средства класифицирани како расположливи за продажба

На секој датум на биланс на состојба, Групата разгледува дали има објективен доказ, дека финансиското средство или групата на финансиски средства е оштетена. Во случај на сопственички вложувања класифицирани како расположливи за продажба, значајно или пролонгирано намалување на објективната вредност на хартијата од вредност под својата сметководствена вредност се зема во предвид при утврдување дали средствата се оштетени. Доколку постои таков доказ, кај средствата расположливи за продажба, кумулативната загуба – измерена како разлика помеѓу почетната набавна вредност и тековната објективна вредност, намалена за било која загуба поради оштетување на тие финансиски средства претходно признаени во добивката или загубата – се отстранува од капиталот и се признава во билансот на успех. Загубата поради оштетување признаена во билансот на успех за сопственичките вложувања, последователно не може да се ослободи/анулира преку билансот на успех.

Доколку, во последователниот период, објективната вредност на должничките инструменти класифицирани како расположливи за продажба се зголемува, и зголемувањето може објективно да се поврзе со настан кој се случил откако загубата поради оштетување била признаена во билансот на успех, загубата поради оштетување се ослободува преку билансот на успех.

(в) Кредити со повторно обновени услови

Кредити чии услови се повторно обновени без разлика дали се под анализа на општа проценка на оштетување или се значајни поделни кредити, не се сметаат како достасани кредити туку како нови кредити. Во наредната година, средствата треба да се признаат како достасани кредити и треба да се обелодени за таквите кредити.

2.9 Вложувања во недвижности

Вложувања во недвижности претставуваат недвижностите кои се чуваат за заработка на приход од наемнини или за зголемување на вредноста на капиталот или двете заедно. Групата ги задржува вложувањата во недвижности кои биле добиени преку реализација на гаранција врз кредити и побарувања. Приходот од наемнините од вложувањата во недвижности е признат во билансот на успех по праволиниска основа според условите на закупот. Вложувањата во недвижности се мерат според набавна вредност намалена за акумулирана амортизација и акумулирана загуба поради оштетување, доколку има.

Амортизацијата на вредноста на вложувањата во недвижности се признава како трошок во билансот на успех со примена на методот на праволиниска основа за да се распредели нивната сметководствена вредност до остатокот од вредноста во текот на нивниот корисен век на траење. Вложувањата во недвижности периодично се разгледуваат поради оштетување.

Групата донесе одлука да ги користи овие средства за сопствена употреба.

Корисниот век на употреба е следниот:

	2008	2007
Згради	40 години	40 години

2.10 Нематеријални средства

Нематеријални средства кои се стекнати од Групата, се искажани според набавна вредност намалена за акумулирана амортизација и загуби поради оштетување.

Последователните издатоци се капитализираат само кога се зголемуваат идните економски добивки кои произлегуваат од средствата со кои се поврзани. Сите други издатоци се признаваат во билансот на успех како што настануваат.

Амортизацијата се признава во билансот на успех по пропорционална основа преку отпишување на набавната вредност на средствата во текот на нивниот корисен век на употреба. Нематеријалните средства се амортизираат од датата кога се расположливи за употреба.

Корисниот век на употреба е следниот:

	2008	2007
Софтвер	5 години	5 години
Патенти и лиценци	5 години	5 години
Останато	5 години	5 години

2.11 Недвижности и опрема

Недвижностите и зградите се состојат од филијали и канцеларии. Сите недвижности и опрема се искажуваат според набавна вредност намалена за амортизација. Набавната вредност ги вклучува трошоците што се директно поврзани со стекнувањето на средството.

Последователни издатоци се вклучени во набавната вредност на средствата или се искажани како посебно средство, соодветно, само кога е веројатно дека идните економски користи поврзани со средството ќе бидат прилив во Групата и можат веродостојно да се измерат. Сите други поправки и одржувања на недвижностите, постројките и опремата се признаваат во билансот на успех како други оперативни трошоци во период кога тие настанале.

Земјиштето не се амортизира. Амортизацијата на другите средства се пресметува со примена на методот на праволиниска основа за да се распредели нивната сметководствена вредност до остатокот на вредноста во текот на нивниот корисен век на употреба. Корисниот век на употреба на средствата е следниот:

	2008	2007
Згради	40 години	40 години
Мебел и опрема	4-10 години	4-10 години

На секој датум на билансот на состојба Групата ја разгледува преостаната вредност на средствата и корисниот век на употреба на средствата и се прилагодуваат, ако е потребно. Средствата кои се предмет на амортизација се ревидираат за оштетувањето кога настаните и промените покажуваат дека сметководствената вредност не може да се надомести. Ако сметководствената вредност на средството е поголема од пресметаниот надоместлив износ, тогаш сметководствената вредност на средството веднаш се сведува до надоместливиот износ. Надоместливиот износ претставува повисокиот износ од нето продажната цена на средството и неговата употребна вредност.

Добивките и загубите од депризнавањето се одредуваат во зависност од сметководствената вредност на средствата и се вклучени во други оперативни трошоци во билансот на успех.

2.12 Наеми

(а) Групата како наемопримач

Наемите кои го користи Групата се главно оперативни наеми. Вкупните плаќања од оперативните наеми се искажани како други оперативни трошоци во билансот на успех и тоа според праволиниска основа во периодот на наемот.

Кога оперативниот наем е прекинат пред да истече периодот на наем, секоја исплата која треба да му се исплати на наемодавачот како казна, се препознава како трошок во периодот во кој раскинувањето настанало

2.13 Парични средства и парични еквиваленти

За извештајот за паричен тек, паричните средства и паричните еквиваленти ги сочинуваат средствата со рок на достасаност до три месеци или помалку, од датумот на стекнување, вклучувајќи ги паричните средства во благајна и неограничените сметки во централна банка, благајничките записи и други записи и пласмани во банки.

2.14 Резервации

Резервирање се признава во билансот на состојба кога Групата како резултат на минат настан има сегашна законска или изведена обврска која може веродостојно да се измери и е веројатно дека ќе има одлив од Групата за подмирување на обврската. Резервирањата се утврдуваат со дисконтирање на очекуваните идни парични текови користејќи дисконтна стапка пред оданочување која ги одразува тековните пазарни проценки на временската вредност на парите и каде што е потребно ризиците специфични за обврската.

Резервации за неповолен договор се признаваат кога економските користи кои се очекуваат да се примат според него се пониски од неизбежните трошоци за исполнување на обврските според договорот. Резервациите се мерат според сегашната вредност на пониската од очекуваните трошоци за раскинување на договорот и очекуваните нето трошоци за продолжување на договорот. Пред да се утврди резервацијата од неповолниот договор, Групата признава секаква загуба за оштетување на средствата кои се опфатени со договорот.

2.15 Бонуси за вработените

(а) Планови за дефинирани придонеси

Групата плаќа придонеси во пензиските фондови во согласност со барањата на македонските закони. Придонесите кои се утврдуваат врз основа на платата на вработените се уплаќаат во пензиските фондови, кои што се одговорни за исплата на пензиите. Групата нема дополнителна обврска за плаќање по основ на овие планови. Обврските за уплата на придонеси во плановите за дефинирани придонеси се признаваат како расход во билансот на успех кога се пресметуваат.

(б) Краткорочни користи за вработените

Краткорочните користи за вработените се мерат на недисконтирана основа и се признаваат кога соодветната услуга ќе се добие.

Групата признава обврска за износ кој што се очекува да биде исплатен како бонус или како удел во добивката и доколу Групата има сегашна правна или изведена обврска да врши такви исплати како резултат на услуги дадени во минатиот период и доколку обврската може да се процени веродостојно.

(в) Други долгорочни користи за вработените

Нето обрската на Групата во однос на долгорочните користи, освен спрема пензиските планови, е износот на идни користи кои вработените ги заработиле како возврат за нивната услуга во тековниот и минатиот период; бонусот е дисконтиран за да се процени сегашната вредност, и објективна вредност на било кои поврзани средства се одбива. Секоја актуарска добивка или загуба се признава како добивка или загуба во периодот во кој настанале. Други долгорочни користи за вработени вклучуваат јубилејни награди, отпремнини при одење во пензија и слично. Вреднувањето на овие обврски го врши независен квалификуван актуар. Главни актуарски претпоставки вклучени во пресметката на користите за вработени се следните:

- Дисконтен фактор од 10%;
- Број на вработени подобни за искористување на правото на бенефиции и
- Идните зголемувања на платите земајќи го во предвид општиот индекс на инфлација на платите, унапредувањата како и зголемувањата на платите врз основа на минат труд.

2.16 Одложен данок на добивка

Одложениот данок се признава со користење на методата на билансот на состојба, и произлегува од времените разлики помеѓу сметководствената вредност на средствата и обврските за потребите на финансиското известување и износите ползувани за даночни цели. Одложениот данок се мери со примена на даночните стапки кои се очекува да се применат кога ќе се реализираат времените разлики врз основа на законите кои се усвоени или значајно усвоени на денот на известување.

Одложено даночно средство се признава само за износот за кој е веројатно дека ќе има оданочив приход во иднина наспроти кој средството би се искористило. Одложните даночни средства се намалуваат за износот за кој повеќе не е веројатно дека може да биде искористен.

2.17 Депозити, обврски по кредити, субординирани обврски и издадени хартии од вредност

Депозитите, обврските по кредити, субординираните обврски и издадените хартии од вредност претставуваат главен извор за финансирање на активностите на Групата.

Групата ги класифицира капиталните инструменти како финансиски обврски или како инструменти на капиталот во согласност со содржината на договорните услови на инструментот.

Групата почетно ги признава депозитите, обврските по кредити, субординираните обврски и издадени хартии од вредност на датумот кога настанале.

Депозитите, обврските по кредити, субординираните обврски и издадените хартии од вредност првично се искажани според нивната набавна вредност нето за трансакциските трошоци, а последователно се мерат по амортизирана вредност користејќи го методот на ефективна каматна стапка, освен кога Групата ги искажува обврските по објективната вредност преку билансот на успех.

2.18 Акционерски капитал

(а) Акции без право на глас

Акциите без право на глас, кои не се откупливи, се прикажуваат како капитал.

(б) Трошоци од издавање на акции

Дополнителните трошоци кои директно се припишани на издавањето на нови акции се искажани во капиталот како одбиток, нето данок, од добивката.

(в) Дивиденди на обични акции

Дивидендите на обични акции се признати во капиталот во периодот во кој тие се одобрени од акционерите на Групата.

Дивидендите за годината на датумот на известување а кои се објавени по датумот на билансот на состојба, се разгледуваат во белешката за последователни настани.

(г) Откуп на сопствени акции

Кога Групата откупува сопствени акции, износот на платениот надомест претставува негативна ставка на вкупниот акционерски капитал како трезорски акции и се чуваат се додека не се поништат. Кога такви акции последователно се продадени или реиздадени, секој примен надомест се вклучува во акционерскиот капитал на Групата.

2.19 Комисионо работење

Групата делува како доверител и во останати доверителски улоги кои се резултат на чување и пласирање на средства во име на поединци, фондации, пензиски планови и други институции. Овие средства и приходот кој се препишува на тие средства се исклучени од овие финансиски извештаи, бидејќи не се средства на Групата.

2.20 Компаративи

Каде што е неопходно, споредливите податоци се променети за да се усогласат со промените во презентацијата на тековната година.

2.21 Договори за финансиски гаранции

Договорите за финансиски гаранции се договори кои од издавачот бараат да изврши посебни плаќања со цел да му ја надомести на корисникот на гаранцијата загубата на која е изложен од причина што должникот не ја подмирил платежната обврска навреме. Ваквите финансиски гаранции се даваат на банки, финасиски институции и други институции а во корист на комитенти со цел да се обезбеди кредит, дозволено пречекорување и други банкарски инструменти.

Финасиските гаранции почетно се признаваат во финасиските извештаи според објективната вредност на датата кога гаранцијата е издадена. По почетното признавање обврските на Групата по ваквите гаранции се мерат според повисоката од почетната вредност, намалена за амортизација која се пресметува за да во билансот на успех се препознае приходот од провизија која се добива праволиниски за периодот на важност на гаранцијата и најдобрата проценка на трошоците потребни за подмирување на било која финасиска обврска на датата на билансот на состојба.

Овие проценки се одредуваат според искуството со слични трансакции и од историјата на загуби кои се случиле во минатото заедно со проценката на Менаџментот. Секое зголемување на обврските поврзани со гаранциите се внесуваат во билансот на успех под други трошоци од работењето.

3. Управување со финансиски ризици

Активностите на Групата се изложени на разни финансиски ризици и тие активности вклучуваат анализа, проценка, прифаќање и управување со одреден степен на ризик или комбинација на ризици. Превземањето на ризикот е основа на финансискиот бизнис и оперативните ризици се неизбежна последица на работењето. Затоа, целта на Групата е да постигне одреден биланс помеѓу ризикот и повратот на средствата и да ги минимизира потенцијалните негативни ефекти на финансиското работење на Групата.

Политиката за управување со ризици на Групата е проектирана за да ги идентификува и анализира ризиците, да определи одредени лимити и контроли, да врши мониторинг на ризиците и да се држи до лимитите преку веродостојни и современи информациски системи. Групата редовно ја ревидира политиката и системите на управување со ризици, во согласност со промените на пазарот, производите и појавата на најдобри решенија.

Управувањето со ризици се спроведува од страна на центарот за управување со ризици во Групата, применувајќи ја политиката која е одобрена од страна на Надзорниот Одбор. Одборот обезбедува, во пишана форма, принципи за севкупните управувања со ризиците и политика која ги покрива специфичните области како што се кредитниот ризик, валутниот ризик, ризикот од каматни стапки и ризикот на ликвидност. Понатаму, внатрешната ревизија е одговорна за независно надгледување на управувањето со ризици и начинот на контрола.

Најважните видови на ризик на кои Групата е изложена се кредитен ризик, ризик на ликвидност, пазарен ризик и други оперативни ризици. Пазарниот ризик ги опфаќа валутниот ризик, ризик од каматни стапки и ризик од цена на капиталот.

3.1 Кредитен ризик

Групата е изложена на кредитен ризик, кога клиентот ќе предизвика финансиска загуба од неисполнување на својата обврска кон Групата. Кредитниот ризик е најзначајниот ризик во работењето на Групата, и затоа менаџментот внимателно ја разгледува изложеноста на кредитниот ризик. Изложеноста на кредитниот ризик примарно настанува кај кредитните активности односно кредитите и побарувањата, и инвестиционите активности во должничките инструменти и други хартии од вредност во активата на Групата. Исто така, кредитен ризик постои и кај вонбилансните финансиските инструменти. Управувањето и контролата на кредитниот ризик е централизирано во тимот за управување со кредитен ризик во рамките на центарот за управување со ризици, кој е одговорен пред Управниот Одбор.

3.1.1 Мерење на кредитен ризик

(а) Кредити и побарувања

При мерењето на кредитниот ризик поврзан со кредити и аванси дадени на клиенти и банки, важни се три аспекти:

- 1) веројатноста од неисполнување на обврските кои произлегуваат од договорот помеѓу договорените страни;
- 2) тековната изложеност кон клиентот и можноста за пратење на неговиот иден деловен развој;
- 3) коефициентот на поврат на ненаплатените побарувања на Групата.

Мерењето на кредитниот ризик, кој претставува очекувана загуба (модел на очекувана загуба), кој е условен од Базелскиот Комитет за банкарска супервизија (Basel Committee on Banking Regulations and the Supervisory Practices (the Basel Committee)), исто така се вклучени во оперативното управување со Групата.

Оперативните мерења може да отстапуваат од оштетувањата кои ги подразбираат МСС 39 кои пред се се базираат на загубите кои настануваат на денот на билансот на состојба на Групата, отколку на очекуваните загуби. (белешка 3.1.3).

(i) Групата ја мери веројатноста од неисполнување на обврските помеѓу договорените страни користејќи интерен систем за класификација модификуван за различни категории на коминтенти. Системот за класификација е развиен интерно и ја комбинира финансиската анализа со оценките на кредитниот референт, и потврдување каде што е возможно со споредување на дополнителни екстерни податоци. Клиентите на Групата се класификуваат во четири ризични категории. Подолу прикажаната табела за системот за класификација на Групата, укажува на веројатноста од неисполнување на обврските за секоја поединечна категорија. Генерално, изложеноста може да се движи помеѓу ризични категории во зависност од промената на веројатноста од неисполнување на обврските. Методологијата редовно се ревидира и надградува, доколку е тоа потребно. Групата редовно ги верификува перформансите на рејтинг системот имајќи ги во предвид реално настанатите неисполнувања на договорните обврски.

Категории на Групата	Опис на категоријата
А	Многу добри
Б	Добри
В	Задоволителни
Г+Д	Лоши

Критериумот за класификација на финансиските средства или превземените обврски во ризичните категории **А, Б, В, Г** или **Д** е како што следи:

Финансиските средства или превземените обврски се класификуваат во ризичната **А** категорија доколку се однесуваат на побарувања од:

- Народна Банка на Република Македонија и Република Македонија;
- коминтенти за кои постои мала веројатност од неисполнување на обврските и кои ги подмируваат своите обврски до датумот на доспевање или со задоцнување од 15 дена; и
- изложеност обезбедена со колатерал оценет како првокласен колатерал.

Финансиските средства или превземените обврски кои се класификуваат во ризичната **Б** категорија доколку се однесуваат на побарувања од:

- коминтенти чии парични текови се адекватни за навремено подмирување на доспеаните обврски, без оглед на моменталната финансиска позиција која може да биде слаба, меѓутоа не постои можност за нејзино влошување во иднина;
- коминтенти кои ги подмируваат обврските со задоцнување од 30 дена, а повремено и со задоцнување од 31 до 90 денови.

Финансиските средства или превземените обврски се класификуваат во ризичната категорија **В** доколку се однесуваат на побарувања од:

- коминтенти чии парични средства не се доволни за редовно подмирување на доспеаните обврски,
- коминтенти кои ги подмируваат обврските со задоцнување до 90 дена, а повремено и со задоцнување од 91 до 180 денови,
- коминтенти кои се очигледно недокапитализирани,
- коминтенти кои немаат доволно долгорочни извори на средства за финансирање на долгорочните инвестиции,
- коминтенти од кои Групата не добива задоволителни информации или адекватна документација во врска со подмирувањето на обврските.

Финансиските средства или превземените обврски се класификуваат во ризичната категорија **Г и Д** доколку се однесуваат на побарувања од:

- коминтенти за кои подолго време постои веројатност за загуба на дел од пласираните средства или за плаќање на превземените обврски,
- коминтенти кои ги подмируваат обврските со задоцнување од 90 до 180 денови, а повремено и со задоцнување од 181 до 360 денови,
- коминтенти кои се несолвентни,
- коминтенти кои се во фаза на отпочнување на процес на ликвидација,
- коминтенти кои се во процес на реструктурирање или во процес на ликвидација,
- коминтенти кои објавиле стечај,
- коминтенти за кои не се очекува подмирување на обврските
- коминтенти за кои постои сомнителна законска основа.

(ii) Изложеноста кон претпријатијата кои не ги исполнуваат обврските не го надминува износот кој Групата очекува да го поседува до моментот на неисполнување на обврските. На пример, за кредитот тоа е неговата главнина. Како обврски кои ги има претпријатието, Групата го вклучува износот кој е веќе повлечен зголемен за износот кој во иднина може да биде повлечен до моментот на неисполнување на обврските.

(iii) Дадената стапка на неисполнивање на обврските или значајноста на загубите ги претставува очекувањата на Групата за големината на загубата во случај на неисполнување на обврските. Овој показател се прикажува како процентуален износ на загубата по единица изложеност и вообичаено варира согласно класификацијата на коминтентот, типот, редот (предноста) во наплата на побарувањата и ликвидноста на колатералот или други кредитни разводнувања.

(б) Должнички и останати хартии од вредност

За должничките и останатите хартии од вредност, во делот за управување со изложеноста кон кредитен ризик се употребуваат класификации во зависност од издавачот: Народна банка на Република Македонија, Република Македонија и банки. Вложувањата во таквите хартии од вредност претставуваат начин да се зголеми кредитниот квалитет и во исто време да се одржуваат достапни извори на средства за пресретнување на барањата за финансирање.

Вложувања се дозволени само во ликвидни хартии кои имаат висок кредитен рејтинг. Со високиот кредитен ризик, менаџментот на Групата не очекува договорната страна да не ги исполнува своите обврски. Максималната изложеност кон кредитниот ризик е претставена со сметководствената вредност на секое финансиско средство во Билансот.

3.1.2 Политика на контрола на лимити и политика на ублажување на ризикот

Групата управува, ги ограничува и контролира концентрациите на кредитни ризици, каде и да се забележани, особено кај поединечните клиенти и групи, како и кај индустриските и географските ризици.

Групата ги структурира нивоата на кредитен ризик кои таа ги презема со поставување на ограничувања на износот на прифатен ризик во однос на еден заемобарател, или група на заемобаратели и во однос на географска и индустриска сегментација. Таквите ризици се следат постојано и подлежат на ревизии на годишно или почесто ниво, кога тоа се смета за потребно. Нивоата на ограничувања на кредитен ризик по производи, индустриски сектор се одобруваат од страна на Управен Одбор.

Изложеноста на кредитниот ризик, исто така, се управува преку редовни анализи на способноста на заемобарателите и потенцијалните заемобаратели, да ги исполнат обврските за плаќање на камата и главница и со менување на овие лимити при одобрување на кредити каде тоа е соодветно.

Неколку други специфични мерки за контрола и олеснување се прикажани подолу.

(а) Колатерал

Групата применува голем број на политики и искуства за намалување на кредитниот ризик. Највообичаениот начин е земање гаранција за одобрените средства, што е и често применувано. Групата имплементира насоки за прифатливоста на специфичните класи на колатерал или ограничување на кредитниот ризик. Главни типови на колатерал за кредити и побарувања се:

- Готовина, банковна и првокласна корпоративна гаранција;
- Хипотека на станбен имот ;
- Теретење на деловен имот како што се работни простории, инвентар и наплатливи сметки;
- Теретење на финансиски инструменти како што се должнички и сопственички хартии од вредност.

Кредитите одобрени на претпријатија и население вообичаено се осигурани; пречекорувањата на сметки и кредитни картички издадени на население се обезбедени со меници во полн износ на главница, камата и други трошоци. Со цел да се минимизира загубата од кредити, Групата ќе побара дополнителен колатерал од клиентите веднаш штом ќе се забележат индикатори за загуби поради оштетување за релевантните поединечни кредити и побарувања.

Должничките хартии од вредност, благајничките записи и други записи обично не се осигурани.

(б) Кредитни обврски

Примарната цел на овие инструменти е да осигураат дека средствата се расположливи по барање на клиентите. Гаранциите и акредитивите го имаат истиот кредитен ризик како кредитите и се осигурани со ист колатерал како кредитите.

3.1.3 Политики на оштетување и резерви

Интерните системи на рангирање кои се опишани во Белешка 3.1.1 се фокусираат на прикажување на квалитетот на кредитот од почетокот на активностите на одобрување на кредитите и вложувањата. Спротивно на тоа, резервациите за оштетување се признаваат во финансиските извештаи само за загуби кои се појавиле во билансот на состојба врз основа на објективни докази на оштетување (види Белешка 2.8).

Резервирањата за оштетување прикажани во билансот на состојба произлегуваат од секоја од четирите внатрешни степени на рангирање. Маѓутоа, поголем дел од резервациите за оштетување доаѓаат од последните два степени. Табелата подолу ја прикажува процентуалноста на ставките на билансната и вонбилансната состојба на Групата кои се поврзани со кредити и побарувања, како и соодветните резервации за оштетување на секоја интерно рангирана категорија на Групата:

Рангирање на Групата	2008		2007	
	Кредити и побарувања (%)	Резервации за оштетување (%)	Кредити и побарувања (%)	Резервации за оштетување (%)
1. Многу добри	95	1	95	1
2. Добри	4	10	2	10
3. Задоволителни	1	25	2	25
4. Лоши	-	57	1	57
	100	7,3	100	7,4

Интерните рангирања му помагаат на менаџментот да одреди дали објективните докази за оштетувања постојат според МСС 39, засновани на следните критериуми кои се поставени од страна на Групата:

- Неисполнување на договорно плаќање на главнина или камата;
- Потешкотии во паричниот тек на заемопримачот (пр. коефициент на акционерски капитал, процент на нето приход од продажби);
- Прекршување на договорот и условите на кредитот;
- Започнување на постапка за стечај;
- Намалување на конкурентната положба на заемопримачот и
- Намалување на вредноста на колатералот.

Политиката на Групата бара разгледување на поединечните финансиски средства кои се над прагот на материјалност, најмалку еднаш годишно или почесто, кога тоа го бараат поединечните околности. Резервацијата за оштетување на поединечно проценетите средства се одредуваат со проценка на загубата која се појавува на датумот на билансот на состојба, за секој случај поединечно, и се применуваат на поединечно значајни сметки.

Проценката обично го вклучува примениот колатерал (вклучувајќи ја повторната потврда за нејзината способност да стапи на сила), и однапред примените средства за таа поединечна сметка.

Пресметката на општата резервација се однесува за: (i) портфолија на хомогени средства кои поединечно се под прагот на материјалност, и (ii) загуби кои настанале но се уште не се одредени, со користење на расположливите минати искуства, проценка врз основа на искуство и статистички техники.

3.1.4 Максимална изложеност на кредитен ризик пред давање колатерал или други кредитни зголемувања

	Максимална изложеност	
	2008	2007
Ризици од кредитна изложеност на билансните ставки се следните:		
Благајнички записи и други записи	6.727.237	8.206.838
Пласмани во, и кредити на банки	5.397.729	4.396.169
Кредити:		
Кредити на физички лица:		
– Пречекорување на сметка	580.115	623.728
– Кредитни картици	1.039.915	472.513
– Други кредити	7.582.880	5.242.391
– Хипотеки	2.485.311	1.976.515
Кредити на претпријатија:		
– Големи претпријатија	3.067.177	2.272.675
– Мали и средни претпријатија	15.416.107	12.112.099
Финансиски средства за тргување	606.299	647.949
Вложувања во хартии од вредност		
– Должнички хартии од вредност	1.563.003	1.285.867
Други средства	250.227	256.806
Ризици од кредитна изложеност на вон -билансните ставки се следните:		
Финансиски гаранции	7.908.003	7.219.545
На 31 декември 2008	52.624.003	44.713.095

Погоренаведената табела претставува сценарио за најлошиот можен случај за изложеност на кредитен ризик на Групата на 31 декември 2008 и 2007 година, без да се земе во предвид било кој примен колатерал или други кредитни зголемувања кои се додадени. За средствата во билансот на состојба, изложеноста се базира на нето сметководствена вредност како што е искажано во билансот на состојба.

Како што е прикажано подолу, 68% од вкупната максимална изложеност произлегува од кредити и побарувања од банки и останати клиенти (2007: 61%); 17% претставува инвестирање во хартии од вредност (2007: 23%).

Менаџментот е убеден во неговата способност дека ќе води контрола и дека ќе ја одржува минималната изложеност на кредитен ризик на Групата која произлегува од портфолиото на кредити и побарувања и од должнички хартии од вредност врз основа на следново:

- 95% од портфолиото на кредити и побарувања се категоризирани во првите два степенa на интерниот систем на рангирање (2007: 96%);
- Кредитите дадени на мали и средни претпријатија, кои претставуваат најголемо портфолио во Банката, се обезбедени со колатерал;
- 95 % од портфолиото на кредити и побарувања се обезбедени со колатерал;
- 92% од портфолиото на кредити и побарувања на Банката се сметаат дека не се достасани ниту оштетени (2007: 93%);
- Зголемувањето на портфолиото на кредитите резултираче во повисока загуба поради оштетување во билансот на успех, прикажувајќи 62,7 % зголемување;
- Банката има воведено построг процес на избор при одобрувањето на кредити и побарувања; и
- Повеќе од 97% од вложувањата во должничките хартии од вредност и други хартии од вредност се издадени од Република Македонија и Народна банка на Република Македонија.

3.1.5 Кредити и побарувања

Кредитите и побарувањата се прикажани на следниот начин:

	31 декември 2008		31 декември 2007	
	Кредити на коминтенти	Кредити на банки	Кредити на коминтенти	Кредити на банки
Ниту се достасани ниту оштетени	30.216.607	4.962.173	22.996.121	4.137.493
Достасани, но не оштетени	703.829	450.681	628.429	263.382
Оштетени	2.048.964	314	1.238.872	637
Бруто	32.969.400	5.413.168	24.863.422	4.401.512
Намалени за посебна резерва	(2.797.895)	(15.439)	(2.163.501)	(5.343)
Нето	30.171.505	5.397.729	22.699.921	4.396.169

Вкупната резервација за оштетување на кредити и побарувања е МКД 2.813.334.000 (2007: МКД 2.168.844.000). Подетални информации за загубите поради оштетување на кредитите и побарувањата од банки и комитенти се прикажани во Белешка 18 и 20.

За време на годината завршена на 31 декември 2008 година вкупните кредити и побарувања на Групата се зголемени за 31% како резултат на проширувањето на деловното работење со кредити, особено во делот со население. При појава на нови пазари или нови индустрии, а со цел да се минимизира потенцијалниот пораст на изложеност од кредитен ризик, Групата повеќе се фокусира на големи корпоративни претпријатија или банки со добро кредитно рангирање или на население кое обезбедува доволен колатерал.

(а) Кредити и побарувања кои ниту се достасани, ниту им е направена исправка на вредноста

Кредитниот квалитет на портфолиото на кредити и побарувања кои ниту се достасани ниту се оштетени може да се процени со користење на интерниот систем на рангирање кој е прифатен од Групата.

Кредити								
31 декември 2008	Физички лица					Правни лица		
	Пречекорување на сметка	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Големи претпријатија	SMEs	Вкупно Кредити	Кредити на банки
Категории:								
1. Многу добри	403.368	797.207	7.674.572	2.601.641	3.067.177	15.672.642	30.216.607	4.962.173
Вкупно	403.368	797.207	7.674.572	2.601.641	3.067.177	15.672.642	30.216.607	4.962.173

Кредити								
31 декември 2007	Физички лица					Правни лица		
	Пречекорување на сметка	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Големи претпријатија	SMEs	Вкупно Кредити	Кредити на банки
Категории:								
1. Многу добри	310.507	468.377	5.346.820	2.058.698	2.319.303	12.492.416	22.996.121	4.137.493
Вкупно	310.507	468.377	5.346.820	2.058.698	2.319.303	12.492.416	22.996.121	4.137.493

(б) Кредити и побарувања кои се достасани, но на кои не им е направена исправка на вредноста

Бруто износот на кредити и побарувања кон коминтенти кои се достасани но не се оштетени е следниот:

(i) Кредити и побарувања на коминтенти

Физички лица					
	Пречекорувања	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Вкупно
Во задоцнување до 30 дена	118	167.998	27.158	4.507	199.781
Во задоцнување од 30-60 дена	-	50.337	9.506	1.507	61.350
Во задоцнување од 60 - 90 дена	164.353	-	14.837	1.086	180.276
Вкупно	164.471	218.335	51.501	7.100	441.407
Објективна вредност на обезбедувањето	-	-	59.741	15.620	75.361

Правни лица		
	Мали и средни претпријатија	Вкупно
31 декември 2008		
Во задоцнување до 30 дена	206.740	206.740
Во задоцнување од 30-60 дена	27.274	27.274
Во задоцнување од 60-90 дена	28.408	28.408
Вкупно	262.422	262.422
Објективна вредност на обезбедувањето	406.754	406.754

Физички лица				
	Пречекорувања	Други кредити	Хипотеки	Вкупно
31 декември 2007				
Во задоцнување до 30 дена	114.322	18.911	3.792	137.025
Во задоцнување од 30-60 дена	41.906	8.677	1.433	52.016
Во задоцнување од 60 - 90 дена	175.217	5.284	862	181.363
Вкупно	331.445	32.872	6.087	370.404
Објективна вредност на обезбедувањето	-	37.108	13.545	50.653

Правни лица		
	Мали и средни претпријатија	Вкупно
Во задоцнување до 30 дена	170.509	170.509
Во задоцнување од 30-60 дена	42.410	42.410
Во задоцнување од 60-90 дена	45.106	45.106
Вкупно	258.025	258.025
Објективна вредност на обезбедувањето	415.102	415.102

(ii) Кредити и пласмани во банки

Бруто износот на достасани но не оштетени кредити и пласмани во банки на 31 декември 2008 е МКД 450.681.000 (2007: МКД 263.382.000). Генерално, Групата не чува колатерал по основ на кредити и пласмани во банки.

(в) Кредити и побарувања кои се поединечно оштетени

(i) Кредити и побарувања за комитенти

Поединечно оштетени кредити и побарувања за комитенти, не земајќи го во предвид паричниот тек од примениот колатерал е МКД 575.650.000 (2007: МКД 444.708.000).

Прегледот на бруто износот на поединечно оштетените кредити и побарувања по класи, заедно со објективната вредност на соодветниот колатерал земен од страна на банката како гаранција, е следнава:

31 декември 2008	Физички лица			Правни лица	
	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Мали и средни претпријатија	Вкупно
Индивидуално оштетени кредити	98.256	120.420	26.034	330.940	575.650
Објективна вредност на обезбедувањето	-	-	57.275	661.880	719.155

31 декември 2007	Физички лица			Правни лица	
	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Мали и средни претпријатија	Вкупно
Индивидуално оштетени кредити	49.443	4.812	-	390.453	444.708
Објективна вредност на обезбедувањето	-	-	-	781.519	781.519

Објективната вредност на обезбедувањето која е прикажана погоре е утврдена од страна на локалните овластени проценители и претставува вредност која е реална за законските сопственици на средствата. Менаџментот го смета кредитот кој е покриен со обезбедување како оштетен, затоа што досегашното искуство покажало дека значаен дел од обезбедувањето не може да се искористи поради административни и законски пречки. Оштетувањето на кредитите е поради тоа што менаџментот не може да ги користи правата кои произлегуваат од обезбедувањето и не може да го превземе обезбедувањето во своја сопственост.

(ii) Кредити и пласмани во банки

Вкупниот бруто износ на кредити и побарувања од банки на кои што им е направена исправка на вредноста на 31 декември 2008 е МКД 314.000 (2007: МКД 637.000). Генерално Групата не чува колатерал по основ на кредити и побарувања на банки).

3.1.6 Должнички инструменти, благајнички записи и други записи

Следнава табела претставува анализа на должнички инструменти, благајнички записи и други записи.

Издавачи на хартиите од вредност се НБРМ и Република Македонија. Според Standard & Poor's Ratings Services Република Македонија е рангирана со БББ- за странски долг и БББ- за РМ. Издавачи на финансиските инструменти за тргување се банки кои според Fitch Rating Agency се рангирани во ББ+.

2008	Благајнички и други записи	Финансиски средства за тргување	Вложувања во хартии од вредност	Вкупно
НБРМ	6.279.519	198.908	-	6.478.427
РМ	447.718	188.049	1.563.003	2.198.770
Банки	-	219.342	-	219.342
Вкупно	6.727.237	606.299	1.563.003	8.896.539

2007	Благајнички и други записи	Финансиски средства за тргување	Вложувања во хартии од вредност	Вкупно
НБРМ	6.060.092	-	-	6.060.092
РМ	2.146.746	350.949	1.285.867	3.783.562
Банки	-	297.000	-	297.000
Вкупно	8.206.838	647.949	1.285.867	10.140.654

3.1.7 Колатерал кој е земен во сопственост

За време на 2008, Групата се здобила со средства преку стекнување на сопственост на колатералот кој е чуван како гаранција:

	2008	2007
Природа на средствата	Сметководствена вредност	Сметководствена вредност
Недвижности	12.468	12.468

Недвижностите вклучуваат станови, опрема и деловен имот кој не се користи од страна на Групата за нејзини деловни цели.

Недвижностите со кои Групата се стекнала се продаваат штом е тоа изводливо со цел да се намали постоечката задолженост кон Групата. Недвижностите со кои Групата се стекнала се класифицирани во билансот на состојба заедно со другите средства.

3.1.8 Концентрација на ризици на финансиски средства со изложеност на кредитен ризик

(а) Географска секторизација

Следната табела ја прикажува кредитната изложеност на Групата на ден 31 декември 2008 година според нивната сметководствена вредност, категоризирано во географски регион. За оваа табела, Групата ја има распределено изложеноста по региони врз основа на домицилната земја на комитентите.

	Држави во ЕУ	Европски држави вон ЕУ	Република Македонија	Други држави	Вкупно
Благајнички записи и други записи	-	-	6.727.237	-	6.727.237
Пласмани во и кредити на банки	3.351.230	225.822	1.760.753	59.924	5.397.729
Кредити:					
Кредити на физички лица:					
- Пречекорувања на сметка	11	-	580.104	-	580.115
- Кредитни картици	33	-	1.039.878	4	1.039.915
- Други кредити	-	-	7.582.880	-	7.582.880
- Хипотеки	-	-	2.485.311	-	2.485.311
Кредити на претпријатија:					
- Големи претпријатија	-	-	3.067.177	-	3.067.177
- Мали и средни претпријатија	-	-	15.416.097	10	15.416.107
Финансиски средства за тргување	-	-	606.299	-	606.299
Вложувања во хартии од вредност					
- должнички хартии од вредност	-	-	1.563.003	-	1.563.003
Останати средства	-	-	250.227	-	250.227
На 31 декември 2008	3.351.274	225.822	41.078.966	59.938	44.716.000

	Држави во ЕУ	Европски држави вон ЕУ	Република Македонија	Други држави	Вкупно
Благајнички записи и други записи	-	-	8.206.838	-	8.206.838
Пласмани во и кредити на банки	3.002.307	659.845	685.626	48.391	4.396.169
Кредити:					
Кредити на физички лица:					
- Пречекорувања на сметка	11	130	623.585	2	623.728
- Кредитни картици	144	94	472.272	3	472.513
- Други кредити	-	-	5.242.391	-	5.242.391
- Хипотеки	-	-	1.976.515	-	1.976.515
Кредити на претпријатија:					
- Големи претпријатија	-	-	2.272.675	-	2.272.675
- Мали и средни претпријатија	-	-	12.111.899	200	12.112.099
Финансиски средства за тргување	-	-	647.949	-	647.949
Вложувања во хартии од вредност					
- должнички хартии од вредност	-	-	1.285.867	-	1.285.867
Останати средства	13.494	78	243.232	2	256.806
На 31 декември 2007	3.015.956	660.147	33.768.849	48.598	37.493.550

(б) Индустриска секторизација

Следната табела ја прикажува кредитната изложеност на Групата според нивната сметководствена вредност, категоризирано според индустрискиот сектор на комитентите.

31 декември 2008	Финансиски институции	Производство	Недвижности	Големопродажба и малопродажба	Јавен сектор	Други индустрии	Физички лица	Вкупно
Благајнички записи и други записи	6.279.519	-	-	-	447.718	-	-	6.727.237
Пласмани во, и кредити на банки	5.397.729	-	-	-	-	-	-	5.397.729
Кредити:								
– Кредити на физички лица:								
– Пречекорувања на сметка	-	-	-	-	-	-	580.115	580.115
– Кредитни картици	-	-	-	-	-	-	1.039.915	1.039.915
– Други кредити	-	-	-	-	-	-	7.582.880	7.582.880
– Хипотеки	-	-	-	-	-	-	2.485.311	2.485.311
Кредити на претпријатија								
Големи претпријатија	-	288.739	-	1.268.438	-	910.000	-	3.067.177
Мали и средни претпријатија	-	4.343.828	1.577.701	4.966.100	174.053	4.237.799	116.626	15.416.107
Финансиски средства за тргување	418.250	-	-	-	188.049	-	-	606.299
Вложувања во хартии од вредност								
– должнички хартии од вредност	-	-	-	-	1.563.003	-	-	1.563.003
Останати средства	-	-	-	-	-	250.227	-	250.227
На 31 декември 2008	12.095.498	5.232.567	1.577.701	6.234.538	2.372.823	5.398.026	11.804.847	44.716.000

31 декември 2007	Финансиски институции	Производство	Недвижности	Големопродажба и малопродажба	Јавен сектор	Други индустрии	Физички лица	Вкупно
Благајнички записи и други записи	8.206.838	-	-	-	-	-	-	8.206.838
Пласмани во, и кредити на банки	4.396.169	-	-	-	-	-	-	4.396.169
Кредити:								
– Кредити на физички лица:								
– Пречекорувања на сметка	-	-	-	-	-	-	623.728	623.728
– Кредитни картици	-	-	-	-	-	-	472.513	472.513
– Други кредити	-	-	-	-	-	-	5.242.391	5.242.391
– Хипотеки	-	-	-	-	-	-	1.976.515	1.976.515
Кредити на претпријатија								
Големи претпријатија	-	991.794	-	1.040.833	-	240.048	-	2.272.675
Мали и средни претпријатија	-	4.285.565	1.836.277	4.016.507	205.954	1.767.796	-	12.112.099
Финансиски средства за тргување	647.949	-	-	-	-	-	-	647.949
Вложувања во хартии од вредност								
– должнички хартии од вредност	1.232.187	-	-	-	53.680	-	-	1.285.867
Останати средства	-	-	-	-	-	256.806	-	256.806
На 31 декември 2007	14.483.143	5.277.359	1.836.277	5.057.340	259.634	2.264.650	8.315.147	37.493.550

3.2 Пазарен ризик

Пазарниот ризик претставува ризик од промена на пазарните цени, како што се промена на каматните стапки, цена на капиталот, промена на девизните курсеви и кредитното проширување (со исклучок на промените во односите помеѓу должникот и доверителот) кој ќе влијае врз приходите на Групата или врз вредноста на финансиските инструменти. Целта на управувањето со пазарниот ризик е да се контролира кредитната изложеност во прифатливи рамки, за оптимизирање на повратот од ризик.

3.2.1 Девизен ризик

Групата е изложена на валутен ризик преку трансакциите во странска валута. Групата е убедена дека нето изложеноста се одржува на задоволително ниво преку купување и продажба на девизи заради надоместување на краткорочни отстапувања.

Концентрација на девизниот ризик – билансни и вонбилансни финансиски инструменти:

31 декември 2008	ЕУР	УСД	МКД	Останати	Вкупно
Актива					
Парични средства и сметки во НБРМ	2.744.211	43.282	2.311.012	308.021	5.406.526
Благајнички записи и други записи	-	-	6.727.237	-	6.727.237
Пласмани во. и кредити на банки	3.462.829	1.508.699	204.631	221.570	5.397.729
Кредити	16.585.455	2.773	12.556.204	1.027.073	30.171.505
Финансиски средства за тргување	188.048	-	418.251	-	606.299
Вложувања во, хартии од вредност					
– Расположливи за продажба	1.020.633	-	223.860	-	1.244.493
– Вложувања кои се чуваат до доспевање	404.652	-	-	-	404.652
Вложувања во придружени претпријатија	-	-	54.828	-	54.828
Останати средства	21.940	1.399	226.235	653	250.227
Вкупна актива	24.427.768	1.556.153	22.722.258	1.557.317	50.263.496
Пасива					
Депозити од банки	1.021.138	88.550	1.352.569	132.800	2.595.057
Депозити на други коминтенти	17.906.337	1.441.392	16.872.883	249.243	36.469.855
Обврски по кредити	4.086.105	64.430	3.637	245.552	4.399.724
Издадени хартии од вредност	649.163	-	-	-	649.163
Субординирани обврски	756.237	-	-	874.526	1.630.763
Останати обврски	20.538	92	298.621	200	319.451
Обврски за данок од добивка	-	-	1.468	-	1.468
Одложени обврски за данок	8.430	-	265	-	8.695
Вкупна пасива	24.447.948	1.594.464	18.529.443	1.502.321	46.074.176
Нето финансиска позиција на билансот на состојба	(20.180)	(38.311)	4.192.815	54.996	4.189.320
Вонбилансна евиденција	3.471.862	464.293	4.060.091	(87.659)	7.908.587
На 31 декември 2007					
Вкупно средства	18.803.785	1.980.107	19.179.054	1.988.047	41.950.993
Вкупно обврски	19.331.179	1.998.210	15.327.879	1.706.665	38.363.933
Нето финансиска позиција на билансот на состојба	(527.394)	(18.103)	3.851.175	281.382	3.587.060
Вонбилансна евиденција	3.196.965	444.520	3.578.060	-	7.219.545

На 31 декември 2008, доколку МКД ослабне за 5% во однос на странските валути, а останатите променливи останат непроменети, профитот пред оданочување за дванаесет месечен период, заклучно со 31 декември 2008 година, ќе се намали за околу 10.839.000 МКД (2007: 18.576.000 МКД). Спротивно, ако МКД зајакне за 5% во однос на странските валути, а останатите променливи останат непроменети, профитот пред оданочување ќе се зголеми за околу МКД 11.568.000 (2007: МКД 20.176.000)

3.2.2 Каматен ризик

Групата е изложена на ризик од променливоста на каматните стапки како резултат на тоа што каматоносните средства (вклучувајќи ги и вложувањата) и каматоносните обврски достасуваат или нивната каматна стапка се менува во различен период или во различни износи. Во случај на средства и обврски со променливи каматни стапки, Групата е исто така изложена на основниот ризик кој произлегува од различниот начин на менување на променливите каматни стапки, како што се на пример каматната стапка на штедните влогови на населението и три или шест месечен ЛИБОР или ЕУРИБОР и различни видови на камати.

Активностите за управување со ризикот се наменети за оптимизирање на нето приходите од камати, со пазарни каматни стапки кои се конзистентни со деловните стратегии на Групата.

Активностите за управување со средствата и обврските се спроведуваат од аспект на реагирање на сензитивноста на Групата на промените на каматните стапки. Генерално, Групата е осетлива на промените во средствата бидејќи за најголемиот дел на каматоносните средства и обврски Групата го задржува правото за истовремено менување на каматните стапки, како во активата така и во пасивата. Во услови кога се намалуваат каматните стапки, ќе се намалат и каматните маргини како резултат на тоа што каматните стапки на обврските ќе се намалат со понизок процент во споредба со каматните стапки на средствата. И покрај тоа Групата секогаш внимава да не се намали каматната маргина. Како и да е, крајниот ефект ќе зависи од различни фактори, вклучувајќи ја стабилноста на економијата, опкружувањето и стапката на инфлација.

Табелата подолу ги резимира изложувањата на Групата на ризици од каматни стапки. Таа ги вклучува финансиските инструменти на Групата според сметководствена вредност, категоризирани според минати или договорни повторни оценувања на датумите на доспевање.

31 декември 2008	До 1 месец	Од 1-3 месеци	Од 3-12 месеци	Од 1-5 години	Над 5 години	Некама- тоносни	Вкупно
Актива							
Парични средства и сметки во НБРМ	1.907.155	-	-	-	-	3.499.371	5.406.526
Благајнички записи и други записи	6.530.008	99.283	107.755	31.404	5.811	(47.024)	6.727.237
Пласмани во, и кредити на банки	3.199.613	273.068	1.391.974	487.902	2.134	43.038	5.397.729
Кредити	6.294.826	5.309.957	8.404.694	6.256.853	3.175.993	729.182	30.171.505
Финансиски средства за тргување	602.209	-	-	-	-	4.090	606.299
Вложувања во хартии од вредност							
– Расположливи за продажба	-	7.268	418.363	627.692	233.665	(42.495)	1.244.493
– Хартии од вредност до доспевање	-	-	92.738	270.298	37.450	4.166	404.652
Вложувања во придружени претпријатија	-	-	-	-	-	54.828	54.828
Останати средства	-	-	-	-	-	250.227	250.227
Вкупна актива	18.533.811	5.689.576	10.415.524	7.674.149	3.455.053	4.495.383	50.263.496
Пасива							
Депозити од банки	735.385	657.523	382.510	197.636	261.665	360.338	2.595.057
Депозити на други коминтенти	17.529.863	5.864.935	9.778.989	2.718.023	153.451	424.594	36.469.855
Обврски по кредити	123.924	1.982.035	1.922.369	274.615	61.153	35.628	4.399.724
Издадени хартии од вредност	-	-	644.830	-	-	4.333	649.163
Субординирани обврски	-	1.609.107	-	-	-	21.656	1.630.763
Останати обврски	149.864	-	-	-	-	169.587	319.451
Обврски за данок од добивка	-	-	-	-	-	1.468	1.468
Одложени обврски за данок	-	-	-	-	-	8.695	8.695
Вкупна пасива	18.539.036	10.113.600	12.728.698	3.190.274	476.269	1.026.299	46.074.176
Нето каматен ризик	(5.225)	(4.424.024)	(2.313.174)	4.483.875	2.978.784	3.469.084	4.189.320
31 декември 2007							
Вкупна актива	19.208.391	4.698.923	6.076.251	5.633.851	2.332.037	4.001.540	41.950.993
Вкупна пасива	15.735.907	10.437.344	9.244.937	1.804.431	94.666	1.046.648	38.363.933
Нето каматен ризик	3.472.484	(5.738.421)	(3.168.686)	3.829.420	2.237.371	2.954.892	3.587.060

Анализата на сензитивноста на каматните стапки е дефинирана врз основа изложеноста на каматниот ризик на датумот на известување. На датумот на известување, доколку каматните стапки се поголеми/помали за 50 базични поени, а останатите променливи останат непроменети, профитот на Групата пред оданочување за дванаесет месечен период, заклучно со 31 декември 2008 година, ќе се зголеми/намали за околу МКД 25.335.000 (2007: МКД 8.869.000) и останати капитални компоненти ќе влијаат на намалувањето/зголемување на капиталот на Групата за МКД 8.591.000 (2007: МКД 6.566.000).

3.3 Ризик на ликвидност

Ризикот од ликвидност е ризикот кога Групата не е во можност да ги исполни своите обврски на плаќање соодветно кога тие ќе достасаат, и да ги замени средствата кога ќе бидат повлечени. Последица од ова може да биде неисполнување на обврската да се исплатат депонентите и да се исполнат обврските по основ на кредитите.

3.3.1 Процес на управување со ризици

Процесот на управување со ликвидноста на Групата, кој што се спроведува во Групата е следен од тимот на центарот за управување со ризици, вклучува:

- Финансирање на дневна основа, управувано по пат на следење на идни парични текови, за да се осигура дека сите барања ќе се исполнат. Ова вклучува обезбедување на средства како тие доспеваат или се позајмени од комитентите. Групата одржува активно присуство во глобалните парични пазари за тоа да се овозможи;
- Одржување на портфолио на високо ликвидни средства кои лесно може да се ликвидираат како заштита од било какви непредвидени прекини во паричниот тек;
- Следење на показатели на ликвидност на билансот на состојба согласно интерните и регулаторни барања; и
- Управување на концентрацијата и профилот на достасаноста на долговите.

Следењето и известувањето се во форма на мерења на паричниот тек и планирања за наредниот ден, недела и месец, соодветно, бидејќи овие се клучните периоди за управување со ликвидноста. Почетна точка за овие планирања е анализата на договорната достасаност на финансиските обврски и очекуваната наплата на финансиските средства (Забелешки 3.3.3 - 3.3.4).

Центарот за управување со ризик исто така ги следи немечираните среднорочни средства, нивото и типот на неповлечени обврски по кредити, употребеноста на пречекорувањата и влијанието на потенцијалните и превземни обврски како што се акредитивите и гаранциите.

3.3.2 Пристап за финансирање

Изворите на ликвидност редовно се разгледуваат од тимот на Центарот за управување со ризик за да се одржи широка разновидност според валута, географска секторизација, провајдер, производ и услови.

3.3.3 Не - деривативни парични текови

Табелата долу ги претставува тековите на парични одливи на Групата на не-деривативните финансиски обврски според преостанатата договорна достасаност на датумот на билансот на состојба. Износите кои се прикажани во табелата подолу се договорните недисконтирани парични текови, а Групата управува со ризиците на ликвидност врз основа на очекуваните недисконтирани текови на парични средства.

На 31 декември 2008	До 1 месец	Од 1-3 месец	Од 3-12 месец	Од 1-5 години	Над 5 години	Вкупно
Пасива						
Депозити од банки	1.089.486	658.919	387.316	206.753	271.466	2.613.940
Депозити на други коминтенти	17.825.855	5.901.141	9.839.149	3.114.245	160.927	36.841.317
Обврски по кредити	79.582	259.018	2.172.265	1.753.560	358.140	4.622.565
Издадени хартии од вредност	173	-	4.160	714.094	-	718.427
Субординирани обврски	-	21.656	-	757.778	1.603.344	2.382.778
Останати обврски	319.451	-	-	-	-	319.451
Обврски за данок од добивка	1.468	-	-	-	-	1.468
Одложени обврски за данок	8.695	-	-	-	-	8.695
Вкупна пасива (достасаност според договор)	19.324.710	6.840.734	12.402.890	6.546.430	2.393.877	47.508.641
Вкупна актива (очекувана достасаност)	18.416.528	2.498.074	11.366.311	13.789.209	4.193.374	50.263.496
На 31 декември 2007						
Пасива						
Депозити од банки	595.030	1.162.473	179.137	254.473	107.852	2.298.965
Депозити на други коминтенти	15.137.462	5.404.970	5.452.605	1.553.624	12.504	27.561.165
Обврски по кредити	278.114	303.765	3.340.218	4.057.668	195.805	8.175.570
Субординирани обврски	-	2.855	-	-	1.065.160	1.068.015
Останати обврски	292.153	-	-	-	-	292.153
Обврски за данок од добивка	5.229	-	-	-	-	5.229
Одложени обврски за данок	29.091	-	-	-	-	29.091
Вкупна пасива (достасаност според договор)	16.337.079	6.874.063	8.971.960	5.865.765	1.381.321	39.430.188
Вкупна актива (очекувана достасаност)	17.235.304	2.727.954	8.586.500	10.394.071	3.007.164	41.950.993

Средствата со кои можат да се исполнат сите обврски се паричните средства, средствата во централната банка, средствата по пат на наплата, благајнички и други записи, пласмани и кредити кон банки и кредити и побарувања кон комитенти.

Групата исто така, може да се справи со неочекуваните нето одливи на парични средства, со продавање на хартии од вредност и изнаоѓање на дополнителни финансиски извори како што се пазарите поддржани со средства.

3.3.4 Вонбилансна евиденција

На 31 декември 2008	До 1 година	Од 1-5 години	Над 5 години	Вкупно
Акредитиви и гаранции	3.906.773	985.461	751.191	5.643.425
Лимити на трансакциони сметки и кредитни картици	1.151.015	1.010.925	102.638	2.264.578
Вкупно	5.057.788	1.996.386	853.829	7.908.003
На 31 декември 2007				
Акредитиви и гаранции	4.090.732	3.078.407	50.406	7.219.545
Вкупно	4.090.732	3.078.407	50.406	7.219.545

3.4 Објективна вредност на финансиски средства и обврски

(а) Финансиски инструменти кои не се мерат според објективна вредност

Табелата подолу ги резимира сметководствените и објективните вредности на оние финансиски средства и обврски кои не се презентирани на билансот на состојба на Групата по нивната објективна вредност.

	Сметководствена вредност		Објективна вредност	
	2008	2007	2008	2007
Финансиски средства				
Пласмани во, и кредити на банки	5.397.729	4.396.169	5.410.255	4.413.614
Кредити	30.171.505	22.699.921	32.689.508	25.185.649
– Физички лица	11.688.221	8.315.147	12.711.533	9.309.519
– Големи претпријатија	3.067.177	2.272.675	3.315.211	2.508.298
– Мали и средни претпријатија	15.416.107	12.112.099	16.662.764	13.367.832
Финансиски обврски				
Депозити на банки	2.595.057	2.146.872	2.595.057	2.146.872
Депозити на други комитенти	36.469.855	27.376.943	36.469.855	27.376.943
– Физички лица	18.081.845	13.199.948	18.081.845	13.199.948
– Мали и средни претпријатија	18.388.010	14.176.995	18.388.010	14.176.995
Обврски по кредити	4.399.724	7.727.525	4.399.724	7.727.525
Субординирани обврски	1.630.763	786.120	1.630.763	786.120

(i) Пласмани во и кредити на други банки

Пласманите во и кредити на други банки ги вклучуваат меѓубанкарските пласмани.

Објективната вредност на пласманите и депозитите орочени преку ноќ е иста со нивната сметководствена вредност.

Проценетата објективна вредност на депозитите со фиксна камата е базирана на дисконтираниот паричен тек, користејќи ја преовладувачката каматна стапка на пазарот на пари за долгови со сличен кредитен ризик и преостаната достасаност.

(ii) Кредити и побарувања на комитенти

Кредитите и побарувањата на комитентите се прикажани по амортизирана вредност намалени за резервации за оштетување. Проценетата објективна вредност на кредитите и побарувањата претставува дисконтирана сума на идните приливи на парични средства кои се очекуваат да бидат примени. Со цел да се утврди објективната вредност, очекуваните приливи се дисконтираат користејќи ги каматните стапки кои преовладуваат на датумот на изготвување на билансот на состојба.

(iii) Депозити на останати банки и комитенти, други депозити и други позајмици и субординирани обврски и за хартии од вредност

Проценетата објективна вредност на депозити по видување, вклучувајќи ги и некаматонските депозити претставува износ кој треба да се исплати по видување.

Проценетата објективна вредност на депозити кои носат фиксна камата и други позајмици кои не котираат на активен пазар се утврдува врз основа на дисконтираните текови на парични средства, користејќи каматни стапки за новите долгови со слична преостаната достасаност.

Субординираните обврски носат варијабилни каматни стапки и нивната пазарна вредност ја претставува книговодствената вредност на денот на билансот на состојба.

3.5 Управување со капиталот

Целите на Групата кога раководи со капиталот, кој е поширок концепт од прикажаниот „акционерскиот капитал“ во самиот биланс на состојба, се:

- Да се придржува до капиталните барања поставени од регулаторот;
- Да се заштити способноста на Групата за одржување на континуитетот во работењето за да може да продолжи да дава повраток на акционерите и засегнатите страни; и
- Да одржи силна капитална основа за да го поддржи развојот на својот бизнис.

Капитална адекватност и пропишаниот капитал се надгледуваат на дневна основа од управата на Групата, применувајќи техники кои се базирани на насоките развиени од Комитетот од Базел и Директивите на Европската Заедница, а се имплементирани од македонските власти (НБРМ) за целите на супервизија. Потребните информации се поднесуваат до НБРМ на квартална основа.

НБРМ пропишува секоја банка или банкарска група да: (а) држи минимално ниво на пропишан капитал од ЕУР 5.000.000; (б) показателот за вкупен пропишан капитал во однос на ризично пондерираната актива (“Basel ratio“) да е на или над нивото на меѓународно усогласениот минимум од 8%.

Пропишаниот капитал на Групата кој е управуван од страна на Центарот за управување со ризици е поделен во 2 столба:

- Ниво 1: Акционерски капитал (нетиран од било која книговодствена вредност на сопственичките акции), задржана добивка и резерви создадени во согласност со задржаната добивка; и
- Ниво 2: капитал на квалификуван субординиран заем и нереализирани добивки кои потекнуваат од фер вредноста на сопственичките и должничките инструменти кои се класифицирани како расположливи за продажба.

Ризично пондерираната актива се пресметува применувајќи хиерархија од четири пондери за ризик, класифицирани според природата на и одразувајќи ја проценката за кредитниот, пазарниот и другите ризици поврзани со секое средство и договорна страна, земајќи го во предвид секој правен колатерал или гаранции. Сличен третман е прифатен и за вонбилансната изложеност, со некои прилагодувања за да ја одразат природата на потенцијалните загуби.

Табелата подолу го резимира составот на пропишаниот капитал и показателите на Групата за годините кои завршаат со 31 декември. За време на тие две години, Групата се придржува до сите пропишани капитални барања.

	2008	2007
Ниво 1 капитал		
Акционерски капитал (нето од сопствени акции)	3.057.117	2.396.328
Законски резерви	521.841	477.565
Задржана добивка	226.232	226.234
Намалување за нематеријални средства (патенти, лиценци)	(55.879)	(79.840)
Вкупно Ниво 1 капитал	3.749.311	3.020.287
Ниво 2 капитал		
Субординирани обврски	1.541.386	783.265
Ревалоризациони резерви	68.641	87.368
Вкупно Ниво 2 капитал	1.610.027	870.633
Намалувања на пропишаниот капитал	(95.079)	(94.687)
Вкупно пропишан капитал	5.264.259	3.796.233
Ризично пондерирана актива		
Актива	32.677.722	23.717.092
Вонбилансна актива	6.108.784	5.719.039
Вкупно ризично пондерирана актива	38.786.506	29.436.131
Базел Процент	13,57%	12,90%

Вложувањето во капиталот на друга банка или финансиска институција кои претставуваат 10% од капиталот на тие институции и директните вложувања на Банката во капиталот на друштвата за осигурување и реосигурување и на друштвата за управување со пензиски фондови, претставуваат одбитни ставки при пресметката на Сопствените Средства на Банката.

Порастот на сопствени средства во 2008 година главно се должи на дополнително уплатениот капитал и дополнителното зголемување на субординираниот долг.

Како резултат на промените во локалната регулатива кои стапија во сила во текот 2008 година, пласманите во кредитни картички се пондерираат со 125%. Зголемувањето на ризично пондерираната актива е резултат на пораст на кредитирање на население и малите претпријатија во текот на 2008 година.

4. Критични сметководствени проценки и расудувања

Групата прави проценки и претпоставки кои влијаат на известувањата за износите во активата и пасивата во текот на следната финансиска година. Проценките и расудувањата постојано се оценуваат и на основа на претходното искуство и други фактори, вклучувајќи очекувани настани кои се сметаат за веројатни во дадените услови.

(а) Загуби поради оштетување од кредити и побарувања

Групата ги разгледува нејзините портфолија за кредити и побарувања за да го процени оштетувањето најмалку на квартална основа. При одредувањето дали една загуба од оштетување треба да се искаже во Билансот на успех, Групата расудува во однос на тоа дали постојат забележливи податоци кои навестуваат дека има мерливо намалување на проценетиот иден паричен тек од некое портфолио на кредити пред намалувањето да може да биде идентификувано со поединечен кредит во тоа портфолио. Овој доказ може да вклучува забележливи податоци кои навестуваат дека постои неповолна промена во статусот на исплата на заемопримачите во Групата, или во државните или локалните економски услови кои се однесуваат на неизвршувањата на обврските за активата во Банката.

Менаџментот користи проценки кои се базираат на историски евидентирани загуби на активата изложена на кредитниот ризик и на објективни докази на оштетувањата слични на оние во портфолиото кога се проектира идниот готовински тек. Методологијата и претпоставките кои се употребуваат за проценка на износот и времето на идните готовински текови се ревидираат на редовна основа за да се намали било какво несовпаѓање помеѓу проценетите загуби и стварно настанатите загуби. При вкупна промена на очекуваните готовински текови од +/-5%, проценетите резервации би се зголемиле односно намалиле за МКД 141.000.000 (2007: МКД 108.000.000).

(б) Оштетување на сопственички вложувања расположливи за продажба

Групата одредува дека сопственичките вложувања расположливи за продажба се оштетени кога постои значително или продолжено опаѓање на реалната вредност под неговата вредност. Ова одредување на тоа што е важно или продолжено бара расудување. Во донесувањето на овој заклучок, меѓу другите фактори, Групата ја одредува несигурноста на цената на капиталот. Во дополнително, оштетувањето може да биде соодветно кога постојат докази за опаѓање на финансиската состојба на депонентот, исполнувањата во индустријата и секторот, промените во технологија, и оперативни и финансиски парични текови.

Ако фер вредноста на сопственичките вложувања расположливи за продажба има значајно и продолжено опаѓање под набавната вредност, Групата во финансиските извештаи за 2008 ќе има дополнителна загуба од МКД 4.455.000, преку трансфер на ревалоризационите резерви во Билансот на успех (2007: МКД 5.394.000).

(в) Оштетување на запленети средства

Процесот за пресметување на загубата поради оштетување бара да се направат важни и комплексни претпоставки во однос на планираниот продажен период на запленетите средства, нивните проценети нето продажни вредности и соодветната стапка на попуст, со цел да намали вредност на нето сегашната вредност на очекуваниот паричен тек на готовина од продажбата на одредени предмети на запленетите недвижности.

Менаџментот на Групата е сигурен дека запленетите средства ќе бидат продадени во разумна временска рамка, без загуби. Во спротивно, ќе бидат направени прилагодувања во идните периоди доколку пазарната активност посочи дека таквите прилагодувања се соодветни.

5. Нето приходи од камати

	2008	2007
Приходи од камати		
Кредити:		
– на банки	275.356	206.821
– на комитенти	2.642.896	1.904.919
	2.918.252	2.111.740
Парични средства и краткорочни средства	40.521	21.000
Вложувања во хартии од вредност	572.997	496.975
	3.531.770	2.629.715
Расходи од камати		
Депозити на банки	101.845	55.220
Депозити на комитенти	1.071.350	633.742
	1.173.195	688.962
Обврски по кредити	510.433	456.294
Издадени должнички хартии од вредност	7.477	-
	1.691.105	1.145.256

6. Нето приходи по провизии

	2008	2007
Приходи по провизии		
Акредитиви и гаранции	134.210	120.305
Платен промет	327.784	275.718
Комисионо работење	6.671	4.238
Административни услуги	121.472	70.402
Старателски сметки	903	1.962
Брокерски услуги	11.988	36.299
Други провизии	132.862	84.346
	735.890	593.270
Расходи по провизии		
Банкарски услуги	44.415	38.055
Услуги од платен промет	16.134	11.331
Останато	53.336	44.263
	113.885	93.649

Групата обезбедува старателство, доверителство, корпоративна администрација, управување со вложувања и советодавни услуги на трети страни, кои ја вклучуваат Групата во правењето на распределба и набавка и одлуки за продажба во однос на широк опсег на финансиски инструменти. Средствата кои се чуваат во доверителска сопственост не се вклучени во овие финансиски извештаи. За некои од овие спогодби, Групата ги прифаќа целите за нивоата на референтните точки за повратите на средствата кои се во грижа на Групата. Овие услуги предизвикуваат пораст на ризикот дека Групата ќе биде обвинета за лошо управување или лошо извршување.

7. Приходи од дивиденди

	2008	2007
Хартии од вредност расположливи за продажба	18.190	8.069
	18.190	8.069

8. Нето приходи од тргување

	2008	2007
Нето (расходи)/приходи од тргување	31.497	16.822
Приходи од камати од хартии од вредност за тргување	24.931	451
	56.428	17.273

Нето приходот од тргување вклучува добивки и загуби од благајнички и државните записи и обврзници. Инструментите на каматната стапка ги вклучуваат резултатите од создавањето на пазарни инструменти во благајнички и државни записи и обврзници.

9. Нето приходи од курсни разлики

	2008	2007
Позитивни курсни разлики	12.634.528	3.766.777
Негативни курсни разлики	(12.499.210)	(3.641.047)
	135.318	125.730

10. Нето приходи од продажба на средства расположливи за продажба

	2008	2007
Приходи од работење со хартии од вредност	23.748	794
Расходи од работење со хартии од вредност	(96)	-
	23.652	794

11. Други оперативни приходи

	2008	2007
Приход од наемнини	5.615	6.292
Капитални добивки	4.054	663
Приход по актуарска пресметка (Белешка 31)	3.226	-
Останато	26.252	28.238
	39.147	35.193

12. Административни трошоци

	2008	2007
Трошоци за вработени		
Хонорари и плати	279.928	223.074
Трошоци за социјално осигурување	173.682	148.509
Надоместоци за хранарина и превоз	26.211	19.720
Регрес за годишен одмор	9.741	6.907
Награди за членови на Управен одбор, Работоводен орган и вработени	65.988	70.908
Амортизација	135.188	97.821
Трошоци за неискористени годишни одмори	2.189	8.991
Други трошоци	2.240	3.828
	695.167	579.758

13. Други оперативни расходи

	2008	2007
Административни и маркетинг трошоци	256.996	257.371
Премии за осигурување на депозити	105.717	69.563
Премии за осигурување на средства	20.242	18.663
Трошоци по актуарска пресметка (белешка 31)	-	3.716
Намалување на вредноста на средства стекнати за наплата на побарувања	3.750	13.704
Судски трошоци	2.104	-
Наеми	80.015	57.602
Капитални загуби	568	2
Друго	118.803	50.156
	588.195	470.777

14. Загуби поради оштетување

	2008	2007
Пласмани во и кредити на други банки (Белешка 18)	10.096	4.110
Кредити и аванси на комитенти (Белешка 20)	634.394	392.010
Вложувања (Белешка 21)	(50)	(88)
Финансиски инструменти за тргување (Белешка 19)	(783)	3.000
Останати средства (Белешка 25)	3.386	2.987
Потенцијални и преземени обврски (Белешка 32)	30.362	56.959
Наплатени отпишани побарувања	(7.080)	-
	670.325	458.978

15. Данок од добивка

	2008	2007
Данок	66.549	76.977
	66.549	76.977

Данокот од добивка пресметан на добивката при оданочување кој е различен од износот што произлегува со користење на стапката на добивка која припаѓа на акционерите, е прикажано подолу:

	2008	2007
Добивка пред оданочување	792.915	664.283
Данок пресметан по даночна стапка од 10% (2007:12%)	79.291	79.714
Расходи кои не се одземаат за даночни цели	11.374	14.386
Приход кој не се оданочува	(18.609)	(13.547)
Даночни олеснувања за резервации	(5.507)	(3.332)
Даночни олеснувања за неискористени бонуси	-	(244)
Расходи од данок од добивка	66.549	76.977

Управата за јавни приходи е одговорната власт за извршување на целосна даночна контрола за годината завршена на 31 декември 2008 година.

Даночните обврски на Групата се основаат на даночните поврати поднесени до даночните власти и се финализирани при ревизијата на Централните даночни власти, или откако е поминат 5 годишен период од нивното поднесување.

Управата на Групата не е запознаена со било какви околности, кои може да предизвикаат потенцијална материјална обврска во однос на горенаведеното.

16. Парични средства и парични еквиваленти

	2008	2007
Парични средства во благајна	1.259.513	1.601.869
Сметки кај НБРМ различни од задолжителна резерва	1.712.334	1.443.718
Вклучено во пари и парични еквиваленти (Белешка 37)	2.971.847	3.045.587
Задолжителна резерва кај НБРМ	2.434.679	1.172.759
	5.406.526	4.218.346

Групата мора да обезбеди задолжителна резерва во МКД и во странска валута кај Народна Банка на Република Македонија.

Задолжителната резерва во износ од МКД 1.907.155.000 на 31 декември 2008 година, претставува 10% од просечниот месечен износ на депозитите по видување, орочените депозити до три месеци и орочените депозити со доспеаност од повеќе од три месеци. Ефективната каматна стапка на задолжителната резерва во МКД е 2% (2007: 2%). Задолжителните резервни средства се одржуваат на тековната сметка со НБРМ.

Задолжителната резерва во странски валути на 31 декември 2008 година претставува 10% од просечните дневни биланси на сметките изразени во Евра според средниот девизен курс на НБРМ кој е важечки на датумот на билансот на состојба. Групата не прима камата од задолжителните резерви во странски валути. Банките се обврзани да извршат трансфер на износот во Евра на пресметаната задолжителна резерва на сметката на НБРМ кај Deutsche Bundesbank Centrale.

17. Благајнички записи и други записи

	2008	2007
Благајнички записи	6.279.519	6.060.092
Државни записи со доспеаност до 90 дена	447.718	1.696.689
Вклучено во пари и парични еквиваленти (Белешка 37)	6.727.237	7.756.781
Државни записи со доспеаност над 90 дена	-	450.057
	6.727.237	8.206.838

Благајнички записи се должнички хартии од вредност издадени од Народна Банка на Република Македонија со доспеаност до 28 дена. Групата прима ефективна камата на стапките од 4,79% - 7% (2007: 4,71% - 4,86%) на годишно ниво. Вкупниот износ на балајничките записи ја вклучува каматата во износ од МКД 0,00 (2007: 15.654.000).

Државните записи со доспеаност до и над 90 дена, се со ефективни каматни стапки од 5,23 % - 7,79 % (2007: 5,19% - 8,39%) на годишно ниво. Вкупниот износ на државните записи ја вклучува каматата во износ од МКД 0,00 (2007: МКД 32.992.000).

18. Пласмани во, и кредити на банки

	2008	2007
Пласмани кај други банки	3.000.708	3.724.191
Вклучено во пари и парични еквиваленти (Белешка 37)	3.000.708	3.724.191
Пласмани кај други банки над 90 дена	1.402.541	-
Кредити на други банки	1.009.919	677.321
Посебна резерва за оштетување	(15.439)	(5.343)
	5.397.729	4.396.169
Тековно	4.027.139	3.883.070
Нетековно	1.370.590	513.099

Движење на посебната резерва за кредити и пласмани во банки:

	2008	2007
Состојба на 1 јануари	5.343	1.233
Посебна резерва за оштетување	10.096	4.110
На 31 декември	15.439	5.343

Кредитите и пласманите на банки и други финансиски институции се со ефективни каматни стапки од 3,5 % до 9,5 % (2007: 5,87% до 10,38%) на годишно ниво. Пласманите кај странски банки се со ефективни каматни стапки од 0,10 % до 9,67% (2007: 0,47% до 5,60%) на годишно ниво, и пласманите кај домашни банки се со ефективна стапка од 4,51% (2007: 4,88%) на годишно ниво.

На 31 декември 2008 година, дел од пласманите на Групата кај странски банки во износ од МКД 45.578.000 (2007: МКД 116.463.000) претставува депозит задржан како колатерал кај ЛХБ Интернационал Ханделсбанк АГ Франкфурт за кредити од истата банка (Белешка 28).

19. Финансиски средства за тргување

	31 декември	
	2008	2007
Државни записи	-	68.295
Благајнички записи	198.908	-
Други државни обврзници	188.049	282.654
Корпоративни обврзници	221.559	300.000
Посебна резерва за оштетување	(2.217)	(3.000)
Вкупно финансиски средства за тргување	606.299	647.949

Државните записи чувани за тргување се во износ од нула МКД заклучно со 31 декември 2008 година. Државните записи за 2007 година се со доспеаност до 1 година и со ефективна каматна стапка од 5,24% - 8,39%. Вкупниот износ на државните записи чувани за тргување вклучува камата во износ од нула МКД заклучно со 31 декември 2007 година.

Благајничките записи чувани за тргување се со доспеаност до 28 дена и со ефективна каматна стапка 7 % на годишно ниво.

Државните обврзници чувани за тргување се со доспеаност до 1 месец и со ефективна каматна стапка од 2 % (2007: 2%) на годишно ниво.

Корпоративните обврзници се со доспеаност до 1 месец и со ефективна каматна стапка од 8,4% (2007: 8,4%) на годишно ниво.

20. Кредити и побарувања од комитенти

	2008	2007
Кредити на физички лица:		
- Пречекорување на сметка	638.826	691.017
- Кредитни картици	1.191.936	545.637
- Други кредити	8.079.374	5.617.190
- Хипотеки	2.682.915	2.177.540
	12.593.051	9.031.384
Кредити на претпријатија:		
- Големи претпријатија	3.330.612	2.319.304
- Мали и средни претпријатија	17.045.737	13.512.734
	20.376.349	15.832.038
Бруто	32.969.400	24.863.422
Посебна резерва за оштетувања	(2.797.895)	(2.163.501)
Нето	30.171.505	22.699.921
Тековни	10.732.822	11.061.232
Нетековни	19.438.683	11.638.689

(а) Посебна резерва од оштетување

Движењето на посебната резерва за загуби од кредити и побарувања по класа се следните:

Кредити на физички лица					
	Пречекорување на сметка	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Вкупно
На 1 јануари 2008	67.289	73.124	374.799	201.025	716.237
Посебна резерва	(8.578)	78.897	121.695	(3.421)	188.593
На 31 декември 2008	58.711	152.021	496.494	197.604	904.830

Кредити на физички лица					
	Пречекорување на сметка	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Вкупно
На 1 јануари 2007	11.715	33.011	248.988	195.650	489.364
Посебна резерва	55.574	40.113	125.811	5.375	226.873
На 31 декември 2007	67.289	73.124	374.799	201.025	716.237

	Кредити на претпријатија		
	Големи претпријатија	Мали и средни претпријатија	Вкупно
На 1 јануари 2008	46.629	1.400.635	1.447.264
Посебна резерва	216.806	228.995	445.801
На 31 декември 2008	263.435	1.629.630	1.893.065

	Кредити на претпријатија		
	Големи претпријатија	Мали и средни претпријатија	Вкупно
На 1 јануари 2007	42.545	1.239.582	1.282.127
Посебна резерва	4.084	161.053	165.137
На 31 декември 2007	46.629	1.400.635	1.447.264

21. Вложувања во хартии од вредност

	2008	2007
Хартии од вредност расположливи за продажба		
Должнички хартии од вредност – по објективна вредност:		
- Котирани	1.148.273	1.285.867
- Некотирани	10.078	-
Сопственички хартии од вредност – по објективна вредност:		
- Котирани	47.542	153.382
- Некотирани	48.052	51.770
Посебна резерва за оштетување	(9.452)	(9.502)
Вкупно хартии од вредност расположливи за продажба	1.244.493	1.481.517
Хартии од вредност кои се чуваат до доспевање	404.652	-
Вкупно хартии од вредност	1.649.145	1.481.517
Тековни	512.085	330.430
Нетековни	1.137.060	1.151.087

Условите на државните обврзници кои се расположливи за продажба се следните:

- Обврзници кои се издадени од Владата за старо девизно штедење во износ од МКД 142.669.000 (2007: МКД 212.440.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 20 полу-годишни рати на секој 1 април и 1 октомври, почнувајќи од 1 април 2002 се до 1 октомври 2011.
- Обврзници за денационализација (01) во износ од МКД 1.575.000 (2007: МКД 1.752.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни, почнувајќи од 1 јуни 2003 до 1 јуни 2012.
- Обврзници за денационализација (02) во износ од МКД 120.607.000 (2007: МКД 140.879.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни, почнувајќи од 1 јуни 2004 до 1 јуни 2013.

- Обврзници за денационализација (03) во износ од МКД 175.080.000 (2007: МКД 198.838.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни почнувајќи од 1 јуни 2005 се до 1 јуни 2014.
- Обврзници за денационализација (04) во износ од МКД 249.017.000 (2007: МКД 275.273.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни почнувајќи од 1 јуни 2006 се до 1 јуни 2015.
- Обврзници за денационализација (05) во износ од МКД 90.608.000 (2007: МКД 79.694.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни почнувајќи од 1 јуни 2007 се до 1 јуни 2016.
- Обврзници за денационализација (06) во износ од МКД 117.379.000 (2007: МКД 115.473.000), со каматна стапка 2% годишно (2007: 2%). Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни, почнувајќи од 1 јуни 2008 се до 1 јуни 2017.
- Обврзници за денационализација (07) во износ од МКД 22.937.000 со каматна стапка 2% годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни, почнувајќи од 1 јуни 2009 се до 1 јуни 2018.
- Континуирани долгорочни обврзници во износ од МКД 200.000.000 (2007: МКД 244.958.000), со каматна стапка 6,50% (2007: 6,50% - 9,00%) годишно. Плаќањето на каматата се врши годишно, а вкупниот износ се плаќа на датумот на доспевање.
- Корпоративна обврзница издадена од Прокредит Банка АД Скопје во износ од МКД 25.841.000 (вклучената премија е во износ од МКД 101.371) и со фиксна каматна стапка од 8,4% годишно. Исплатата на главницата од обврзницата се врши на датумот на доспевање т.е. на 26 декември 2010 година.

Вкупниот износ од обврзниците за старо девизно штедење, денационализација и континуирани долгорочни обврзници вклучуваат камата во износ од МКД 12.636.000 (2007: МКД 16.560.000)

Финансиските средства кои се чуваат до доспевање вклучуваат државни обврзници со доспеаност до и над 90 дена, и со ефективни каматни стапки од 2 % на годишно ниво. Вкупниот износ на државните обврзници ја вклучува каматата во износ од МКД 4.166.000.

Движењето на посебната резерва на вложувања:

	2008	2007
Состојба на 1 јануари	9.502	9.590
Намалување на посебната резерва	(50)	(88)
На 31 декември	9.452	9.502

Движењата на вложувањата во хартии од вредност може да се прикаже на следниот начин:

	Расположливи за продажба	Хартии од вредност кои се чуваат до доспевање	Вкупно
На 1 јануари 2008	1.481.517	-	1.481.517
Зголемувања	181.122	405.535	586.657
Намалувања (продажба и отплата)	(286.377)	(883)	(287.260)
Загуби од промена во објективната вредност	(131.819)		(131.819)
Намалување на посебна резерва	50	-	50
На 31 декември 2008	1.244.493	404.652	1.649.145
На 1 јануари 2007	1.145.280	-	1.145.280
Зголемувања	496.664	-	496.664
Намалувања (продажба и отплата)	(261.847)	-	(261.847)
Добивки од промена во објективната вредност	101.508	-	101.508
Намалување на посебна резерва	(88)	-	(88)
На 31 декември 2007	1.481.517	-	1.481.517

22. Вложувања во придружени претпријатија

	2008	2007
Нов Пензиски Фонд	54.644	43.447
	54.644	43.447
	% на учество	
	2008	2007
Нов Пензиски Фонд АД Скопје	49%	49%
Држава	Република Македонија	

Преглед на финансиските информации за депонентот за кој е пресметан акционерски капитал, несменет за процентот на сопственоста кој го поседува Групата:

2007	Средства	Обврски	Акционерски капитал	Приходи	Добивка (загуба)
Нов Пензиски Фонд АД Скопје	99.350	10.714	88.636	84.599	5.423
Состојба на 31 декември	99.350	10.714	88.636	84.599	5.423
2008					
Нов Пензиски Фонд АД Скопје	122.488	11.271	111.217	103.652	22.852
Состојба на 31 декември	122.488	11.271	111.217	103.652	22.852

23. Недвижности и опрема

	Згради	Мебел и опрема	Инвестиции во тек	Друго	Вкупно
На 1 јануари 2007					
Набавна вредност	430.731	377.521	14.966	10.498	833.716
Акумулирана амортизација	(54.144)	(225.513)	-	(5.649)	(285.306)
Нето сметководствена вредност	376.587	152.008	14.966	4.849	548.410
На 31 декември 2007					
Почетна сметководствена вредност	376.587	152.008	5.710	4.849	548.410
Зголемувања	120	154.216	-	7.517	167.563
Трансфер	66.369	-	-	-	66.369
Оттуѓување и расходување	-	(433)	-	-	(433)
Амортизација за годината	(11.291)	(69.379)	-	(2.186)	(82.856)
Трансфер од недвижности дадени под закуп	(14.386)	-	-	-	(14.386)
Крајна сметководствена вредност	417.399	236.412	20.676	10.180	684.667
На 1 јануари 2008					
Набавна вредност	497.220	521.132	20.676	18.015	1.057.043
Акумулирана амортизација	(79.821)	(284.720)	-	(7.835)	(372.376)
Нето сметководствена вредност	417.399	236.412	20.676	10.180	684.667
На 31 декември 2008					
Почетна сметководствена вредност	417.399	236.412	20.676	10.180	684.667
Зголемувања	59.121	152.048	38.416	3.506	253.091
Трансфер од недвижности дадени под закуп	33	-	(8.821)	8.788	-
Оттуѓување и расходување	-	(846)	-	-	(846)
Амортизација за годината	(12.753)	(91.251)	-	(4.631)	(108.635)
Крајна сметководствена вредност	463.800	296.363	50.271	17.843	828.277
На 31 декември 2008					
Набавна вредност	556.374	663.145	50.271	30.309	1.300.099
Акумулирана амортизација	(92.574)	(366.782)	-	(12.466)	(471.822)
Нето сметководствена вредност	463.800	296.363	50.271	17.843	828.277

На 31 декември 2008 Групата нема недвижности заложени како колатерал (2007: нема).

24. Нематеријални средства

	2008	2007
Состојба на 1 јануари	104.180	78.344
Зголемувања	55.004	25.836
Состојба на 31 декември	159.184	104.180
Амортизација		
Состојба на 1 јануари	33.951	19.953
Амортизација за годината	26.553	13.998
Состојба на 31 декември	60.504	33.951
Сметководствена вредност на 31 декември	98.680	70.229

25. Останати средства

	2008	2007
Средства добиени во замена на сомнителни и спорни побарувања	99.593	113.609
Аванси	39.660	51.417
Останато	120.243	97.663
Посебна резерва за оштетување	(9.269)	(5.883)
	250.227	256.806
Тековни	204.611	201.893
Нетековни	45.616	54.913
Движење на посебна резерва за оштетување на останати средства		
Состојба на 1 јануари	5.883	2.896
Нето зголемување на оштетување (Белешка 14)	3.386	2.987
Состојба на 31 декември	9.269	5.883

Средствата стекнати преку процедурата на заплenuвање вклучуваат станови, опрема и деловни простории кои не се користат од Групата за своите основни операции. Пазарот за одредени видови на колатерали во Република Македонија е во рана фаза на развој. Раководството има направено пресметка на очекуваниот повратен нето износ намалени за расходите за реализација на средствата, врз основа на поголем број на фактори, вклучувајќи и независна проценка. Меѓутоа, доколку се земе во предвид горенаведеното, реализираните износи може да се разликуваат од направените пресметки.

26. Депозити на банки

	2008	2007
Депозити по видување:		
- Банки и штедилници	380.859	314.677
- Осигурителни друштва	154.374	60.406
- Други финансиски институции	95.621	84.507
Орочени депозити:		
- Банки и штедилници	839.774	1.038.510
- Осигурителни друштва	179.522	32.274
- Други финансиски институции	944.907	616.498
	2.595.057	2.146.872
Тековни	2.135.721	1.875.502
Нетековни	459.336	271.370

Ефективните каматни стапки на депозитите од банки по видување и други финансиски институции се од 1 % до 3 % (2007: 1% - 1,5%) годишно, додека, ефективните каматни стапки на орочените депозити се од 1,4 % до 9,5 % (2007: 1% - 9,5%) годишно.

27. Депозити на комитенти

	2008	2007
Јавни институции:		
-Депозити по видување	577.532	6.020
-Орочени депозити	588.953	217.271
Претпријатија:		
-Депозити по видување	9.543.152	8.466.398
-Орочени депозити	7.521.116	5.339.431
Население:		
-Депозити по видување	4.573.570	4.462.232
-Орочени депозити	13.508.275	8.737.716
Ограничени депозити:		
- Претпријатија	157.257	147.875
	36.469.855	27.376.943
Тековни	33.566.145	25.995.038
Нетековни	2.903.710	1.381.905

Ефективните каматни стапки на тековните сметки се од нула до 5,5% (2007: нула до 1%) годишно, додека ефективните каматни стапки на орочените депозити се од 0,11% до 11,6 % (2007: 0,10% до 9,40%) годишно.

28. Обврски по кредити

	Каматна стапка (%)	2008	2007
Домашни извори:			
Македонска Банка за Поддршка на развојот	4-5,5%	236.168	323.107
	7-8%		
	3 месеци EURIBOR+1%		
	3 месеци EURIBOR +1%		
Македонска развојна фондација	4,25%-6,3%	153.680	102.270
Министерство за финансии (ПСДЛ)	0,5%	164.431	-
Странски извори:			
Европска банка за инвестиции	3 месеци EURIBOR +0,061-0,078%	562.274	1.010.077
Европска банка за инвестиции (преку НБРМ)	3 месеци EURIBOR + 0,25%		
Европска Банка за обнова и развој	6 месеци EURIBOR + 3,2 %	1.169.339	3.172.343
НЛБ Групација	3 месеци EURIBOR +0,75%	1.127.796	1.618.931
	3 месеци EURIBOR +1,5 до 2,25%		
	6 месеци EURIBOR +1,8%		
	1 месеци CHFLIBOR + 2,25%		
	3 месеци EURIBOR + 1,50%		
	3 месеци EURLIBOR +2,15%-2,75%		
	3 месеци CHFLIBOR + 2,25%		
	3 месеци CHFLIBOR +3,25%		
Меѓународен Фонд за соработка и развој Тајван	6 месеци USDLIBOR -0,5%	64.430	73.313
	4%		
	6 месеци USDLIBOR-0,5%		
Светска банка (преку Министерство за финансии)	6 месеци EURIBOR +2,75%	114.935	129.424
	6 месеци EURIBOR		
Меѓународен фонд за развој на земјоделството	1%	156.883	165.604
Адриа Банка	3 месеци euribor +1,85%	-	214.237
Раифајзен Банка	3 месеци EURIBOR + 0,75%	-	612.016
Ерсте Банка	3 месеци EURIBOR +0,95%	307.129	306.203
(ЕИБ) преку Министерство за финансии	0,44% до 0,78%	342.659	-
		4.399.724	7.727.525
Тековни		2.510.865	3.922.100
Нетековни		1.888.859	3.805.425

Кредитите кои биле доделени од страна на Македонска Банка за Поддршка на развојот, Македонска развојна фондација за претпријатија, Меѓународен фонд за развој на земјоделството, Меѓународен Фонд за соработка и развој Тајван и Светската Банка се осигурани со меници од НЛБ Тутунска Банка АД.

Кредитот од Европската Банка за обнова и развој, Адриа банка и РЗБ банка, се осигурани со конфирмирано писмо од НЛБ Д.Д. Љубљана. (Кредитот од Адриа Банка е платен на 7 јануари 2008 година, а кредитот од РЗБ банка е отплатен на 18 декември 2008 година).

Кредитот од Европската Банка за инвестиции е осигуран со Банкарска гаранција од НЛБ Д.Д. Љубљана.

Кредитот доделен од страна на ЛХБ Интернационал Ханделсбанк АГ Франкфурт во износ од МКД 45.578.000 (2007: МКД 116.462.000), вклучен во кредитот од НЛБ - Групата, е со каматна стапка од три месеци EURIBOR+0,75% и е осигуран со депозит (Белешка 18).

Синдициран кредит

На 19 декември 2006 Групата склучи Договор за синдициран заем со Европската Банка за обнова и развој на ЕУР 55.000.000 кој се содржи од А и Б делови:

	Износ во ЕУР	Каматна стапка	Датум на отплата
Кредит А	19.000.000	6 месеци EURIBOR + 1,45 %	Пролонгиран до 19 декември 2009 година
Кредит Б	36.000.000	6 месеци EURIBOR +1,20%	3.272.727,27 ЕУР беа отплатени на 19 декември 2007 32.727.272,73 ЕУР беа отплатени на 19 декември 2008

Кредитот А е пролонгиран до 19 декември 2009 година со тоа што маргината е зголемена од 1,45% на 3,2% и се отплаќа во две еднакви полугодишни рати.

Заем од Европска Банка за инвестиции

На 23 ноември 2006 Групата склучи договор со Европската Банка за инвестиции во износ од ЕУР 10.000.000. Условите за секоја поединечна исплата ќе се одреди при секоја исплата на одделни транши. Почнувајќи од 21 декември 2006 Групата повлекува износи во повеќе транши на одредени датуми, под следниве услови:

	Износ во ЕУР	Каматна стапка	Датум на отплата
Дел 1	2.810.000	3 месеци EURIBOR +0,073%	8 години вклучувајќи 2 години грејс период
Дел 2	2.750.000	3 месеци EURIBOR +0,078%	7 години вклучувајќи 1 година грејс период
Дел 3	1.500.000	3 месеци EURIBOR +0,061%	5 години вклучувајќи 1 година грејс период
Дел 4	1.500.000	3 месеци EURIBOR +0,044%	7 години вклучувајќи 1 година грејс период
Дел 5	1.440.000	3 месеци EURIBOR +0,074%	7 години вклучувајќи 1 година грејс период

Кредит од ЕРСТЕ БАНК АГ ВИЕНА

На 21 мај 2007 година Групата склучи договор со ЕРСТЕ БАНК АГ ВИЕНА за заем во износ од ЕУР 5.000.000:

	Износ во ЕУР	Каматна стапка	Датум на отплата
Кредит	5.000.000	3 месеци EURIBOR + 0,95 %	Две години

Кредит од РЗБ АВСТРИЈА

На 18 декември 2007 Групата склучи договор со РЗБ АВСТРИЈА во износ од ЕУР 10.000.000:

	Износ во ЕУР	Каматна стапка	Датум на отплата
Кредит	10.000.000	3 месеци EURIBOR + 0,75 %	Една година со можност да се пролонгира за уште една година

Кредитот е целосно отплатен на 18 декември 2008 година.

Кредит од Македонска Банка за Поддршка на Развој (Микро кредитна линија од Германско - Македонски фонд)

Во текот на 2008 година, кредитите од МБПР од кредитната линија ГМФ2 за микрокредитирање кои доспеваа на 30 декември 2008 година во износ од 1.300.000 00 ЕУР беа пролонгирани до 1 април 2012 година и се отплаќаат во две квартални рати.

29. Издадени должнички хартии од вредност

Должнички хартии од вредност	каматна стапка		износ	
	2008	2007	2008	2007
должнички хартии од вредност	6 месечен EURIBOR	-	649.163	-
	+ 1,2%			
Вкупно			649.163	-
Тековни			4.436	-
Нетековни			644.727	-

Групата издаде должнички хартии од вредност – обврзници преку јавна понуда на 17 ноември 2008 година. Издадените должнички хартии од вредност претставуваат неконвертабилни, обврзници со право на пренос и со право на камата и право на исплата на номиналниот износ на обврзницата. Кумулативната количина на издадените обврзници е 10.663 обврзници, секоја во износ од ЕУР 1.000. Кумулативниот износ на издадени обврзници е МКД 654.839.000 денари со рок на доспевање од 3 години.

Каматната стапка е 6 месечен ЕУРИБОР + 1,2% годишно, со полугодишна исплата на камата. Номиналниот износ на обврзниците ќе биде исплатен на денот на доспевање на обврзницата.

Вкупниот износ на издадени должнички хартии од вредност вклучува камата во износ од МКД 4.333.000 денари

30. Субординиран кредит

	2008	2007
Субординиран кредит	1.630.763	786.120
	1.630.763	786.120
Тековни	21.656	2.855
Нетековни	1.609.107	783.265

Субординираниот кредит од НЛБ Интерфинанз беше доделен со каматна стапка од 3 месеци CHF Libor + 3,25%, и доспеаност од 7 години. Конверзијата во капитал ќе се одреди согласно исполнување на одредени услови.

На 15 јуни 2008 година Групата склучи договор со ЕФСЕ за субординиран кредит на износ од 12.000.000,00 ЕУР со каматна стапка 6m EURIBOR+ 4,20% (од 22 септември 2013 година, 6m EURIBOR + 6,30%) со рок на доспевање 10 години.

31. Останати обврски

	2008	2007
Обврски за дивиденди	3.032	2.359
Обврски за предвремени уплати	149.864	119.894
Обврски кон добавувачи	40.750	30.029
Обврски за пресметани награди на членови на Управен одбор, Управата и вработените	53.531	60.450
Обврски по актуарска пресметка	12.771	15.997
Обврски за неискористени годишни одмори	11.056	8.867
Обврски по примени аванси	7.098	-
Останато	41.349	54.557
	319.451	292.153

Движењето на долгорочните користи за вработени е прикажано подолу:

	2008	2007
Состојба на 1 јануари	15.997	12.281
Актуарска пресметка (Белешка 13)	(3.226)	3.716
Состојба на 31 декември	12.771	15.997

Долгорочните користи за вработени вклучуваат јубилејни награди и отпремнини при одење во пензија.

32. Преземени обврски

Групата издава банковни гаранции и акредитиви во име на своите коминтенти до трети страни. Овие договори имаат фиксни лимити и обично се продолжуваат во период од најмногу три години. Истекувањата не се концентрирани во ниеден период.

Следната табела укажува на договорните износи на преземените обврски на Групата по категории:

	2008	2007
Гаранции		
- во МКД валута	2.509.509	2.068.136
- во странска валута	2.581.065	2.407.667
Акредитиви		
- во странска валута	552.851	857.794
Лимити на сметки и картици	2.264.578	1.885.948
	7.908.003	7.219.545
Посебна резерва за оштетување	(386.658)	(356.296)
	7.521.345	6.863.249

Овие преземени обврски имаат кредитен ризик на вонбилансната состојба, бидејќи во билансот на состојба се признаени само надоместоците и зголемувањата од можните загуби се додека не се исполнат или истечат обврските. Голем број од преземените обврски ќе истечат без да бидат целосно или делумно авансирани. Поради тоа, износите не го претставуваат очекуваниот иден паричен тек.

Движење на посебна резерва на преземени обврски:

	2008	2007
Состојба на 1 јануари	356.296	299.337
Посебна резерва за оштетување (Белешка 14)	30.362	56.959
Состојба на 31 декември	386.658	356.296

33. Одложени обврски за данок

	2008	2007
Состојба на 1 јануари	29.091	21.257
Признати во капиталот	(20.396)	7.834
Состојба на 31 декември	8.695	29.091

Обврските за одложен данок произлегуваат од следново:

	2008	2007
Одложени обврски за данок	2008	2007
Финансиски средства расположливи за продажба	8.695	29.091

34. Трансакции на поврзани страни

Според одредбите за асоцијација, највисоко тело на Групата е Собранието, кое е составено од сите иматели на регистрираните обични акции на Групата. Свкупната контрола врз Групата е во рацете на неизвршниот Одбор на директори („Надзорниот одбор“) кој е назначен од страна на акционерите.

Групата е контролирана од страна на Нова Љубљанска Банка (НЛБ Групација), која поседува 87% (2007: 87,6%) од акциите со право на глас.

Обемот на трансакции на поврзаните страни, како и состојбите на крајот на годината, се следните:

За годината завршена на 31 декември 2008:

	Компанија – мајка и подружници	Вложувања во поврзани субјекти	Други поврзани субјекти
Биланс на успех			
Приходи од камати	62.434	1	3.787
Приходи од провизии	6.533	129	1.814
Расходи за камати	179.851	9.493	4.367
Расходи за провизии	11.778	-	-
Биланс на состојба			
Пари и парични еквиваленти			
Состојба на 1 јануари	108.599	-	-
Кредити издадени во текот на годината	89.160.677	-	-
Кредити отплатени во текот на годината	(89.216.120)	-	-
		-	-
Состојба на 31 декември	53.156	-	-
Кредити			
Состојба на 1 јануари	1.169.352	-	29.128
Кредити издадени во текот на годината	44.526.457	1.638	151.124
Кредити отплатени во текот на годината	(43.737.844)	(1.638)	(144.651)
		-	-
Состојба на 31 декември	1.957.965	-	35.601
Депозити			
Состојба на 1 јануари	1.193.712	105.560	113.073
Депозити примени во текот на годината	35.828.991	545.242	8.968.868
Депозити вратени во текот на годината	(35.877.867)	(463.239)	(8.614.470)
		-	-
Состојба на 31 декември	1.144.836	187.563	467.471
Позајмици (кредити)			
Состојба на 1 јануари	2.618.993	-	-
Кредити издадени во текот на годината	247.488	-	-
Кредити отплатени во текот на годината	(864.159)	-	-
		-	-
Состојба на 31 декември	2.002.322	-	-

За годината завршена на 31 декември 2007:

	Компанија – мајка и подружници	Вложувања во поврзани субјекти	Други поврзани субјекти
Биланс на успех			
Приходи од камати	54.812	1	1.347
Приходи од провизии	205.322	2.335	1.418
Расходи за камати	6.253	64	296
Расходи за провизии	19.562	-	-
Биланс на состојба			
Пари и парични еквиваленти			
Состојба на 1 јануари	37.784	-	-
Кредити издадени во текот на годината	86.610.545	-	-
Кредити отплатени во текот на годината	(86.539.730)	-	-
Состојба на 31 декември	108.599	-	-
Кредити			
Состојба на 1 јануари	549.930	-	4.265
Кредити издадени во текот на годината	51.233.720	525	55.759
Кредити отплатени во текот на годината	(50.614.298)	(525)	(30.896)
Состојба на 31 декември	1.169.352	-	29.128
Депозити			
Состојба на 1 јануари	1.034.631	31.578	341.165
Депозити примени во текот на годината	28.702.612	267.463	598.252
Депозити вратени во текот на годината	(28.543.531)	(193.481)	(826.344)
Состојба на 31 декември	1.193.712	105.560	113.073
Позајмици (кредити)			
Состојба на 1 јануари	2.700.204	-	-
Кредити издадени во текот на годината	1.014.368	-	-
Кредити отплатени во текот на годината	(1.095.579)	-	-
Состојба на 31 декември	2.618.993	-	-

Трансакции со клучниот менаџерски персонал

Вкупните надоместоци со клучниот менаџерски персонал се следните:

	2008	2007
Извршни директори	41.535	43.919
Неизвршни директори	2.544	2.404
	44.079	46.323

35. Комисионо работење

	2008	2007
Претпријатија	1.156.169	863.423
Физички лица	386.424	82.004
Останато	117.620	525.406
	1.660.213	1.470.833

Групата управува со средства во име на трети страни, кои главно се во облик на кредити до различни комитенти. Групата прима приходи од надоместоци за обезбедување на овие услуги. Доверителските средства не се средства на Групата и не се признаени во билансот на состојба. Групатата не е изложена на кредитен ризик поврзан со ваквите пласмани, бидејќи таа не ги гарантира овие вложувања.

36. Акционерски капитал

	Број на акции	Обични акции	Премија по акција	Акции без право на глас	Вкупно
На 1 јануари 2007	693.866	643.645	968.422	50.221	1.662.288
На 31 јануари 2007	785.621	735.400	1.610.707	50.221	2.396.328
- Конверзија на акции	-	50.221	-	(50.221)	-
- Зголемување на капиталот од издадени акции	68.440	68.440	592.349	-	660.789
На 31 јануари 2008	854.061	854.061	2.203.056	-	3.057.117

Акционерскиот капитал на Групата се состои од 854.061 обични акции (2007: 735.400 обични акции и 50.221 приоритетни акции). Обичните акции имаат номинална вредност од МКД 1.000 (2007: МКД 1.000). Сите издадени акции се платени во целост.

Имателите на обични акции имаат право да примаат дивиденди како што е најавено од време на време и имаат право на еден глас по акција на состаноците на Групата. Акциите без право на глас даваат право на приоритет во плаќањето на дивиденди, но не носат право на глас. Сите акции се рангирани на ист начин во однос на преостанатите средства на Групата.

Долунаведените акционери имаат повеќе од 5% од капиталот од издадените акции со право на глас.

	2008	2007
Акционери	% на капитал од акции со право на глас	
ЛХБ АГ – Франкфурт	-	30,8%
НЛБ ИнтерФинан АГ – Цирих	26,7%	28,5%
Нова Љубљанска Банка д.д. – Љубљана	60,3%	28,3%

Врз основа на Договор и Анекс бр. 1,2,3, 4 и 5 на договорот за пренос на правата на глас од акциите што ги поседува НЛБ Интерфинанз АГ Цирих во НЛБ Тутунска банка, правата на глас од акционерот НЛБ Интерфинанз АГ Цирих (26,7%) се пренесени на Нова Љубљанска Банка д.д. Љубљана. Со тоа, учеството на Нова Љубљанска Банка Д.Д. Љубљана во вкупните права на глас во Банката на 31 декември 2008 година изнесува 87%.

Законски резерви

Средствата на резервите се сопствени средства на Групата кои служат за покривање на загубите што произлегуваат од ризиците со кои се соочува Групата во своето работење. Според законската регулатива Групата треба да пресметува и издвојува 15% од нето добивката за годината за законска резерва се додека не се достигне износ еднаков од една петтина од основната главнина.

Кога законската резерва ќе го надмине најмалиот износ и по покривање на сите загуби од годишните завршни сметки со одлука на Собранието, вишокот може да се употреби за дополнување на дивидендата доколку таа за деловната година не го достигнала најмалиот износ пропишан со Законот за Трговски Друштва или со Статутот на Групата.

Ревалоризациони резерви

Ревалоризационата резерва го вклучува кумулативниот нето ефект од промените во објективната вредност на вложувањата расположливи-за-продажба се до моментот на нивното депризнавање или оштетување.

	2008	2007
Ревалоризациони резерви за хартии од вредност расположливи за продажба	78.263	213.338
	78.263	213.338

Движење на ревалоризационите резерви

	2008	2007
Ревалоризациони резерви за хартии од вредност расположливи за продажба		
На 1 јануари	213.338	120.458
Нето добивки од промени во фер вредноста	(131.819)	101.508
Реализиран приход	(23.652)	(794)
Одложен данок	15.547	(12.085)
Корекции за одложен данок	4.849	4.251
На 31 декември	78.263	213.338

Дивиденди

По датумот на завршната сметка за 2008 година нема предложени или објавени дивиденди.

37. Пари и парични еквиваленти

За целите на паричниот тек, паричните средства, како и паричните еквиваленти го сочинуваат следните позиции со доспеаност помала од 90 дена од датумот на стекнување:

	2008	2007
Пари и состојби на сметки со НБРМ (Белешка 16)	2.971.847	3.045.587
Благајнички записи (Белешка 17)	6.727.237	7.756.781
Пасмани кај други банки (Белешка 18)	3.000.708	3.724.191
	12.699.792	14.526.559

38. Настани по денот на составување на билансот

По денот на составување на билансот на состојба, не се настанати материјални настани за кои е потребно дополнително обелоденување во финансиските извештаи.

НЛБ Тутунска банка АД Скопје

**Неконсолидирани финансиски извештаи за годината
завршена на 31 декември 2008**

Биланс на успех

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

		31 декември	
	Белешки	2008	2007
Приходи од камати	5	3.526.282	2.623.860
Расходи од камати	5	(1.691.780)	(1.145.489)
Нето приходи од камати		1.834.502	1.478.371
Приходи од провизии	6	724.124	557.101
Расходи од провизии	6	(113.437)	(92.683)
Нето приходи од провизии		610.687	464.418
Приходи од дивиденди	7	3.934	1.715
Нето приходи од тргување	8	56.428	17.273
Нето приходи од вложувања во хартии од вредност	9	3.388	-
Загуби поради исправка на вредноста	14	(670.325)	(459.888)
Нето приходи од курсни разлики	10	135.197	125.730
Административни трошоци	12	(685.341)	(569.733)
Други оперативни расходи	13	(582.905)	(466.580)
Други оперативни приходи	11	36.472	35.683
Оперативна добивка		742.037	626.989
Добивка пред оданочување		742.037	626.989
Данок од добивка	15	(64.942)	(74.408)
Добивка за годината		677.095	552.581

Белешките на страна 8 до 80 се составен дел од овие консолидирани финансиски извештаи

Биланс на состојба

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

31 декември

	Белешки	2008	2007
АКТИВА			
Парични средства и сметки во централна банка	16	5.399.131	4.190.623
Благајнички записи и други записи	17	6.727.237	8.206.838
Пласмани во и кредити на банки	18	5.397.729	4.396.169
Кредити	20	30.171.505	22.699.921
Финансиски инструменти за тргување	19	606.299	647.949
Вложувања во хартии од вредност:			
- Расположливи за продажба	21	1.113.437	1.262.473
- Чувани до доспевање	21	404.652	-
Вложувања во подружници	22	30.555	30.555
Вложувања во поврзани субјекти	23	59.527	59.527
Недвижности и опрема	24	798.126	654.329
Нематеријални средства	25	98.116	69.692
Останата актива	26	250.345	256.852
Вкупна актива		51.056.659	42.474.928
ПАСИВА			
Депозити од банки	27	2.619.869	2.177.441
Депозити на други коминтенти	28	36.461.227	27.354.371
Обврски по кредити	29	4.399.724	7.727.525
Издадени должнички хартии од вредност	30	659.276	-
Субординирани обврски	31	1.630.763	786.120
Останати обврски	32	319.415	291.584
Посебна резерва за вонбилансни ставки	33	386.658	356.296
Обврски за данок од добивка		2.107	4.781
Одложени даночни обврски	34	9.533	14.892
Вкупна пасива		46.488.572	38.713.010
Капитал и резерви			
Акционерски капитал	37	854.061	785.621
Акционерска премија		2.203.056	1.610.707
Задржана добивка		903.328	778.814
Други резерви		607.642	586.776
Вкупно капитал		4.568.087	3.761.918
Вупно капитал и обврски		51.056.659	42.474.928

Белешките на страна 8 до 80 се составен дел од овие консолидирани финансиски извештаи

НЛБ Тутунска банка АД Скопје

**Консолидирани финансиски извештаи подготвени во
согласност со меѓународните стандарди за финансиско
известување за годината завршена на 31 декември 2008**

ИЗВЕШТАЈ НА НЕЗАВИСНИОТ РЕВИЗОР

До Собранието на акционерите на НЛБ Тутунска банка АД Скопје

Извештај за финансиските извештаи

Ние извршивме ревизија на приложените консолидирани финансиски извештаи на НЛБ Тутунска банка АД Скопје и нејзината подружница НЛБ Тутунска брокер АД Скопје (заеднички именувани како „Групата“), кои што ги вклучуваат билансот на состојба заклучно со 31 декември 2008 година, како и билансот на успех, извештајот за промени во главнината и извештајот за парични текови за годината која што завршува тогаш и прегледот на значајните сметководствени политики и други објаснувачки белешки.

Одговорност на менаџментот за финансиските извештаи

Менаџментот е одговорен за подготвувањето и објективното презентирање на овие консолидирани финансиски извештаи во согласност со меѓународните стандарди за финансиско известување. Оваа одговорност вклучува: обликување, имплементирање и одржување на интерна контрола која што е релевантна за подготвувањето и објективното презентирање на финансиски извештаи коишто се ослободени од материјално погрешно прикажување, без разлика дали е резултат на измама или грешка, избирање и примена на соодветни сметководствени политики, како и правење на сметководствени проценки кои што се разумни во околностите.

Одговорност на ревизорот

Наша одговорност е да изразиме мислење за овие консолидирани финансиски извештаи врз основа на нашата ревизија. Ние ја спроведовме нашата ревизија во согласност со Меѓународните стандарди за ревизија. Тие стандарди бараат да ги почитуваме етичките барања и да ја планираме и извршиме ревизијата за да добиеме разумно уверување за тоа дали финансиските извештаи се ослободени од материјално погрешно прикажување.

Ревизијата вклучува извршување на постапки за прибавување на ревизорски докази за износите и обелоденувањата во финансиските извештаи. Избраните постапки зависат од расудувањето на ревизорот, вклучувајќи ја и проценката на ризиците од материјално погрешно прикажување на финансиските извештаи, без разлика дали е резултат на измама или грешка. Кога ги прави тие проценки на ризикот, ревизорот ја разгледува интерната контрола релевантна за подготвувањето и објективното презентирање на финансиските извештаи на ентитетот за да обликува ревизорски постапки кои што се соодветни во околностите, но не за целта на изразување на мислење за ефективност на интерната контрола на ентитетот.

Ревизијата исто така вклучува и оценка на соодветноста на користените сметководствени политики и на разумноста на сметководствените проценки направени од страна на менаџментот, како и оценка на севкупното презентирање на финансиските извештаи.

Ние веруваме дека ревизорските докази коишто ги имаме прибавено се доволни и соодветни за да обезбедат основа за нашето ревизорско мислење.

Мислење

Според нашето мислење, консолидираните финансиски извештаи даваат вистинска и објективна слика на финансиската состојба на Групата заклучно со 31 декември 2008 година, како и на нејзината финансиска успешност и нејзините парични текови за годината којашто завршува тогаш во согласност со меѓународните стандарди за финансиско известување.

Pricewaterhouse Coopers РЕВИЗИЈА д.о.о – Скопје

**Скопје,
1 Април 2009**

Консолидиран Биланс на успех

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

		31 декември	
	Белешки	2008	2007
Приходи од камати	5	3.531.770	2.629.716
Расходи од камати	5	(1.691.105)	(1.145.257)
Нето приходи од камати		1.840.665	1.484.459
Приходи од провизии	6	735.890	593.270
Расходи од провизии	6	(113.885)	(93.649)
Нето приходи од провизии		622.005	499.621
Приходи од дивиденди	7	18.190	8.069
Нето приходи од тргување	8	56.428	17.273
Загуби поради оштетување	14	(671.158)	(456.066)
Нето приходи од курсни разлики	9	135.318	125.730
Нето приходи од продажба на средства расположливи за продажба	10	23.652	194
Административни трошоци	12	(695.767)	(579.758)
Други оперативни расходи	13	(588.195)	(470.777)
Други оперативни приходи	11	39.147	35.565
Дел од добивка на придружени претпријатија		11.197	2.657
Добивка пред оданочување		792.074	667.567
Данок од добивка	15	(66.549)	(76.977)
Добивка за годината		725.525	590.590

Белешките на страна 8 до 77 се составен дел од овие финансиски извештаи.

Консолидиран Биланс на состојба

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

31 декември

	Белешки	2008	2007
АКТИВА			
Парични средства и сметки во централна банка	16	5.406.526	4.218.346
Благајнички и државни записи	17	6.727.237	8.206.838
Пласмани во, и кредити на банки	18	5.397.729	4.396.169
Кредити	20	30.171.505	22.699.921
Финансиски инструменти за тргување	19	608.516	650.949
Вложувања во хартии од вредност:			
- Расположливи за продажба	21	1.244.499	1.481.523
- Чувани до доспевање	21	404.652	-
Вложувања во придружени претпријатија	22	54.636	43.447
Недвижности и опрема	23	818.184	674.574
Нематеријални средства	24	98.340	69.889
Останата актива	25	250.227	256.806
Вкупна актива		51.182.051	42.698.462
ПАСИВА			
Депозити од банки	26	2.595.057	2.146.872
Депозити на други коминтенти	27	36.469.855	27.376.943
Обврски по кредити	28	4.399.724	7.727.525
Издадени должнички хартии од вредност	29	649.163	-
Субординирани обврски	30	1.630.763	786.120
Останати обврски	31	319.451	292.153
Посебна резерва за вонбилансни ставки	32	386.658	356.296
Обврски за данок од добивка		1.468	5.229
Одложени обврски за данок	33	8.667	29.058
Вкупна пасива		46.460.806	38.720.196
Капитал			
Капитал и резерви			
Акционерски капитал	36	854.061	785.621
Акционерска премија		2.203.056	1.610.707
Задржана добивка		1.006.062	833.658
Други резерви		657.526	748.280
Вкупно капитал		4.721.245	3.978.266
Вкупно капитал и обврски		51.182.051	42.698.462

Белешките на страна 8 до 77 се составен дел од овие финансиски извештаи.

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

Припишани на сопствениците на акционерскиот капитал						
	Акционерски капитал	Акционерска премија	Задржана добивка	Законски резерви	Ревалоризациони резерви	Вкупно
На 1 јануари 2007	693.866	968.422	649.150	501.711	120.458	2.933.607
Нето промени во хартиите од вредност расположливи за продажба, нето од данок	-	-	-	-	92.635	92.635
Нето приход признаен во капиталот	-	-	-	-	92.635	92.635
Нето добивка	-	-	590.590	-	-	590.590
Целосно признати приходи за 2007	91.755	642.285	590.590	-	92.635	1.417.265
Дивиденди поврзани со 2006	-	-	(372.606)	-	-	(372.606)
Трансфер во законски резерви	-	-	(33.476)	33.476	-	-
Зголемување на капиталот	91.755	642.285	-	-	-	734.040
На 1 јануари 2008	785.621	1.610.707	833.658	535.187	213.093	3.978.266
Нето промени во хартиите од вредност расположливи за продажба, нето од данок	-	-	-	-	(135.030)	(135.030)
Нето добивка	-	-	725.525	-	-	725.525
Дивиденди поврзани со 2007	-	-	(508.305)	-	-	(508.305)
Трансфер во законски резерви	-	-	(44.276)	44.276	-	-
Зголемување на капиталот	68.440	592.349	-	-	-	660.789
На 31 декември 2008	854.061	2.203.056	1.006.602	579.463	78.063	4.721.245

Белешките на страна 8 до 77 се составен дел од овие финансиски извештаи.

Детална информација е обезбедена во Белешка 36.

Консолидиран Извештај
за паричниот тек

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

31 декември

	Белешки	2008	2007
Паричен тек од оперативни активности			
Добивка пред оданочување		792.074	667.567
Корекции за :			
Амортизација на недвижности и опрема	23	108.635	82.856
Амортизација на нематеријални средства	24	26.553	13.998
Амортизација на недвижности дадени под закуп		-	967
Расходувани недвижности и опрема		15	427
Капитална загуба од продажба на недвижности и опрема		340	-
Загуба поради оштетување		671.158	456.066
Загуба поради оштетување на средства добиени во замена на спорни и сомнителни побарувања		3.750	13.704
Приходи од дивиденди		(18.190)	(8.069)
Приходи од камати	5	(3.531.770)	(2.629.715)
Расходи од камати	5	1.691.105	1.145.256
Наплатени камати		3.579.972	2.577.205
Платени камати		(1.776.067)	(1.122.369)
Оперативна добивка пред промените на оперативна актива		1.547.575	1.197.893
(Зголемување) / намалување во оперативна актива:			
Депозити кај НБРМ		(1.261.920)	(116.437)
Пласмани во, и кредити на банки		(1.750.044)	2.289.572
Кредити		(8.180.778)	(7.377.016)
Останата актива		(557)	80.610
Зголемување / (намалување) на оперативна пасива:			
Депозити од банки		449.508	538.818
Депозити на други коминтенти		9.163.829	8.789.110
Останата пасива		27.298	114.275
Нето паричен тек (користен за) / од основната дејност пред оданочување		(5.089)	5.516.825
Платен данок			
Платен данок од добивка		(70.310)	(97.374)
Нето паричен тек (користен за) / од основната дејност		(75.399)	5.419.451
Паричен тек од инвестициона дејност			
Набавка на недвижности и опрема	23	(253.091)	(167.563)
Набавка на нематеријални средства	24	(55.004)	(25.836)
Вложувања во хартии од вредност расположливи за продажба		(597.910)	
Продажба на хартии од вредност за тргување		42.433	(1.078.156)
Продажба на хартии од вредност, расположливи за продажба		263.608	511.487
Продажба на благајнички записи		498.704	
Продажба на недвижности и опрема		491	6
Примени дивиденди		18.190	8.069
Нето паричен тек (користен за) / од инвестиционата дејност		(82.579)	(751.993)

Белешките на страна 8 до 77 се составен дел од овие финансиски извештаи.

Консолидиран Извештај
за паричен тек (продолжение)

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

		31 декември	
	Белешки	2008	2007
Паричен тек од финансиски активности			
Зголемување на субординирани обврски	30	863.444	469.190
Зголемување на обврски по кредити		2.715.551	9.000.458
Намалување на обврски по кредити		(5.400.268)	(6.895.708)
Издавање на обични акции		(508.305)	(372.606)
Платени дивиденди		660.789	734.040
Нето паричен тек (користен за) / од финансиски активности		(1.668.789)	2.935.374
Нето (намалување) / зголемување на паричните средства и паричниот еквивалент		(1.826.767)	7.602.832
Парични средства и паричен еквивалент на 1 јануари		14.526.559	6.923.727
Парични средства и паричен еквивалент на 31 декември	37	12.699.792	14.526.559

Белешките на страна 8 до 77 се составен дел од овие финансиски извештаи.

Белешки кон консолидираните финансиски извештаи

1. Општи информации

НЛБ Тутунска банка АД Скопје („Банката“) е акционерско друштво регистрирано и со седиште во Република Македонија. Банката е подружница на НЛБ групацијата, која поседува 87% (2007: 87,6%) од акциите со право на управување.

Адресата на регистрираното седиште е следната:

ул. Булевар Дванаесетта македонска бригада бр. 20 Скопје - Аеродром,
1000 Скопје,
Република Македонија

Консолидираните финансиски извештаи на Банката за годината завршена на 31 декември 2008 се состојат од финансиските извештаи на Банката и нејзината подружница НЛБ Тутунска брокер АД Скопје, (заеднички именувани како „Групата“) и на уделот на Групата во придруженото претпријатие Нов Пензиски Фонд АД Скопје.

Групата има овластување да ги извршува сите банкарски активности во согласност со законот. Главните активности вклучуваат одобрување на кредити на клиенти, примања на депозити, посредување при обезбедување на девизни средства на клиенти, платен промет во земјата и странство и банкарски услуги на население. Дополнително, обезбедува средства за финансирање на компании за извозни и увозни цели, посредување во тргување со хартии од вредност, берзански трансакции за сметка на трети лица и тргување со хартии од вредност за своја сметка. Овие консолидирани финансиски извештаи се одобрени за издавање од Надзорниот одбор на 1 април 2009 година.

Директори

Имињата на Членовите на Управниот одбор и Директорите на Банката кои работеа во текот на финансиската година и до датумот на овој извештај се следниве:

Претседател на Управен Одбор	Ѓорѓи Јанчевски
Заменик претседател на Управен Одбор	Митре Колишевски
Член на Управен Одбор	Љубе Рајевски
Член на Управен Одбор	Томе Перински
Директор на сектор за внатрешна ревизија	Тихомир Трајковски
Директор на деловен сектор за управување со финансии и средства на банката	Стојна Стојкоска
Директор на деловен сектор за работа со стратешки комитенти	Љиљана Настоска
Директор на сектор за логистика на Банката	Јорданка Грујоска
Директор на деловен сектор за работа со готовина и депо	Драган Пановски

Директор на сектор за платен промет
и логистика на продажбата

Слаѓана Белева

Директор на деловна мрежа - деловен сектор

Антонио Аргир

Директор на центар за управување со ризици

Богоја Китанчев

Директор на правен центар

Надица Ценева

1.1 Деловно окружување на Групата

Македонската економија. Во текот на 2008 година силниот економски растеж се задржа како продолжен тренд од 2007 година, предводен од зајакнатата домашна побарувачка и зголемените инвестиции. Поволното финансирање на потрошувачката, трансферите од странство и подобрените трговски услови во првите три квартали значително ги зголемија приходите и домашната побарувачка. Во првите три квартали од 2008 година, бруто домашниот производ порасна за 5,5% во однос на истиот период минатата година, што претставува одличен резултат и индикатор дека позитивната финансиска клима продолжува и во текот на 2008 година исто така. Овој заклучок е поткрепен со растежот на градежништвото, трговијата на големо и мало, додека индустриското производство достигна двоцифрена вредност.

Во четвртиот квартал од 2008 година, позитивните трендови добија спротивен правец, како резултат на забавувањето на светската економија, а посебно во земјите од ЕУ, кои претставуваат стратешки пазари за извоз на македонските компании. Намалената извозна побарувачка, опаѓачките цени на извозот, и релативно пониските трансфери од странство, го зголемија надворешно трговскиот дефицит на над 2 милијарди ЕУР и направија значителен притисок на тековната сметка.

Инфлацијата се зголеми и покрај сидрот на девизниот курс на монетарната политика на централната банка, главно поради надворешните шокови и ценовните прелевања од надвор. Од 2002 до 2008 година инфлацијата во просек изнесуваше помалку од 1%, понекогаш со периоди на дефлација. Инфлацијата се зголеми на околу 10% на почетокот на 2008 година, слично како и во другите земји во регионот, во најголем дел поради зголемувањето на цените на нафтата, струјата и храната, стабилизирајќи се на 8,3% на крајот на годината. Поголемото зголемување на номиналните плати го спречи намалувањето на реалниот приход.

Во 2008 година буџетот на централната власт беше избалансиран, иако фискалната политика беше експанзивна. Приходите од даноци се зголемија и покрај значителното намалување на даночните стапки во претходните години, пред се заради подобрената наплата на даноците, растот на домашната побарувачка (којашто го зголеми ДДВ-то) и речиси двојните приходи од данокот на добивка. Планираната фискална политика на Владата за 2009 година е експанзивна, имајќи за цел да ја замени ослабената приватна потрошувачка поддржувајќи го на тој начин планираниот растеж.

Со зајакнувањето на конкуренцијата, и релаксираната монетарна политика на почетокот на 2008 година, растот на кредитите се зголеми на речиси 40% годишно, стимулирајќи ја домашната побарувачка и увозот и зголемувајќи го потенцијалниот ризик во банкарскиот систем. За да ги контролира овие ризици, Народна Банка на Република Македонија (НБРМ) започна со стегање на монетарната политика. НБРМ ги зголеми каматните стапки на благајничките записи на 7% (5% во 2007 година), ја зголеми потребата од капитал за пречекорувањата на тековните сметки и за кредитите на картички до 125%, и воведо контрола на растот на кредитите кај населението. Овие мерки силно го инхибираа комерцијалното финансирање на населението во последните два месеци од 2008 година. Овој тренд ќе продолжи во текот на 2009 година исто така, имајќи ја предвид одлуката на НБРМ да воведо уште поригорозен лимит од 11% на годишниот пораст на кредитите кај населението за 2009 година.

Република Македонија има девизен курс врзан за еврото. И покрај притисокот на девизниот пазар, македонскиот денар (МКД) во 2008 година, забележа блага депрецијација (0,34%) во однос на еврото. Официјалниот курс на еврото кај НБРМ се зголеми од МКД 61,2016 на 31 декември 2007 на МКД 61.4123 на 31 декември 2008 година (и на МКД 61,4090 на 26 јануари 2009 година), додека девизните резерви на Македонија се зголемија од ЕУР 1.524 милијарди на 31 декември 2007 на ЕУР 1.689 милијарди на 30 септември 2008.

Во 2009 година, дефицитот на тековната сметка останува главен ризик за продолжување на растот (предвиден на 3%) и за макроекономската стабилност, со оглед на очекувањата за понатамошно забавување светската економија. Извозната побарувачка, којашто започна да опаѓа во втората половина од 2008 година и пониските странски директни инвестиции, портфолио инвестиции и трансфери од странство, може да предизвикаат дополнителен притисок на билансот на плаќања.

Континуираната меѓународна финансиска нестабилност создава дополнителна несигурност. Во Македонија директниот ефект беше минимален со оглед дека банките во Македонија не се изложени на „subprime lending“ во странство и се потпираат главно на домашното штедење (околу 80%) при финансирање на кредитирањето. Сепак, многу е веројатно зголемување на индиректниот ефект преку реалниот сектор. Дополнително, последното зголемување на комерцијалните каматни стапки и мерките на НБРМ да го ограничи растот на кредитирањето, ќе има силен ефект на растот на банките и профитот.

Сепак, ликвидноста на банкарскиот сектор во Република Македонија останува силна, главно поддржана од стабилното приватно штедење.

Каква ќе биде идната економска ориентација на Република Македонија силно ќе зависи од ефикасноста на економските, фискалните и монетарните мерки превземени од Владата и НБРМ и нивното правовремено прилагодување со цел да се одржи надворешната стабилност, како и од постоењето можност за стимулирање на домашните инвестиции преку даночни, правни, регулаторни и политички мерки на релаксација. Заштитата на девизниот курс на денарот останува приоритет на монетарната политика во 2009 година.

Сепак, менаџментот на Групата не е во можност да ги предвиди сите случувања кои ќе имаат влијание на банкарскиот сектор и на пошироката економија, како и влијанието на последователите ефекти, доколку се појават, на идната финансиска позиција на Групата.

Општо

Влијание на тековната глобална економско - финансиска криза

Тековната глобална финансиска и економска криза, којашто започна во средината на 2007 година како последица на длабоки потреси и намалување на глобалната ликвидност, резултираше, помеѓу другото, со пониско ниво на финансирање на пазарот на капитал, повисоки меѓубанкарски каматни стапки, висока нестабилност на берзанските пазари. Додека ликвидноста на банкарскиот сектор и пошироко на економијата на светските пазари беше на ниско ниво, ликвидноста во банкарскиот сектор во Република Македонија во текот на 2008 година се задржа на високо и задоволително ниво.

Во моментот е невозможно да се предвиди целокупното влијание или да се обезбеди комплетна заштита од тековната глобална финансиска и економска криза.

Во таа насока, за да ја одржи структурната ликвидност, НБРМ пропиша минимум 100% исполнување на задолжителниот едномесечен и шестмесечен ликвидносен лимит. Дополнително, за да се одржи повисока девизна ликвидност, почнувајќи од 2009 година НБРМ започнува со аукции на девизни депозити со каматни стапки еднакви на каматните стапки во еврозоната, меѓународните финансиски институции и приносот на државните записи на земјите во еврозоната.

Влијание врз ликвидноста

Обемот на меѓународно финансирање се намали во 2008 година споредено со 2007 година. Ваквите состојби може да влијаат на способноста на Групата да најде нови поволни долгорочни позајмици, и да ги рефинасира нејзините постојни позајмици под услови слични со оние кои важеа за претходните задолжувања. Истотака, изворите на Групата се најзависни од стабилната депозитна база. Целокупниот пазарен притисок за зголемување на каматите на домашните заштеди, кое започна во текот на 2008 година, може да влијае на идните трошоци на финансирање и каматната политика.

Влијание врз клиентите / позајмувачите

Кредитокорисниците (должниците) на Групата, и позајмувачите и депонентите, можно е да бидат негативно засегнати од финансиското и економското окружување што повратно може да повлијае на нивната ликвидност и способноста да ги вратат позајмените средства. Влошените услови за кредитокорисниците (комитентите) може истотака да имаат влијание на проекциите на паричниот тек од страна на менаџментот и оценката за оштетувањето на финансиските и нефинансиските средства. Во согласност со информациите со кои располага, менаџментот соодветно ги одразува ревидираните проценки на очекуваните идни парични текови во неговите оценки за оштетувањето.

Влијание врз колатералот / (посебно недвижностите)

Износот на резервацијата за оштетените кредити се заснова на проценката на менаџментот на овие средства на денот на билансот на состојба претходно земајќи ги во предвид и паричните текови коишто може да произлезат од реализацијата на обезбедувањето намалени за трошоците за задобивање со и за продажба на обезбедувањето. Пазарот во Македонија, за повеќе видови обезбедување, посебно за недвижнините, не беше значително засегнат од последните промени на глобалните финансиски пазари, со оглед дека понудата на недвижнините, посебно на резиденцијалните, е се уште помала од побарувачката. Сепак, очекуваните пониски приходи на домаќинствата и можната намалена ликвидност на компаниите во 2009 година, може да ја намали ликвидноста за одредени видови на обезбедување. Како резултат на тоа, актуелната вредност по која може да се реализира обезбедувањето може да се разликува од вредноста припишана при проценката на резервацијата за оштетувањето.

Објективна вредност на финансиските средства и обврски (исклучувајќи ги финансиските средства и обврски кои директно се погодени од финансиската криза)

Објективните вредности на инструментите со кои се тргува на активните пазари се засноваат на тековните куповни цени (кај финансиските средства) или продажни цени (кај финансиските обврски). Доколку не постои активен пазар за одреден финансиски инструмент, Групата ја утврдува објективната вредност користејќи техники за вреднување. Овие техники вклучуваат користење на споредби со последни трансакции со средства со иста доспеаност, анализа на дисконтирани парични текови, модели на вреднување и други техники за вреднување кои вообичаено се користат од страна на пазарните учесници. Моделите за вреднување ги одразуваат тековните пазарни услови на датумот на мерењето кои може да не се соодветни на пазарните услови било пред или по датумот на мерење. На датумот на билансот на состојба, менаџментот ги има ревидирано моделите за да се осигура дека тие соодветно ги одразуваат тековните пазарни услови, вклучувајќи ја и соодветната ликвидност на пазарот, и маргините на приносите.

2. Сметководствени политики

Основните сметководствени политики применети при составување на финансиските извештаи се наведени во понатамошниот текст. Овие политики постојано се применувани на сите прикажани години, освен ако не е наведено поинаку.

2.1 Основа на изготвување на финансиските извештаи

Финансиските извештаи на Групата се изготвени во согласност со Меѓународните стандарди на сметководствено известување (IFRS) и се прикажани во илјади македонски денари (МКД).

Консолидираните финансиски извештаи се изготвени според историска вредност освен за ревалоризацијата на финансиски средства расположливи за продажба.

Подготовката на консолидираните финансиски извештаи во согласност со IFRS, бара користење на определени критични сметководствени проценки кои се базирани на најдобрите познавања на раководството на тековните настани и акции. Областите коишто бараат повисоко ниво на расудување и сложеност, или области каде што претпоставките и проценките се значајни за консолидираните финансиски извештаи се објавени во Белешка 4.

(а) Усвојување на нови и ревидирани стандарди и толкувања

Одредени нови Меѓународни стандарди на сметководствено известување (IFRS) станаа ефективни за Групата од 1 јануари 2008 година:

- **IFRIC 11, IFRS 2** – Трансакции во Групата и трансакции со сопствени акции (важи за годишни периоди почнувајќи од или по 1 март 2007 година);
- **IFRIC 12, Договори за концесии** (важи за годишни периоди почнувајќи од или по 1 јануари 2008 година); и
- **IFRIC 14, IAS 19** – Лимит на дефинирани користи, минимални барања за финансирање и нивна меѓусебна поврзаност (важи за годишни периоди почнувајќи од или по 1 јануари 2008 година).

Овие нови толкувања на IFRIC 11 до 14 немаа значајно влијание на финансиските извештаи на Групата.

Рекласификација на финансиски средства – Измени на IAS 39, Финансиски инструменти: Признавање и мерење, и IFRS 7, Финансиски инструменти: Обелоденување и последователни измени, Рекласификација на финансиски средства: Датум на важност и промена. Измените им даваат на претпријатијата можност (а) да го рекласификуваат финансиското средство надвор од категоријата чувани-за-тргување ако, во ретки околности, средството повеќе не е чувано со цел за продажба или повторен откуп на краток рок; и (б) да го рекласификуваат средството расположливо за продажба или средството чувано за тргување во категоријата кредити и побарувања, доколку претпријатието има намера и можност да го чува финансиското средство во догледна иднина или до достасување (средство кое се вклопува во дефиницијата за кредити и побарувања). Измените можат да се применат ретроспективно од 1 јули 2008 година за рекласификации извршени пред 1 ноември 2008 година; рекласификациите дозволени со измените не можат да се применат пред 1 јули 2008 година, а ретроспективни рекласификации се дозволени само ако се извршени пред 1 ноември 2008 година. Рекласификациите на финансиските средства извршени на или по 1 ноември 2008 година имаат ефект само од датумот кога рекласификацијата е извршена. Групата нема избрано да изврши рекласификација во текот на овој период.

(б) Нови сметководствени објави

Одредени нови стандарди и толкувања беа објавени како задолжителни за Групата за сметководствените периоди почнувајќи од или по 1 јануари 2008 година или подоцна, а кои Групата претходно не ги усвоила:

- **IFRS 8, Оперативни сегменти** (важи за годишни периоди почнувајќи од или по 1 јануари 2009 година). Стандардот се применува за субјекти чијшто должнички или сопственички инструменти се тргуваат на јавен пазар или по тој редослед, или се во процес на подредување на нивниот финансиски извештај со регулаторна организација со цел за издавање на било каква класа на инструменти на јавен пазар. IFRS 8 бара субјектот да известува финансиски и описни информации за неговите оперативни сегменти и подетално дефинира како еден субјект треба да ги известува овие информации. Управата не очекува IFRS 8 да влијае на финансиските извештаи на банката.

- **Отповикливи финансиски инструменти (кои сопственикот има право да ги наплати пред рокот на доспевање) и обврски кои произлегуваат при ликвидација - IAS 32 и IAS 1 Амандман** (стапува на сила од 1 јануари 2009). Измената бара некои финансиски инструменти кои се дефинираат како финансиски обврски да се класификуваат како акционерски капитал. Групата не очекува измената да влијае на нејзините финансиски извештаи.

- **IAS 23, Трошоци за позајмици** (ревидиран во март 2008 година; важи за годишни периоди почнувајќи од или по 1 јануари 2009 година). Ревидираниот стандард IAS 23 беше издаден во март 2008 година. Главната измена на IAS 23 е отстранување на можноста веднаш да се признаваат како расход трошоците за позајмиците, кои се поврзани со средства за кои е потребен подолг временски период да станат употребливи или да можат да се продаваат. Субјектот е должен да ги капитализира овие трошоци на позајмување како дел од трошоците на средството. Ревидираниот стандард се применува на трошоци за позајмување поврзани со квалификувани средства за кои почетен датум за капитализација е на или по 1 јануари 2009 година. Групата не очекува изменетиот стандард да има материјално влијание на нејзините финансиски извештаи.

- **IAS 1, Презентација на финансиски извештаи** (ревидиран во септември 2008 година; важи за годишни периоди почнувајќи од или по 1 јануари 2009 година). Главната измена на IAS 1 е замената на билансот на успех со биланс на вкупниот приход кој ќе ги вклучи сите несопственички промени во капиталот, како што се ревалоризацијата на финансиските средства расположливи-за-продажба. Од друга страна, на субјектите ќе им биде дозволено да објават два биланси: одделен биланс на успех и биланс на вкупен приход. Ревидираниот IAS 1 исто така воведува обврска за објавување на извештај за финансиската позиција (биланс на состојба) на почетокот на најраниот споредлив период кога субјектот извршил измена на компапаративите поради рекласификации, промени во сметководствените политики, или корекции на грешки. Групата очекува ревидираниот IAS 1 да влијае на презентацијата на нејзините финансиски извештаи, но без влијание на признавањето или мерењето на одредени трансакции и сметки.

- **IAS 27, Консолидирани и одделни финансиски извештаи** (ревидиран јануари 2008 година; важи за годишни периоди почнувајќи од или по 1 јули 2009 година). Ревидираниот IAS 27 воведува барање субјектот да го додаде вкупниот сеопфатен приход на сопствениците на матичната компанија и на не-контролното учество (претходно “малцинско учество”) дури и во случај на загуба (сегашниот стандард наложува, во повеќето случаи, вишокот загуби да бидат распоредени на сопствениците на матичната компанија). Ревидираниот стандард наведува дека промените во сопственичкото учество на матичната компанија во подружница кои не резултираат со губење на контролата мора да се евидентираат како трансакции со капитал. Исто така наведува како субјектот треба да ја пресмета секоја добивка или загуба која настанува од губењето на контрола во подружницата. На датумот кога се губи контрола, секоја инвестиција која е задржана во претходната подружница, ќе мора да биде пресметана по објективната вредност. Групата тековно го проценува влијанието кое сменетиот стандард го има врз нејзините финансиски извештаи.

- **IFRS 3, Деловни комбинации** (ревидиран јануари 2008; важи за деловни комбинации за кои датумот на стекнување е на почетокот на првиот годишен период за извештаи кој почнува на или по 1 јули 2009 година). Ревидираниот IFRS 3 ќе им дозволи на субјектите да изберат да го пресметаат не контролирачкото учество со помош на веќе постоечкиот IFRS 3 метод (пропорционален дел од препознатливите нето средства на субјектот кој се стекнува) или по објективна цена. Ревидираниот IFRS 3 е подетален во давањето на инструкции за примена на куповниот метод за деловни комбинации. Отстранета е потребата сите средства и обврски да се пресметуваат по објективната вредност во секое стекнување чекор по чекор со цел да се пресмета делот од гудвил. Наместо тоа, во деловна комбинација која се остварува во фази, стекнувачот мора да повторно да го измери неговиот претходен сопственички удел во субјектот кој го стекнува по објективна вредност на датумот на стекнување и да ја признае добивката или загубата која произлегува во билансот на успех. Трошоците поврзани со набавката ќе бидат пресметани одделно од деловната комбинација и затоа ќе бидат признати како расходи, наместо да бидат вклучени во гудвилот. Набавувачот, на денот на набавката ќе мора да признае обврска за било какви можни куповни надоместоци. Промените во вредноста на таа обврска по датумот на набавка ќе бидат признаени во согласност со други применливи IFRS стандарди, наместо да се менува гудвилот. Ревидираниот IFRS 3 внесува деловни комбинации кои вклучуваат само заеднички субјекти и деловни комбинации кои се постигнати само со договор. Групата тековно го проценува ефектот на кој изменетиот стандард го има врз нејзините финансиски извештаи.

- **IFRIC 13, Програми за лојалност на комитентите** (важи за годишни периоди почнувајќи од или по 1 јули 2008 година). IFRIC 13 разјаснува дека кога производите или услугите се продаваат заедно со додаток за лојалност на комитентите (на пример, поени за лојалност или бесплатни производи), трансакцијата е составена од повеќе елементи и побарувањето од комитентот е алоцирано помеѓу компонентите на трансакцијата користејќи објективни вредности. Групата не применува програми за лојалност на комитентите.

- **Унапредување на Меѓународните стандарди на финансиско известување** (издадени во мај 2008 година). Во 2007 година, Одборот за меѓународни сметководствени стандарди одлучи да иницира проект за годишни унапредувања како метод за неопходни, но не итни, измени на IFRS. Измените издадени во мај 2008 година се состојат од комбинација на суштински измени, појаснувања и промени во терминологијата на различни стандарди. Суштинските измени се однесуваат на следниве подрачја: класификација како чувани-за-тргување според IFRS 5 во случај на губење на контролата во подружницата; можност за презентирање на финансиските инструменти чувани-за-тргување како нетековни според IAS 1; евидентирање за тргување на средства кои претходно биле чувани за издавање според IAS 16 и класификација на поврзаните парични текови според IAS 7 како паричен тек од оперативни активности; разјаснување на дефиницијата за лимитирање според IAS 19; евидентирање на државните кредити со каматни стапки под пазарните според IAS 20; дефинирање на трошоците на позајмување во IAS 23 согласно методот на ефективна каматна стапка; разјаснување на евиденцијата на подружниците чувани-за-тргување според IAS 27 и IFRS 5; намалување на барањата за обелоденување поврзани со придружени претпријатија и заеднички вложувања IAS 28 и IAS 31; засилување на обелоденувањата предвидени со IAS 36; разјаснување на евидентирањето на трошоците за реклама според IAS 38; измена на дефиницијата за објективна вредност преку билансот на успех за да биде конзистентна со hedge сметководството според IAS 39; воведување на сметководство на недвижностите и опрема во тек во согласност со IAS 40; и намалување на ограничувањата за начинот на одредување на објективната вредност на биолошките средства според IAS 41. Останатите измени на IAS 8, 10, 18, 20, 29, 34, 40, 41 и на IFRS 7 претставуваат само терминологски измени, за кои Одборот за меѓународни сметководствени стандарди смета дека немаат или имаат минимално влијание на сметководството. Групата не очекува измените да имаат материјално влијание на нејзините финансиски извештаи.

- **IAS 20, Сметководство на државни грантови и обелоденување на државна помош.**

Иамената бара бенефитите кои произлегуваат од државните кредити по каматни стапки пониски од пазарните да се евидентираат како државни грантови, при што бенефитите се пресметуваат како разлика помеѓу приливите и почетната објективна вредност на кредитот, намалени за трансакциските трошоци. Измената се однесува перспективно на државни кредити примени во периодите кои почнуваат на или по 1 јануари 2009 година.

- **IAS 40, Вложувања во недвижности (и значајни измени на IAS 16).**

Сопствениите објекти кои се во процес на изградба или развој за идна употреба како инвестиции во тек се воведени во рамки на ревидираниот IAS 40. Кога е применет моделот на објективна вредност овие средства се мерат по објективна вредност. Кога објективната вредност на инвестициите во тек не може веродостојно да се измери, средствата се мерат по набавна вредност до датумот на завршување на изградбата или додека објективната вредност може веродостојно да се измери. Групата ќе ги измени нејзините сметководствени политики соодветно и ќе ја примени измената од 1 јануари 2009 година.

- **IFRIC 17, Распоредување на непаричните средства на сопствениците** (важи за

годишни периоди почнувајќи од 1 јули 2009 година, со дозвола за порана примена). Измената појаснува кога и како распоредувањето на непаричните средства како дивиденди на сопствениците треба да се признава. Субјектот треба да ја мери обврската за распоредување на непаричните средства како дивиденди на сопствениците според објективната вредност на средствата кои треба да се распоредат. Добивката и загубата од распоредувањето на средствата ќе се признае во билансот на успех кога субјектот ќе ја исплати дивидендата. IFRIC 17 не е релевантен за работењето на Групата бидејќи не распоредува непарични средства на сопствениците.

Доколку не е поинаку објаснето погоре, новите стандарди и толкувања не се очекува значително да влијаат на финансиските извештаи на Групата.

2.2 Основи за консолидација

а) Подружници

Подружници се оние друштва кои се управувани (контролирани) од Групата. Контролата постои кога Групата има моќ, директно или индиректно, да управува со финансиските и деловните политики на подружниците за да се добие одредена корист од тие активности. Финансиските извештаи на подружниците се вклучени во консолидираните извештаи од моментот на започнувањето до моментот на завршувањето на контролата врз нив.

Групата го користи куповниот метод на евидентирање за стекнување на подружници. Трошокот за стекнување е пресметан како објективна вредност на дадените средства, издадените сопственички инструменти и настанатите или претпоставените обврски на датумот на размена, плус трошоците кои се директно поврзани со стекнувањето. Стекнатите препознатливи средства и обврски и преземените обврски претпоставени во деловната комбинација првично се пресметуваат по нивната објективна вредност на денот на стекнувањето, независно од малцинското учество. Надминувањето на трошоците за стекнување над објективната вредност на уделот на Групата во препознатливите нето средства кои се стекнати, се евидентира како гудвил. Доколку трошоците за стекнување се пониски од објективната вредност на нето средствата на стекнатите подружници, разликата директно се признава во билансот на успех.

б) Придружени претпријатија

Придружено претпријатие е претпријатие во кое Групата има значајно влијание во одлуките за финансиските и оперативните политики на претпријатието, но не и контрола над тие политики. Вложувањата во придруженото претпријатие се евидентираат со примена на методата на главнина.

Консолидираните финансиски извештаи го вклучуваат уделот на Групата во вкупните признаени добивки и загуби на придруженото претпријатие според методата на главнина од датумот кога значајното влијание почнува па се до датумот кога значајното влијание престанува. Доколку уделот на Групата во загубата на придруженото претпријатие ја надминува сметководствената вредност на вложувањето, вложувањето се сведува на вредност нула и се престанува со признавање на идни загуби.

Идните загуби се земаат во предвид само до степенот до кој што Групата презела обврски или извршила плаќања во име на придруженото претпријатие.

в) Трансакции елиминирани при консолидација

Сметките и трансакциите, како и било какви нереализирани добивки кои произлегуваат од меѓусебните односи се елиминирани при изготвувањето на консолидираните финансиски извештаи. Нереализираните добивки и загуби коишто произлегуваат од трансакции со придруженото претпријатие кое се евидентира со метод на главнина се елиминираат од вложувањето до степенот на учество на Групата во придруженото претпријатие. Нереализираните загуби се елиминираат на ист начин како и нереализираните добивки, но само до степенот доколку не постојат докази за оштетување.

2.3 Странски валути

(а) Функционална и известувачка валута

Ставките вклучени во финансиските извештаи на Групата се мерени користејќи ја валутата на основната економска средина во којашто работи Групата (“функционална валута”). Финансиските извештаи се претставени во илјади македонски денари (“МКД”), којашто е функционална и известувачка валута на Групата.

(б) Трансакции во странска валута

Деловните трансакции во странска валута се искажуваат во функционалната валута според средниот девизен курс на датумот на трансакциите. Добивките и загубите кои произлегуваат од подмирувањето на такви трансакции и од искажувањето на монетарните средства и обврски назначени во странски валути според курсот на датумот на известување се вклучени во билансот на успех.

Промените во објективната вредност на монетарните хартии од вредност означени во странски валути класифицирани како расположливи за продажба се утврдуваат помеѓу искажаните разлики кои се резултат од промени во амортизираниот трошок на хартиите од вредност и другите промени во книговодствената вредност на хартијата од вредност. Пренесените разлики поврзани со промени во амортизираниот трошок се признаени во добивка или загуба, а другите промени во книговодствената вредност се признаени во капитал.

Пренесените разлики на немонетарните ставки, како на пример акции кои што се вреднуваат по објективна вредност преку билансот на успех, се искажуваат како дел од добивка или загуба од објективната вредност. Преведените разлики на немонетарните ставки, како на пример акциите, класифицирани како финансиски средства расположливи за продажба, се вклучени во ревалоризационите резерви во капиталот.

Странските валути со кои работи Групата во главно се еврото (ЕУР) и доларот на САД (УСД). Девизните курсеви кои се користат за искажување на 31 декември 2008 и 2007 беа следниве:

	2008 МКД	2007 МКД
1 ЕУР	61,41	61,20
1 УСД	43,56	41,66

2.4 Финансиски средства

Групата ги класифицира своите финансиски средства во следниве категории: кредити и побарувања, финансиски инструменти за тргување, финансиски средства расположливи за продажба и финансиски средства до доспевање. Раководството ја определува класификацијата на своите вложувања при почетното признавање.

(а) Кредити и побарувања

Кредити и побарувања се недеривативни финансиски средства со фиксни и определиви отплати кои не котираат на активен пазар.

Кредитите и побарувањата на Групата настануваат кога се обезбедуваат средства на клиентот без намера за тргување и остварување на профит на краток рок.

Кредитите и побарувањата одобрени од Групата се проценуваат според амортизирана набавна вредност со примена на ефективна каматна стапка.

(б) Финансиски инструменти за тргување

Финансиските средства се класифицираат за тргување ако се набавуваат со намера да се продадат или откупат во краток период и за кои постои доказ на близок веројатен модел на краткорочна добивка. Единствени инструменти за тргување кои ги има Групата се државни и благајнички записи и државни и корпоративни обврзници.

(в) Финансиски средства расположливи за продажба

Финансиски средства расположливи за продажба се оние кои се наменети да се чуваат на неодреден временски период, кои можат да бидат продадени за потребите за ликвидност.

Финансиски средства по објективна вредност преку биланс на успех, финансиски средства кои се чуваат до достасување и финансиски средства расположливи за продажба се евидентираат на датумот за тргување – датумот на којшто Групата се обврзува да ги купи или продаде средствата.

Финансиските средства кои не се вреднуваат по објективна вредност преку биланс на успех првично се признати по објективна вредност плус трошоците од трансакцијата. Финансиските средства според објективна вредност преку биланс на успех првично се признати по објективна вредност, а трошоците од трансакцијата се признати во билансот на успех.

Финансиските средства расположливи за продажба и финансиските средства по објективна вредност преку биланс на успех последователно се мерат по објективна вредност. Кредитите, побарувањата и вложувањата кои се чуваат до достасаност се мерат според амортизирана вредност, користејќи го методот на ефективна каматна стапка. Добивките и загубите коишто се јавуваат од промените во објективната вредност на „финансиските средства по објективна вредност преку биланс на успех“, се вклучени во билансот на успех во периодот во којшто се јавуваат. Добивките и загубите коишто се јавуваат од промената во објективната вредност на средствата расположливи за продажба, директно се препознаваат во капиталот, се до моментот кога финансиските средства се депризнаваат или се оштетени. Во тој случај, кумулативната добивка или загуба, претходно призната во капиталот, се признава во билансот на успех.

Сепак, каматата која е пресметана со примена на методот на каматна стапка и добивките и загубите од девизните промени кај монетарните средства класифицирани како расположливи за продажба, се признати во билансот на успех. Дивидендите кои произлегуваат од сопственичките вложувања класифицирани како расположливи за продажба се признаваат во билансот на успех, кога ќе се утврди правото на субјектот да се прими плаќањето.

За утврдување на објективната вредност на вложувањата кои котираат на активен пазар се користи тековната куповна цена, освен кај вложувањата кои немаат определена пазарна цена и чијашто објективна вредност не може со сигурност да се измери, се мерат според набавната вредност, намалени за загуби поради оштетувања.

Групата ги депризнава финансиските средства кога се истечени правата од договорот за добивање на паричните текови од финансиските средства или кога Групата ги има пренесено правата на паричните текови од средството со трансакција во која сите ризици и награди од сопственоста на финансиското средство се пренесени на друг. Финансиски обврски се депризнаваат кога се изгасени, односно кога обврската е подмирена, откажана или истечена.

(г) Финансиски средства кои се чуваат до доспевање

Финансиските средства кои се чуваат до доспевање се недеривативни финансиски средства со фиксни или определени отплати и фиксни датуми на доспевање кои раководството на Групата има намера да ги чува до доспевање. Доколку групата има намера да продаде незначаен износ од средствата кои се чуваат до доспевање, целата категорија ќе се рекласифицира како финансиски средства расположливи за продажба.

2.5 Нетирање на финансиски инструменти

Финанските средства и обврски се нетираат, и нето износот се прикажува во билансот на состојба само кога Групата има законско право да ги нетира признаените износи и има намера да се порамни трансакцијата на нето основа, или да се реализира средството и истовремено да се подмири обврската.

2.6 Приходи и расходи од камата

Приходите и расходите по основ на камата за сите каматоносни финансиски инструменти, освен за оние што се класифицирани за тргување или оние кои се вреднуваат по фер вредност преку Билансот на успех, се признати како „приход од камата“ и „расход од камата“ во билансот на успех, користејќи ја методата на ефективна каматна стапка.

Методата на ефективна каматна стапка е метода на мерење на финансиските средства и обврски според амортизирана набавна вредност и алокација на приходите и расходите од камата во периодот на очекуваното достасување на финансиските инструменти.

Ефективната каматна стапка е стапката која ги дисконтира очекуваните идни парични приливи и одливи до датумот на крајната достасаност на инструментот или, доколку е соодветно, за пократок временски период до нето книговодствената вредност на финансиските средства или финансиските обврски.

При пресметувањето на ефективната каматна стапка, Групата го проценува паричниот тек, земајќи ги во предвид сите договорни услови на финансискиот инструмент (на пример, однапред платени опции) освен идните кредитни загуби. Пресметката ги вклучува добиените или исплатени надоместоци и поени помеѓу договорените страни, кои се составен дел од ефективната каматна стапка, трансакционите трошоци и сите други премии или дисконти.

Кога еднаш финансиски средства или група на слични финансиски средства се отпишани како резултат на загуба поради оштетување, приходот од камата се признава со користење на каматната стапка која се користи при дисконтирањето на идните парични текови при мерењето на загуба поради оштетување.

2.7 Приходи од провизии и надомести

Приходите од провизии и надомести се состојат од провизии од финансиски услуги што ги извршува Групата вклучувајќи издавање на гаранции, отварање на акредитиви, платен промет во земјата и странство. Провизиите и надоместите генерално се признаваат на пресметковна основа, кога услугата ќе се изврши.

2.8 Приход од дивиденди

Приходите од дивиденди се признаваат во билансот на успех кога ќе биде утврдено правото на Групата да прими плаќање.

2.9 Оштетување на финансиски средства

(а) Средства кои се вреднуваат според амортизирана вредност

На секој датум на билансот на состојба, Групата прави проценка дали постои објективен доказ дека финансиско средство или група на финансиски средства се оштетени. Финансиските средства или група на финансиски средства се оштетени и загубите поради оштетување настануваат само доколку има објективен доказ за оштетување како резултат на еден или повеќе настани коишто се случиле по првичното признавање на средството (настан на загуба) и тој настан на загуба (или настани) има влијание на очекуваните идни парични текови од финансиското средство или групата на финансиски средства коишто можат веродостојно да се проценат.

Критериумите кои Групата ги користи за да утврди дека постои објективен доказ за загуба поради оштетување вклучуваат:

- Неисполнување на договорени плаќања на главнина или камата;
- Тешкотии во паричните текови од страна на должникот (на пример, коефициент на акционерски капитал, процент на нето приход од продажба);
- Прекршување на договори и услови за кредити;
- Започнување на постапки за стечај;
- Влошување на конкурентската позиција на должникот;
- Влошување на вредноста на колатералот;
- Правни и други потешкотии при превземањето на колатералот.

Проценетиот период помеѓу појавувањето на загуба и идентификацијата на настанот, зависи од менаџментот за секое пооделно портфолио. Генерално, тој период е три месеци.

Групата прво проценува дали објективниот доказ за оштетување постои поединечно за финансиски средства кои се значајни, и поединечно или колективно за финансиски средства коишто не се поединечно значајни. Доколку Групата утврди дека не постои објективен доказ за оштетување за поединечно проценето финансиско средство, без разлика дали е значајно или не, го вклучува во групата на финансиски средства со слични карактеристики на кредитен ризик и колективно ги проценува за оштетувања. Средствата коишто поединечно се проценуваат за оштетувања и за коишто постои загуба поради оштетување или продолжува да се препознава, не се вклучуваат во колективната проценка за оштетување.

Загуба поради оштетување е износот утврден како разлика помеѓу сметководствената вредност на средствата и сегашната вредност на очекуваните идни парични текови (исклучувајќи ги идните загуби кои не се случиле) дисконтирани според првичната ефективна каматна стапка на финансиските средства. Сметководствената вредност на средството се намалува преку употреба на сметки за исправка на вредноста (резервација) и износот на загубата се признава во билансот на успех. Доколку кредитот или средството кое се чува до достасаност има променлива каматна стапка, стапката за мерење на било која загуба од оштетување е тековната ефективна каматна стапка утврдена според договорот.

Пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови на финансиското средство кое е обезбедено со колатерал, ги искажува паричните текови кои можат да се јават од реализација на колатералот, намалени за трошоците за стекнување и продажба на колатералот, без разлика дали стекнувањето е можно или не.

За целите на групна проценка и оштетување, финансиските средства се групираат врз основа на слични карактеристики за кредитен ризик (т.е. врз основа на постапката за степенување на финансиските средства на Групата, земајќи ги во предвид типот на средствата, индустријата, географската локација, типот на колатерал, статусот на пречекорена достасаност и други релевантни фактори). Тие карактеристики се релевантни за проценката на идните парични текови за групите од таков вид на средства коишто се проценуваат, така што тие се показатели за способноста на должниците да ги платат сите износи кои се должат, согласно условите од договорот.

Идните парични текови за група финансиски средства коишто се групно вреднувани за оштетување се проценуваат врз основа на договорените парични текови на средствата на Групата и искуството од поранешна загуба на средства со карактеристики на кредитен ризик слични на оние на Групата. Искуството од поранешна загуба се приспособува врз основа на тековните податоци за обработка за да го отсликаат ефектот на тековните услови коишто не влијаеле на периодот на којшто минатото искуство на загуба се заснова, и да ги отстрани ефектите на условите во минатиот период, кои во моментот не постојат.

Проценката на промените од идните парични текови за група средства треба да соодветствува и директно да е конзистентна со промените во податоците коишто се набљудуваат од период до период (на пример, промени во стапката на невработеност, цените на недвижностите, платежната состојба, или други фактори кои ги покажуваат промените во веројатноста на загуби на Групата и нивната големина). Методологијата и претпоставките кои се користат за проценување на идни парични текови се разгледуваат редовно од страна на Групата, за да се намалат секакви разлики помеѓу веројатноста од загуба и вистинската загуба.

Кога еден кредит е ненаплатлив тогаш се отпишува во износ на соодветната резервација за оштетување на кредитот. Такви кредити се отпишуваат откако се преземени сите неопходни постапки за наплата и кога износот на загубата е утврден.

Доколку, во наредниот период, износот на загубата поради оштетување се намалува и намалувањето може објективно да се поврзе со настан којшто се случил откако оштетувањето било признаено (како на пример подобрување во рангирањето на должникот), претходно признаената загуба од оштетување се ослободува од посебната резерва и износот се признава во билансот на успех во позиција нето загуби поради исправка.

(б) Средства класифицирани како расположливи за продажба

На секој датум на биланс на состојба, Групата разгледува дали има објективен доказ, дека финансиското средство или групата на финансиски средства е оштетена. Во случај на сопственички вложувања класифицирани како расположливи за продажба, значајно или пролонгирано намалување на објективната вредност на хартијата од вредност под својата сметководствена вредност се зема во предвид при утврдување дали средствата се оштетени. Доколку постои таков доказ, кај средствата расположливи за продажба, кумулативната загуба – измерена како разлика помеѓу почетната набавна вредност и тековната објективна вредност, намалена за било која загуба поради оштетување на тие финансиски средства претходно признаени во добивката или загубата – се отстранува од капиталот и се признава во билансот на успех. Загубата поради оштетување признаена во билансот на успех за сопственичките вложувања, последователно не може да се ослободи/анулира преку билансот на успех. Доколку, во последователниот период, објективната вредност на должничките инструменти класифицирани како расположливи за продажба се зголемува, и зголемувањето може објективно да се поврзе со настан кој се случил откако загубата поради оштетување била признаена во билансот на успех, загубата поради оштетување се ослободува преку билансот на успех.

(в) Кредити со повторно обновени услови

Кредити чији услови се повторно обновени без разлика дали се под анализа на општа проценка на оштетување или се значајни пооделни кредити, не се сметаат како достасани кредити туку како нови кредити. Во наредната година, средствата треба да се признаат како достасани кредити и треба да се обелодени за таквите кредити.

2.10 Вложувања во недвижности

Вложувања во недвижности претставуваат недвижностите кои се чуваат за заработка на приход од наемнини или за зголемување на вредноста на капиталот или двете заедно. Групата ги задржува вложувањата во недвижности кои биле добиени преку реализација на гаранција врз кредити и побарувања. Приходот од наемнините од вложувањата во недвижности е признат во билансот на успех по праволиниска основа според условите на закупот. Вложувањата во недвижности се мерат според набавна вредност намалена за акумулирана амортизација и акумулирана загуба поради оштетување, доколку има.

Амортизацијата на вредноста на вложувањата во недвижности се признава како трошок во билансот на успех со примена на методот на праволиниска основа за да се распредели нивната сметководствена вредност до остатокот од вредноста во текот на нивниот корисен век на траење. Вложувањата во недвижности периодично се разгледуваат поради оштетување.

Кога Групата донесува одлука да ги користи овие средства за сопствена употреба, истите се рекласификуваат како Недвижности и опрема.

Корисниот век на употреба е следниот:

	2008	2007
Згради	40 години	40 години

Неотпишаната вредност на средствата и корисниот век на употреба повторно се ревидираат и се прилагодуваат соодветно, на секој датум на билансот на состојба.

2.11 Нематеријални средства

Нематеријални средства кои се стекнати од Групата, се искажани според набавна вредност намалена за акумулирана амортизација и загуби поради оштетување. Последователните издатоци се капитализираат само кога се зголемуваат идните економски добивки кои произлегуваат од средствата со кои се поврзани. Сите други издатоци се признаваат во билансот на успех како што настануваат.

Амортизацијата се признава во билансот на успех по пропорционална основа преку отпишување на набавната вредност на средствата во текот на нивниот корисен век на употреба. Нематеријалните средства се амортизираат од датата кога се расположливи за употреба.

	2008	2007
Софтвер	5 години	5 години
Патенти и лиценци	5 години	5 години
Останато	5 години	5 години

2.12 Недвижности и опрема

Недвижностите и зградите се состојат од експозитури и канцеларии. Сите недвижности и опрема се искажуваат според набавна вредност намалена за амортизација. Набавната вредност ги вклучува трошоците што се директно поврзани со стекнувањето на средството.

Последователните издатоци се вклучени во набавната вредност на средствата или се искажани како посебно средство, соодветно, само кога е веројатно дека идните економски користи поврзани со средството ќе бидат прилив во Групата и цената на средството може веродостојно да се измери. Сите други поправки и одржувања на недвижностите, постројките и опремата се признаваат во билансот на успех како други оперативни трошоци во период кога тие настанале.

Земјиштето не се амортизира. Амортизацијата на другите средства се пресметува со примена на методот на праволиниска основа за да се распредели нивната сметководствена вредност до остатокот на вредноста во текот на нивниот корисен век на употреба. Корисниот век на употреба на средствата е следниот:

	2008	2007
Згради	40 години	40 години
Мебел и опрема	4-10 години	4-10 години

На секој датум на билансот на состојба Групата ја разгледува преостаната вредност на средствата и корисниот век на употреба на средствата и се прилагодуваат, ако е потребно. Средствата кои се предмет на амортизација се ревидираат за оштетувањето кога настаните и промените покажуваат дека сметководствената вредност не може да се надомести. Ако сметководствената вредност на средството е поголема од пресметаниот надоместлив износ, тогаш сметководствената вредност на средството веднаш се сведува до надоместливиот износ. Надоместливиот износ претставува повисокиот износ од нето продажната цена на средството и неговата употребна вредност.

Добивките и загубите од депризнавањето се одредуваат во зависност од сметководствената вредност на средствата и се вклучени во други оперативни трошоци во билансот на успех.

2.13 Наеми

(а) Групата како наемопримач

Наемите кои го користи Групата се главно оперативни наеми. Вкупните плаќања од оперативните наеми се искажани како други оперативни трошоци во билансот на успех и тоа според праволиниска основа во периодот на наемот.

Кога оперативниот наем е прекинат пред да истече периодот на наем, секоја исплата која треба да му се исплати на наемодавачот како казна, се препознава како трошок во периодот во кој раскинувањето настанало.

2.14 Парични средства и парични еквиваленти

За извештајот за паричен тек, паричните средства и паричните еквиваленти ги сочинуваат средствата со рок на достасаност до три месеци или помалку, од датумот на стекнување, вклучувајќи ги паричните средства во благајна и неограничените сметки во централна банка, благајничките записи и други записи и пласмани во банки.

2.15 Резервации

Резервирање се признава во билансот на состојба кога Групата како резултат на минат настан има сегашна законска или изведена обврска која може веродостојно да се измери и е веројатно дека ќе има одлив од Групата за подмирување на обврската. Резервирањата се утврдуваат со дисконтирање на очекуваните идни парични текови користејќи дисконтна стапка пред оданочување која ги одразува тековните пазарни проценки на временската вредност на парите и каде што е потребно ризиците специфични за обврската.

Резервации за неповолен договор се признаваат кога економските користи кои се очекуваат да се примат според него се пониски од неизбежните трошоци за исполнување на обврските според договорот. Резервациите се мерат според сегашната вредност на пониската од очекуваните трошоци за раскинување на договорот и очекуваните нето трошоци за продолжување на договорот. Пред да се утврди резервацијата од неповолниот договор, Групата признава секаква загуба за оштетување на средствата кои се опфатени со договорот.

2.16 Бонуси за вработените

Планови за дефинирани придонеси

Групата плаќа придонеси во пензиските фондови во согласност со барањата на македонските закони. Придонесите кои се утврдуваат врз основа на платата на вработените се уплаќаат во пензиските фондови, кои што се одговорни за исплата на пензиите. Групата нема дополнителна обврска за плаќање по основ на овие планови. Обврските за уплата на придонеси во плановите за дефинирани придонеси се признаваат како расход во билансот на успех кога се пресметуваат.

Краткорочни користи за вработените

Краткорочните користи за вработените се мерат на недисконтирана основа и се признаваат кога соодветната услуга ќе се добие.

Групата признава обврска за износ кој што се очекува да биде исплатен како бонус или како удел во добивката и доколу Групата има сегашна правна или изведена обврска да врши такви исплати како резултат на услуги дадени во минатиот период и доколку обврската може да се процени веродостојно

Други долгорочни користи за вработените

Нето обврската на Групата во однос на долгорочните користи, освен спрема пензиските планови, е износот на идни користи кои вработените ги заработиле како возврат за нивната услуга во тековниот и минатиот период; бонусот е дисконтиран за да се процени сегашната вредност, и објективна вредност на било кои поврзани средства се одбива. Секоја актуарска добивка или загуба се признава како добивка или загуба во периодот во кој настанале. Други долгорочни користи за вработени вклучуваат јубилејни награди и отпремнини при одење во пензија. Вреднувањето на овие обврски го врши независен квалификуван актуар. Главни актуарски претпоставки вклучени во пресметката на користите за вработени се следните:

- Дисконтен фактор од 10%;
- Број на вработени подобни за искористување на правото на бенефиции и
- Идните зголемувања на платите земајќи го во предвид општиот индекс на инфлација на платите, унапредувањата како и зголемувањата на платите врз основа на минат труд.

2.17 Одложен данок на добивка

Одложениот данок се признава со користење на методата на билансот на состојба, и произлегува од времените разлики помеѓу сметководствената вредност на средствата и обврските за потребите на финансиското известување и износите ползувани за даночни цели. Одложениот данок се мери со примена на даночните стапки кои се очекува да се применат кога ќе се реализираат времените разлики врз основа на законите кои се усвоени или значајно усвоени на денот на известување.

Главните времени разлики произлегуваат од амортизацијата на недвижностите и опремата, ревалоризацијата на одредени финансиски средства и обврски вклучително и резервации за долгорочни користи и даночни загуби carried forward и поврзано со набавките, од разликата помеѓу објективната вредност на нето средствата кои се стекнуваат и нивната даночна основица.

Утврдените стапки на датумот на билансот на состојба се применети при утврдување на одложениот данок на добивка. Сепак, одложениот данок на добивка не се пресметува ако произлегува од иницијалното признавање на средството или обврската од трансакција која не е деловна комбинација што во моментот на трансакција која не влијае ниту на сметководствениот ниту на оданочивиот профит или загуба.

Одложено даночно средство се признава само за износот за кој е веројатно дека ќе има оданочив приход во иднина наспроти кој средството би се искористило.

Одложен данок на добивка се користи при привремени разлики коишто настануваат од вложувања во подружници и придружени претпријатија, освен кога времето на враќање на привремената разлика е контролирано од Групата и е веројатно дека разликата нема да се врати во догледно време.

Даночните ефекти од загубите од данокот на добивка кои се на располагање за пренесување се признаени како средство кога е веројатно дека идните оданочиви добивки ќе бидат на располагање за покривање на овие загуби.

Одложениот данок поврзан со повторна проценка на објективната вредност на вложувањата расположливи за продажба и хеџирањето на паричниот тек, кои се наплатени или кредитирани директно во капиталот, е исто така наплатен или кредитиран во капиталот и последователно признаен во билансот на успех заедно со одложената добивка или загуба.

Одложните даночни средства се намалуваат за износот за кој повеќе не е веројатно дека може да биде искористен.

2.18 Депозити, обврски по кредити, субординирани обврски и издадени хартии од вредност

Депозитите, обврските по кредити, субординираните обврски и издадените хартии од вредност претставуваат главен извор за финансирање на активностите на Групата.

Групата ги класифицира капиталните инструменти како финансиски обврски или како инструменти на капиталот во согласност со содржината на договорните услови на инструментот.

Групата почетно ги признава депозитите, обврските по кредити, субординираните обврски и издадени хартии од вредност на датумот кога настанале.

Депозитите, обврските по кредити, субординираните обврски и издадените хартии од вредност првично се искажани според нивната објективна вредност нето за трансакциските трошоци, а последователно се мерат по амортизирана вредност користејќи го методот на ефективна каматна стапка, освен кога Групата ги искажува обврските по објективната вредност преку билансот на успех.

2.19 Акционерски капитал

(а) Акции без право на глас

Акциите без право на глас, кои не се откупливи, се прикажуваат како капитал.

(б) Трошоци од издавање на акции

Дополнителните трошоци кои директно се припишани на издавањето на нови акции се искажани во капиталот како одбиток, нето данок, од добивката.

(в) Дивиденди на обични акции

Дивидендите на обични акции се признати во капиталот во периодот во кој тие се одобрени од акционерите на Групата.

Дивидендите за годината на датумот на известување а кои се објавени по датумот на билансот на состојба, се разгледуваат во белешката за последователни настани.

(г) Откуп на сопствени акции

Кога Групата откупува сопствени акции, износот на платениот надомест претставува негативна ставка на вкупниот акционерски капитал како трезорски акции и се чуваат се додека не се поништат. Кога такви акции последователно се продадени или реиздадени, секој примен надомест се вклучува во акционерскиот капитал на Групата.

2.20 Комисионо работење

Групата делува како доверител и во останати доверителски улоги кои се резултат на чување и пласирање на средства во име на поединци, фондации, пензиски планови и други институции. Овие средства и приходот кој се препишува на тие средства се исклучени од овие финансиски извештаи, бидејќи не се средства на Групата.

2.21 Договори за финансиски гаранции

Договорите за финансиски гаранции се договори кои од издавачот бараат да изврши посебни плаќања со цел да му ја надомести на корисникот на гаранцијата загубата на која е изложен од причина што должникот не ја подмирал платежната обврска навреме. Ваквите финансиски гаранции се даваат на банки, финансиски институции и други институции, а во корист на комитенти со цел да се обезбеди кредит, дозволено пречекорување и други банкарски инструменти.

Финансиските гаранции почетно се признаваат во финансиските извештаи според објективната вредност на датата кога гаранцијата е издадена. По почетното признавање обврските на Групата по ваквите гаранции се мерат според повисоката од почетната вредност, намалена за амортизација која се пресметува за да во билансот на успех се препознае приходот од провизија која се добива праволиниски за периодот на важност на гаранцијата и најдобрата проценка на трошоците потребни за подмирување на било која финасиска обврска на датата на билансот на состојба.

Овие проценки се одредуваат според искуството со слични трансакции и од историјата на загуби кои се случиле во минатото заедно со проценката на Менаџментот. Секое зголемување на обврските поврзани со гаранциите се внесуваат во билансот на успех под други трошоци од работењето.

3. Управување со финансиски ризици

Активностите на Групата се изложени на разни финансиски ризици и тие активности вклучуваат анализа, проценка, прифаќање и управување со одреден степен на ризик или комбинација на ризици. Превземањето на ризикот е основа на финансискиот бизнис и оперативните ризици се неизбежна последица на работењето. Затоа, целта на Групата е да постигне одреден биланс помеѓу ризикот и повратот на средствата и да ги минимизира потенцијалните негативни ефекти на финансиското работење на Групата.

Политиката за управување со ризици на Групата е проектирана за да ги идентификува и анализира ризиците, да определи одредени лимити и контроли, да врши мониторинг на ризиците и да се држи до лимитите преку веродостојни и современи информациски системи. Групата редовно ја ревидира политиката и системите на управување со ризици, во согласност со промените на пазарот, производите и појавата на најдобри решенија.

Управувањето со ризици се спроведува од страна на центарот за управување со ризици во Групата, применувајќи ја политиката која е одобрена од страна на Надзорниот Одбор. Одборот обезбедува, во пишана форма, принципи за севкупните управувања со ризиците и политика која ги покрива специфичните области како што се кредитниот ризик, валутниот ризик, ризикот од каматни стапки и ризикот на ликвидност. Понатаму, внатрешната ревизија е одговорна за независно надгледување на управувањето со ризици и начинот на контрола.

Најважните видови на ризик на кои Групата е изложена се кредитен ризик, ризик на ликвидност, пазарен ризик и други оперативни ризици. Пазарниот ризик ги опфаќа валутниот ризик, ризик од каматни стапки и ризик од цена на капиталот.

3.1 Кредитен ризик

Групата е изложена на кредитен ризик, кога клиентот ќе предизвика финансиска загуба од неисполнување на својата обврска кон Групата. Кредитниот ризик е најзначајниот ризик во работењето на Групата, и затоа менаџментот внимателно ја разгледува изложеноста на кредитниот ризик. Групата е изложена на кредитен ризик, кога клиентот ќе предизвика финансиска загуба од неисполнување на својата обврска кон Групата. Кредитниот ризик е најзначајниот ризик во работењето на Групата, и затоа менаџментот внимателно ја разгледува изложеноста на кредитниот ризик. Изложеноста на кредитниот ризик примарно настанува кај кредитните активности односно кредитите, побарувањата и инвестиционите активности во должничките инструменти и други хартии од вредност во активата на Групата. Исто така, кредитен ризик постои и кај вонбилансните финансиските инструменти. Управувањето и контролата на кредитниот ризик е централизирано во тимот за управување со кредитен ризик во рамките на центарот за управување со ризици, кој е одговорен пред Управниот Одбор.

3.1.1 Мерење на кредитен ризик

(а) Кредити и побарувања

При мерењето на кредитниот ризик поврзан со кредити и аванси дадени на клиенти и банки, Групата укажува на веројатноста од неисполнување на обврските кои произлегуваат од договорот помеѓу договорените страни.

Мерењето на кредитниот ризик, кој претставува очекувана загуба (модел на очекувана загуба), кој е условен од Базелскиот Комитет за банкарска супервизија (Basel Committee on Banking Regulations and the Supervisory Practices (the Basel Committee), исто така се вклучени во оперативното управување со Групата.

Оперативните мерења може да отстапуваат од оштетувањата кои ги подразбираат МСС 39 кои пред се се базираат на загубите кои настануваат на денот на билансот на состојба на Групата, отколку на очекуваните загуби. (белешка 3.1.3).

(i) Групата ја мери веројатноста од неисполнување на обврските помеѓу договорените страни користејќи интерен систем за класификација модификуван за различни категории на коминтенти. Системот за класификација е развиен интерно и ја комбинира финансиската анализа со оценките на кредитниот референт, и потврдување каде што е возможно со споредување на дополнителни екстерни податоци. Клиентите на Групата се класификуваат во четири ризични категории. Подолу прикажаната табела за системот за класификација на Групата, укажува на веројатноста од неисполнување на обврските за секоја поединечна категорија. Генерално, изложеноста може да се движи помеѓу ризични категории во зависност од промената на веројатноста од неисполнување на обврските. Методологијата редовно се ревидира и надградува, доколку е тоа потребно. Групата редовно ги верификува перформансите на рејтинг системот имајќи ги во предвид реално настанатите неисполнувања на договорните обврски.

Систем за класификација на Групата

Категории на Групата	Опис на категоријата
А	Многу добри
Б	Добри
В	Задоволителни
Г+Д	Лоши

Критериумот за класификација на финансиските средства или превземените обврски во ризичните категории **А**, **Б**, **В**, **Г** или **Д** е како што следи:

Финансиските средства или превземените обврски се класификуваат во ризичната **А** категорија доколку се однесуваат на побарувања од:

- Народна Банка на Република Македонија и Република Македонија;
- коминтенти за кои постои мала веројатност од неисполнување на обврските и кои ги подмируваат своите обврски до датумот на доспевање или со задоцнување од 15 дена; и
- изложеност обезбедена со колатерал оценет како првокласен колатерал.

Финансиските средства или превземените обврски кои се класификуваат во ризичната **Б** категорија доколку се однесуваат на побарувања од:

- коминтенти чии парични текови се адекватни за навремено подмирување на доспеаните обврски, без оглед на моменталната финансиска позиција која може да биде слаба, меѓутоа не постои можност за нејзино влошување во иднина;
- коминтенти кои ги подмируваат обврските со задоцнување од 30 дена, а повремено и со задоцнување од 31 до 90 денови.

Финансиските средства или превземените обврски се класификуваат во ризичната категорија **В** доколку се однесуваат на побарувања од:

- коминтенти чии парични средства не се доволни за редовно подмирување на доспеаните обврски,
- коминтенти кои ги подмируваат обврските со задоцнување до 90 дена, а повремено и со задоцнување од 91 до 180 денови,
- коминтенти кои се очигледно подкапитализирани,
- коминтенти кои немаат доволно долгорочни извори на средства за финансирање на долгорочните инвестиции,
- коминтенти од кои Групата не добива задоволителни информации или адекватна документација во врска со подмирувањето на обврските.

Финансиските средства или превземените обврски се класификуваат во ризичната категорија **Г и Д** доколку се однесуваат на побарувања од:

- коминтенти за кои подолго време постои веројатност за загуба на дел од пласираните средства или за плаќање на превземените обврски,
- коминтенти кои ги подмируваат обврските со задоцнување од 90 до 180 денови, а повремено и со задоцнување од 181 до 360 денови,
- коминтенти кои се несолвентни,
- коминтенти кои се во фаза на отпочнување на процес на ликвидација или стечај,
- коминтенти кои се во процес на реструктурирање или во процес на ликвидација,
- коминтенти кои објавиле стечај,
- коминтенти за кои не се очекува подмирување на обврските,
- коминтенти за кои постои сомнителна законска основа.

(ii) Изложеноста кон претпријатијата кои не ги исполнуваат обврските не го надминува износот кој Групата очекува да го поседува до моментот на неисполнување на обврските. На пример, за кредитот тоа е неговата главнина. Како обврски кои ги има претпријатието, Групата го вклучува износот кој е веќе повлечен зголемен за износот кој во иднина може да биде повлечен до моментот на неисполнување на обврските.

(iii) Дадената стапка на неисполнување на обврските или значајноста на загубите ги претставува очекувањата на Групата за големината на загубата во случај на неисполнување на обврските. Овој показател се прикажува како процентуален износ на загубата по единица изложеност и вообичаено варира согласно класификацијата на коминтентот, типот, редот (предноста) во наплата на побарувањата и ликвидноста на колатералот или други кредитни разводнувања.

(6) Должнички и останати хартии од вредност

За должничките и останатите хартии од вредност, во делот за управување со изложеноста кон кредитен ризик се употребуваат класификации во зависност од издавачот: Народна банка на Република Македонија, Република Македонија и банки. Вложувањата во таквите хартии од вредност претставуваат начин да се зголеми кредитниот квалитет и во исто време да се одржуваат достапни извори на средства за пресретнување на барањата за финансирање.

Вложувања се дозволени само во ликвидни хартии кои имаат висок кредитен рејтинг. Со високиот кредитен рејтинг, менаџментот на Групата не очекува договорната страна да не ги исполнува своите обврски. Максималната изложеност кон кредитниот ризик е претставена со сметководствената вредност на секое финансиско средство во Билансот.

3.1.2 Политика на контрола на лимити и политика на ублажување на ризикот

Групата управува, ги ограничува и контролира концентрациите на кредитни ризици, каде и да се забележани, особено кај поединечните клиенти и групи, како и кај индустриските и географските ризици.

Групата ги структурира нивоата на кредитен ризик кои таа ги презема со поставување на ограничувања на износот на прифатен ризик во однос на еден заемобарател, или група на заемобаратели и во однос на географска и индустриска сегментација. Таквите ризици се следат постојано и подлежат на ревизии на годишно или почесто ниво, кога тоа се смета за потребно. Нивоата на ограничувања на кредитен ризик по производи, индустриски сектор се одобруваат од страна на Управен Одбор.

Изложеноста на кредитниот ризик, исто така, се управува преку редовни анализи на способноста на заемобарателите и потенцијалните заемобаратели, да ги исполнат обврските за плаќање на камата и главница и со менување на овие лимити при одобрување на кредити каде тоа е соодветно.

Неколку други специфични мерки за контрола и олеснување се прикажани подолу.

(а) Колатерал

Групата применува голем број на политики и искуства за намалување на кредитниот ризик. Највообичаениот начин е земање гаранција за одобрените средства, што е и често применувано. Групата имплементира насоки за прифатливоста на специфичните класи на колатерал или ограничување на кредитниот ризик. Главни типови на колатерал за кредити и побарувања се:

- Готовина, банковна и првокласна корпоративна гаранција;
- Хипотека на станбен имот ;
- Теретење на деловен имот како што се работни простории, инвентар и наплатливи сметки;
- Теретење на финансиски инструменти како што се должнички и сопственички хартии од вредност.

Кредитите одобрени на претпријатија и население вообичаено се осигурани; пречекорувањата на сметки и кредитни картички издадени на население се обезбедени со меници во полн износ на главница, камата и други трошоци. Со цел да се минимизира загубата од кредити, Групата ќе побара дополнителен колатерал од клиентите веднаш штом ќе се забележат индикатори за загуби поради оштетување за релевантните поединечни кредити и побарувања.

Должничките хартии од вредност, благајничките записи и други записи обично не се осигурани.

(б) Кредитни обврски

Примарната цел на овие инструменти е да осигураат дека средствата се расположливи по барање на клиентите. Гаранциите и акредитивите го имаат истиот кредитен ризик како кредитите и се осигурани со ист колатерал како кредитите.

3.1.3 Политики на оштетување и резерви

Интерните системи на рангирање кои се опишани во Белешка 3.1.1 се фокусираат на прикажување на квалитетот на кредитот од почетокот на активностите на одобрување на кредитите и вложувањата. Спротивно на тоа, резервациите за оштетување се признаваат во финансиските извештаи само за загуби кои се појавиле во билансот на состојба врз основа на објективни докази на оштетување (види Белешка 2.8).

Резервирањата за оштетување прикажани во билансот на состојба произлегуваат од секоја од четирите внатрешни степени на рангирање. Маѓутоа, поголем дел од резервациите за оштетување доаѓаат од последните два степени. Табелата подолу ја прикажува процентуалноста на ставките на билансната и вонбилансната состојба на Групата кои се поврзани со кредити и побарувања, како и соодветните резервации за оштетување на секоја интерно рангирана категорија на Групата:

Рангирање на Групата	2008		2007	
	Кредити и побарувања (%)	Резервации за оштетување (%)	Кредити и побарувања (%)	Резервации за оштетување (%)
1. Многу добри	95	1	95	1
2. Добри	4	10	2	10
3. Задоволителни	1	25	2	25
4. Лоши	-	57	1	57
	100	7,3	100	7,4

Интерните рангирања му помагаат на менаџментот да одреди дали објективните докази за оштетувања постојат според МСС 39, засновани на следните критериуми кои се поставени од страна на Групата:

- Неисполнување на договорно плаќање на главнина или камата;
- Потешкотии во паричниот тек на заемопримачот (пр. коефициент на акционерски капитал, процент на нето приход од продажби);
- Прекршување на договорот и условите на кредитот;
- Започнување на постапка за стечај;
- Намалување на конкурентната положба на заемопримачот;
- Намалување на вредноста на колатералот;
- Законски и други потешкотии во спроведувањето на правата на Банката да го врати во своја сопственост колатералот.

Политиката на Групата бара разгледување на поединечните финансиски средства кои се над прагот на материјалност, најмалку еднаш годишно или почесто, кога тоа го бараат поединечните околности. Резервацијата за оштетување на поединечно проценетите средства се одредуваат со проценка на загубата која се појавува на датумот на билансот на состојба, за секој случај поединечно, и се применуваат на поединечно значајни сметки.

Проценката обично го вклучува примениот колатерал (вклучувајќи ја повторната потврда за нејзината способност да стапи на сила), и однапред примените средства за таа поединечна сметка.

Пресметката на општата резервација се однесува за: (i) портфолија на хомогени средства кои поединечно се под прагот на материјалност, и (ii) загуби кои настанале но се уште не се одредени, со користење на расположливите минати искуства, проценка врз основа на искуство и статистички техники.

3.1.4 Максимална изложеност на кредитен ризик пред давање колатерал или други кредитни зголемувања

	Максимална изложеност	
	2008	2007
Ризици од кредитна изложеност на билансните ставки се следните:		
Благајнички записи и други записи	6.727.237	8.206.838
Пласмани во, и кредити на банки	5.397.729	4.396.169
Кредити:		
Кредити на физички лица:		
– Пречекорување на сметка	580.115	623.728
– Кредитни картици	1.039.915	472.513
– Други кредити	7.582.880	5.242.391
– Хипотеки	2.485.311	1.976.515
Кредити на претпријатија:		
– Големи претпријатија	3.067.177	2.272.675
– Мали и средни претпријатија	15.416.107	12.112.099
– Останати		
Финансиски средства за тргување	608.516	650.949
Вложувања во хартии од вредност		
– Должнички хартии од вредност	1.563.003	1.285.867
Други средства	250.227	256.806
Ризици од кредитна изложеност на вон - билансните ставки се следните:		
Финансиски гаранции	7.908.003	7.219.545
На 31 декември 2008	52.626.220	44.716.095

Погоренаведената табела претставува сценарио за најлошиот можен случај за изложеност на кредитен ризик на Групата на 31 декември 2008 и 2007 година, без да се земе во предвид било кој примен колатерал или други кредитни зголемувања кои се додадени. За средствата во билансот на состојба, изложеноста се базира на нето сметководствена вредност како што е искажано во билансот на состојба.

Како што е прикажано подолу, 68% од вкупната максимална изложеност произлегува од кредити и побарувања од банки и останати клиенти (2007: 61%), 17% претставува инвестирање во хартии од вредност (2007: 23%).

Менаџментот е убеден во неговата способност дека ќе води контрола и дека ќе ја одржува минималната изложеност на кредитен ризик на Групата која произлегува од портфолиото на кредити и побарувања и од должнички хартии од вредност врз основа на следново:

- 95% од портфолиото на кредити и побарувања се категоризирани во првите два степена на интерниот систем на рангирање (2007: 96%);
- Кредитите дадени на мали и средни претпријатија, кои претставуваат најголемо портфолио во Банката, се обезбедени со колатерал;
- 95 % од портфолиото на кредити и побарувања се обезбедени со колатерал;
- 92% од портфолиото на кредити и побарувања на Банката се сметаат дека не се достасани ниту оштетени (2007: 93%);
- Зголемувањето на портфолиото на кредитите резултираше во повисока загуба поради оштетување во билансот на успех, прикажувајќи 62,7% зголемување;
- Групата има воведено построг процес на избор при одобрувањето на кредити и побарувања;
- Повеќе од 97% од вложувањата во должничките хартии од вредност и други хартии од вредност се издадени од Република Македонија и Народна банка на Република Македонија.

3.1.5 Кредити и побарувања

Кредитите и побарувањата се прикажани на следниот начин:

	31 декември 2008		31 декември 2007	
	Кредити на коминтенти	Кредити на банки	Кредити на коминтенти	Кредити на банки
Ниту се достасани ниту оштетени	30.216.607	4.962.173	22.996.121	4.137.493
Достасани, но не оштетени	703.829	450.681	628.429	263.382
Оштетени	2.048.964	314	1.238.872	637
Бруто	32.969.400	5.413.168	24.863.422	4.401.512
Намалени за посебна резерва	(2.797.895)	(15.439)	(2.163.501)	(5.343)
Нето	30.171.505	5.397.729	22.699.921	4.396.169

Вкупната резервација за оштетување на кредити и побарувања е МКД 2.813.334.000 (2007: МКД 2.168.844.000). Подетални информации за загубите поради оштетување на кредитите и побарувањата од банки и комитенти се прикажани во Белешка 18 и 20.

За време на годината завршена на 31 декември 2008 година вкупните кредити и побарувања на Групата се зголемени за 31% како резултат на проширувањето на деловното работење со кредити, особено во делот со население. При појава на нови пазари или нови индустрии, а со цел да се минимизира потенцијалниот пораст на изложеност од кредитен ризик, Групата повеќе се фокусира на големи корпоративни претпријатија или банки со добро кредитно рангирање или на население кое обезбедува доволен колатерал.

(а) Кредити и побарувања кои ниту се достасани, ниту им е направена исправка на вредноста

Кредитниот квалитет на портфолиото на кредити и побарувања кои ниту се достасани ниту се оштетени може да се процени со користење на интерниот систем на рангирање кој е прифатен од Групата.

Кредити и побарувања од комитенти

31 декември 2008		Физички лица				Правни лица		
	Пречекорување на сметка	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Големи претпријатија	SMEs	Вкупно кредити и побарувања од комитенти	Кредити и пласмани во банки
Категории:								
1. Многу добри	403.368	797.207	7.674.572	2.601.641	3.067.177	15.672.642	30.216.607	4.962.173
Вкупно	403.368	797.207	7.674.572	2.601.641	3.067.177	15.672.642	30.216.607	4.962.173

Кредити и побарувања од комитенти

31 декември 2007		Физички лица				Правни лица		
	Пречекорување на сметка	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Големи претпријатија	SMEs	Вкупно кредити и побарувања од комитенти	Кредити и пласмани во банки
Категории:								
1. Многу добри	310.507	468.377	5.346.820	2.058.698	2.319.303	12.492.416	22.996.121	4.137.493
Вкупно	310.507	468.377	5.346.820	2.058.698	2.319.303	12.492.416	22.996.121	4.137.493

(б) Кредити и побарувања кои се достасани, но на кои не им е направена исправка на вредноста

Бруто износот на кредити и побарувања кон комитенти кои се достасани но не се оштетени е следниот:

(i) Кредити и побарувања од комитенти

Физички лица					
31 декември 2008	Пречекорувања	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Вкупно
Во задоцнување до 30 дена	118	167.998	27.158	4.507	199.781
Во задоцнување од 30-60 дена	-	50.337	9.506	1.507	61.350
Во задоцнување од 60 - 90 дена	164.353	-	14.837	1.086	180.276
Вкупно	164.471	218.335	51.501	7.100	441.407
Објективна вредност на обезбедувањето	-	-	59.741	16.620	75.361

Правни лица		
31 декември 2008	Мали и средни претпријатија	Вкупно
Во задоцнување до 30 дена	206.740	206.740
Во задоцнување од 30-60 дена	27.274	27.274
Во задоцнување од 60-90 дена	28.408	28.408
Вкупно	262.422	262.422
Објективна вредност на обезбедувањето	406.754	406.754

Физички лица					
31 декември 2007	Пречекорувања	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Вкупно
Во задоцнување до 30 дена	114.322	-	18.911	3.792	137.025
Во задоцнување од 30-60 дена	41.906	-	8.677	1.433	52.016
Во задоцнување од 60 - 90 дена	175.217	-	5.284	862	181.363
Вкупно	331.445	-	32.872	6.087	370.404
Објективна вредност на обезбедувањето	-	-	37.108	13.545	50.653

Правни лица		
31 декември 2007	Мали и средни претпријатија	Вкупно
Во задоцнување до 30 дена	170.509	170.509
Во задоцнување од 30-60 дена	42.410	42.410
Во задоцнување од 60 - 90 дена	45.106	45.106
Вкупно	258.025	258.025
Објективна вредност на обезбедувањето	415.102	415.102

(ii) Кредити и пласмани во банки

Бруто износот на достасани но не оштетени кредити и пласмани во банки на 31 декември 2008 е МКД 450.681.000 (2007: МКД 263.382.000). Генерално, Групата не чува колатерал по основ на кредити и пласмани во банки.

(в) Кредити и побарувања кои се поединечно оштетени

(i) Кредити и побарувања од комитенти

Поединечно оштетени кредити и побарувања од комитенти, не земајќи го во предвид паричниот тек од примениот колатерал е МКД 575.650.000 (2007: МКД 444.708.000).

Прегледот на бруто износот на поединечно оштетените кредити и побарувања по класи, заедно со објективната вредност на соодветниот колатерал земен од страна на Банката како гаранција, е следниот:

31 декември 2008	Физички лица		Правни лица		Вкупно
	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Мали и средни претпријатија	
Индивидуално оштетени кредити	98.256	120.420	26.034	330.940	575.650
Објективна вредност на обезбедувањето	-	-	57.275	661.880	719.155

31 декември 2007	Физички лица		Правни лица		Вкупно
	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Мали и средни претпријатија	
Индивидуално оштетени кредити	49.443	4.812	-	390.453	444.708
Објективна вредност на обезбедувањето	-	-	-	781.519	781.519

Објективната вредност на обезбедувањето која е прикажана погоре е утврдена од страна на локалните овластени проценители и претставува вредност која е реална за законските сопственици на средствата. Менаџментот го смета кредитот кој е покриен со обезбедување како оштетен, затоа што досегашното искуство покажало дека значаен дел од обезбедувањето не може да се искористи поради административни и законски пречки. Оштетувањето на кредитите е поради тоа што менаџментот не може да ги користи правата кои произлегуваат од обезбедувањето и не може да го превземе обезбедувањето во своја сопственост.

И покрај потешкотиите во спроведувањето на правата на сопственост на колатералот, менаџментот на Групата ќе вложи напори за наплата на долговите со сите можни средства кои стојат на располагање.

(ii) Кредити и пласмани во банки

Вкупниот бруто износ на кредити и побарувања од банки на кои што им е направена исправка на вредноста на 31 декември 2008 е МКД 314.000 (2007: МКД 637.000). Генерално Групата не чува колатерал по основ на кредити и побарувања на банки).

3.1.6 Должнички инструменти, благајнички записи и други записи

Следнава табела претставува анализа на должнички инструменти, благајнички записи и други записи.

Издавачи на хартиите од вредност се НБРМ и Република Македонија. Според Standard & Poor's Ratings Services Република Македонија е рангирана со БББ- за странски долг и БББ- за РМ. Издавачи на финансиските инструменти за тргување се банки кои според Fitch Rating Agency се рангирани во ББ+

2008	Благајнички и други записи	Финансиски средства за тргување	Вложувања во хартии од вредност	Вкупно
НБРМ	6.279.519	198.908	-	6.478.427
РМ	447.718	188.049	1.563.003	2.198.770
Банки	-	221.559	-	221.559
Вкупно	6.727.237	608.516	1.563.003	8.898.756

2007	Благајнички и други записи	Финансиски средства за тргување	Вложувања во хартии од вредност	Вкупно
НБРМ	6.060.092	-	-	6.060.092
РМ	2.146.746	350.949	1.285.867	3.783.562
Банки	-	300.000	-	300.000
Вкупно	8.206.838	650.949	1.285.867	10.143.654

Средствата не се ниту достасани ниту оштетени.

3.1.7 Колатерал кој е земен во сопственост

За време на 2008, Групата се здобила со средства преку стекнување на сопственост на колатералот кој е чуван како гаранција:

Природа на средствата	2008 Сметководствена вредност	2007 Сметководствена вредност
Недвижности	12.468	6.997

Недвижностите вклучуваат станови, опрема и деловен имот кој не се користи од страна на Групата за нејзини деловни цели. Недвижностите со кои Групата се стекнала се продаваат штом е тоа изводливо со цел да се намали постоечката задолженост кон Групата. Недвижностите со кои Групата се стекнала се класифицирани во билансот на состојба заедно со другите средства.

3.1.8 Концентрација на ризици на финансиски средства со изложеност на кредитен ризик

(а) Географска секторизација

Следната табела ја прикажува кредитната изложеност на Групата на ден 31 декември 2008 година според нивната сметководствена вредност, категоризирано во географски регион. За оваа табела, Групата ја има распределено изложеноста по региони врз основа на домицилната земја на комитентите.

	Држави во ЕУ	Држави вон ЕУ	Република Македонија	Други	Вкупно
Благајнички записи и други записи	-	-	6.727.237	-	6.727.237
Пласмани во, и кредити на банки	3.351.230	225.822	1.760.753	59.924	5.397.729
Кредити:					
Кредити на физички лица:					
- Пречекорувања на сметка	11	-	580.104	-	580.115
- Кредитни картици	33	-	1.039.878	4	1.039.915
- Други кредити	-	-	7.582.880	-	7.582.880
- Хипотеки	-	-	2.485.311	-	2.485.311
Кредити на претпријатија:					
- Големи претпријатија	-	-	3.067.177	-	3.067.177
- Мали и средни претпријатија	-	-	15.416.097	10	15.416.107
Финансиски средства за тргување - должнички хартии од вредност	-	-	608.516	-	608.516
Вложувања во хартии од вредност - должнички хартии од вредност	-	-	1.563.003	-	1.563.003
Останати средства	-	-	250.227	-	250.227
На 31 декември 2008	3.351.274	225.822	41.081.183	59.938	44.718.217

	Држави во ЕУ	Држави вон ЕУ	Република Македонија	Други	Вкупно
Благајнички записи и други записи	-	-	8.206.838	-	8.206.838
Пласмани во, и кредити на банки	3.002.307	659.845	685.626	48.391	4.396.169
Кредити:					
Кредити на физички лица:					
- Пречекорувања на сметка	11	130	623.585	2	623.728
- Кредитни картици	144	94	472.272	3	472.513
- Други кредити	-	-	5.242.391	-	5.242.391
- Хипотеки	-	-	1.976.515	-	1.976.515
Кредити на претпријатија:					
- Големи претпријатија	-	-	2.272.675	-	2.272.675
- Мали и средни претпријатија	-	-	12.111.899	200	12.112.099
Финансиски средства за тргување - должнички хартии од вредност	-	-	650.949	-	650.949
Вложувања во хартии од вредност - должнички хартии од вредност	-	-	1.285.867	-	1.285.867
Останати средства	13.494	78	243.232	2	256.806
На 31 декември 2007	3.015.956	660.147	33.771.849	48.598	37.496.550

(6) Индустриска секторизација

Следната табела ја прикажува кредитната изложеност на Групата според нивната сметководствена вредност, категоризирано според индустрискиот сектор на комитентите.

	Финансиски институции	Производство	Недвижности	Големопродажба и малопродажба	Јавен сектор	Други индустрии	Физички лица	Вкупно
Благајнички записи и други записи	6.279.519	-	-	-	447.718	-	-	6.727.237
Пласмани во. и кредити на банки	5.397.729	-	-	-	-	-	-	5.397.729
Кредити:								
Кредити на физички лица:								
- Пречекорувања на сметка	-	-	-	-	-	-	580.115	580.115
- Кредитни картици	-	-	-	-	-	-	1.039.915	1.039.915
- Други кредити	-	-	-	-	-	-	7.582.880	7.582.880
- Хипотеки	-	-	-	-	-	-	2.485.311	2.485.311
Кредити на претпријатија:								
- Големи претпријатија	-	888.739	-	1.268.438	-	910.000	-	3.067.177
- Мали и средни претпријатија	-	4.343.828	1.577.701	4.966.100	174.053	4.237.799	116.626	15.416.107
- Останато	-	-	-	-	-	-	-	-
Финансиски средства за тргување – должнички хартии од вредност	420.467	-	-	-	188.049	-	-	608.516
Вложувања во хартии од вредност – должнички хартии од вредност	-	-	-	-	1.563.003	-	-	1.563.003
Останати средства	-	-	-	-	-	250.227	-	250.227
На 31 декември 2008	12.097.715	5.232.567	1.577.701	6.234.538	2.372.823	5.398.026	11.804.847	44.718.217

	Финансиски институции	Производство	Недвижности	Големопродажба и малопродажба	Јавен сектор	Други индустрии	Физички лица	Вкупно
Благајнички записи и други записи	8.206.838	-	-	-	-	-	-	8.206.838
Пласмани во. и кредити на банки	4.396.169	-	-	-	-	-	-	4.396.169
Кредити:								
Кредити на физички лица:								
- Пречекорувања на сметка	-	-	-	-	-	-	623.728	623.728
- Кредитни картици	-	-	-	-	-	-	472.513	472.513
- Други кредити	-	-	-	-	-	-	5.242.391	5.242.391
- Хипотеки	-	-	-	-	-	-	1.976.515	1.976.515
Кредити на претпријатија:								
- Големи претпријатија	-	991.794	-	1.040.833	-	240.048	-	2.272.675
- Мали и средни претпријатија	-	4.285.565	1.836.277	4.016.507	205.954	1.767.796	-	12.112.099
- Останато	-	-	-	-	-	-	-	-
Финансиски средства за тргување – должнички хартии од вредност	650.949	-	-	-	-	-	-	650.949
Вложувања во хартии од вредност – должнички хартии од вредност	1.232.187	-	-	-	53.680	-	-	1.285.867
Останати средства	-	-	-	-	-	256.806	-	256.806
На 31 декември 2007	14.486.143	5.277.359	1.836.277	5.057.340	259.634	2.264.650	8.315.147	37.496.550

3.2 Пазарен ризик

Пазарниот ризик претставува ризик од промена на пазарните цени, како што се промена на каматните стапки, цена на капиталот, промена на девизните курсеви и кредитното проширување (со исклучок на промените во односите помеѓу должникот и доверителот) кој ќе влијае врз приходите на Групата или врз вредноста на финансиските инструменти. Целта на управувањето со пазарниот ризик е да се контролира кредитната изложеност во прифатливи рамки, за оптимизирање на повратот од ризик.

3.2.1 Девизен ризик

Групата е изложена на валутен ризик преку трансакциите во странска валута. Групата е убедена дека нето изложеноста се одржува на задоволително ниво преку купување и продажба на девизи заради надоместување на краткорочни отстапувања.

Концентрација на девизниот ризик – билансни и вонбилансни финансиски инструменти:

	ЕУР	УСД	МКД	Останати	Вкупно
На 31 декември 2008					
Актива					
Парични средства и сметки во НБРМ	2.744.211	43.282	2.311.012	308.021	5.406.526
Благајнички записи и други записи	-	-	6.727.237	-	6.727.237
Пласмани во. и кредити на банки	3.462.829	1.508.699	204.631	221.570	5.397.729
Кредити	16.585.455	2.773	12.556.204	1.027.073	30.171.505
Финансиски средства за тргување	190.265	-	418.251	-	608.516
Вложувања во хартии од вредност					
– Расположливи за продажба	1.020.639	-	223.860	-	1.244.499
– Вложувања кои се чуваат до доспевање	404.652	-	-	-	404.652
Вложувања во придружени претпријатија	-	-	54.828	-	54.828
Останати средства	21.940	1.399	226.235	653	250.227
Вкупна актива	24.429.991	1.556.153	22.722.258	1.557.317	50.265.719
Пасива					
Депозити од банки	1.021.138	88.550	1.352.569	132.800	2.595.057
Депозити на други коминтенти	17.906.337	1.441.392	16.872.883	249.243	36.469.855
Обврски по кредити	4.086.105	64.430	3.637	245.552	4.399.724
Издадени хартии од вредност	649.163	-	-	-	649.163
Субординирани обврски	756.237	-	-	874.526	1.630.763
Останати обврски	20.538	92	298.621	200	319.451
Обврски за данок од добивка	-	-	1.468	-	1.468
Одложени обврски за данок	8.402	-	265	-	8.667
Вкупна пасива	24.447.920	1.594.464	18.529.443	1.502.321	46.074.148
Нето финансиска позиција на билансотна состојба	(17.929)	(38.311)	4.192.815	54.996	4.191.571
Вонбилансна евиденција	3.471.862	464.293	4.060.091	(87.659)	7.908.587
На 31 декември 2007					
Вкупно средства	18.803.785	1.980.107	19.182.060	1.988.047	41.953.999
Вкупно обврски	19.331.179	1.998.210	15.327.846	1.706.665	38.363.900
Нето финансиска позиција на билансот на состојба	(527.394)	(18.103)	3.854.214	281.382	3.590.099
Вонбилансна евиденција	3.196.965	444.520	3.578.060	-	7.219.545

На 31 декември 2008, доколку МКД ослабне за 5% во однос на странските валути, а останатите променливи останат непроменети, профитот пред оданочување за дванаесет месечен период, заклучно со 31 декември 2008 година, ќе се намали за околу 10.839.000 МКД (2007: 18.576.000 МКД). Спротивно, ако МКД зајакне за 5% во однос на странските валути, а останатите променливи останат непроменети, профитот пред оданочување ќе се зголеми за околу МКД 11.568.000 (2007: МКД 20.176.000).

3.2.2 Каматен ризик

Групата е изложена на ризик од променливоста на каматните стапки како резултат на тоа што каматоносните средства (вклучувајќи ги и вложувањата) и каматоносните обврски достасуваат или нивната каматна стапка се менува во различен период или во различни износи. Во случај на средства и обврски со променливи каматни стапки, Групата е исто така изложена на основниот ризик кој произлегува од различниот начин на менување на променливите каматни стапки, како што се на пример каматната стапка на штедните влогови на населението, ЛИБОР и различни видови на камати.

Активностите за управување со ризикот се наменети за оптимизирање на нето приходите од камати, со пазарни каматни стапки кои се конзистентни со деловните стратегии на Групата. Активностите за управување со средствата и обврските се спроведуваат од аспект на реагирање на сензитивноста на Групата на промените на каматните стапки. Генерално, Групата е осетлива на промените во средствата бидејќи за најголемиот дел на каматоносните средства и обврски Групата го задржува правото за истовремено менување на каматните стапки, како во активата така и во пасивата. Во услови кога се намалуваат каматните стапки, ќе се намалат и каматните маргини како резултат на тоа што каматните стапки на обврските ќе се намалат со понизок процент во споредба со каматните стапки на средствата. Како и да е, крајниот ефект ќе зависи од различни фактори, вклучувајќи ја стабилноста на економијата, опкружувањето и стапката на инфлација.

Анализата на вкупните средства и обврски на Групата според рочноста врз основа на останатиот период до следниот датум кога ќе се променат каматните стапки е прикажана подолу:

	До 1 месец	Од 1-3 месеци	Од 3-12 месеци	Од 1-5 години	Над 5 години	Некамато- носни	Вкупно
На 31 декември 2008							
Актива							
Парични средства и сметки во НБРМ	1.907.155	-	-	-	-	3.499.371	5.406.526
Благајнички записи и други записи	6.530.008	99.283	107.755	31.404	5.811	(47.024)	6.727.237
Плasmани во, и кредити на банки	3.199.613	273.068	1.391.974	487.902	2.134	43.038	5.397.729
Кредити	6.294.826	5.309.957	8.404.694	6.256.853	3.175.993	729.182	30.171.505
Финансиски средства за тргување	604.426	-	-	-	-	4.090	608.516
Вложувања во хартии од вредност							
– Расположливи за продажба	-	7.268	418.363	627.692	233.665	(42.489)	1.244.499
– Хартии од вредност до доспевање	-	-	92.738	270.298	37.450	4.166	404.652
Вложувања во придружени претпријатија	-	-	-	-	-	54.828	54.828
Останати средства	-	-	-	-	-	250.227	250.227
Вкупна актива	18.536.028	5.689.576	10.415.524	7.674.149	3.455.053	4.495.389	50.265.719

	До 1 месец	Од 1-3 месеци	Од 3-12 месеци	Од 1-5 години	Над 5 години	Некамато- носни	Вкупно
Пасива							
Депозити од банки	735.385	657.523	382.510	197.636	261.665	360.338	2.595.057
Депозити на други комитенти	17.529.863	5.864.935	9.778.989	2.718.023	153.451	424.594	36.469.855
Обврски по кредити	123.924	1.982.035	1.922.369	274.615	61.153	35.628	4.399.724
Издадени хартии од вредност	-	-	644.830	-	-	4.333	649.163
Субординирани обврски	-	1.609.107	-	-	-	21.656	1.630.763
Останати обврски	149.864	-	-	-	-	169.587	319.451
Обврски за данок од добивка	-	-	-	-	-	1.468	1.468
Одложени обврски за данок	-	-	-	-	-	8.667	8.667
Вкупна пасива	18.539.036	10.113.600	12.728.698	3.190.274	476.269	1.026.271	46.074.148
Нето каматен ризик	(3.008)	(4.424.024)	(2.313.174)	4.483.875	2.978.784	3.469.118	4.191.571
На 31 декември 2007							
Вкупна актива	19.211.391	4.698.923	6.076.251	5.633.851	2.332.043	4.001.540	41.953.999
Вкупна пасива	15.735.907	10.437.344	9.244.937	1.804.431	94.666	1.046.615	38.363.900
Нето каматен ризик	3.475.484	(5.738.421)	(3.168.686)	3.829.420	2.237.377	2.954.925	3.590.099

Анализата на сензитивноста на каматните стапки е дефинирана врз основа на изложеноста на каматниот ризик на датумот на известување. На 31 декември 2008 година, доколку каматните стапки се поголеми/помали за 50 базични поени, а останатите променливи останат непроменети, профитот на Групата пред оданочување за дванаесет месечен период, заклучно со 31 декември 2008 година, ќе се зголеми/намали за околу МКД 25.335.000 (2007: МКД 8.869.000) и останати капитални компоненти ќе влијаат на намалувањето/зголемување на капиталот на Групата за МКД 8.591.000 (2007: МКД 6.566.000).

3.3 Ризик на ликвидност

Ризикот од ликвидност е ризикот кога Групата не е во можност да ги исполни своите обврски на плаќање соодветно кога тие ќе достасаат, и да ги замени средствата кога ќе бидат повлечени. Последица од ова може да биде неисполнување на обврската да се исплатат депонентите и да се исполнат обврските по основ на кредитите.

3.3.1 Процес на управување со ризици

Процесот на управување со ликвидноста на Групата, кој што се спроведува во Групата и се следи од тимот на центарот за управување со ризици, вклучува:

- Финансирање на дневна основа, управувано по пат на следење на идни парични текови, за да се осигура дека сите барања ќе се исполнат. Ова вклучува обезбедување на средства како тие доспеваат или се позајмени од комитентите. Групата одржува активно присуство на пазарите на пари за тоа да се овозможи;
- Одржување на портфолио на високо ликвидни средства кои лесно може да се ликвидираат како заштита од било какви непредвидени прекини во паричниот тек;

- Следење на показатели на ликвидност на билансот на состојба согласно интерните и регулаторни барања; и
- Управување на концентрацијата и профилот на достасаноста на долговите.

Следењето и известувањето се во форма на мерења на паричниот тек и планирања за ден, недела и месец, соодветно, бидејќи овие се клучните периоди за управување со ликвидноста. Почетна точка за овие планирања е анализата на до достасаност на финансиските обврски и очекуваната наплата на финансиските средства (Забелешки 3.3.3 - 3.3.4). Центарот за управување со ризици исто така ги следи неусогласените среднорочни средства, нивото и типот на неповлечени обврски по кредити, употребеност на пречекорувањата и влијанието на потенцијалните и превземени обврски како што се акредитивите и гаранциите.

3.3.2 Пристап за финансирање

Изворите на ликвидност редовно се разгледуваат од тимот на Центарот за управување со ризици за да се одржи широка разновидност според валута, географска секторизација, провајдер, производ и услови.

3.3.3 Не-деривативни парични текови

Табелата долу ги претставува тековите на парични одливи на Групата на не-деривативните финансиски обврски според преостанатата договорна достасаност на датумот на билансот на состојба. Износите кои се прикажани во табелата подолу се договорните недисконтирани парични текови, а Групата управува со ризиците на ликвидност врз основа на очекуваните недисконтирани текови на парични средства.

	До 1 месец	Од 1-3 месеци	Од 3-12 месеци	Од 1-5 години	Над 5 години	Вкупно
На 31 декември 2008						
Пасива						
Депозити од банки	1.089.486	658.919	387.316	206.753	271.466	2.613.940
Депозити на други комитенти	17.825.855	5.901.141	9.839.149	3.114.245	160.927	36.841.317
Обврски по кредити	79.582	259.018	2.172.265	1.753.560	358.140	4.622.565
Издадени хартии од вредност	173	-	4.160	714.094	-	718.427
Субординирани обврски	-	21.656	-	757.778	1.603.344	2.382.778
Останати обврски	319.451	-	-	-	-	319.451
Обврски за данок од добивка	1.468	-	-	-	-	1.468
Одложени обврски за данок	8.667	-	-	-	-	8.667
Вкупна пасива (достасаност според договор)	19.324.682	6.840.734	12.402.890	6.546.430	2.393.877	47.508.613
Вкупна актива (очекувана достасаност)	18.418.745	2.498.074	11.366.311	13.789.209	4.193.380	50.265.719

На 31 декември 2007	До 1 месец	Од 1-3 месеци	Од 3-12 месеци	Од 1-5 години	Над 5 години	Вкупно
Пасива						
Депозити од банки	564.461	1.142.399	179.137	254.473	107.852	2.248.322
Депозити на други комитенти	15.137.463	5.404.970	5.452.605	1.553.624	12.504	27.561.166
Обврски по кредити	278.115	303.767	3.340.218	4.057.668	195.805	8.175.573
Субординирани обврски	-	2.855	-	-	1.065.160	1.068.015
Останати обврски	293.292	-	-	-	-	293.292
Обврски за данок од добивка	5.229	-	-	-	-	5.229
Одложени обврски за данок	29.058	-	-	-	-	29.058
Вкупна пасива (достасаност според договор)	16.307.618	6.853.991	8.971.960	5.865.765	1.381.321	39.380.655
Вкупна актива (очекувана достасаност)	17.238.392	2.727.954	8.586.500	10.394.072	3.007.081	41.953.999

Средствата со кои можат да се исполнат сите обврски се паричните средства, средствата во централната банка, средствата по пат на наплата, багајнички и други записи, пласмани и кредити кон банки и кредити и побарувања од комитенти.

Групата исто така, може да се справи со неочекуваните нето одливи на парични средства, со продавање на хартии од вредност и изнаоѓање на дополнителни финансиски извори како што се пазарите обезбедени со средства.

3.3.4 Вонбилансна евиденција

	До 1 година	Од 1-5 години	Над 5 години	Вкупно
На 31 декември 2008				
Акредитиви и гаранции	3.906.773	985.461	751.191	5.643.425
Лимити на трансакциони сметки и кредитни картици	1.151.015	1.010.925	102.638	2.264.578
Вкупно	5.057.788	1.996.386	853.829	7.908.003
На 31 декември 2007				
Акредитиви и гаранции	4.090.732	3.078.407	50.406	7.219.545
Вкупно	4.090.732	3.078.407	50.406	7.219.545

3.4 Објективна вредност на финансиски средства и обврски

Финансиски инструменти кои не се мерат според објективна вредност

Табелата подолу ги резимира сметководствените и објективните вредности на оние финансиски средства и обврски кои не се презентирани во билансот на состојба на Групата по нивната објективна вредност.

	Сметководствена вредност		Објективна вредност	
	2008	2007	2008	2007
Финансиски средства				
Пласмани во, и кредити на банки	5.397.729	4.396.169	5.410.255	4.413.614
Кредити	30.171.505	22.699.921	32.689.508	25.185.649
– Физички лица	11.688.221	8.315.147	12.711.533	9.309.519
– Големи претпријатија	3.067.177	2.272.675	3.315.211	2.508.298
– Мали и средни претпријатија	15.416.107	12.112.099	16.662.764	13.367.832
Финансиски обврски				
Депозити на банки	2.595.057	2.146.872	2.595.057	2.146.872
Депозити на други комитенти	36.469.855	27.376.943	36.469.855	27.376.943
– Физички лица	18.081.845	13.199.948	18.081.845	13.199.948
– Мали и средни претпријатија	18.388.010	14.176.995	18.388.010	14.176.995
Обврски по кредити	4.399.724	7.727.525	4.399.724	7.727.525
Субординирани обврски	1.630.763	786.120	1.630.763	786.120

(i) Пласмани во и кредити на други банки

Пласманите во и кредити на други банки ги вклучуваат меѓубанкарските пласмани.

Објективната вредност на пласманите со варијабилна каматна стапка и депозитите орочени преку ноќ е иста со нивната сметководствена вредност.

Проценетата објективна вредност на депозитите со фиксна камата е базирана на дисконтираниот паричен тек, користејќи ја преовладувачката каматна стапка на пазарот на пари за долгови со сличен кредитен ризик и преостаната достасаност.

(ii) Кредити и побарувања на комитенти

Кредитите и побарувањата на комитентите се прикажани по амортизирана вредност намалени за резервации за оштетување. Проценетата објективна вредност на кредитите и побарувањата претставува дисконтирана сума на идните приливи на парични средства кои се очекуваат да бидат примени. Со цел да се утврди објективната вредност, очекуваните приливи се дисконтираат користејќи ги каматните стапки кои преовладуваат на датумот на изготвување на билансот на состојба.

(iii) Депозити на останати банки и комитенти, други депозити, други позајмици и субординирани обврски и хартии од вредност

Проценетата објективна вредност на депозити по видување, вклучувајќи ги и некаматноносните депозити претставува износ кој треба да се исплати по видување.

Проценетата објективна вредност на депозитите со фиксна камата и други позајмици кои не котираат на активен пазар се утврдува врз основа на дисконтираните текови на парични средства, користејќи каматни стапки за новите долгови со слична преостаната достасаност.

Објективната вредност на орочените депозити со варијабилни каматни стапки е приближна со нивната сметководствена вредност на датумот на билансот на состојба.

Субординираните обврски носат варијабилни каматни стапки и нивната пазарна вредност ја претставува книговодствената вредност на денот на билансот на состојба.

3.5 Управување со капиталот

Целите на Групата кога раководи со капиталот, кој е поширок концепт од прикажаниот „акционерскиот капитал“ во самиот биланс на состојба, се:

- Да се придржува до капиталните барања поставени од регулаторот;
- Да се заштити способноста на Групата за одржување на континуитетот во работењето за да може да продолжи да дава принос на акционерите и засегнатите страни; и
- Да одржи силна капитална основа за да го поддржи развојот на својот бизнис.

Капитална адекватност и пропишаниот капитал се надгледуваат на дневна основа од управата на Групата, применувајќи техники кои се базирани на насоките развиени од Комитетот од Базел и Директивите на Европската Заедница, а се имплементирани од Народната банка на Република Македонија за целите на супервизија. Потребните информации се поднесуваат до Народната банка на Република Македонија на квартална основа.

Народната банка на Република Македонија пропишува секоја банка или банкарска група да: (а) држи минимално ниво на пропишан капитал од ЕУР 5.000.000; (б) показателот за вкупен пропишан капитал во однос на ризично пондерираната актива („Basel ratio“) да е на или над нивото на меѓународно усогласениот минимум од 8%.

Пропишаниот капитал на Групата кој е управуван од страна на Центарот за управување со ризици е поделен во 2 столба:

- Ниво 1: Акционерски капитал (нетиран од било која книговодствена вредност на сопствените акции), задржана добивка и резерви создадени во согласност со задржаната добивка; и
- Ниво 2: квалификуван субординиран заем, нереализирани добивки кои потекнуваат од фер вредноста на сопственичките и должничките инструменти кои се класифицирани како расположливи за продажба.

Ризично пондерираната актива се пресметува применувајќи хиерархија од четири пондери за ризик, класифицирани според природата на и одразувајќи ја проценката за кредитниот, пазарниот и другите ризици поврзани со секое средство и договорна страна, земајќи го во предвид секој правен колатерал или гаранции. Сличен третман е прифатен и за вонбилансната изложеност, со некои прилагодувања за да ја одразат природата на потенцијалните загуби.

Табелата подолу го резимира составот на пропишаниот капитал и показателите на Групата за годините кои завршаат со 31 декември. За време на тие две години, Групата се придржува до сите пропишани капитални барања.

	2008	2007
Ниво 1 капитал		
Акционерски капитал (нето од сопствени акции)	3.057.117	2.396.328
Законски резерви	521.841	477.565
Задржана добивка	226.232	226.234
Намалување за нематеријални средства (патенти, лиценци)	(55.879)	(79.840)
Вкупно Ниво 1 капитал	3.749.311	3.020.287
Ниво 2 капитал		
Субординирани обврски	1.541.386	783.265
Ревалоризациони резерви	68.641	87.368
Вкупно Ниво 2 капитал	1.610.027	870.633
Намалувања на пропишаниот капитал	(95.079)	(94.687)
Вкупно пропишан капитал	5.264.259	3.796.233
Ризично пондерирана актива		
Актива	32.677.722	23.717.092
Вонбилансна актива	6.108.784	5.719.039
Вкупно ризично пондерирана актива	38.786.506	29.436.131
Базел Процент	13,57%	12,90%

Вложувањето во капиталот на друга банка или финансиска институција кои претставуваат 10% од капиталот на тие институции и директните вложувања на Банката во капиталот на друштвата за осигурување и реосигурување и на друштвата за управување со пензиски фондови, претставуваат одбитни ставки при пресметката на сопствените средства на Банката.

Порастот на сопствени средства во 2008 година главно се должи на дополнително уплатениот капитал и дополнителното зголемување на субординираниот долг.

Како резултат на промените во локалната регулатива кои стапија во сила во текот на 2008 година, пласманите во кредитни картички се пондерираат со 125%. Зголемувањето на ризично пондерираната актива е резултат на пораст на кредитирање на население и малите претпријатија во текот на 2008 година.

4. Критични сметководствени проценки и расудувања

Групата прави проценки и претпоставки кои влијаат на известувањата за износите во активата и пасивата во текот на следната финансиска година. Проценките и расудувањата постојано се оценуваат и на основа на претходното искуство и други фактори, вклучувајќи очекувани настани кои се сметаат за веројатни во дадените услови.

(а) Загуби поради оштетување од кредити и побарувања

Групата ги разгледува нејзините портфолија за кредити и побарувања за да го процени оштетувањето најмалку на квартална основа. При одредувањето дали една загуба од оштетување треба да се искаже во билансот на успех, Групата расудува во однос на тоа дали постојат забележливи податоци кои навестуваат дека има мерливо намалување на проценетиот иден паричен тек од некое портфолио на кредити пред намалувањето да може да биде идентификувано со поединечен кредит во тоа портфолио. Овој доказ може да вклучува забележливи податоци кои навестуваат дека постои неповолна промена во статусот на исплата на заемопримачите во Групата, или во државните или локалните економски услови кои се однесуваат на неизвршувањата на обврските за активата во Банката.

Менаџментот користи проценки кои се базираат на историски евидентирани загуби на активата изложена на кредитниот ризик и на објективни докази на оштетувањата слични на оние во портфолиото кога се проектира идниот готовински тек. Методологијата и претпоставките кои се употребуваат за проценка на износот и времето на идните готовински текови се ревидираат на редовна основа за да се намали било какво несовпаѓање помеѓу проценетите загуби и стварно настанатите загуби. При вкупна промена на нето сегашната вредност на очекуваните готовински текови од +/-5%, проценетите резервации би се зголемиле, односно намалиле за МКД 141.000.000 (2007: МКД 108.000.000).

(б) Оштетување на сопственички вложувања расположливи за продажба

Групата одредува дека сопственичките вложувања расположливи за продажба се оштетени кога постои значително или продолжено опаѓање на реалната вредност под нивната набавна вредност. Ова одредување на тоа што е важно или продолжено бара расудување. Во донесувањето на овој заклучок, меѓу другите фактори, Групата ја одредува несигурноста на цената на акциите. Дополнително, оштетувањето може да биде соодветно кога постојат докази за опаѓање на финансиската состојба на издавачот, остварувањата на индустријата и секторот, промените во технологијата, и оперативни и финансиски парични текови.

Ако објективната вредност на сопственичките вложувања расположливи за продажба има значајно и продолжено опаѓање под набавната вредност, Групата во финансиските извештаи за 2008 ќе има дополнителна загуба од МКД 4.455.000, преку трансфер на ревалоризационите резерви во билансот на успех (2007: МКД 5.394.000).

(в) Оштетување на запленети средства

Процесот за пресметување на загубата поради оштетување бара да се направат важни и комплексни претпоставки во однос на планираниот продажен период на запленетите средства, нивните проценети нето продажни вредности и соодветната стапка на попуст, со цел да намали вредноста до нето сегашната вредност на очекуваниот паричен тек на готовина од продажбата на одредени делови на запленетите недвижности.

Менаџментот на Групата е сигурен дека запленетите средства ќе бидат продадени во разумна временска рамка, без загуби. Во спротивно, ќе бидат направени прилагодувања во идните периоди доколку пазарната активност посочи дека таквите прилагодувања се соодветни.

5. Нето приходи од камати

	2008	2007
Приходи од камати		
Кредити:		
— на банки	275.356	206.821
— на комитенти	2.642.896	1.904.919
	2.918.252	2.111.740
Парични средства и краткорочни средства	40.521	21.000
Вложувања во хартии од вредност	572.997	496.976
	3.531.770	2.629.716
Расходи од камати		
Депозити на банки	101.845	55.220
Депозити на комитенти	1.071.350	633.742
	1.173.195	688.962
Обврски по кредити	510.433	456.294
Издадени должнички хартии од вредност	7.477	-
	1.691.105	1.145.256

6. Нето приходи по провизии

	2008	2007
Приходи по провизии		
Акредитиви и гаранции	134.210	120.305
Платен промет	327.784	275.718
Комисионо работење	6.671	4.238
Административни услуги	121.472	70.402
Старателски сметки	903	1.962
Брокерски услуги	11.988	36.299
Други провизии	132.862	84.346
	735.890	593.270
Расходи по провизии		
Банкарски услуги	44.415	38.055
Услуги од платен промет	16.134	11.331
Останато	53.336	44.263
	113.885	93.649

Групата обезбедува старателски услуги, комисиони услуги, корпоративна администрација, управување со вложувања и советодавни услуги на трети страни, кои ја вклучуваат Групата во донесувањето одлуки за распределба и набавка и продажба во однос на широк опсег на финансиски инструменти. Средствата кои се чуваат во доверителска сопственост не се вклучени во овие финансиски извештаи. За некои од овие спогодби, Групата ги прифаќа целите за нивоата на референтните точки за повратите на средствата кои се во грижа на Групата. Овие услуги предизвикуваат пораст на ризикот дека Групата ќе биде обвинета за лошо управување или лошо извршување.

7. Приходи од дивиденди

	2008	2007
Хартии од вредност расположливи за продажба	18.190	8.069
	18.190	8.069

8. Нето приходи од тргување

	2008	2007
Нето (расходи)/приходи од тргување	31.497	16.822
Приходи од камати од хартии од вредност за тргување	24.931	451
	56.428	17.273

Нето приходот од тргување вклучува добивки и загуби од благајнички и државни записи и обврзници. Инструментите на каматната стапка ги вклучуваат резултатите од создавањето на пазарни инструменти во благајнички и државни записи и обврзници.

9. Нето приходи од курсни разлики

	2008	2007
Позитивни курсни разлики	12.634.528	3.766.777
Негативни курсни разлики	(12.499.210)	(3.641.047)
	135.318	125.730

10. Нето приходи од продажба на средства расположливи за продажба

	2008	2007
Приходи од работење со хартии од вредност	23.748	794
Расходи од работење со хартии од вредност	(96)	-
	23.652	794

11. Други оперативни приходи

	2008	2007
Приход од наемнини	5.615	6.292
Капитални добивки	4.054	663
Приход по актуарска пресметка (Белешка 31)	3.226	-
Останато	26.252	28.610
	39.147	35.565

12. Административни трошоци

	2008	2007
Трошоци за вработени		
Хонорари и плати	279.928	223.074
Пензиско осигурување	94.954	79.442
Трошоци за социјално осигурување	78.728	69.067
Надоместоци за хранарина и превоз	26.211	19.720
Регрес за годишен одмор	9.741	6.907
Награди за членови на Управен одбор, Работоводен орган и вработени	65.988	70.908
Трошоци за неискористени годишни одмори	2.189	8.991
Други трошоци	2.240	3.828
Амортизација	135.188	97.821
	695.167	579.758

13. Други оперативни расходи

	2008	2007
Административни и маркетинг трошоци	256.996	257.371
Премии за осигурување на депозити	105.717	69.563
Премии за осигурување на средства	20.242	18.663
Трошоци по актуарска пресметка (белешка 31)	-	3.716
Намалување на вредноста на средства стекнати за наплата на побарувања	3.750	13.704
Судски трошоци	2.104	-
Наеми	80.015	57.602
Капитални загуби	568	
Друго	118.803	50.158
	588.195	470.777

14. Загуби поради оштетување

	2008	2007
Пласмани во и кредити на други банки (Белешка 18)	10.096	4.110
Кредити и аванси на комитенти (Белешка 20)	634.394	392.010
Останати средства (Белешка 25)	3.386	2.987
Потенцијални и преземени обврски (Белешка 32)	30.362	56.959
Наплатени отпишани побарувања	(7.080)	-
	671.158	456.066

15. Данок од добивка

	2008	2007
Данок	66.549	76.977
	66.549	76.977

Данокот од добивка пресметан на добивката при оданочување кој е различен од износот што произлегува со користење на законската стапка на добивка, е прикажан подолу:

	2008	2007
Добивка пред оданочување	792.074	667.567
Данок пресметан по даночна стапка од 10% (2007:12%)	79.207	80.108
Расходи кои не се одземаат за даночни цели	11.458	13.992
Приход кој не се оданочува	(18.609)	(13.547)
Даночни олеснувања за резервации	(5.507)	(3.332)
Останато	-	(244)
Расходи за данок од добивка	66.549	76.977

Управата за јавни приходи е одговорната власт за извршување на целосна даночна контрола за годината завршена на 31 декември 2008 година.

Даночните обврски на Групата се основаат на даночните поврати поднесени до даночните власти и се финализирани при ревизијата на Централните даночни власти, или откако е поминат 5 годишен период од нивното поднесување.

Управата на Групата не е запознаена со било какви околности, кои може да предизвикаат потенцијална материјална обврска во однос на горенаведеното

16. Парични средства и парични еквиваленти

	2008	2007
Парични средства во благајна	1.259.513	1.601.869
Сметки кај НБРМ различни од задолжителна резерва	1.712.334	1.443.718
Вклучено во пари и парични еквиваленти (Белешка 37)	2.971.847	3.045.587
Задолжителна резерва кај НБРМ	2.434.679	1.172.759
	5.406.526	4.218.346

Групата мора да обезбеди задолжителна резерва во МКД и во странска валута кај Народна Банка на Република Македонија.

Задолжителната резерва во износ од МКД 1.907.155.000 на 31 декември 2008 година, претставува 10% од просечниот месечен износ на депозитите по видување, орочените депозити до три месеци и орочените депозити со доспеаност од повеќе од три месеци. Ефективната каматна стапка на задолжителната резерва во МКД е 2% (2007: 2%). Задолжителните резервни средства се одржуваат на тековната сметка во НБРМ.

Задолжителната резерва во странски валути на 31 декември 2008 година претставува 10% од просечните дневни биланси на сметките изразени во Евра според средниот девизен курс на НБРМ кој е важечки на датумот на билансот на состојба. Групата не прима камата од задолжителните резерви во странски валути. Банките се обврзани да извршат трансфер на износот во Евра на пресметаната задолжителна резерва на сметката на НБРМ кај Deutsche Bundesbank Centrale.

17. Благајнички записи и други записи

	2008	2007
Благајнички записи	6.279.519	6.060.092
Државни записи со доспеаност до 90 дена	447.718	1.696.689
Вклучено во пари и парични еквиваленти (Белешка 37)	6.727.237	7.756.781
Државни записи со доспеаност над 90 дена	-	450.057
	6.727.237	8.206.838

Благајнички записи се должнички хартии од вредност издадени од Народна Банка на Република Македонија со доспеаност до 28 дена. Групата прима ефективна камата по стапки од 4,79% - 7% (2007: 4,71% - 4,86%) на годишно ниво. Вкупниот износ на балајничките записи ја вклучува каматата во износ од МКД 0.00 (2007: 15.654.000).

Државните записи со доспеаност до и над 90 дена, се со ефективни каматни стапки од 5,23% - 7,79% (2007: 5,19% - 8,39%) на годишно ниво. Вкупниот износ на државните записи ја вклучува каматата во износ од МКД 0,00 (2007: МКД 32.992.000).

18. Пласмани во, и кредити на банки

	2008	2007
Пласмани кај други банки	3.000.708	3.724.191
Вклучено во пари и парични еквиваленти (Белешка 37)	3.000.708	3.724.191
Пласмани кај други банки над 90 дена	1.402.541	-
Кредити на други банки	1.009.919	677.321
Посебна резерва за оштетување	(15.439)	(5.343)
	5.397.729	4.396.169
Тековно	4.027.139	3.883.070
Нетековно	1.370.590	513.099

Движење на посебната резерва за кредити и пласмани во банки:

	2008	2007
Состојба на 1 јануари	5.343	1.233
Посебна резерва за оштетување	10.096	4.110
На 31 декември	15.439	5.343

Кредитите и пласманите на банки и други финансиски институции се со ефективни каматни стапки од 3,5% до 9,5% (2007: 5,87% до 10,38%) на годишно ниво. Пласманите кај странски банки се со ефективни каматни стапки од 0,1% до 9,67% (2007: 0,47% до 5,60%) на годишно ниво, и пласманите кај домашни банки се со ефективна стапка од 4,51% (2007: 4,88%) на годишно ниво.

На 31 декември 2008 година, дел од пласманите на Групата кај странски банки во износ од МКД 45.578.000 (2007: МКД 116.463.000) претставува депозит задржан како колатерал кај LHB Internationale Handelsbank AG Франкфурт за кредити од истата банка (Белешка 28).

19. Финансиски средства за тргување

	2008	2007
Благајнички и државни записи	198.908	68.295
Други државни обврзници	188.049	282.654
Корпоративни обврзници	221.559	300.000
Вкупно финансиски средства за тргување	608.516	650.949

Државните записи чувани за тргување се во износ од нула МКД заклучно со 31 декември 2008 година. Државните записи за 2007 година се со доспеаност до 1 година и со ефективна каматна стапка од 5,24% – 8,39% годишно. Вкупниот износ на државните записи чувани за тргување вклучува камата во износ од нула МКД заклучно со 31 декември 2007 година.

Благајничките записи чувани за тргување се со доспеаност до 28 дена и со ефективна каматна стапка 7% на годишно ниво.

Државните обврзници чувани за тргување се со доспеаност до 1 месец и со ефективна каматна стапка од 2 % (2007: 2%) на годишно ниво.

Корпоративните обврзници се со доспеаност до 1 месец и со ефективна каматна стапка од 8,4% (2007: 8,4%) на годишно ниво.

20. Кредити и побарувања од комитенти

	2008	2007
Кредити на физички лица:		
- Пречекорување на сметка	638.826	691.017
- Кредитни картици	1.191.936	545.637
- Други кредити	8.079.374	5.617.190
- Хипотеки	2.682.915	2.177.540
	12.593.051	9.031.384
Кредити на претпријатија:		
- Големи претпријатија	3.330.612	2.319.304
- Мали и средни претпријатија	17.045.737	13.512.734
	20.376.349	15.832.038
Бруто	32.969.400	24.863.422
Посебна резерва за оштетувања	(2.797.895)	(2.163.501)
Нето	30.171.505	22.699.921
Тековни	10.732.822	11.061.232
Нетековни	19.438.683	11.638.689

Кредитите се со ефективни стапки од 2,6% до 19,5% (2007: 2,74% до 24,92%) годишно.

Посебна резерва од оштетување

Движењето на посебната резерва за загуби од кредити и побарувања по класа се следните:

Кредити на физички лица

	Пречеко-рување на сметка	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Вкупно
На 1 јануари 2008	67.289	73.124	374.799	201.025	716.237
Посебна резерва	(8.578)	78.897	121.695	(3.421)	188.593
На 31 декември 2008	58.711	152.021	496.494	197.604	904.830

Кредити на физички лица

	Пречеко-рување на сметка	Кредитни картици	Други кредити	Хипотеки	Вкупно
На 1 јануари 2007	11.715	33.011	248.988	195.650	489.364
Посебна резерва	55.574	40.113	125.811	5.375	226.873
На 31 декември 2007	67.289	73.124	374.799	201.025	716.237

Кредити на претпријатија

	Големи претпријатија	Мали и средни претпријатија	Вкупно
На 1 јануари 2008	46.629	1.400.635	1.447.264
Посебна резерва	216.806	228.995	445.801
На 31 декември 2008	263.435	1.629.630	1.893.065

Кредити на претпријатија

	Големи претпријатија	Мали и средни претпријатија	Вкупно
На 1 јануари 2007	42.545	1.239.582	1.282.127
Посебна резерва	4.084	161.053	165.137
На 31 декември 2007	46.629	1.400.635	1.447.264

21. Вложувања во хартии
од вредност

	2008	2007
Хартии од вредност расположливи за продажба		
Должнички хартии од вредност – по објективна вредност:		
- Котирани	1.148.273	1.285.867
- Некотирани	10.078	-
Сопственички хартии од вредност – по објективна вредност:		
- Котирани	47.495	153.274
- Некотирани	38.653	42.382
Вкупно хартии од вредност расположливи за продажба	1.244.499	1.481.523
Хартии од вредност кои се чуваат до доспевање	404.652	-
Вкупно хартии од вредност	1.649.151	1.481.523
Тековни	512.085	330.430
Нетековни	1.137.066	1.151.093

Условите на државните обврзници кои се расположливи за продажба се следните:

- Обврзници кои се издадени од Владата за старо девизно штедење во износ од МКД 142.669.000 (2007: МКД 212.440.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 20 полу-годишни рати на секој 1 април и 1 октомври, почнувајќи од 1 април 2002 се до 1 октомври 2011.
- Обврзници за денационализација (01) во износ од МКД 1.575.000 (2007: МКД 1.752.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни, почнувајќи од 1 јуни 2003 до 1 јуни 2012.
- Обврзници за денационализација (02) во износ од МКД 120.607.000 (2007: МКД 140.879.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни, почнувајќи од 1 јуни 2004 до 1 јуни 2013.

- Обврзници за денационализација (03) во износ од МКД 175.080.000 (2007: МКД 198.838.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни почнувајќи од 1 јуни 2005 се до 1 јуни 2014.
- Обврзници за денационализација (04) во износ од МКД 249.017.000 (2007: МКД 275.273.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни почнувајќи од 1 јуни 2006 се до 1 јуни 2015.
- Обврзници за денационализација (05) во износ од МКД 90.608.000 (2007: МКД 79.694.000), со каматна стапка од 2% (2007: 2%) годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни почнувајќи од 1 јуни 2007 се до 1 јуни 2016.
- Обврзници за денационализација (06) во износ од МКД 117.379.000 (2007: МКД 115.473.000), со каматна стапка 2% годишно (2007: 2%). Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни, почнувајќи од 1 јуни 2008 се до 1 јуни 2017.
- Обврзници за денационализација (07) во износ од МКД 22.937.000 со каматна стапка 2% годишно. Главниот износ се плаќа во 10 еднакви годишни рати на секој 1 јуни, почнувајќи од 1 јуни 2009 се до 1 јуни 2018.
- Континуирани долгорочни обврзници во износ од МКД 200.000.000 (2007: МКД 244.958.000), со каматна стапка 6,50% (2007: 6,50% - 9,00%) годишно. Плаќањето на каматата се врши годишно, а вкупниот износ се плаќа на датумот на доспевање.
- Корпоративна обврзница издадена од Прокредит Банка АД Скопје во износ од МКД 25.841.000 (вклучената премија е во износ од МКД 101.371) и со фиксна каматна стапка од 8,4% годишно. Исплатата на главницата од обврзницата се врши на датумот на доспевање т.е. на 26 декември 2010 година.

Вкупниот износ од обврзниците за старо девизно штедење, денационализација и континуирани долгорочни обврзници вклучуваат камата во износ од МКД 12.636.000 (2007: МКД 16,560,000)

Условите на вложувањата кои се чуваат до достасување се следните:

Финансиските средства со доспеаност до и над 90 дена вклучително и државни обврзници, се со ефективни каматни стапки од 2 % на годишно ниво. Вкупниот износ на државните обврзници ја вклучува каматата во износ од МКД 4.166.000.

Движењата на вложувањата во хартии од вредност може да се прикаже на следниот начин:

	Располо- жливи за продажба	Хартии од вредност кои се чуваат до доспевање	Вкупно
На 1 јануари 2008	1.481.523	-	1.481.523
Зголемувања	181.122	405.535	586.657
Намалувања (продажба и отплата)	(286.377)	(883)	(287.260)
Загуби од промена во објективната вредност	(131.819)	-	(131.819)
На 31 декември 2008	1.244.449	404.652	1.649.101
На 1 јануари 2007	1.145.280	-	1.145.280
Зголемувања	497.232	-	497.232
Намалувања (продажба и отплата)	(262.219)	-	(262.219)
Добивки од промена во објективната вредност	101.230	-	101.230
На 31 декември 2007	1.481.523	-	1.481.523

22. Вложувања во придружени претпријатија

	2008	2007
Нов Пензиски Фонд	54.636	43.447
	54.636	43.447

% на учество

	Држава	2008	2007
Нов Пензиски Фонд АД Скопје	Република Македонија	49%	49%

Преглед на финансиските информации за придруженото претпријатие, неприлагоден за процентот на сопственоста кој го поседува Групата:

	Средства	Обврски	Акционерски капитал	Приходи	Добивка / (загуба)
2007					
Нов Пензиски Фонд АД Скопје	99.350	10.229	89.121	84.599	5.423
Состојба на 31 декември	99.350	10.229	89.121	84.599	5.423
2008					
Нов Пензиски Фонд АД Скопје	122.575	11.239	111.336	103.652	22.835
Состојба на 31 декември	122.575	11.239	111.336	103.652	22.835

23. Недвижности и опрема

	Згради	Мебел и опрема	Инвестиции во тек	Друго	Вкупно
На 1 јануари 2007					
Набавна вредност	421.193	376.966	14.966	10.498	823.623
Акумулирана амортизација	(54.144)	(225.513)	-	(5.649)	(285.306)
Нето сметководствена вредност	367.049	151.453	14.966	4.849	538.317
На 31 декември 2007					
Почетна сметководствена вредност	367.049	151.453	14.966	4.849	538.317
Зголемувања	120	154.216	5.710	7.517	167.563
Трансфер	66.369	-	-	-	66.369
Оттуѓување и расходување		(433)			(433)
Амортизација за годината	(11.291)	(69.379)	-	(2.186)	(82.856)
Трансфер од недвижности дадени под закуп	(14.386)	-	-	-	(14.386)
Крајна сметководствена вредност	407.861	235.857	20.676	10.180	674.574
На 1 јануари 2008					
Набавна вредност	487.682	520.577	20.676	18.015	1.046.950
Акумулирана амортизација	(79.821)	(284.720)	-	(7.835)	(372.376)
Нето сметководствена вредност	407.861	235.857	20.676	10.180	674.574
На 31 декември 2008					
Почетна сметководствена вредност	407.861	235.857	20.676	10.180	674.574
Зголемувања	59.121	152.048	38.416	3.506	253.091
Трансфер од недвижности дадени под закуп	33	-	(8.821)	8.788	-
Оттуѓување и расходување	-	(846)	-	-	(846)
Амортизација за годината	(12.753)	(91.251)	-	(4.631)	(108.635)
Крајна сметководствена вредност	454.262	295.808	50.271	17.843	818.184
На 31 декември 2008					
Набавна вредност	546.836	662.590	50.271	30.309	1.290.006
Акумулирана амортизација	(92.574)	(366.782)	-	(12.466)	(471.822)
Нето сметководствена вредност	454.262	295.808	50.271	17.843	818.184

На 31 декември 2008 Групата нема недвижности заложени како колатерал (2007: нема).

24. Нематеријални средства

	2008	2007
Почетна сметководствена вредност		
Состојба на 1 јануари	103.840	78.004
Зголемувања	55.004	25.836
Состојба на 31 декември	158.844	103.840
Амортизација		
Состојба на 1 јануари	33.951	19.953
Амортизација за годината	26.553	13.998
Состојба на 31 декември	60.504	33.951
Сметководствена вредност на 31 декември	98.340	69.889

25. Останати средства

	2008	2007
Средства добиени во замена на сомнителни и спорни побарувања	99.593	113.609
Аванси	39.660	51.417
Останато	120.243	97.663
Посебна резерва за оштетување	(9.269)	(5.883)
	250.227	256.806
Тековни	204.611	201.893
Нетековни	45.616	54.913
Движење на посебна резерва за оштетување на останати средства		
Состојба на 1 јануари	5.883	2.896
Нето зголемување на оштетување (Белешка 14)	3.386	2.987
Состојба на 31 декември	9.269	5.883

Средствата стекнати преку процедурата на заплenuвање вклучуваат станови, опрема и деловни простории кои не се користат од Групата за своите основни операции. Пазарот за одредени видови на колатерали во Република Македонија е во рана фаза на развој. Раководството има направено пресметка на очекуваниот повратен нето износ намалени за трошоците за реализација на средствата, врз основа на поголем број на фактори, вклучувајќи и независна проценка. Меѓутоа, доколку се земе во предвид горенаведеното, реализираните износи може да се разликуваат од направените пресметки.

26. Депозити на банки

	2008	2007
Депозити по видување:		
- Банки и штедилници	380.859	314.677
- Осигурителни друштва	154.374	60.406
- Други финансиски институции	95.621	84.507
Орочени депозити:		
- Банки и штедилници	839.774	1.038.510
- Осигурителни друштва	179.522	32.274
- Други финансиски институции	944.907	616.498
	2.595.057	2.146.872
Тековни	2.135.721	1.875.502
Нетековни	459.336	271.370

Ефективните каматни стапки на депозитите од банки по видување и други финансиски институции се од 1% до 3% (2007: 1% - 1,5%) годишно, додека, ефективните каматни стапки на орочените депозити се од 1,4 % до 9,5 % (2007: 1% - 9,5%) годишно.

27. Депозити на комитенти

	2008	2007
Јавни институции:		
- Депозити по видување	577.532	6.020
- Орочени депозити	588.953	217.271
Претпријатија:		
- Депозити по видување	9.543.152	8.466.398
- Орочени депозити	7.521.116	5.339.431
Население:		
- Депозити по видување	4.573.570	4.462.232
- Орочени депозити	13.508.275	8.737.716
Ограничени депозити:		
- Претпријатија	157.257	147.875
	36.469.855	27.376.943
Тековни	33.566.145	25.995.038
Нетековни	2.903.710	1.381.905

Ефективните каматни стапки на тековните сметки се од нула до 5,5% (2007: нула до 1%) годишно, додека ефективните каматни стапки на орочените депозити се од 0,11% до 11,6 % (2007: 0.10% до 9,40%) годишно.

28. Обврски по кредити

	Каматна стапка (%)	2008	2007
Домашни извори			
Македонска Банка за Поддршка на развојот	4-5,5%	236.168	323.107
	7-8%		
	3 месеци EURIBOR+1%		
	3 месеци EURIBOR+1%		
Македонска развојна фондација	4,25%-6,3%	153.680	102.270
Министерство за финансии (ПСДЛ)	0,5%	164.431	-
Странски извори:			
Европска инвестициона банка	3 месеци EURIBOR+0,061-0,078%		
Европска инвестициона банка (преку НБРМ)	3 месеци EURIBOR+ 0,25%	562.274	1.010.077
Европска Банка за обнова и развој	6 месеци EURIBOR 3,20%	1.169.339	3.172.343
НЛБ Групација	3 месеци EURIBOR +0,75%	1.127.796	1.618.931
	3 месеци EURIBOR +1,5 до 2,25%		
	6 месеци EURIBOR +1,8%		
	1 месеци CHFLIBOR + 2,25%		
	3 месеци EURIBOR + 1,50%		
	3 месеци EURLIBOR +2,15%-2,75%		
	3 месеци CHFLIBOR + 2,25%		
	3 месеци CHFLIBOR +3,25%		
Меѓународен Фонд за соработка и развој Тајван	6 месеци USDLIBOR -0,5% 4%	64.430	73.313
	6 месеци USDLIBOR-0.5%		
	6 месеци EURIBOR +2,75%		
Светска банка (преку Министерство за финансии)	6 месеци EURIBOR	114.935	129.424
Меѓународен фонд за развој на земјоделството	1%	156.883	165.604
Adria Bank	3 месеци EURIBOR +1,85%	-	214.237
Reiffeisen Central Bank	3 месеци EURIBOR + 0,75%	-	612.016
Erste Bank	3 месеци EURIBOR +0.95%	307.129	306.203
EIB (преку Министерство за финансии)	0,44%-0,78%	342.659	-
		4.399.724	7.727.525
Тековни		2.510.865	3.922.097
Нетековни		1.888.859	3.805.428

Кредитите кои биле доделени од страна на Македонска Банка за Поддршка на развојот, Македонска развојна фондација за претпријатија, Меѓународен фонд за развој на земјоделството, Меѓународен Фонд за соработка и развој Тајван и Светската Банка се осигурани со меници од НЛБ Тутунска Банка АД.

Кредитот од Европската Банка за обнова и развој, Адриа банка и РЗБ банка, се осигурани со конфирмирано писмо од НЛБ д.д. Љубљана. (Кредитот од Адриа Банка е платен на 7 јануари 2008 година, а кредитот од РЗБ банка е отплатен на 18 декември 2008 година).

Кредитот од Европската Инвестициона Банка е осигуран со Банкарска гаранција од НЛБ д.д. Љубљана.

Кредитот доделен од страна на LHB Internationale Handelsbank AG Франкфурт во износ од МКД 45.578.000 (2007: МКД 116.462.000), вклучен во кредитот од НЛБ Групата, е со каматна стапка од три месеци EURIBOR+0.75% и е осигуран со депозит (Белешка 18).

Синдициран кредит

На 19 декември 2006 Групата склучи Договор за синдициран заем со Европската Банка за обнова и развој на ЕУР 55.000.000 кој се содржи од А и Б делови:

	Износ во ЕУР	Каматна стапка	Датум на отплата
Кредит А	19.000.000	6 месеци Euribor + 1.45 %	Пролонгиран до 19 декември 2009 година
Кредит Б	36.000.000	6 месеци Euribor +1.20%	3.272.727.27 ЕУР беа отплатени на 19 декември 2007 32.727.272.73 ЕУР беа отплатени на 19 декември 2008

Кредитот А е пролонгиран до 19 декември 2009 година со тоа што маргината е зголемена од 1,45% на 3,2% и се отплаќа во две еднакви полугодишни рати.

Заем од Европска инвестициона банка

На 23 ноември 2006 Групата склучи договор со Европската инвестициона банка во износ од ЕУР 10.000.000. Условите за секоја поединечна исплата ќе се одредат при секоја исплата на одделни транши. Почнувајќи од 21 декември 2006 Групата повлекува износи во повеќе транши на одредени датуми, под следниве услови:

	Износ во ЕУР	Каматна стапка	Датум на отплата
Дел 1	2.810.000	3 месеци Euribor +0,073%	8 години вклучувајќи 2 години грејс период
Дел 2	2.750.000	3 месеци Euribor +0,078%	7 години вклучувајќи 1 година грејс период
Дел 3	1.500.000	3 месеци Euribor +0,061%	5 години вклучувајќи 1 година грејс период
Дел 4	1.500.000	3 месеци Euribor +0,044%	7 години вклучувајќи 1 година грејс период
Дел 5	1.440.000	3 месеци Euribor +0,074%	7 години вклучувајќи 1 година грејс период

Кредит од ERSTE BANK AG ВИЕНА

На 21 мај 2007 година Групата склучи договор со ERSTE BANK AG ВИЕНА за заем во износ од ЕУР 5.000.000:

	Износ во ЕУР	Каматна стапка	Датум на отплата
Кредит	5.000.000	3 месеци Euribor + 0,95 %	Две години

Кредит од RZB АВСТРИЈА

На 18 декември 2007 Групата склучи договор во износ од ЕУР 10,000,000:

	Износ во ЕУР	Каматна стапка	Датум на отплата
Кредит	10.000.000	3 месеци Euribor + 0.75 %	Една година со можност да се пролонгира за уште една година

Кредитот е целосно отплатен на 18 декември 2008 година.

Кредит од Македонска Банка за Поддршка на Развојот (Микро кредитна линија од Германско - Македонски фонд)

Во текот на 2008 година, кредитите од МБПР од кредитната линија ГМФ2 за микрокредитирање кои доспеваа на 30 декември 2008 година во износ од 1.300.000 ЕУР беа пролонгирани до 1 април 2012 година и ќе се отплатат во две квартални рати.

29. Издадени должнички хартии од вредност

Должнички хартии од вредност	каматна стапка	износ	
		2008	2007
Должнички хартии од вредност	6 месеци Euribor +1.2%	649.163	-
Вкупно		649.163	-
Тековни		4.436	
Нетековни		644.727	-

Групата издаде должнички хартии од вредност – обврзници преку јавна понуда на 17 ноември 2008 година. Издадените должнички хартии од вредност претставуваат неконвертабилни, преносливи обврзници и со право на камата и право на исплата на номиналниот износ на обврзницата. Кумулативната количина на издадените обврзници е 10.663 обврзници, секоја во износ од ЕУР 1.000. Кумулативниот износ на издадени обврзници е МКД 654.839.000 денари со рок на доспевање од 3 години.

Каматната стапка е 6 месечен ЕУРИБОР + 1,2% годишно, со полугодишна исплата на камата. Номиналниот износ на обврзниците ќе биде исплатен на денот на доспевање на обврзницата.

Вкупниот износ на издадени должнички хартии од вредност вклучува камата во износ од МКД 4.333.000 денари.

30. Субординиран кредит

	2008	2007
Субординиран кредит	1.630.763	786.120
	1.630.763	786.120
Тековни	21.656	2.855
Нетековни	1.609.107	783.265

Субординираните кредити од NLB Interfinanz AG беа доделени со каматна стапка од 3 месеци CHF Libor + 3,25%, и доспеаност од 7 години. Конверзијата во капитал ќе се одреди согласно исполнување на одредени услови.

На 15 јуни 2008 година Групата склучи договор со EFSE (European Fund for Southeast Europe) за субординиран кредит на износ од 12.000.000 ЕУР со каматна стапка 6 месеци EURIBOR+ 4,20% (од 22 септември 2013 година, 6 месеци EURIBOR + 6,30%) со рок на доспевање 10 години. Конверзијата во капитал ќе се одреди согласно условите наведени во Договорот склучен помеѓу EFSE (European Fund for Southeast Europe) и Групата.

31. Останати обврски

	2008	2007
Обврски за дивиденди	3.032	2.359
Обврски за предвремени уплати	149.864	119.894
Обврски кон добавувачи	40.750	30.029
Обврски за пресметани награди на членови на Управен одбор, Управата и вработените	53.531	60.450
Обврски по актуарска пресметка	12.771	15.997
Обврски за неискористени годишни одмори	11.056	8.867
Обврски по примени аванси	7.098	-
Останато	41.349	54.557
	319.451	292.153

Движењето на долгорочните користи за вработени е прикажано подолу:

	2008	2007
Состојба на 1 јануари	15.997	12.281
Актуарска пресметка (Белешка 11)	(3.226)	3.716
Состојба на 31 декември	12.771	15.997

Долгорочните користи за вработени вклучуваат јубилејни награди и отпремнини при одење во пензија.

32. Преземени обврски

Групата издава банковни гаранции и акредитиви во име на своите комитенти до трети страни. Овие договори имаат фиксни лимити и обично се продолжуваат во период од најмногу три години. Истекувањата не се концентрирани во ниеден период.

Следната табела укажува на договорните износи на преземените обврски на Групата по категории:

	2008	2007
Гаранции		
- во МКД валута	2.509.509	2.068.136
- во странска валута	2.581.065	2.407.667
Акредитиви		
- во странска валута	552.851	857.794
Лимити на сметки и картици	2.264.578	1.885.948
	7.908.003	7.219.545
Посебна резерва за оштетување	(386.658)	(356.296)
	7.521.345	6.863.249

Овие преземени обврски имаат кредитен ризик на вонбилансната состојба, бидејќи во билансот на состојба се признаени само надоместоците и зголемувањата од можните загуби се додека не се исполнат или истечат обврските. Голем број од преземените обврски ќе истечат без да бидат целосно или делумно авансирани. Поради тоа, износите не го претставуваат очекуваниот иден паричен тек.

Движење на посебна резерва на преземени обврски:

	2008	2007
Состојба на 1 јануари	356.296	299.337
Посебна резерва за оштетување (Белешка 14)	30.362	56.959
Состојба на 31 декември	386.658	356.296

33. Одложени обврски за данок

	2008	2007
Состојба на 1 јануари	29.058	21.257
Признати во капиталот	(20.391)	7.801
Состојба на 31 декември	8.667	29.058

Обврските за одложен данок произлегуваат од следново:

	2008	2007
Одложени обврски за данок		
Финансиски средства расположливи за продажба	8.667	29.058

34. Трансакции на поврзани страни

Според одредбите за асоцијација, највисоко тело на Групата е Собранието, кое е составено од сите иматели на регистрираните обични акции на Групата. Свкупната контрола врз Групата е во рацете на неизвршниот Одбор на директори („Надзорниот одбор“) кој е назначен од страна на акционерите.

Групата е контролирана од страна на Нова Љубљанска Банка (НЛБ Групација), која поседува 87% (2007: 87,6%) од акциите со право на глас.

Банкарските трансакции со поврзаните страни произлегуваат од норманото работење на групата.

Овие трансакции се реализирани според комерцијални услови и по пазарни цени.

Обемот на трансакции на поврзаните страни, како и состојбите на крајот на годината, се следните:

За годината завршена на 31 декември 2008:

	Компанија – мајка и подружници	Вложувања во поврзани субјекти	Други поврзани субјекти
Биланс на успех			
Приходи од камати	62.434	1	3.787
Приходи од провизии	6.533	129	1.814
Расходи за камати	179.851	9.493	4.367
Расходи за провизии	11.778	-	-
Биланс на состојба			
Пари и парични еквиваленти			
Состојба на 1 јануари	108.599	-	-
Кредити издадени во текот на годината	89.160.677	-	-
Кредити отплатени во текот на годината	(89.216.120)	-	-
Состојба на 31 декември	53.156	-	-
Кредити			
Состојба на 1 јануари	1.169.352	-	29.128
Кредити издадени во текот на годината	44.526.457	1.638	151.124
Кредити отплатени во текот на годината	(43.737.844)	(1.638)	(144.651)
Состојба на 31 декември	1.957.965	-	35.601
Депозити			
Состојба на 1 јануари	1.193.712	105.560	113.073
Депозити примени во текот на годината	35.828.991	545.242	8.968.868
Депозити вратени во текот на годината	(35.877.867)	(463.239)	(8.614.470)
Состојба на 31 декември	1.144.836	187.563	467.471
Позајмици (кредити)			
Состојба на 1 јануари	2.618.993	-	-
Кредити издадени во текот на годината	247.488	-	-
Кредити отплатени во текот на годината	(864.159)	-	-
Состојба на 31 декември	2.002.322	-	-

За годината завршена на 31 декември 2007:

	Компанија – мајка и подружници	Вложувања во поврзани субјекти	Други поврзани субјекти
Биланс на успех			
Приходи од камати	54.812	1	1.347
Приходи од провизии	205.322	2.335	1.418
Расходи за камати	6.253	64	296
Расходи за провизии	19.562	-	-
Останато	-	-	-
Биланс на состојба			
Пари и парични еквиваленти			
Состојба на 1 јануари	37.784	-	-
Кредити издадени во текот на годината	86.610.545	-	-
Кредити отплатени во текот на годината	(86.539.730)	-	-
Состојба на 31 декември	108.599	-	-
Кредити			
Состојба на 1 јануари	549.930	-	4.265
Кредити издадени во текот на годината	51.233.720	525	55.759
Кредити отплатени во текот на годината	(50.614.298)	(525)	(30.896)
Состојба на 31 декември	1.169.352	-	29.128
Депозити			
Состојба на 1 јануари	1.034.631	31.578	341.165
Депозити примени во текот на годината	28.702.612	267.463	598.252
Депозити вратени во текот на годината	(28.543.531)	(193.481)	(826.344)
Состојба на 31 декември	1.193.712	105.560	113.073
Позајмици (кредити)			
Состојба на 1 јануари	2.700.204	-	-
Кредити издадени во текот на годината	1.014.368	-	-
Кредити отплатени во текот на годината	(1.095.579)	-	-
Состојба на 31 декември	2.618.993	-	-

Трансакции со клучниот менаџерски персонал

Вкупните надоместоци за клучниот менаџерски персонал се следните:

	2008	2007
Извршни директори	41.535	43.919
Неизвршни директори	2.544	2.404
	44.079	46.323

35. Комисионо работење

	2008	2007
Претпријатија	1.156.169	863.423
Физички лица	386.424	82.004
Останато	117.620	525.406
	1.660.213	1.470.833

Групата управува со средства во име на трети лица, кои главно се во облик на кредити на различни комитенти. Групата прима приходи од надоместоци за обезбедување на овие услуги. Комисионите средства не се средства на Групата и не се признаени во билансот на состојба. Групатата не е изложена на кредитен ризик поврзан со ваквите пласмани, бидејќи таа не ги гарантира овие вложувања

36. Акционерски капитал

	Број на акции	Обични акции	Премија по акција	Акции без право на глас	Вкупно
На 1 јануари 2007	639.866	643.645	968.422	50.221	1.662.288
На 31 декември 2007	785.621	735.400	1.610.707	50.221	2.396.328
- Конверзија на акции	-	50.221	-	(50.221)	-
- Зголемувања на капиталот од издадени акции	68.440	68.440	592.349	-	660.789
На 31 декември 2008	854.061	854.061	2.203.056	-	3.057.117

Акционерскиот капитал на Групата се состои од 854.061 обични акции (2007: 735.400 обични акции и 50.221 приоритетни акции). Обичните акции имаат номинална вредност од МКД 1.000 (2007: МКД 1.000). Сите издадени акции се платени во целост.

Имателите на обични акции имаат право да примаат дивиденди како што е најавено од време на време и имаат право на еден глас по акција на Собранието на акционери на Групата. Акцииите без право на глас даваат право на приоритет во плаќањето на дивиденди, но не носат право на глас. Сите акции се рангирани на ист начин во однос на преостанатите средства на Групата.

Долунаведените акционери имаат повеќе од 5% од капиталот од издадените акции со право на глас.

	% на капитал од акции со право на глас	
Акционери	2008	2007
LHB AG – Frankfurt	-	30,8%
NLB InterFinanz AG – Zurich	26,7%	28,5%
Nova Ljubljanska banka d.d. – Ljubljana	60,3%	28,3%

Врз основа на Договор и Анекс бр. 1,2,3, 4 и 5 на договорот за пренос на правата на глас од акциите што ги поседува NLB InterFinanz AG Цирих во НЛБ Тутунска Банка, правата на глас од акционерот NLB InterFinanz AG Цирих (26,7%) се пренесени на Нова Љубљанска Банка д.д. Љубљана. Со тоа, учеството на Нова Љубљанска банка д.д. Љубљана во вкупните права на глас во Банката на 31 декември 2008 година изнесува 87%.

Законски резерви

Според законската регулатива Групата треба да пресметува и издвојува 15% од нето добивката за годината за законска резерва се додека не се достигне износ еднаков од една петтина од основната главнина.

Додека не се достигне минималното ниво, законската резерва може да се користи за покривање на загубите.

Кога ќе се достигне минималниот износ, законските резерви може да се употребат за распределба на дивиденда, со одлука на Собранието на акционери, но само доколку дивидендата за тековната деловна година не го достигнала најмалиот износ пропишан со Законот за Трговски Друштва или со Статутот на Групата.

Ревалоризациони резерви

Ревалоризационата резерва го вклучува кумулативниот нето ефект од промените во објективната вредност на вложувањата расположливи-за-продажба сè до моментот на нивното депризнавање или оштетување.

	2008	2007
Ревалоризациони резерви за хартии од вредност расположливи за продажба	78.063	213.093
	78.063	213.093

Движење на ревалоризационите резерви:

	2008	2007
Ревалоризациони резерви за хартии од вредност расположливи за продажба		
На 1 јануари	213.093	120.458
Нето добивки од промени во фер вредноста	(131.769)	101.230
Реализиран приход	(23.652)	(794)
Одложен данок	15.542	(12.052)
Корекции за одложен данок	4.849	4.251
На 31 декември	78.063	213.093

Дивиденди

По датумот на завршната сметка за 2008 година нема предложени или објавени дивиденди.

37. Пари и парични еквиваленти

За целите на паричниот тек, паричните средства, како и паричните еквиваленти ги сочинуваат следните позиции со доспеаност помала од три месеци од датумот на стекнување:

	2008	2007
Пари и состојби на сметки со НБРМ (Белешка 16)	2.971.847	3.045.587
Благајнички записи (Белешка 17)	6.727.237	7.756.781
Пасмани кај други банки (Белешка 18)	3.000.708	3.724.191
	12.699.792	14.526.559

38. Настани по денот на составување на билансот

По денот на составување на билансот на состојба, не се настанати материјални настани за кои е потребно дополнително обелоденување во финансиските извештаи.

НЛБ Тутунска банка АД Скопје

Неконсолидирани финансиски извештаи изготвени во согласност со меѓународните стандарди за финансиско известување за годината завршена на 31 декември 2008

Биланс на успех

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

31 декември

	Белешки	2008	2007
Приходи од камати	5	3.526.282	2.623.860
Расходи од камати	5	(1.691.780)	(1.145.489)
Нето приходи од камати		1.834.502	1.478.371
Приходи од провизии	6	724.124	557.101
Расходи од провизии	6	(113.437)	(92.683)
Нето приходи од провизии		610.687	464.418
Приходи од дивиденди	7	3.934	1.715
Нето приходи од тргување	8	56.428	17.273
Нето приходи од продажба на средства расположливи за продажба	9	3.388	-
Загуби поради оштетување	14	(671.158)	(456.066)
Нето приходи од курсни разлики	10	135.197	125.730
Административни трошоци	12	(685.341)	(569.733)
Други оперативни расходи	13	(582.905)	(466.580)
Други оперативни приходи	11	36.472	36.055
Оперативна добивка		741.204	631.183
Добивка пред оданочување		741.204	631.183
Данок од добивка	15	(64.942)	(74.408)
Добивка за годината		676.262	556.775

Белешките на страна 8 до 76 се составен дел од овие финансиски извештаи.

Биланс на состојба

Сите износи се искажани во илјади МКД, доколку не е поинаку назначено

31 декември

	Белешки	2008	2007
АКТИВА			
Парични средства и сметки во централна банка	16	5.399.131	4.190.623
Благајнички и државни записи	17	6.727.237	8.206.838
Пласмани во. и кредити на банки	18	5.397.729	4.396.169
Кредити	20	30.171.505	22.699.921
Финансиски инструменти за тргување	19	608.516	650.949
Вложувања во хартии од вредност:			
- Расположливи за продажба	21	1.113.443	1.262.479
- Чувани до доспевање	21	404.652	-
Вложувања во подружници	22	30.864	30.864
Вложувања во придружени претпријатија	23	60.128	60.128
Недвижности и опрема	24	788.033	644.236
Нематеријални средства	25	97.776	69.352
Останата актива	26	250.345	256.852
Вкупна актива		51.049.359	42.468.411
ПАСИВА			
Депозити од банки	27	2.619.869	2.177.441
Депозити на други коминтенти	28	36.461.227	27.354.371
Обврски по кредити	29	4.399.724	7.727.525
Издадени должнички хартии од вредност	30	659.276	-
Субординирани обврски	31	1.630.763	786.120
Останати обврски	32	319.415	291.584
Посебна резерва за вонбилансни ставки	33	386.658	356.296
Обврски за данок од добивка		2.107	4.781
Одложени обврски за данок	34	9.505	14.859
Вкупна пасива		46.488.544	38.712.977
КАПИТАЛ			
Капитал и резерви			
Акционерски капитал	37	854.061	785.621
Акционерска премија		2.203.056	1.610.707
Задржана добивка		896.256	772.575
Други резерви		607.442	586.531
Вкупно капитал		4.560.815	3.755.434
Вкупно капитал и обврски		51.049.359	42.468.411

Белешките на страна 8 до 76 се составен дел од овие финансиски извештаи.